

F. 2422
B 145

Koolilaste
Piibli lugu

ehf

Vanade ja uude Seaduse
piibli jutustused salmidena.

Oma teletustega piibli loo järele lastele ilma seletusteta uueste välja annud

M. Lipp,

Nõu õpetaja.

Tallinnas, 1893.

R. B u s h'i raamatukaupluse kuluga trükitud.

Esti inliäpilas to sellj.
raamata konda

tegijs.

2422 B 145

Koolilaste

Viibli lugu

ehf

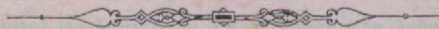
Wana ja uue Seaduse

piibli jutustused salmidega.

Oma seletustega piibli loo järele lastele ilma seletusteta
uueste wälja annud

M. Lipp,

Nõo õpetaja.

Tallinnas, 1893.

8. W u s t i raamatukaupluse kulgaga trükitud.

Лифляндская Евангелическо-Лютеранская Консисторія симъ свидѣтельствуеъ, что этотъ манускриптъ ничего противъ Священнаго писанія и Символическихъ книгъ Лютеранской церкви не содержитъ.

Приходъ Св. Маріи
въ г. Дерптѣ 1893 Февраля 3.
№ 3.

Отъ имени и по порученію Консисторіи
Докторъ А. Г. Виллигероде,
Консисторіальный совѣтникъ.

Дозволено цензурою. — Дерптѣ, 9-го Февраля 1893 г.

ENSV TA Fr. B. Kreutzwaldi nim.
Kirjandusmuuseumi

Arhiiviraamatukogu

79435

Gesõna.

Mii mitmelt poolt olin mina soovi kuulda saanud, antagu minu seletustega piibli lugu ka ilma seletusteta laste jaoks wälja. Küll ei karda mina ise sest kõige vähemat kahju, kui ka minu suurem piibli lugu laste- ja koolitoas aset leiab, siiski ei mõits ka tähendatud soowi täitmine kedagi pahandada. Nõnda ilmubki just sellele soowile wasta tulles eesolew „Koolilaste piibli lugu.“

See raamat tahab üksi laste raamat alla. Sellepärast on siin kõik laiemad seletused ja tähendused, mis suuremas piiblliloos seisiwad ja mida koolmeister laste juures ka omalt poolt pidi sugulikuks tegema, wälja jäetud. Muudu käiwad aga piibli jutustused endises ja eesolewas piibli loo raamatus sõna sõnalt ühte. Ka seletawad püha-kirja tunnistused on seisma jäetud ja on ühesugused siin ja sääl. Niisamuti ei tohiks ka see mitte raamatule kahjuks olla, kui lugude põhjus-mõtte tähendus ja jautus alale on hoitud, ja kui wiimaks last sündsate laulu salmide juure mitte üksi ei juhatata, waid kui nad oma täie siisuga ära trükitud on.

Nõnda võib siis igal pool, kus seletustega piibli lugu juba pruugis on, tema kõrwas ka takistamata „Koolilaste piibli lugu“ tarwitada.

Aga Sumal ise õnnistagu omaist armust ka seda raamatukest, et ta rohkest meie lapsi Jeesuse Kristuse, meie Issanda juure mõits juhatada!

Nõo kirikumõisas,

1. Riisina kuu päewal 1893.

Raamatu kirjutaja.

Erleben

Die Welt ist nicht nur ein Spielplatz, sondern ein Lehrort. In jeder Situation, die uns begegnet, liegt eine Gelegenheit, etwas zu lernen. Die Kunst des Lebens besteht darin, diese Gelegenheiten zu erkennen und sie zu nutzen. Jeder Tag ist ein neues Kapitel in unserer Geschichte, und wir sind die Autoren dieser Geschichte. Lassen Sie sich von der Schönheit der Welt überraschen und lassen Sie sich von den Herausforderungen inspirieren. Denn in der Mitte der Schwierigkeiten liegt oft die größte Chance zum Wachsen.

Die Kunst des Lebens besteht darin, die Augen für das Schöne zu öffnen. In der Natur, in der Kunst, in den Menschen um uns herum finden wir unzählige Beispiele für Schönheit und Harmonie. Lassen Sie sich davon inspirieren und lassen Sie sich davon anstecken. Denn die Schönheit ist ansteckend. Wenn wir sie in uns tragen, strahlt sie von uns aus und beeinflusst die Menschen um uns herum. Die Kunst des Lebens besteht auch darin, die Augen für das Gute zu öffnen. In jeder Situation, die uns begegnet, liegt eine Gelegenheit, etwas Gutes zu tun. Die Kunst des Lebens besteht darin, diese Gelegenheiten zu erkennen und sie zu nutzen. Jeder Tag ist ein neues Kapitel in unserer Geschichte, und wir sind die Autoren dieser Geschichte. Lassen Sie sich von der Schönheit der Welt überraschen und lassen Sie sich von den Herausforderungen inspirieren. Denn in der Mitte der Schwierigkeiten liegt oft die größte Chance zum Wachsen.

Die Kunst des Lebens besteht darin, die Augen für das Schöne zu öffnen. In der Natur, in der Kunst, in den Menschen um uns herum finden wir unzählige Beispiele für Schönheit und Harmonie. Lassen Sie sich davon inspirieren und lassen Sie sich davon anstecken. Denn die Schönheit ist ansteckend. Wenn wir sie in uns tragen, strahlt sie von uns aus und beeinflusst die Menschen um uns herum. Die Kunst des Lebens besteht auch darin, die Augen für das Gute zu öffnen. In jeder Situation, die uns begegnet, liegt eine Gelegenheit, etwas Gutes zu tun. Die Kunst des Lebens besteht darin, diese Gelegenheiten zu erkennen und sie zu nutzen. Jeder Tag ist ein neues Kapitel in unserer Geschichte, und wir sind die Autoren dieser Geschichte. Lassen Sie sich von der Schönheit der Welt überraschen und lassen Sie sich von den Herausforderungen inspirieren. Denn in der Mitte der Schwierigkeiten liegt oft die größte Chance zum Wachsen.

Die Kunst des Lebens besteht darin, die Augen für das Schöne zu öffnen. In der Natur, in der Kunst, in den Menschen um uns herum finden wir unzählige Beispiele für Schönheit und Harmonie. Lassen Sie sich davon inspirieren und lassen Sie sich davon anstecken. Denn die Schönheit ist ansteckend. Wenn wir sie in uns tragen, strahlt sie von uns aus und beeinflusst die Menschen um uns herum. Die Kunst des Lebens besteht auch darin, die Augen für das Gute zu öffnen. In jeder Situation, die uns begegnet, liegt eine Gelegenheit, etwas Gutes zu tun. Die Kunst des Lebens besteht darin, diese Gelegenheiten zu erkennen und sie zu nutzen. Jeder Tag ist ein neues Kapitel in unserer Geschichte, und wir sind die Autoren dieser Geschichte. Lassen Sie sich von der Schönheit der Welt überraschen und lassen Sie sich von den Herausforderungen inspirieren. Denn in der Mitte der Schwierigkeiten liegt oft die größte Chance zum Wachsen.

Verantwortung übernehmen

1. Auflage im Herbst 1998.
250 Exemplare

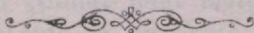
Koolilaste Piibli lugu.

Esimene raamat.

Wana Seaduse Lugu

ehf

Meie õnnistuse ettevalmistamine.

I. Maailma loomisest kunni Abraamini. Aastast 4000—2000 e. Kr.

Jumal valmistab inimesesugu üleüldse õnnis-
tusele ette.

§ 1. Maailma loomine.

Jumal loob ilma, aga looduse ülem ehe ja viimne kroon
pidi inimene olema. 1. Mos. 1.

R a w a. 1. Loomine alguses. 2. Loomise alus kolmel esimesel
päeval. 3. Loomise lõpetus kolmel viimisel päeval. 4. Sõngamise päev.

1. Alguses lõi Jumal taeva ja maa. Ja maa
oli tühi ja paljas ja pimedus oli sügavuse pääl ja
Jumala waim oli lehwitamas wee pääl.

2. Ja Jumal ütles: Saagu walgus! ja
walgus sai. Ja Jumal nägi walgust, et see hää oli
ja tegi wähe walguse ja pimeduse wähele ja nimetas
walguse päewaks ja pimeduse ööks. Siis sai õhtu ja
hommiku esimeseks päewaks. — Ja Jumal ütles:
Saagu lautus keff wett! Ja Jumal tegi wähe wee
wähel mis ülewal, ja wee wähel mis all. Ja see sai
nõnda. Ja Jumal nimetas lautuse taewaks. Siis
sai õhtu ja hommiku teiseks päewaks. — Ja Jumal
ütles: Wesi kogugu taewa all ühte paika, et kuiwa
näikse. Ja see sai nõnda. Ja Jumal nimetas kuiwa

maaks, aga meekogu mereks. Ja Jumal ütles: Maast tärkaku noor rohi üles, rohud mis seemet kandwad ja wiljalised puud. Ja see sai nõnda. Siis sai õhtu ja hommiku kolmandamaks päewaks.

3. Ja Jumal ütles: Saagu walgused taewa lautusesse! Et nemad wahet teewad päewa ja öö wahel. Ja see sai nõnda. Ja Jumal tegi kaks suurt walgust, suurema, mis päewal pidi walitsema ja wähema, mis ööje pidi walitsema ja tähed. Siis sai õhtu ja hommiku neljandamaks päewaks. — Ja Jumal ütles: West sigitagu elawaid hingesid ja linnud lennaku taewa all. Ja Jumal lõi suured walaskalad ja muud kalad ja linnud nende soo järele. Ja Jumal õnnistas neid ja ütles: Olge sugulikud ja teid saagu palju! Siis sai õhtu ja hommiku wiierendamaks päewaks. — Ja Jumal ütles: Maa toogu wälja elawad hinged: lojused, roomajad ja metselajad nende soo järele. Ja see sai nõnda. Ja siis ütles Jumal: Tehkem inimese eneste näu järele eneste sarnatseks, et nemad walitsewad kalade üle, mis meres ja üle lindude, mis taewa all, ja üle kõige lojuste ja üle kõige maa! Ja Jumal lõi inimese oma näu järele, Jumala näu järele lõi ta teda. Ja Jumal waatas kõige pääle, mis ta oli teinud, ja waata, see oli väga häa. Siis sai õhtu ja hommiku kuuendamaks päewaks.

4. Nõnda on taewas ja maa ja kõik nende wägi walmis saanud. Ja Jumal hingas seitsmendamal päewal kõigest omast tegemisest ja õnnistas seitsmendat päewa ja pühitses teda, et ta tema sees oli hinganud.

Alguses oli Sana ja Sana oli Jumala juures ja Sana oli Jumal. Kõik asjad on tema läbi tehtud ja ilma temata pole ühtegi tehtud, mis tehtud on. Joh. 1, 1. 3. Guue

kui mäed sündsid, ja kui maa ja maailm loodi, oled sina, Jumal, igawesest igaweste. Law. 1. 90, 2. Law. 1. 33, 9. 104, 24. Ehw. 4, 24. Hebr. 4, 9.

Laul № 163. Wiisil: Oh mõitlejad, et käige pääle. 141.

Oh Jumal, wägew walitseja, Sind Serawimid kiidawad, Sa kõige asja toimetaja, Sind taewa inglid teeniwad: Et waata siis ka heldeste Mu waese pääle lahkeste.

§ 2. Esimesed inimesed paradisi aias.

Inimene elab täies osasaamises oma Jumalaga. 1 Mos. 2.

Law. 1. Inimese loomine ja tema õnnis eluase. 2. Tema awaldab oma walitsust loomade üle. 3. Issand annab talle abilise ja abutab abielu.

1. Inimese loomine sündis aga nõnda: Jehoowa Jumal walmistas inimese, kes põrm on, mullast ja puhus tema ninasse elawat õhku: nõnda sai inimene elawaks hingeks. Ja tema nimi oli Adam. — Ja Jehoowa Jumal ehitas rohuaia Gedeni ehk Paradisi päewatõusmise poole ja pani inimese sinna, keda tema oli walmistanud. Ja Issand laskis maast tõusta kõiksugu puud, mis armsad oliwad päält näha ja hää neist süüa, ja elupuu kesk aeda, ja hää ja kurja tundmise puu. Ja Gedenist läks jõgi wälja seda rohuaeda kastma ja sai neljaks haruks. Sinna aeda pani Jumal inimese seda harima ja hoidma. Ja Jehoowa Jumal käskis inimest ja ütles: Kõigist aia puist wõid sa küll süüa, aga hää ja kurja tundmise puust ei pea sa mitte sööma, sest mil päewal sina sest sööd, pead sina surma surema.

2. Ja Jehoowa Jumal saatis kõiksugu elajaid wälja wälj ja kõik linnud taewa all inimese juure, et ta saaks näha, kuidas tema neid pidi nimetama. Ja

inimene andis neile igale ühele nende nime. Aga tema oli üksi maa pääl. Ja nende keskel ei olnud abi temale mitte leida.

3. Siis ütles Jehoowa: See ep ole hää, et inimene üksi on, ma tahan temale abi teha, mis tema kohane on. Ja Jumal lastis raske une inimese pääle tulla ja ta uinus magama. Ja Issand wöttis ühe tema küljeluiſt ja ehitas selle naeseks ja saatis Nadama juure. Ja Adam ütles: See on nüüd luu minu luid ja liha minu lihast; teda peab mehe naeseks hüütama, sest et ta mehest on wõetud. Seepärast jätab mees isa ja ema maha ja hoiab oma naese poole ja nemad peawad üks liha olema. Ja Jumal õnnistas neid ja ütles: Olge sugulikud ja teid saagu palju! Täitke maa ja saatke eneste alla ja walitsege üle kõige elajate, mis maa pääl liiguvad. Ja nemad oliwad mõlemad alasti, Adam ja tema naene, ja ei häbenenud mitte.

Armastagem teda, sest ta on meid enne armastanud.

1. Joh. 4, 19. Mis Jumal on ühte pannud, seda ärgu lahutagu inimene mitte. Matt. 19, 6. Ehw. 5, 23, 25.
1. Joh. 5, 3. Law. I. 42, 3.

Laul № 358. Omal wiisil. 333.

Oh hinge sõber, õnnis olen Su armastuses hingates,
Ma mure orust wälja tulen Su armu juure kippudes! Kõit
kurbdus kaub ära minust Kui taewalikku rõõmu sinust Su armu
läbi maitsen ma: Siis olen maa päält taewa saanud, Kui sa
mind, Issand, kosutanud Siin oma rohke armuga.

§ 3. Patu langemine.

Inimene langeb Jumala osasaamisest. 1. Mos. 3.

- R a w a. 1. Riisamine ja langemine. 2. Süüdlaste ülekulamine.
3. Karistus.

1. Aga madu oli kavalam, kui kõik elajad, mis välja pääl. Ja tema ütles naese wasta: Kas see on, et Jumal seda ütelnud: teie ei pea ühestki rohuaia puust sööma? Ja naene ütles: Küll meie sööme rohuaia puude wiljast; aga selle puu wiljast, mis sest aeda, on Jumal ütelnud: Teie ei pea mitte sest sööma ega tema külge puutuma, et teie ei sure! Siis ütles madu: Teie ei saa mitte surma surema. Waid Jumal teab, mil päewal teie sest sööte, saawad teie filmad lahti ja saate kui Jumal ja tunnete hääd ja kurja. Ja naene nägi, et puu hää oli roaks, ja et ta silmadele himu tegi ja et puu armast oli, et ta ta targaks pidi tegema. Siis wõttis ta tema wiljast ja söi ja andis ka oma mehele, ja tema söi ka.

2. Siis saiwad nende mõlemate filmad lahti ja nad tundsiwad endid alasti olevat. Ja nemad õmblesiwad wiigi lehti kokku ja tegiwad enestele põlled. Ja nemad kuulsiwad Jehoowa häält ja pugesiwad tema palge eest rohuaia puude setka. Ja Jehoowa hüüdis Adamat ja ütles: Kus sa oled? Adam wastas: Ma kuulsin su häält rohuaias, ja kartsin, sest mina olen alasti. Seepärast pugestin ma eest ära. Aga Jehoowa ütles: Kes on sulle teada annud, et sa alasti oled? Oled sa söönud sest puust, kellest ma sind keelisin söömast? Adam ütles: Naene keda sa mulle abikaafaks andsid, andis mulle sest puust, ja mina söin! Siis ütles Jumal naese wasta: Miks sa seda oled teinud? Ja naene ütles: Madu pettis mind ja mina söin.

3. Ja Jehoowa Jumal ütles mau wasta: Et sa seda oled teinud, siis oled sina äraneetud kõigi loomade seast. Ma tahan wiha waenu tõsta sinu ja naese wahel, sinu seemne ja tema seemne

wahеле; seesama peab sinu vää rõhuma ja
 fina wõtad temale kanda rõhuda. — Aga naese
 wasta ütles Jumal: Ma tahan sulle wäga palju walu
 saata, kui sa käima pääl oled, waluga pead fina lapsi
 ilmale tooma ja mees peab sinu üle walitsema. Ja
 Adamale ütles Jumal: Araneetud on maa sinu
 pärast; waewaga pead sa sest sööma kõige oma elu aja.
 Ribuwitsu ja ohakaid peab ta sulle kasvatama. Oma
 palehigi sees pead fina leiba sööma, senni kui sa jälle
 mullaks jaad, kust ja oled wõetud: Sest fina oled põrm
 ja pead jälle põrmuks saama. — Ja Adam pani oma
 naesele nimi Gewa, et ta kõigi elawate emaks saanud.
 Ja Jehoowa Jumal ajas neid Cedeni rohuaiaist wälja,
 et nad elupuust ei sööks ja igaweste ei elaks. Ja ta
 pani Cedeni aia ette Keerubid möögaga, et nad elupuu
 teed pidiwad hoidma.

Sest kõik, mis maailmas on, liha hinnu, silma hinnu
 ja elu kõrkus ei ole mitte Isast, waid see on maailmast.
 Ja maailm lähleb hukka ja tema hinnu; aga kes Jumala
 tahtmise järele teeb, see jääb igaweste. 1. Joh. 2, 16. 17.
 Sest surm on patu palk, aga igawene elu on armu and
 Kristuse Jeesuse sees. Room. 6, 23. Kol. 2, 7. 1. Joh.
 3, 8. Op. s. 4, 23. Jakob 1, 13—15. Jerem. 3, 22; 23, 23.
 Joh. 3, 16.

Saul N° 268. Omal wiisil. 200.

Su poole, Isand, südamest Ma tõstan oma hääle, Mind
 päästa patu häda seest Ja halasta mu pääle! Sest kui sa
 tahad arwata kõik wõlga, mis mul teadmata, Kes siis ju
 ees wõib seista!

§ 4. Kain, Aabel ja Seti, Raini sugu ja Seti sugu.

Patt saab vihaks Jumala ja ligimese wasta. 1. Moos. 4. 5.

K a w a. 1. Kain ja Aabel. 2. Wenna mere walamine ja selle taristus. 3. Raini sugu. 4. Seti sugu.

1. Adam ja Eewa andsiwad oma esimesele pojale nime Kain, see tähendab: sõjariist, aga oma teisele pojale paniwad nemad nime Aabel, see on: õhk. Kain oli põllumees, aga Aabel oli lojuste karjane. Nüüd tõi Kain Jehoowale roaohwrit maa wiljast, aga Aabel oma lojuste esimesest foost. Aga Jehoowa waatas armuga Aabeli ja tema ohwri pääle, aga Raini ja tema ohwri pääle ei waadanud ta mitte. Siis süttis Raini wiha põlema ja ta langes silmist ära. Aga Issand ütles: Miks sa wihastad? Eks ole nõnda, kui sa hääd teed, siis saad sina andeks. Aga kui sina hääd ei tee, siis magab patt sinu ukse ees ja tema himu käib sinu pääle; aga sina pead tema üle walitsema.

2. Siis rääkis Kain oma wenna Aabeliga ja kui nemad wälja pääl oliwad, kippus tema oma wenna Aabeli pääle ja tappis teda ära. Aga Jehoowa ütles Raini wasta: Kus on sinu wend Aabel? Ja Kain wastas: Ei ma tea! Olen mina oma wenna hoidja? Aga Jumal ütles: Mis oled sina teinud? Sinu wenna were hääl kisendab minu poole maa päält. Ära neetud olgu sina siit maa päält, mis sinu wenna werd on wasta wõtnud. Maa, mida sina harid, ei pea sulle oma rammu enam andma. Gulkumas ja ja põgenemas pead sina maa pääl olema. Kain ütles: Mu ülekohus on suurem, kui et seda andeks saaks. Ja see saab sündima, et mind igäüts ära tapab, kes

mind leiab. Aga Jehoowa ütles: Kes Raini ära tapab, sellele peab see seitsme võrra jälle maksetama. Ja Jehoowa pani Raini külge ühe tähe.

3. Ja Rain läks ära Jehoowa palge eest ja elas Noodi maal hommiku pool Eedenit. Ja temal oli poeg Nanok, ja ta ehitas linna ja nimetas selle oma poja järelle. Raini sugu kasvas ikka suuremaks. Üks tema järeltulijatest oli Seemek, kes jälle werd waldas. Tema wõttis enesele kaks naest, Nada ja Silla. Nada pojast Jaabalist siginesiwad need, kes tellide sees elasiwad ja weiksid kaswatasiwad, ja tema pojast Juubalist kandlelööjad ja pillipuhujad. Silla poeg oli Tubalkain. See õpetas wäike taguma ja raudsepa tööd tegema. Nõnda edeneb Raini soo keskul ilmalik tarkus ja osawus. Aga ka patt läheb ikka suuremaks ja hirmsamaks. Meid nimetati inimese lasteks.

4. Adamale tõi tema naene jälle poja ilmale ja ta pani talle nime Sett, see tähendab: asemik. Sest Jumal oli selle talle Nabeli asemele annud. Seti poeg oli Genos. Tema ajal hakati Jehoowa nime kuulutama. Seti sugu nimetati Jumala lasteks. Üks neist oli Heenok. See oli waga ja kõndis alati Jumalaga. Ja Jumal wõttis teda ära, et ta surma ei näinud. (Hebr. 11, 5). Adam suri, kui ta 930 aastat wanaks oli saanud. Heenoki poeg oli Metuusala. See oli kõige wanem inimene ja sai 969 aastat wanaks. Selle poja poeg oli Noa, see tähendab: kofutaja, trööstija. Sest kui ta sündis, ütles tema isa: See peab meid trööstima meie waewas maa pääl, mis Jehoowa on ära neednud.

Süüda on kawalam petma, kui mingi sugune muu asi ja tema on koguni hullas; kes wõib seda ära tunda? Jerem. 17, 9. Luk. 16, 8. Hesek. 33, 11. 1. Joh. 2, 15.

Igatiis, kes oma wenda wihtab, see on inimese tapja ja teie teate, et ühelgi inimese tapjal ei ole igawest elu enese fise jääwat. 1. Joh. 3, 15.

Laul N° 260. Dmal wiisil 112.

1. Oh kuhu lähen ma Riiid patu koormaga? Kust pean armu leidma? Kes saab mul abiks jõudma? Ehk küll ilm appi tuleks, Mul fiski häda oleks!

2. Oh armas Jeesufe, Ma tulen sinule, Mu pääle armu heida, Mul oma h-lbust näita: Mind wõta armust wasta Ja werega mind kasta!

---

§ 5. Weeruputus.

Jumal mõistab kohut hukkaläinud ilma üle, näitab aga selle pääle uut armu üles. 1. Mos. 6—9.

R a w a. 1. Patu uus üleilbdine kaswamine. 2. Noa laewa ehitus. 3. Uputuse tulemine ju Noa pääsemine. 4. Noa tänu ja Jumala armu leping Noaga.

1. Kui inimesi hakkas maa pääl palju saama, siis waatfiwad Jumala lapsed Seti soost inimeste tütarde pääle (Kaini soost), et nad ilusad oliwad ja wõtfiwad enesele nende seast naisi. Aga inimeste kurjus sai selle läbi suureks maa pääl ja nende mõtlemised oliwad kurjad iga päew. Ja Jehoowa kahetses, et ta inimese maa pääle oli teinud. Ja ta ütles: Minu waim ei pea mitte igaweste inimeste sees noomima, sest nemad on liha. Ma tahan neid maa päält ära kautada, aga enne tahan ma neile weel aega anda fada ja kakskümmend aastat.

2. Aga Noa oli täieste waga, ta kõndis alati Jumalaga ja leidis armu Jehoowa filma ees. Ja Jumal ütles: Tee enesele laew, 300 küünart pitt,

50 küünart lai ja 30 küünart kõrge, palju kambrite ja kolme laega; ja tõrwa teda seest ja wäljast poolt pigiga. Seest ma tahan weeuputuse maa pääle jaata ja kõik liha ärakautada. Aga sinuga tahan mina oma seaduse teha. Siis mine nüüd laewa, sina ja sinu pojad, ja sinu naene ja sinu poegade naesed sinuga. Ja sa pead laewa wõtma kõigist loomadest ühe paari. Ja ka rooga pead sina kaasa wõtma, et sinul ja neil söömaaega on. Ja Noa tegi kõik, mis Jehooma oli käsfinud.

3. Kui Noa oli 600 aastat wanaks saanud lõhkesiwad sügawuse hallikad ja taewa luugid tehti lahti ja sadu tuli maa pääle 40 päewa ja 40 ööd. Ja wesi wöttis wõimust, nii et kõik kõrged mäed kaetud saiwad. Siis heitis kõik liha hinge, mis maa pääl liikus. Üksi Noa jäi järele ja mis temaga laewas oli. Ja wesi seisis maa pääl 150 päewa. Siis mõtles Jumal Noa pääle ja kõigi loomade pääle, mis temaga laewas oliwad, ja laskis tuult käia üle maa ja wesi alanes ära. Ja wesi sai ifka vähemaks ja mägede otsjad paištiwad wälja ja Noa laew jäi Ararati mägede pääle seisma. Neljakümne päewa pärast tegi Noa laewa afna lahti ja laskis ühe kaarna wälja. See lendas sinna tõuna, jenni kui wesi ära kuimas. Siis laskis tema ühe tuike wälja, et näha kas wesi oli ära kahanenud. Aga tuike ei leidnud mitte hingamise maad ja tuli tema juure tagasi. Ja seitsme päewa pärast laskis tema jälle tuike wälja. See tuli õhtu ajal tema juure tagasi, ja waata, õlipuu leht oli tema juus. Seest tundis Noa, et wesi oli maa päält ära kahanenud. Ja seitsme päewa pärast laskis ta weel ühe tuike wälja, aga see ei tulnud enam tema juure tagasi. Siis wöttis Noa laewa katukse ära, ja waata, maa oli tahe.

4. Ja Noa läks laevast välja kõige oma pere ja loomadega, ja ehitas Jehoowale altari üles, mõttis kõigist puhtast lojustest ja ohverdas põletamise ohwrit. Ja Jehoowa ütles: Ei ma taha enam maad ära wanduda inimese pärast, sest inimese mõtlemised on kurjad tema lapse põlvest jaadid. Ei pea edaspidi kõigil maailma päivil lõppema ei seemendamine ega lõikus, ei külm ega palam, ei sui ega talwe, ei väew ega õõ. Ja Jumal õnnistas Noat ja tema poegi ja pani teda walitsejaks maa pääle. Ja et keegi Raini tee pääle ei astuks, ütles Issand: Kes inimese werd ära walab, selle veri peab inimese läbi saama ära walatud, sest Tema on inimese Jumala näu järele teinud. Ja Jehoowa ütles weel: Waata, ma teen oma seaduse teiega, et wesi enam uputuseks ei pea saama. Ja see on seaduse täht: Oma wikerkaare olen mina pilwesse pannud ja see peab seaduse täheks olema minu ja maa wahel.

Rüüd mäed liiguvad ja mäe kiunkad kõiguvad, aga minu heldus ei pea mitte sinust liikuma, ega mu rahu seadus kõikumata, ütleb Jehoowa, su halastaja. Jes. 54, 10. Room. 3, 25. 1. Joh. 2, 17. Galat. 6, 7. 8.

Laul N° 430. Wiisil: Rüüd ristirahwas laulage. 208.

Oh Issand, suur on sinu arm, See tuleb imeks panna, Et oleme siin muld ja põrm, Sa wõtad muret kanda; Rüüd kurjus kestab alati, Meid siiski kaitseb päälegi, Ei taha hukka jaata!

§ 6. Noa sugu ja Paabeli torn.

Nus patt nõuab uut karistust, aga ka uus töotus paistab patu pimeduse sekka. 1. Moos. 9—11.

R a w a. 1. Semi õnnistus, Hami neede. 2. Noa sugu. 3. Torn
ehitamine ja rahwaste lahutamine.

1. Noa oli põllumees ja istutas enesele wiinamäe ja elas pääle weeuputuse weel 350 aastat. Aga tema pojad olivad Sem, Ham ja Jaawet. Ja kui ta wiinast oli joonud, sai ta segaseks ja tegi ennast paljaks omas telgis. Ja Ham, Kanaani isa, nägi oma isa paljast ihu, ja ta naeris selle üle. Aga Sem ja Jaawet läksiwad tagapidi ja katsiwad oma isa palja ihu riidega finni. Kui nüüd Noa üles ärkas ja kuulis, mis Ham oli teinud, ütles tema: Araneetud olgu Kanaan! Aga kiidetud olgu Jehooma, Semi Jumal. Jumal awatagu Jaaweti, ja tema elagu Semi telkide sees, ja Kanaan olgu tema male sulaseks.

2. Noa elas pääle weeuputuse weel 350 aastat ja sai wanaks, kui ta suri, 950 aastat. Tema soost on kõik rahwas maa pääle laiali lautatud saanud. Semi järeltulijad jäiwad enamiste Aasia maale, Hami sugu lagunes Aafrika maal laiale, ja Jaaweti sugu asus Euroopa maale. Hami soost oli Nimrod. See oli wägew linnuajamise pääle. Tema asutas esimese kuningriigi, mis pääle hakkas Paabelist Sineari maal.

3. Kõik inimesed olivad aga sel ajal weel üks rahwas, ja neil oli üks keelemurre ja keel. Ja kui nad hommiku poole teele läksiwad, leidsiwad nemad oru Sineari maal. Nad jäiwad sinna elama ja ütlesiwad üksteise wasta: Ehitagem enestele linna ja torni, kelle ots taewa ligi ulatab, ja tehkem enestele nime, et meid

üle kõige maa laiali ei pillutata. Aga Jehoowa tuli maha vaatama linna ja torni, mis inimese lapsed ehitanud. Ja Jehoowa ütles: Et läki alla ja segagem nende keelemurre ära, et nemad tõine tõise keelt ei mõista. Ja Jehoowa pillas neid laiali üle kõige maa, ja nad jätsiwad linna üles ehitamata. Seepärast pandi temale nimi Baabel. See tähendab: ärasegamine.

Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse ja tundmise sügawust! Kuis äraarwamata on tema kohtumõistmised ja äramõistmata tema wiisid. Room. 11, 33. Ehw. 6, 2. 3. 1 Peetr. 5, 5. Ap. t. 14, 16. 17.

Paul N° 433. Wiisil: Mu elu Kristus ise. 9.

Oh meile, Issand Jeesus, Jää oma armuga, Et pahaleti kurjus Meid kiusata ei saa.

Oh meile, Issand Jeesus, Jää oma sõnaga, Et sinu waimu wõimuis Meid täidaks rõõmuga.

II. Pääwanemad ehk patriarchid.

2000—1500 e. Kr.

Abraami seemnes walitseb Jumal enesele iserahwa wälja.

§ 7. Abrami kutsumine.

Abram saab ärawalitsetud rahwa esifaks ja töötatud maa omanikuks kiinitatud. Moos. 1. 11—14

R a w a. 1. Jumala käsi ja töötus. 2. Abrami wäljaminek ja lepplik meel Loti wasta. 3. Abram saab õnnistuseks ja teda auustatakse suure nimega.

1. Uuri linnas Kaldea maal elas Taara Semi foost. Sellel oli kolm poega: Abram, Nahor ja

Haaran. Ja Taara rändas omakstega wälja Haaranisse Mesopotamia maal, ja jäi sinna elama. Aga Taara teenis juba wõeraid jumalaid. Siis ütles Jehoowa Abrami wasta: Mine wälja omalt maalt ja oma isakojast sinna maale, mis ma sulle näitan. Ma tahan sind suureks rahwaks teha, ja sinu sees peawad kõik suguwõsajad maa pääl õnnistatud saama. Aga Abramil ja tema naesel Sarail polnud last.

2. Ja Abram oli seitsekümmend ja wiis aastat wana, ja läks Mesopotamia maalt wälja oma naese Sarai ja oma wennapoja Loti ja kõige oma waraga. Ja ta tuli Kanaani maale, kus Hami sugu Kanaani rahwas elas. Ja kui ta Seekemisje Moore tammiku kohale oli saanud, näitas ennast Jehoowa Abramile ja ütles: Sinu soole tahan mina sellesama maa anda. Ja Abram ehitas Jehoowale altari üles ja kuulutas Jumala nime. Aga sinna maale tuli nälg, ja siis läks Abram Egiptuse maale. Ja kui ta säält tagasi tuli, oli ta väga rikas lojustest, hõbedast ja kullast. Aga Lotil, Abrami wennapojal, oli ka pudu- lojustsid ja weiksid ja telka. Ja maa ei suutnud neid mitte enam ühes kanda; ja seepärast oli Abrami ja Loti karjaste wahel alati riid. Siis ütles Abram Loti wasta: Argu olgu riidu minu ja sinu wahel, minu ja sinu karjaste wahel. Sest meie oleme wenna- kaksed. Eks kõik maa ole meie ees tühi? Lähku minust nüüd ära! Lähed sa wassakut kätt, lähem ma paremat kätt; lähed sa paremat kätt, siis lähem ma wassakut kätt. — Ja Lott walitses enesele kõik Jordani lageda koha, mis oli kui Jehoowa rohuaed ja pani omad telgid üles Soodomast saadik. Aga Soodoma mehed oliwad väga õelad ja waewasiwad Lotti oma ülekohtuse

eluga. Aga Abram jäi elama Mamre tamnikusse Hebroni juure, ja ehitas sinna Jehoowale altari üles.

3. Aga Redorlaoomer, Elami kuningas, pidas sõda Soodoma ja Komorra kuningate wasta. Ja ta sai wõidu nende pääle, ja wõttis ka Loti kõige ta pere ja waraga wangi. Abram sai seda kuulda ja saatis kohe oma 318 õpetatud sõjameest wälja. Ja nad lõiwad waenlase maha, ja ta tõi kõik waranduse tagasi, ka Loti ja tema pere ja muu rahwa. Ja Melkiseedek, Salemi kuningas, kõige kõrgema Jumala preester, wiis leiba ja wiina Abramile wasta ja õnnistas teda ja ütles: Õnnistatud olgu sina Abram, kõige kõrgemale Jumalale, kelle päralt taewas ja maa on! Ja Abram andis talle künneft kõigist, mis ta oli saanud. Ja Soodoma kuningas ütles Abrami wasta: Anna waimud mulle tagasi, aga warandus jäägu sulle. Aga Abram wastas: Ei ma taha üht lõngaotsa ega kingapaela kõigest sest, mis sinu päralt on, et ja ei wõi öelda: Mina olen Abrami rikkaks teinud.

Rõudke esite Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõik peab teile päälegi antama. Matt. 6, 33. Mis kasu on inimesel sest, kui ta kõik maailma kasuks saaks, aga oma hingele kahju teeks. Matt. 16, 26. Room. 12, 18.

Saul N° 175. Wüsil: Nüüd hing'wad inimesed. 117.

Nii sündku minu asi, Nii käigu minu käsi, Kui Jumal ise teeb: Kui tema muret kannab, Ja ise nõuu mull' annab, Küll siis kõik hästi korda läab.

§ 8. Abrami usk.

Abram usub ja Jehoowa teeb temaga lepingu. 1. Mos. 15—18.

R a w a. 1. Abrami usk. 2. Jumala leping Abraamiga. 3. Ka Saarat kaswatatakse ujule.

1. Pärast seda lugu ütles Jehoowa Abramile: Ara kardra, Abram, mina olen sinu kilp ja

sinu väga suur palk. Aga Abram ütles: Issand, mis sa tahad mulle anda? Mina olen ilma lapseta. Siis käs kis Jehoowa teda wälja minna ja ütles: Waata taewa poole ja loe neid tähti, kas sa wõid neid lugeda? Nõnda peab su sugu olema. Aga ta peab esmalt wõeras olema ühe maa sees, mis nende päralt ei ole. Ja neid waewatakse sääl 400 aastat. Aga siis peawad nemad säält wälja minema suure warandusega, ja seia tagasi tulema. Abram uskus Jehoowat, ja ta arwas seda õiguseks. Aga Sarai pani, et tal last ei olnud, oma ümmardaja Haagari Abramile tõiseks naefeks. See tõi talle poja ilmale, ja ta pani talle nime Issmael. Aga see ei olnud mitte töötatud poeg.

2. Abram oli 99 aastat wana ja Jehoowa näitas ennast temale jälle ja ütles: Mina olen kõige wägewam Jumal, käi minu palge ees ja ole täieste waga. Ma tahan oma lepingu sinuga teha, ja sind üpris väga figitada. Sinu nimi ei pea ka mitte enam Abram, kõrge isa, waid Abraam, hulkade isa, olema. Ja sinu naese nimi ei pea enam Sarai (minu würsti emand) waid Saara, würsti emand, olema. Sest ma tahan teda õnnistada, et ta sulle poja ilmale toob. Ja tema soost peawad kuningad sündima. Ja lepingu täheks minu ja teie wahel peab olema, et kõik meeste rahwas peab ümberlõigatama. Seda lepingut pead sina pidama, ja sinu sugu pääle sind.

3. Abraam istus Mamre tammikus oma telgi ukse ees, kui päew palaw oli, ja Jehoowa ilmus talle uueste. Sest kui ta omad silmad üles tõstis, nägi tema kolm meest tulewat. Ta jooksis neile wasta, kummardas maani ja ütles: Issand, kui ma armu leian sinu silma ees, siis ära mine mitte oma sulasest

mööda. Ma tahan teile leiva palukest tuua, kinnitage oma südant, ja siis võite teie edasi minna. Ja nemad ütlesivad: Tee nõnda kui sa oled rääkinud. Ja Abraam ruttas Saara juure ja ütles: Võta jahu ja tee kooksid. Tema ise jookkis meeste juure, võttis hää masika, ja lastis seda valmistada. Ja ta võttis veel võid ja piima, ja pani ka seda nende ette. Ja tema ise seisis puu all, ja nemad sõivad. Siis ütles Issand: Nasta pärast tahan ma jälle sinu juure tulla, ja Saara, su naesed, peab siis poeg olema. Seda kuulis Saara telgi ukse tagant ja naeris. Sest nad olivad ju wanad. Aga Jehoowa ütles: Miks naerab Saara? Kas peaks niisugust imeasja olema, mis Jehoowa ei jõuaks teha? Aga Saara ütles: Ei ma ole mitte naernud! sest ta kartis. Aga Jehoowa ütles: Ei mitte! Sa oled naernud. Siis tõusivad mehed üles, ja Abraam läks neid saatma.

Seepärast arwame meie, et inimene digeks saab usu läbi, ilma käsutegusita. Room. 3, 28. Aga usk on kindel lootus nende asjade pääle, mis weel oodetakse, ja nende asjade märguandmine, mis weel ei nähta. Hebr. 11, 1.

Paul N° 271, 1. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Kes võib mind huffa mõista, Kui Jumal on mu poolt? Kes tahab wasta seista, Kui tema kannab hoolt? Kui tema armu wari Mu ümber järgeste, Mis wihameeste kari Võib teha minule?

§ 9. Goodom ja Komorra.

Preesterlik eestpalwe ja kohtumõistja püha kohus. 1. Mos. 19.

K a w a. 1. Abraam Jumala sõber ja preesterlik eestpaluja. 2. Soodoma patu mõõt saab itka täiemaks. 3. Karistuse kohus.

1. Jehoowa ütles: Peaksin mina Abraami eest seda salaja pidama, mis mina tahan teha? peawad

tema sees ommeti kõik maailma rahwad õnnistatud saama! Sest kisedamise hää! Soodomast ja Komorrast on suur, ja nende patud on väga raske, ja mina tahan alla minna vaatama, kas asi nõnda on. Ja kaks inglit pöörasivad säält Soodoma poole, aga Abraam jäi veel Jehoowa ette seisma, ja küsis: Kas sa tahad õiget ühes õelaga ära hukata? Ehk on wähest 50 õiget säält linnas? Jehoowa wastas: Kui ma säält 50 õiget leian, siis tahan mina nende pärast kõige see paigale andeks anda. Aga Abraam ütles jälle: Et waata, ma olen ette wõtnud Issandaga rääkida, kes ma põrn ja tuhk olen. Ehk leitakse säält wähest 40 õiget? Ja Issand kostis: Ei ma taha seda mitte teha ka neljakümne pärast. Nõnda palus ja kostis Abraam weel edasi Soodoma eest ja ütles wiimaks: Ehk wähest leitakse säält kümme õiget? Ja Jehoowa ütles: Ei ma taha neid mitte ära rikkuda kümne pärast — ja läks ära. Ja Abraam läks tagasi oma paika.

2. Ja kui need kaks inglit, kes Abraami juurest ära läinud, õhtuks Soodoma oliwad saanud, istus Lott linna wärawa suus. Tema tõusis üles nende wasta, kumardas neid ja ütles: Et tulge, isandad, oma sulase kotta ja wõtke õõmaja! Ja ta käis väga nende päale, ja nemad tuliwad, ja ta walmistas neile söömist. Aga nemad ei olnud weel mitte mahabeitnud, siis tuliwad Soodoma linna mehed, noored ja wanad, selle kotta ümber ja hüüdsiwad: Kus on need mehed, kes sinu juure tulnud? Saada neid wälja meie kätte, et meie nendega patu tööd teeme. Aga Lott läks nende juure wälja, pani ukse enese taga lukku ja ütles: Ma palun, mu wennad, ärge tehke mitte kurja. Aga nemad kisedasiwad: Sina oled siin see ainus wõeras, ja tahad meie üle kohut mõista. Ja nad kippusiwad väga Loti

pääle, ja püüdsiwad ust lahti murda. Aga inglid tõmbasiwad Loti eneste juure kotta, paniwad ukse lukku, ja löiwad Soodoma mehed pimedusega, et nad ära wäsiwad ust otsimast.

3. Siis ütlesiwad inglid Loti wasta: Kas sul siin weel keegi sinu suguseltsist on, siis wii neid siit paigast ära, sest meie tahame teda ära rikkuda. Ja Lott rääkis seda oma wäimeestele, aga see oli nende meelest nagu heidaks tema nalja. Ja kui koitma hakkas, siis ütlesiwad inglid Loti wasta: Katsu, et sa oma hingega pääsed. Ära waata mitte enese taha, ja ära jää ka mitte lageda pääle seisma. Katsu, et sa pääsed sinna mäele! Issand, ütles Lott, ma ei wõi mitte sinna mäele ärapääseda. Waata, sääl on wäike linn Soar, sinna katsun mina jõuda. Ja Issand lubas temale seda, ja inglid wiisiwad Loti tema naese ja kahe tütreaga selle linna juure. — Päew oli tõusnud, kui Lott Soarisse sai. Ja Jehoowa lastis Soodoma ja Komorra pääle weewlit ja tuld taewast sadada, ja löi need linnad ümber ja kõik nende rahwa. Ja ta tegi nende wiljarikka oru Soola ehk Surnumereks. Aga Loti naene waatas tagasi, ja sai soolafambaks.

Aga Lott läks Soarist üles mäe pääle ja elas koopa sees oma kahe tütreaga. Tema soost on aga Moabi ja Ammoni rahwas tulnud.

Kui keegi on pattu teinud, siis on meil eestkostja Issa juures, Jeesus Kristus, kes õige on. 1. Joh. 2, 1. Seepärast manitsen mina kõige eeste, et peab tehtama palumisi, palwid, palumisi tõiste eest, ja tänamisi kõigi inimeste eest. 1. Tim. 2, 1. Arge elsiige mitte, Jumal ei anna ennast mitte pilgata, sest mis inimene ial küllwab, seda tema ka lõikab. Gal. 6, 7.

Laul № 246. Wiisil: See aeg on tõest usse ees. 202.

Ma tahan oma pattudest Su poole, Issand, pöördä,
Seks nõuu ja abi omast käest Mul ära wõta feelda! Waid
oma waimu wäega, Kes annab uue südame, Müüd appi
mulle jõua!

§ 10. Išaaki sündimine, *Ismaeli *wälja- ajamine ja Išaaki ohwerdamine.

Jumal täidab oma töotuse, paneb aga Abraami usu ras-
kema katsumise alla. 1. Mos. 21. 22.

R a w a. 1. Išaaki sündimine. 2. Ismaeli wäljaajamine. 3. Ra
Išaakiti on Abraam walmsis ohwerdama. 4. Tema sõnakuulmise palk.

1. Abraam oli Mamrest ära tulnud ja elas
Beersebas. SääI tuli Jehoowa Saarat katsma, ja tema
tõi oma wana ea sees poja ilmale seatud ajal, mis
Jehoowa oli rääkinud. Ja Abraam oli siis sada aastat
wana, ja pani oma pojale nime Išaak. See tähendab:
naerja, rõõmurikas. Aga kui Išaak kahetja päewa wana
oli, lõikas Abraam teda ümber Jumala seaduse järele.

*2. Aga Ismael, Haagari poeg oli pilkaja, ja
Saara ütles: Uja see ümmardaja ja tema poeg ära,
sest see ei pea mitte minu poja Išaakiga pärima! Aga
see oli Abraami meelest wäga paha tema poja pärast.
Issand aga ütles: Ärgu olgu see ju meelest paha poisi
pärast. Sest Išaakis peab julle sugu nimeta-
tama. Aga ka ümmardaja poega tahan ma suureks
rahwaks teha, et ta sinu sugu on. Siis saatis Abraam
ümmardaja oma pojaga minema. Aga tema ekkis ära
tõrbesse. Ja kui wesi nahklähkrist ära lõppis, heitis
ta lapse põõsa alla, läks ise kaugemale, ja ütles: Ma
ei wõi mitte lapse surma näha! ja nuttis kibedaste.
Ja Jumal kuulis poisi häält ja tegi tema silmad lahti,

Täh. Tärnikeste (*) kohta leiab lugeja minu suurema piibli loo ees-
könest seletust. Wäljaandja.

et ta ühe weekaewu nägi. Siis läks ta sinna ja jootis poisfi. Ja Jumal oli poisiga, ja ta elas kõrbes, ja sai ammulaşkjakš. Temast on sündinud Araabia rahwas.

3. Pärast seda kuſas Jumal Abraami ja ütles: Wõta oma poeg Iſaak, kes sinu ainus, keda sina armastad, ja mine Morii maale, ja ohwerda teda jäl põletamise ohwriks ühe mäe pääl, mis ma julle tahan näidata. Ja Abraam tõusis wara hommiku üles, pani oma eesli ſadulasse ja wõttis kaks oma noort meest enesega ja oma poja Iſaaki, ja lõhkus puud põletamise ohwriks, ja läks sinna paika, mis Jumal oli öelnud. Kolmandamal päewal tõstis Abraam omad ſilmad üles ja nägi seda paika kaugel. Ja ta ütles oma noorte meeste wasta: Jääge teie eesliga ſeia, ja meie läheme poisiga sinna, ja tahame kummardada, ja jälle teie juure tagasi tulla. Ja Abraam pani ohwri puud oma poja ſelga, aga enese kätte wõttis tema tule ja noa. Ja kui nad nüüd ühtlasi läksiwad, ütles Iſaak: Waata, ſiin on tuli ja puud, aga kus on tall põletamise ohwriks? Aga Abraam kostis: Küllap Jumal katsub enesele talle põletamise ohwriks, mu poeg!

4. Ja kui nemad sinna paika oliwad ſaanud, mis Jumal oli ütelnud, tegi Abraam altari, ſeadis puud walmis, ja ſidus oma poja Iſaaki nende pääle finni. Ja ta ſirutas käe wälja ja wõttis noa, et oma poega ära tappa. Aga Jehooma ingel hüüdis: Abraam, Abraam! Ja tema ütles: Siin ma olen. Ja Iſſand ütles: Ara pista oma kätt poisfi külge ega tee talle midagi! Sest nüüd tean mina, et ſina Jumalat kardad ja ei ole oma ainuſt poega mulle mitte keelanud. — Siis tõstis Abraam omad ſilmad üles ja nägi, et üks jääb tema taga ſelja rägadikus oli ſarwift finni, ja ta ohwerdas ſelle põletamise ohwriks oma poja aſemel.

Ja Jehooma ingel hüüdis taewast tõist korda Abraami wasta: Mina olen enese juures wandunud, ütleb Jehooma: et ja oma ainust poega mulle mitte ei ole ära feelanud, seeräraft tahan ma sind tõeste õnnistada ja sinu sugu nii paljaks teha, kui tähti taewas ja liiwa mere ääres. Ja sinu seemne sees peawad õnnistatud saama kõik maailma rahwas, et sina minu sõna oled kuulda wõtnud. — Nõnda õnnistatud läks Abraam oma poja ja sulastega tagasi, ja elas Peersabas Kanaani maal.

Õnnis see mees, kes kiusatust kannatab, sest kui tema saab läbikatsetatud jaanud, siis peab ta elukrooni saama, mis Issand on töotanud neile, kes teda armastawad. Jakob 1, 12. Ous Jumal meie poolt, kes wõib meie wastu panna? Kes oma enese Põjalegi pole armu annud, waid on teda meie kõikide eest ära annud. Room. 8, 31. 32. 1. Kun 3, 9. Wilipp. 2, 8. Matt. 10, 37. Law. 1. 73, 25. 26.

Laul N° 172. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Mis ial wõtad ette Ja mis sul muret teeb, Kõik anna Jsa kätte, Kes taewas walitseb: Kes pilwi tuuli peab Kui Issand omas käes, See sinu teegi seab, Et käia wõid ta ees.

§ 11. Isaaki naesewõtmine.

Abraam kannab muret, et Saara asemel tõine waga suguema wõiks astuda. 1. Mos. 24.

R a w a. 1. Elieseri wäljaminek ja palwe. 2. Palwe kuulmine. 3. Kõsimine ja kojutulek.

1. Saara oli 127 aastat wana, kui ta suri, ja Abraam mattis teda Makpeela loopasse, mis ta Heti laste käest oma soole matmise paigaks oli ostnud. — Aga Abraam oli ka ise wana ja elatanud, ja Jehooma oli teda palju õnnistanud. Ja ta ütles oma wanema

fulase Eliešeri wasta: Wannu mulle Jehooma nime juures, et sa mu pojale naest ei wõta Kanaani maa tütrist, waid et sa lähed minu kodumaale, ja et sa minu sugufeltsist temale naene wõtad. Ja Eliešer wandus seda, ja wõttis 10 kamelit ja palju wara enesega, ja läks Mesopotamia maale Rahori linna. Ja kui ta õhtu ajal sinna oli saanud, laskis tema oma kamelid ühe kaewu juure maha heita, sel ajal kui naesed wäljatuliwad wett tooma, ja palus: Jehooma Zumal, tee seda head mu isandale Abraamile! Kui linna rahwa tütreb tulewad wett tooma ja ma ütlen ühe wasta: lasse oma ämber maha, et ma joon! — ja ta ütleb: joo sina, ja ma tahan ka sinu kamelid joota! et see olgu seesama, keda sa oma fulasele Zijafile oled tähendanud!

2. Ja see sündis, enne kui ta lõppis rääkimast, waata, siis tuli Rebekka wälja, neitsit, wäga ilusa näuga, Betueli tütar, kes oli Rahori, Abraami wenna-poeg, ämber õla pääl, ja läks alla hallika juure, ja täitis sääl oma ämbri weega. Nüüd ütles Eliešer: Anna mulle pisut wett omast ämbrist! Ja neitsit wastas: Joo mu isand — ja ma tahan ka sinu kamelid joota! Siis küsis Eliešer: Kelle tütar sina oled? Ja kas on su isamajas maad meile õomajaks? Ja Rebekka ütles tema wasta: Ma olen Betueli, Rahori poja tütar, ja meil on maad küll õomajaks. Siis heitis mees Jehooma ette filmile maha ja ütles: Kiidetud olgu Jehooma, kes oma helduft on ülesnäidanud, ja mind mu isanda wendade kotta on saatnud! Ja ta andis Rebekkale kuldehtid oma isanda warast. Ja neitsit jookkis koju, ja jutustas kõik, mis oli sündinud. Ja siis tuli ka Laaban, Rebekka wend, wälja hallika juure ja ütles: Tule, sina Jehoomast õnnistatud, mis seisad sina wäljas?

3. Ja Eliešer tuli neude kotta ja nemad

rakkusiwad temale rooga. Aga tema ei tahtnud mitte enne süüa, kui ta oma asjad sai ära rääkinud. Ja ta ütles: Kui teie nüüd tahate heldust ja usku ülesnäidata mu isanda wasta, siis andke mulle seda teada. Laaban ja Betuel kostsiwad: See asi on Jehoomast tulnud! Waata, Rebekka on sinu ees, wõta teda ja mine, et ta saaks Isaaki naeseks, nõnda kui Jehoowa on rääkinud. Ja tõisel hommikul hüüdsiwad nemad Rebekkat ja küsisiwad tema käest: Kas sa tahad selle mehega minna? Ja tema wastas: Mina tahan! Ja nemad õnnistasiwad Rebekkat, ja tema sõitis Elieeseriga kamelide seljas ära. Aga Isaak oli õhtu wälja läinud Jumala asju järele mõtlema, ja tuli nende wasta. Nüüd jutustas Elieeser kõik, mis oli sündinud. Ja Isaak wiis Rebekka oma ema Saara telki. Ja ta sai temale naeseks, ja ta wõttis teda armastada. — Aga kõik oma waranduse andis Abraam Isaakile. Ja kui ta 175 aastat wanaks oli saanud, heitis ta hinge. Ja tema pojad matsiwad teda maha Makpeela koopasse ta naise Saara kõrwa.

Weerita Jehoowa pääle omad teed ja looda tema pääle, küll ta toimetab kõik hästi. Ps. 35, 5. Enne kui nemad hüüdwad, tahan mina wastata; kui nemad alles räägiwad, siis tahan mina kuulda. Jes. 65, 24. Lapsed, kuulge oma wanemate sõna kõige asjade sees, sest see on Isjanda meele pärast. Koloss. 3, 20. Sulased, kuulge kõigis asjus nende sõna, kes teie isandad on liha poolest, ei mitte silmakirjaks, kui need, kes inimeste meelepärast püüdwad olla, waid waga südamega, Jumalat kartes. Koloss. 3, 22.

Laul № 175, 9. Wiisit: Nüüd hingwad inimesed. 117.

Siis ole süda rahul, Mis ial juhtub sinul, Sa ära muretse; Sest sinu Isa taewas, Teab nõuu küll kõiges waewas: Suur arm on temal tõeste!

§ 12. Jaakob ja Gesaw.

Jumal walitseb kolmandama efsisa ehk suguwanema oma rahwale wälja. 1. Mos. 25—27.

R a m a. 1. Gesaw müüb oma esimese sündimise õiguse ära. 2. Jaakobit õnnistatakse töötuse pärijaks. 3. Gesawi õnnistus.

1. Jsaak oli 40 aastat wana, kui ta Rebekka omale naeseks wõttis. Aga neil ei olnud lapsi. Siis palus Jsaak Jehoowat, ja Jehoowa kuulis tema palwet, kui Jsaak 60. aastane oli. Ja Rebekka tõi kaks poega ilmale. Esimene oli üleüldse karune, seepärast panivad nemad temale nime Gesaw (karune), tõije nimetasiwad nemad Jaakobiks (kawal). Ja Gesaw sai põllumeheks ja oli kange kütt, aga Jaakob oli waga mees, kes telkides elas. Ja Jsaak armastas Gesawit, sest metsalinnud oliwad tema suu pärast, aga Rebekka armastas Jaakobit. Sest Jehoowa oli ütelnud: Suurem peab vähemat teenima. — Ja see sündis, et Jaakob läätse leent keetis, kui Gesaw wäljalt tuli ja ära wäsinud oli. Ja Gesaw ütles Jaakobile: Anna mulle maitsta sest punasest leemest! Jaakob wastas: Müü mulle tänapäew oma esimese sündimise õigus! Ja Gesaw ütles: Waata, ma suren ommeti, mis kasu on mul siis sest esimese sündimise õigusest? Ja ta wandus temale, ja müüs oma esimese sündimise õiguse ära. Ja Jaakob andis temale leiba ja läätse leent, ja ta sõi ja jõi, tõusis üles ja läks ära. Nõnda ei arwanud Gesaw mikski oma esimese sündimise õigust.

2. Ja see sündis, kui Jsaak oli wanaks saanud ja tema filmad enam ei seletanud, siis ütles tema Gesawi wasta: Mu poeg! Ma olen wanaks saanud ja ei tea mitte oma surma päewa. Siis mine nüüd wälja ja lae mulle metsa lindu, ja tee mulle magus roog, mis mu meele pärast on, et ma seda soon ja sind

õnnistan, enne kui ma suren. Ja Gesaw läks wäljale. Aga Rebekka kuulis seda ja ütles oma armsa poja Jaakobi wasta: Et mine lojuste juure, ja wõta säält kaks hääd silutalle, et ma neid isale magusaks roaks walmistan. Ja sina pead seda isale wiima, et ta sind õnnistab, enne kui ta sureb. Aga Jaakob wastas: Waata, minu wend Gesaw on karune, aga mina olen file. Kui nüüd mind minu isa käega katsub, siis oleksin mina kui petis, ja isa saaks mind ära wanduma, aga mitte õnnistama. Tulgu see minu pääle, ütles ema, kuule aga minu sõna. Ja Jaakob tegi nagu kästud. Ja Rebekka tegi magusa roa, wöttis Gesawi kallid riided ja pani need Jaakobi selga. Ja tallede nahad pani tema ta käte ja kaela ümber, kust ta file oli. Siis läks Jaakob roaga Izaaki juure ja ütles: Mu isa! Izaak wastas: Kes sa oled, mu poeg? Jaakob ütles: Mina olen Gesaw, sinu esimene poeg. Ma olen teinud, nii kui sa oled rääkinud. Wõta nüüd ja söö mu metsalinnust, et su hing mind wõtaks õnnistada. Aga Izaak pani imeks, kust ta seda nii usinaste oli leidnud, ja katsus käega Gesawi karusid käsi, ja tundis Gesawi riiete haisu. Aga et hääl Jaakobi hääl oli, küsis tema weel: Oled sina mu poeg Gesaw? Ja Jaakob wastas: Jah olen! Siis wöttis Izaak rooga, sõi ja jõi, andis pojale suud ja õnnistas teda: Ole sa oma wendade isand, ja su ema lapsed peawad su ette kummardama! Araneetud olgu, kes sind araneedwad ja õnnistatud, kes sind õnnistawad!

3. Kui nüüd Jaakob Izaaki juurest oli wäljaläinud, siis tuli Gesaw koju, tegi magusat rooga, wiis selle oma isa juure ja ütles: Wõta kätte ja söö, mu isa, minu metsalinnust. Mina olen Gesaw, sinu esimene poeg. Aga Izaak ehmatas ära ja ütles wärisedes:

Su wend on kawalusjega tulnud ja minu õnnistuse ära wõtnud. Küll see jääb ka õnnistatud! Siis kisendas Gesaw juure häälega ja ütles: Esimese sündimise õiguse wõttis Jaakob minu käest ära, ja nüüd on tema ka minu õnnistuse ära petnud! Eks ja ole mulle iseäralikku õnnistust hoidnud? Õnnista mind ka, mu isa! Siis wastas Jsaak: Dmasti mõõgasti pead sina elama ja oma wenda teenima. — Aga sest ajast wihkas Gesaw oma wenda Jaakobit selle juurema õnnistuse pärast ja tahtis teda äratappa.

Inimese süda mõtleb oma tee pääle, aga Jehoowa kinnitab tema sammusid. Šp. s. 16, 9. Seepärast jätke maha wale ja rääkige tõtt igati oma ligimesega, sest et oleme üksteise liikmed. Ehw. 4, 25. Aga Petrus ja tõised apostolid kostiswad: Jumala sõna peab enam wõtma kuulda, kui inimeste sõna. Ap. t. 5, 29.

Paul. N° 367, 13. Helbe Jeesuse. 157.

Kõige ülem hää, Jffa mulle jää', Siis ma püha elu algan, Kurjad himud ära salgan, Kui on minu käe Kõige suurem hää.

§ 13. Jaakobi põgenemine ja teenistus Laabani juures.

Geaduse-Jumal kinnitab ise Jaakobile oma töötuse ja teeb teda wõerisil suureks perekonnaks. 1. Moos. 27, 42—30.

Rawa. 1. Kurb lahkumine isamajast. 2. Uuenägu taewa-redelilt. 3. Armu abil jõuab Jaakob Laabani kotta. 4. Sääli saab tema õnnistatud perekonnaks.

1. Rebekka oli Gesawi kurjad mõtted teada saanud ja ütles Jaakobi wasta: Põgene Haarani linna, mu wenna Laabani juure, ja jää sinna, kunni minu wenna wiha saab mööda läinud. Ja Jsaak õnnistas teda ja

ütles: Sa ei pea mitte naest wõtma Kanaani maa tütrist. Mine Mesopotamia maale Betueli kotta ja wõta enesele säält naene Laabani, oma ema wenna-tütrist.

2. Ja Jaakob läks Beersebast ära ja käis Haarani poole ja sai ühte paika, ja jäi sinna ööfeks magama, oma pää kivi peale pannes. Ja ta nägi unes: Redel seisis maa pääl, ja tema ots puutus taewasse, ja Sumala inglid oliwad säält ülesminemas ja mahatulemas. Ja Jehoowa seisis säält pääl ja ütles Jaakobi wasta: Mina olen Jehoowa, su isa Abraami ja Izaaki Sumal; see maa, mis pääl sa magad, tahan mina sulle ja su soole anda. Ja sinus ja sinu seemnes peawad kõik maailma suguwõsad õnnistatud saama. Ja ma tahan sind hoida kõiges paigas, ja sind jälle sinu maale tagasi jaata. Ja kui Jaakob unest ärkas, ütles tema: Tõeste, Jehoowa on siin paigas! Siin ei ole muud, kui Sumala koda ja taewa wäraw! Ja kui ta hommiku ülestõusis, wõttis ta kivi, mis ta pää all oli olnud, pani selle mälestuse-sambaks, ja pani sellele paigale nimi Beetel, see on, Sumala koda. Ja tegi selle töotuse: Kui Sumal minuga on ja mind hoiab minu tee pääl, siis peab Jehoowa minu Sumal olema, ja see kivi peab Sumala kojaks saama.

3. Kui Jaakob hommiku poole läks, tuli tema ühe kaewu juure. Ja säält oliwad kolm karja ligidal. Ja Jaakob küsis karjaste käest: Kust teie olete, mu wennad? Ja nemad ütlesiwad: Meie oleme Haaranist. Ja ta ütles neile: Kas teie tunnete Laabanit, Rahori poega? Ja nemad wastasiwad: Tunneme küll, ja waata, säält tuleb Rahel, Laabani tütar, oma isa pudulohustega. Kui Jaakob teda nägi, tõstis ta oma hääle ja nuttis, ja andis Rahelile suud, ja ütles, et ta Laabani sugulane

ning Rebekka poeg olla. Aga Rahel jooksis kodu, ja andis jeda oma isale teada. Laaban aga jooksis nüüd Jaakobi wasta, hakkas tema kaela ümber ja wiis teda oma kotta.

4. Jaakob ja Laaban tegiwad nüüd tõinetoisega kauba, et Jaakob pidi Laabani seitse aastat teenima tema noorema tütre Raheli pärast, kes oli ilusa näuga. Aga Laaban pettis teda ja andis talle kawalal kombel oma wanema tütre Lea naeseks, ja pani Jaakobit weel seitse aastat Raheli pärast teenima. Need aastad oliwad aga tema meelest kui üksikud põewad, et ta teda armastas. Ja Jumal andis Jaakobile 12 poega, kelle nimed oliwad: Ruuben, Siimeon, Leewi, Juuda, Dan, Rawtali, Kad, Asjer, Jisaskar, Seebulon, Joosep ja Benjamin. — Joosep ja Benjamin oliwad üksi Raheli lapsed, seepärast ka Jaakobi meelest väga armsad. Benjamin sündis kõige wiimaks Kanaani maal. Pärast Joosepi sündimist jäi Jaakob weel kuus aastat Laabani juure. Ja Laaban oli tema wasta väga kade ja muutis mitu korda tema palka. Aga Jaakob sai fiiski üpris väga rikkaks, et temal palju pudulojuksid oli, ja ümmardajaid ja sulasid ja kamelid ja eeslid.

Tõeste, tõeste, mina ütlen teile: Seist ajast peate teie taewa nägema lahti olewat ja Jumala inglid üles ja maha astawat inimese poja pääle. Joh. 1, 52.

Aga Jumal on ustaw, kes teid ei lasse kinsjata enam kui teie suudate kanda, waid tahab kinsatusjega ka otša teha, et teie suudate kanda. 1. Kor. 10, 13; Jes. 41, 10; 1. Tess. 4, 6; 1. Sam. 2, 7.

№ 155 Omal wiisil. 229.

Oh wõtkem Jumalat Suust südamest nüüd kiita, Kes suuri asju teeb, Ja temale auu näita, Kes ema ihust ju Meil teinud palju hääd, Ja praegu hoidwad weel Meid tema armu-käed.

§ 14. Jaakobi kojutulemine.

Töötuse pärandaja peab töötuse maale tagasi tulema.
1. Moos. 32.

R a w a. 1. Koju poole pöörmine. 2. Jumalaga mõistlemine. 3. Wen-
naga leppimine.

1. Aga Laaban ja tema pojad olivad kadedad Jaakobi wasta, et Issand teda kõigipidi õnnistanud. Ja Jehooma ütles temale: Wõta kätte ja mine jälle oma wanemate maale, ja mina tahan sinuga olla. Ja Jaakob läks jalaja minema oma naeste lastega ja kõige oma waraga, et Laaban teda mitte ei wõtaks tagasi-
pidada. Aga kolmandamal päewal, kui seda Laabanile oli teada antud, ajas ta teda taga ja sai teda kätte Rileadi mäe pääl. Aga Jumal oli ööse Laabanile ütelnud: Hoia, et sa Jaakobiga ei räägi hääd ega kurja! Ja kui nüüd Laaban ja Jaakob kokku saiwad, leppisiwad nemad tõinetõisega ära. Ja Laaban andis oma poega-
dele ja tütaratele suud, õnnistas neid ja läks tagasi. Aga Jaakob läks oma teed edasi, ja Jumala inglid jattusiwad tema wasta, ja ta ütles: See on Jumala leer (sõjawägi).

2. Siis jaatis Jaakob käsud enese eele oma wenna Gesawi juure, et ta wõiks armu leida tema meelest. Aga käsud tuliwad tagasi ja kuulutasiwad, et Gesaw tema wasta olla tulemas 400 mehega. Siis kartis Jaakob väga ja temal oli kitsas käe. Ja ta palus: Jehooma, kes sa mind oled käsfinud tagasi minna omale maale — mina ei ole midagi kõige häätegemiste ja kõige truuse wasta, mis sa oma sulasele oled teinud; sest ma olen oma krepiga üle Jordani läinud ja nüüd olen mina kahets hulgaks jaanud; oh päästa mind ära mu

wenna käest! — Siis saatis Jaakob oma wennale rohkid andid, et teda ära lepitada. Aga omad naesed ja lapsed ja wara saatis tema üle Jaaboki jõe, ja jäi ütsipäinise järele. — Siis heitles üks mees kangeste temaga, senni kui hakkas koitma. Ja kui see nägi, et ta wõimust tema pääle ei saanud, siis puutus ta tema puusaliikmesse, nõnda et see asemelt ära sai. Ja mees ütles: Lase mind lahti, sest koit on ju wäljas. Aga Jaakob wastas: Ei ma lase sind mitte, kui sa mind ei õnnista! Siis küsis see mees: Mis su nimi on? Tema kostis: Jaakob. Siis ütles tema: Su nime ei pea enam Jaakobiks hüütama, waid Isra- eliks (Jumala wõitleja), sest sa oled kui wüürst wõi- delnud Jumala- ja inimestega, ja oled wõimuse saanud. Siis küsis Jaakob: Et anna mulle oma nime teada! Aga ta wastas: Mis küsid sina minu nime järele? Ja ta õnnistas teda jäl. — Ja Jaakob pani selle paigale nime Briel (Jumala pale), sest ta ütles: Ma olen Jumalat palgest palgesse näinud, ja minu hing on päästetud. — Ja päew tõusis üles, kui ta Brielist mööda läks, ja ta lonkas tõist puusa.

3. Nüüd tõstis Jaakob omad silmad üles ja waata, Cesaw tuli, ning temaga nelisada meest. Siis läks Jaakob oma naeste laste eele, ja kummardas seitse korda maani. Aga Cesaw jooksis tema wasta, hakkas tema kaela ümber ja andis temale suud, ja nemad nutsiwad. Nõnda leppisiwad nemad tõinetõisega ära, ja Jaakob tuli rahuga Mamre kohta oma isa juure tagasi. Ja kui Jaakob 180 aastat wana oli, siis heitis tema hinge, ja teda koristati ära oma rahwa juure. Ja Cesaw ja Jaakob matsiwad teda maha Makpeela koopasse, mis Abraam matuse paigaks oma soole oli muretsemud.

Jehooma on ligi kõigile, kes teda appihüüdwad, kõigile, kes teda tõe sees appihüüdwad. *Taw. I. 145, 18.*

Kannatage üksteisega ja andke andeks üksteisele, kui kellelgi on laebamist teise pääle: Kui Kristus teile andeks annud, nii tehke ka teie. *Kolosj. 3, 13. Matt. 10, 29. 30; Taw. I. 133, 1.*

Laul N° 303. Wiisil: Tulge ristiniimesed. 288 eht 290.

Eks see ole arm ja heldus Jumalaga kõnelda, Et meist patustel on julgus Tema ette astuda, Et ta võtab armastia, Patud andeks anda ka, Kuuleb meie palwe hääle, Kui me hüüame ta poole.

Joosepi lugu: Jaakobi perekonnale walmistatakse unt aset Egiptusemaal, et ta ennast paganatest segamata hoiaks.

§ 15. Joosep ja tema wennad.

1. Moosj. 37.

K a w a. 1. Joosep ja tema unenäud. 2. Wendade kurjad mõlled. 3. Kende täitmine ja isa petmine.

1. Joosep, Raheli wanem poeg, oli 17 aastat wana, kui ta oma wendadega hakkas karja hoidma. Ja ta tõi kõik pahad kõned neist oma isa ette. Aga Israael armastas teda enam kui kõiki oma poegi, ja tegi temale kirju kuue. Sellepärast wihkasiwad nüüd teda tema wennad, ja ei tahtnud temaga hääd sõnagi rääkida. Päälegi nägi Joosep unenäü, ja rääkis seda oma wendadale: Et waata, meie olime väljal wihkusiid sidumas, ja minu wihk tõusis üles, ja teie wihud kummardasiwad minu wihu ette. Siis ütlesiwad wennad: Kas sina peaksid kuningaks meie üle saama? Ja nemad hakkasiwad teda weel enam wihkama. Siis oli temal

weel üks tõine unenägu: päew, kuu ja ükstoistkümmend tähte tuliwad tema ette kumardama. Nüüd sõitles teda ka isa: Kas mina ja su ema ja su wennad peame tulema ja sind kumardama? Ja tema wennad wihkasiwad teda, aga tema isa pidas seda asja meeles.

2. Kui wennad Seekemis oliwad karja hoidmas, ütles isa Joosepi wasta: Mine waata, kas su wendade käsi hästi käib ja kas karjaga hää lugu on. Aga kui tema wennad teda kaugelt nägiwad, ütlesiwad nemad: Waata, sääl tuleb unenägija, tulge, tapkem ta ära! Siis saame näha, mis ta unenäud tähendawad. Aga Ruuben ütles: Ärge walage werd ära, waid wiskagem teda sinna auku, mis kõrbes on. Sest tema tahtis Joosepit päästa ja isa juure tagasi saata. Ja kui nüüd Joosep nende juure tuli, wõtsiwad nemad tema kirju kuue tema seljast, wiskasiwad teda auku, kus wett ei olnud, ja istusiwad ise maha leiba wõtma.

3. Ja waata, Ismaeli kaupmeeste tee-selts läks oma kamelitega säält mööda kallid rohtusid Egiptusemaale wiies. Ja Juuda ütles oma wendadele: Tulgem ja müügem oma wend ära Ismaelide kätte, et meie oma wenna werd ära ei wala. Sest mis kasu on meil sellest? Ja nemad wõtsiwad seda kuulda, ja ei pannud Joosepi palwet ja ahastust mitte tähele. Ja nad müüsiwad Joosepi ära Ismaeli kaupmeeste kätte kahekümne hõbe seekli eest. Aga need wiisiwad teda Egiptusemaale ja müüsiwad ära Botiwaarile, kes oli Warao (kuninga) ülem teener ja wahimeeste päälit. — Aga kui Ruuben jälle augu juure tuli ja Joosepit ei leidnud, käristas ta omad riided lõhki ja ütles: Pois pole mitte sääl — kuhu saan mina nüüd? Aga wennad wõtsiwad Joosepi kirju kuue, tapsiwad ühe siku, kaitsiwad kuue selle weresse, ja läkitasiwad seda isa kätte

üteldes: seda oleme meie leidnud, tunnistata, kas see on sinu poja kuub? Tema ütles aga: Jah, see on minu poja kuub. Kuri elajas on Joosepi ära söönud! Ja ta pani koti riide selga, ja leinas väga oma poja pärast. Ja kui ta lapsed teda trööstida püüdsiwad, ütles tema: Ei mitte, küll ma lähen leinates oma poja juure hauda!

Igaüks, kes oma wenda wihkab, see on inimese tapja. 1. Joh. 3, 15.

Sest minu mõtted ei ole mitte teie mõtted, ega teie teed minu teed, ütleb Jehoowa. Sest otsekui taewad kõrgemad on kui maa, nõnda on minu teed kõrgemad kui teie teed ja minu mõtted kõrgemad kui teie mõtted. Jes. 55, 8. 9. Jerem, 29, 11. Jes. 28, 29.

Saul N° 172, 8. Wiijil: Ma tahan jätta maha.

Kõik tema hoolets anna, Kes kõik siin targast teeb, Siis saad ja imeks panna, Kuis kõik sul korda lääb, Kui tema armu abi, Nii kuis ta töötand, Sind saadab murest läbi, Mis sind on kurwastand.

---

§ 16. Joosep wangihöones.

1. Moosj. 39. 40.

R a w a. 1. Ole ustaw, see toob sulle õnnistusi. 2. Önnepäewadel ou ta oma kiusatus, sellepärast walwa! 3. Kannata, kui häda kestab, siin Jumal on sinuga!

1. Aga Jehoowa oli Joosepiga Egiptusemaal, ja kõik asjad, mis tema käe all oliwad, läkswad korda. Seda nägi tema isand ja pani teda oma koha üle, ja andis kõik tema kätte. — Ja see sündis, et Potiwari naene omad silmad Joosepi pääle heitis, kes oli ilusa jume ja näuga ja kiusas teda abielu rikkuma. Aga Joosep pani wasta ja ütles: Kuida peaksin mina nii

suurt kurja tegema, ja Jumala wasta pattu tegema? Ja see naene kuusas teda igapäew, aga Joosep ei wõtnud tema sõna kuulda. Aga ühel päewal, kui keegi pererahwast kodu ei olnud, hakkas naene ta kuuest finni. Aga Joosep jättis oma kuue tema kätte, ja põgenes õuue. Siis hüüdis naene pererahwast ja rääkis ka oma mehele, kui see koju tuli: See Ebreasulane tuli minu juure mind ära teutama, aga et ma hüüdsin, jättis ta oma kuue minu juure ja põgenes ära. Ja isanda wiha süttis nüüd põlema, ja ta heitis Joosepi wangihooonesse. Aga Jehoowa oli Joosepiga ka wangihooones, ja ta tegi, et ta armsaks sai wangihooone ülema meelest, ja see andis kõik wangid Joosepi käsu alla.

2. Ja see sündis, et Warao keldriteenrite ja pagarite ülewaataja effisiwad kuninga wasta, ja neid heideti sinna wangihooonesse, kus ka Joosep oli. Need mõlemad oliwad ühel ööl und näinud, ja oliwad hommiku kurwad, et keegi seda ei teadnud ära seletada. Siis ütles Joosep: Eks seletused ole Jumala käes? Kummatagi jutustage mulle! Ja ülem keldriteener jutustas: Minu ees oli wiinapuu ja sel oliwad kolm oksa, need õitsetiwad ja marjad saiwad walmis. Ma wõtsin siis marju ja pigistasin Warao karika sisse ja andsin tema kätte. Ja Joosep ütles: Kolm oksa on kolm päewa. Siis paneb sind Warao jälle su ammeti pääle. Aga pea mind meeles, kui su käsi hästi käib! — Ja pagarite ülewaataja ütles Joosepi wasta: Ma nägin unes, et kolm wunutud korwi oliwad minu pääl. Aga linnud sõiwad ülema korwi seeft pagari roa ära, mis Waraole oli tehtud. Ja Joosep ütles: Kolm korwi on kolm päewa. Siis poob Warao sind üles puu külge ja linnud sõowad su liha sinu päält

ära. Ja kolmandamal päeval, kui Warao sündimise päew oli, tegi ta otse nõnda, kui Joosep oli seletanud. Aga keldriteenrite ülewaataja ei pidanud Joosepit mitte meeles.

Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elu krooni anda. Joh. ilm. 2, 10.

Sunis jee mees, kes kiusatust kannatab, seist kui tema saab läbikatsetatud saanud, siis peab ta elukrooni saama, mis Issand on töötanud neile, kes teda armastavad. Jakob. 1, 12. Koloss. 3, 22. Room. 8, 28.

Paul N 172, 9. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Küll võib ta wiimitada Kord oma abi ka, kui tahaks unustada Sind tema armuta, kui peaksid häda kätte Sa jääma igawest, Ja nagu tema ette Ei tõuseks palumist.

Kui aga sina jäänud Tal truiks kõigiti, Su oled abi saanud, kui ja ei mõtlegi. Ta sinu hinge päästnud On raske risti alt, Mis ürikeseks kestnud Su kasuks ülemalt.

---

§ 17. Joosepit tõstetakse suureks isandaks.

1. Moosj. 41.

R a w a. 1. Warao unenäud. 2. Joosep seletab need ära. 3. Teda tõstetakse suure auu sisse.

1. Kahe aasta pärast nägi Waarao unes, et ta Niiluse jõe ääres seisid, ja jõest tõusivad seitse lihawat lehma üles, ja pärast seitse lahja: lahjad lehmad söiwad aga lihavad ära. Seist ärkas Waarao üles. Aga kui ta jälle magama uinus, nägi ta, et seitse wiljapääd ühest kõrrest tõusiwad, jämedad ja hääd. Aga nende järel tõusiwad seitse peenikest ja kuiwanud pääd; need neelasiwad aga jämedad ja hääd ära. Kui nüüd Waarao hommiku üles ärkas, kutsus ta kõik Egiptusemaa kunsimehed ja targad kofku. Aga ükski ei mõinud tema

unenägusid ära seletada. Siis ütles ülem keldriteener Baarao wasta: Täna tuletan ma oma pattu meele. Kui mina ja pagarite ülewaataja wangis olime, nägime meie unenäud ja üks Hebreä noormees seletas meile neid ära. Ja kõik on nõnda sündinud.

2. Siis käskis Baarao kohe Joosepit kutsuda. Ja Joosep ajas oma habeme ära, pani tõised riided selga ja tuli Baarao juure. Ja Baarao ütles: Ma olen unenäu näinud ja sinust kuulnud, et sina wõid unenägusid äraseletada. Aga Joosep wastas: Ei see pole küll mitte minu käes, aga küll Jumal Baaraole hääd wõtab kuulutada. Siis jutustas kuningas omad unenäud Joosepile. Ja Joosep ütles: Mõlemad unenäud lähewad ühte. Jumal on Baaraole teada annud, mis ta wõtab teha. Seitse hääd lehma ja seitse täis wilja pääd on seitse aastat, kus suur wiljamarandus on kõigel Egiptusemaal. Aga seitse lahja lehma ja seitse tühja wiljapääd on seitse nälja aastat, mis pärast tulewad, mõnda et kõik wiljamarandus jaab ära unustatud ja nälg jelle maa ära lõpetab. Ja et see unenägu Baaraol kaksford on olnud, tähendab, et see asi tõesti ja pea tuleb. Seepärast otfigu nüüd Baarao enesele ühe targa ja mõistliku mehe, ja pangu teda Egiptusemaal üle, ja seadku ülewaatajaid; ja need wõtku wiies osa wilja neil seitsemel wilja aastal ja pangu jeda kokku, et maa nälja pärast ei saa ära fautatud.

3. See kõne oli Baarao ja kõigi tema sulaste meele pärast, ja ta ütles nende wasta: Kas peaksi meel leidma tõist seesugust meest, kelle sees on Jumala waim? Ja Joosepi wasta ütles kuningas: Et Jumal sinule seda kõik on teada annud, siis pead sina üle minu koja olema ja kõik mu rahwas peab sinu suusõna

kuulma. Üksi auujärje poolest tahan mina sinust ülem olla. Ja Warao pani oma sõrmukse Joosepi sõrme, kallid riided tema selga ja kuldsed tema kaela, ja käsits tema eel hüüda: Sgaüks heitku põlvili maha! — Aga Joosep oli 30 aastat wana, kui ta Waarao ees seisis. Ja tema käis terve Egiptusemaa läbi ja kogus seitsme aasta wilja kokku, mis arwamata palju oli, nõnda kui liiw mere ääres. Aga kui nälja aastad tuliwad ja rahwas Warao poole kisendas, ütles tema: Minge Joosepi juure, mis see teile ütleb, seda tehke. Ja Joosep tegi aidad lahti ja müüis kõigele rahwale wilja. — Aga Waarao andis temale ühe maawalitseja tütre naefeks. Sellest sündiswad Joosepile kaks poega: Manasse ja Ewraim.

See on hää, et inimene ootab ja wait on Jehoowa ärapäätmist ootes. Jer. mitu l. 3, 26.

Goia, mis ilma laitmata ja waata see pääle, mis õige: selle mehe wiimne järg on rahu. Law. l. 37, 37. Jes. 28. 29. Room. 8, 28. Ep. s. 3. 5.

Laul N° 327. Wiisid: Tulge ristiinimesed. 288.

Minu mure, waew ja häda lõppeb wiimaks otja ka, Kall mu Issand tunneb seda, Kinnitab mind armuga. Naste jau järele Paistab jälle päewake, Kallist rõõmu rohkest annab, Wäsiind waimu taewa kannab.

§ 18. Joosepi wendade teekormad Egiptusemaale.

1. Moos. 42. 43.

K a w a. 1. Esimene reis wiljamaale, kus wendi kangeste katsutakse. 2. Katsumine mõjub, sest südametunnistus hakkab ärkama. 3. Uus häda sunnib tõisele Egiptuse reisiile. 4. Lahke wastawõtte aga ka katsumine, kas wemmad weel kadedad.

1. Kanaanimaal oli ka nälg, ja kui Jaakob kuulis, et Egiptusemaal wilja oli, läkitas tema oma kümme

poega sinna wilja ostma. Aga Benjamini ei lastnud tema mitte minna, sest ta kartis, et temale mõni äpardus võiks juhtuda. Ja Israeli pojad tulivad nüüd Joosepi juure, kummardasivad tema ette maani, ja ei tunnud teda. Aga Joosep tundis neid ja tuletas oma unenäud meelde. Aga ta rääkis waljuste nendega ja ütles: Teie olete jalajad maakuulajad, teie olete tulnud kuulama, kus pool maa lahti on. Aga nemad ütlesivad: Ei mitte, mu isand, meie oleme tulnud leiba ostma. Meie oleme kõik ühe mehe pojad Kanaanimaalt ja noorem on weel isa juures. Aga ühte pole enam olemas. Aga Joosep pani neid kolmeks päewaks wahi alla. Siis ütles ta neile: Kui teie õiged mehed olete, siis jäägu üks teie seast wangihoonesse, aga teised wiigu wili koju, ja toogu oma noorem wend minu juure. Siis saawad teie kõned tõeks. Tehke jeda, siis jääte teie elama. Mina kardan ka Jumalat.

2. Aga nemad rääkisivad isekeskes: Tõeste, meie oleme süüdlased oma wenna pärast, kelle hinge kitsikut meie nägime, kui ta meid alandlikult palus. Aga meie ei kuulnud teda mitte. Seepärast on seesinane häda meie pääle tulnud. Ja Ruuben wastas: Eks ma ei keeland? Waata, nüüd nõutakse tema werd meie käest. Nemad ei teadnud aga mitte, et Joosep neid mõistis. Ja tema pööris omad filmad ära ja nuttis. Aga siis wõttis ta Siimeoni nende seast ja sidus teda nende filma ees finni. Ja ta käskis nende kotid wiljaga täita, ja nende raha ka kottide sisse panna ja neile teerooga ligi anda. Ja nõnda läksivad nad minema ja jutustasivad kodus kõik, mis oli süündinud. Aga kui nemad omad kotid tühjendasivad, oli igäühe rahufukur tema koti juus. Siis ehmatasivad nemad ja kartsid wäga. Ja isa ütles neile: Teie teete mind lapsiist lahti:

Zoosepit ei ole enam olemas ega Siimeoni; ja nüüd tahate teie Benjamini ka ära võtta. Mu poeg ei pea mitte teiega alla minema.

3. Aga kui nemad selle vilja oliwad ära söönud ja nälg jälle kange oli, ütles isa jälle neile: Minge jälle meile pisut leiba ostma! Siis kostis Juuda: See mees Egiptusemaal finnitab meile wäga ja ütles: Teie ei pea mu filmi mitte näha saama, kui teie wend ei ole mitte teiega. Saada nüüd pois meiega. Ma jään tema eest käemehets, kui ma teda su kätte ei too, siis olgu ma igapäew su ees süüdlane. Siis ütles Israel: Kui see nõnda on, siis wõtke selle maa kõige paremast warast sellele mehele meelehääks; ja kahewõrra raha, ja ka see raha, mis kottide suus oli. Ehk on see kogemata jündinud. Wõtke ka oma wend Benjamin, ja minge jälle selle mehe juure. Kõigewägewam Jumal andku teile halastust tema käest! Siis läksiwad nemad jälle Egiptusemaale.

4. Sää! astusiwad nemad Zoosepi kajaülema juure, ja pakkusiwad temale seda raha tagasi, mis nemad kottide suust oliwad leidnud. Aga tema wastas: Olge rahul, ärge kartke! Jumal on teile salaja selle waranduse annud. Teie raha on minu kätte saanud. Siis tõi tema Siimeoni nende juure wälja ja wiis neid Zoosepi kotta, et nad sääl pidivad leiba wõtma. Ja kui Zoosep ise koju tuli, kummardasiwad nemad maani, ja andsiwad temale meelehääd. Aga tema teretas neid lahkestes ja küsis: Kas teie wana isa käsi hästi käib? Ja nemad wastasiwad: Su sulase, meie isa, käsi käib hästi. Ja kui ta siis Benjamini, oma ema poega nägi, küsis tema: Dns see teie noorem wend? Ja ta ütles tema wasta: Jumal olgu sulle armuline, mu poeg! Siis ruttas ta aga haleduse pärast kambriisse, ja nuttis

jääl. Aga pärast, kui ta oma filmad oli pesenud, pidas ta ennast ja ütles: Pange leiba lauale! Ja Joosep pani neid istuma nende wanaduse järele ja nemad paniwad seda imeks. Ja rooga tõsteti tema eest nende ette. Aga Benjamini osa oli wiiskord enam, kui tõiste osa.

Aga waimu kasu on armastus, rõõm, rahu, pihkmeel, heldus, hääduis, truus, tasandus, kasinus. Kalat. 5, 22.

Kui nüüd sinu waenlasel nälg on, siis sööda teda, kui temal jänn on, siis jooda teda; sest kui sina seda teed, kogud sina tulisid süüi tema pää pääle. Room 12, 20. 1, Beetr. 3, 9.

Laul N° 453. Wiisil: Jeesus tule minule. 59.

Oh mis kaunis asi see, Et kui wennad elame: Rahus armastusega Alma kawaluseta.

Neid siis Isand heldeste Õnnistab ka rohkest, Enne siin maailma pääl, Pärast igaweste jääl.

---

§ 19. Joosep annab ennast oma wendadele tunnda.

1. Moos. 44. ja 45.

R a w a. 1. Wiimne katsumine waljum katsumine. 2. Wennad jääwad katsumises kindlaks. 3. Katsumise õnnis järg.

1. Joosep ütles nüüd oma majapidaja wasta: Täida meeste kotid wiljaga, ja pane igaihe raha tema koti suhu, ja noorema, Benjamini, kotti pane weel päalegi minu hõbekarikas. Ja ta tegi seda. Ja kui nad tõisel hommikul linnast olivad wäljaläinud, ajas majapidaja neid taga ja ütles neile: Miks tasute teie hääd kurjaga, ja olete mu isanda karika warastanud? Aga nemad wastasiwad: See, kelle juurest karikas

leitakse, peab jurema, ja meie kõik tahame ju isanda sulafiks jääda. Ja majapidaja otsis neid läbi ja karikas leiti Benjamini kotist. Siis käristasivad nemad omad riided lõhki, ja läksivad kõik tagasi linna. Ja Joosep ütles neile: Mis töö see on, mis teie olete teinud? Aga Juuda kostis: Mis peame meie rääkima? Jumal on ju sulaste ülekohut leidnud; waata, meie jääme kõik ju sulafiks. Aga Joosep ütles: Ei mitte, waid see mees, kelle käest karikas leitud, peab mulle sulafeks jääma, aga teie minge rahuga oma isa juure. Siis astus Juuda ligi ja ütles: Ma palun find, isand, lase mind üks sõna rääkida. Waata, meie isa hing armatsfeb väga feda poega. Kui meie nüüd tema juure tuleksime ja noormees ei oleks mitte meiega, siis saadaksime meie oma isa hallid hiuksed murega hauda. Päälegi olen mina nooremehe eest käemeheks heitnud. Siis jäägu mina tema eest sinu sulafeks, aga noormees mingu tagasi oma wendadega meie isa juure.

2. Aga nüüd ei wõinud Joosep ennast enam pidada, ta saatis kõik muud enese juurest wälja ja hakkas juure häälega nutma, nõnda et Egiptuse mehed feda wäljas kuulsivad. Ja ta ütles oma wendade wasta: Et astuge mu ligi, ma olen Joosep, teie wend, feda teie olete ära müünud. Kas mu isa alles elab? Aga tema wennad ei wõinud talle midagi wastata ehmatuse pärast. Ja Joosep ütles: Ärgu saagu teie meel mitte haigeks seepärast, et teie mind olete ära müünud. Sest teie elu ülespidamise pärast on Jumal mind teie eele seia läkitanud; jest wiis aastat on weel, kus ei ole küнди ega lõikust. Minge siis nüüd üles minu isa juure, ja ütelge temale: Nõnda ütleb ju poeg Joosep: Jumal on mind isandaks pannud kõige Egiptuse üle; tule pea minu juure alla.

Sa pead Kooseni maal elama kõige oma perega. Ja ta hakkas oma wenna Benjamin'i kaela ümber, ja andis kõige oma wendadele juud, ja nuttis nendega.

3. Kui Baarao seda kuulis, et Joosepi wennad olivad tulnud, siis oli see tema ja ta sulaste meelest hää, ja ta käskis neid tulla oma isa ja naeste lastega, ja sääl elada, ja süüa kõige paremast maa wiljast. Ja Baarao käsu pääle andis Joosep neile wantrid ja teerooga ja igaihele ülifonna riidid, aga Benjaminile 5 ülifonda ja 300 hõbeseeplit. Ja isale saatis ta kõige paremat Egiptuse maa wara. Aga oma wendadele ütles ta: Urge riielge mitte tee pääl! Ja kui nad koju saiwad, ja Jaakob nägi neid wantrid, mis Joosep oli läkitanud, hakkas ta waim jälle elama, ja ta ütles: Sest on küll, et mu poeg Joosep alles elab; ma tahan minna ja teda näha, enne kui ma suren.

Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse ja tundmise sügawust! Kuis äraarwamata on tema kohtumõistmised ja äramõistmata tema wiisid. Room. 11, 33. Jaakob. 1, 12. Matt. 6, 14. 15. Daw. 1. 133, 1.

Saul N. 155, 2. Omal wiisil. 229.

See armas Jumal nüüd ka wõtku muret kanda, Meil rõõmsaid südamid Ja kallist rahu anda. Ta pidagu meid ka Siin üles armfaste Ja wõtku hädast tääl Meid päästa heldeste.

§ 20. Jaakob ja tema pojad Egiptuse maal.

Jaakobi perekond wõersil, aga tema silma ees seisab tema töötus. 1. Moos. 46—50.

R a w a. 1. Wõersile rändamine. 2. Jaakobi õnnistus ja surm. 3. Joosepi wenna meel ja surm.

1. Israel läks nüüd teele kõigega, mis temal oli, ja tuli Beersaba, ja ohwerdas ohwrit. Ja Jumal ütles

temale: Ära kardada mitte alla minnes Egiptuse maale, sest ma tahan sind sääl suureks rahwaks teha. Ja Jaakob ja tema sugu, kes Egiptuse maale läksiwad, oliwad ühtekokku 70 hinge. Aga Jaakob läkitas oma poja Juuda enese eele Joosepi juure, ja Joosep lastis hobused oma tõlla ette panna, ja läks üles Kooseni oma isa wasta. Ja kui ta teda nägi, siis hakkas ta tema kaela ümber, ja nuttis kaua. Aga Israael ütles: Müüd tahan mina surra, et ma su silmi olen näinud, et sa alles elus oled! — Ja Joosep andis Waaraole teada, et ta isa ja wennad oliwad tulnud, ja wiis ka oma isa Waarao ette. Ja tema küsis: Palju on sinu aastate päivi? Jaakob wastas: Neid päivi, mis mina kui wõeras olen elanud siin maa pääl, on 130 aastat; pisut ja kurjad on mu elupäewad olnud, ja ei saa mitte mu wanemate päewade wasta. Ja Jaakob õnnistas Waaraot. Aga Joosep toitis oma isa ja oma wendi Kooseni maal; ja Jaakob elas sääl weel 17 aastat, ja sai wanaks 147 aastat.

2. Kui Jaakob haigeks jäi, et ta surema pidi, tuli Joosep oma kahe pojaga, Manasse ja Ewrain, tema juure. Ja Jaakob õnnistas neid, ja wõttis neid oma poegade kõrwa pärijateks wasta. Ja ta kutsus kokku ka kõik omad pojad ja õnnistas neid. Aga kõige ülema õnnistuse andis tema Juudale ja ütles: Juuda, sa oled noor lõukoer. Ei pea walitsuse kepp Juudast mitte ära lahkuma, senni kui Shiilo (s. o. Rahusaatja) saab tulnud, ja selle sõna wõtwad rahwas kuulda! Siis ütles Israael: Jehoowa, mina otan sinu õnnistust! — ja heitis hinge, ja teda koristati tema rahwa juure. Aga Joosep heitis oma isa palge pääle, nuttis ja andis temale suud. Siis wiiswad Joosep ja tema wennad oma isa ihu

Kanaani maale, ja matsiwad teda maha Makpeela koopa, mis Abraam päris hauaks oli ostnud.

3. Kui wennad jäält tagasi tuliwad Egiptuse maale, kartsiwad nemad, et Joosep nüüd nende kätte seda kurja wõtaks tasuda, mis nemad temale oliwad teinud. Ja nad heitsiwad tema ette maha, ja palusiwad: Meie jääme sulle sulaks. Aga Joosep nuttis ja ütles: Ärge kartke, kas mina olen Jumala asemel? Tõeste, küll teie mõtle site mina wasta kurja, aga Jumal mõtles seda hääks, et ta teeks, nõnda kui tänapäew on, ja palju rahwast elusse jätaks. Wiimaks pani Joosep Israeli lapsed wanduma, et nad ka tema luud ühes wiivad, kui Jumal neid saab wanemate maale tagasi wiima. Ja Joosep suri ära, 110 aastat wana, ja nemad wõidsiwad teda kalliste rohtudega ja paniwad teda kirstu.

Sest meil pole siin jäädawat linna, waid meie ottime tulewat. Hebr. 13, 14. Luf. 1, 33. Joh. ilm. 2, 10.

Laul N° 329. Wiisü 121.

Mu järel, hüüab Jeesuke, kõik ristirahwas tulge! Maailma ära jalake, Mu armu-kutsmist kuulge: Ka oma risti kandke tääl Ja käige minu jälge pääl!

§ 21. Hiioß.

Oige kannatamine peab talle kasuks tulema. Hiioßi raamat.

K a w a. 1. Hiioßi wagadus. 2. Rahju wara poolest: esimene kiusatusse torm. 3. Rahju ihu poolest: tõine kiusatusse torm. 4. Hiioßi sõbrad ehk mis see kannatamine siis tähendab? 5. Isfand tunnistab ennast ustawa kannataja poole.

1. Utsi maal, Kanaani ligi, elas mees nimega Hiioß. See oli täieste waga ja õiglane ja taganes kurjast ära. Temal oli 7 poega ja 3 tüdart, palju

peret ja mitu tuhat pudolojust. Ja tema pojad tegiwad korda mööda joodud igauks omas peres. Aga selle järele ohwerdas Hiio pöletamise ohwrit, sest ta mõtles: Oh! on mu pojad wahest pattu teinud, ja Jumala omas südames mahajätanud.

2. Aga ühel päewal, kui Jumala lapsed Jehoowa ees ilmusiwad, tuli ka Saadan nende sekka. Ja Jehoowa ütles temale: Kas ja oled ka mu sulast Hiio bit tähele pannud, kes on täieste waga? Saadan wastas: Kas Hiio ilmaaegu Jumalat kardab? Sina oled tema kätetööd õnnistannud ja ta lojuksed on waga siginenud. Aga Jehowa ütles: Kõik mis temal on, olgu sinu käes, aga ära pista kätt tema enese külge. Ja Saadan läks Jehoowa palge eest ära. — Nüüd tuli ühel päewal käst Hiio bi juure, Seeba rahwas olla tulnud, ta weiksed ja emaeeslid ära wiinud ja ta karjased mahalöönud. Teine käst tuli, Jumala tuluke olla mahalangenud ja ta pudulojuksed kõige karjastega ära lõpetanud. Kolmas sõnum tuli, Kaldea mehed olla tulnud, ta kamelid ära wiinud ja ta poisid mööga teraga mahalöönud. Ja kui see alles rääkis, tuli neljas käst ja ütles: Su pojad ja tütreid oliwad söömas ja joomas wanema wenna kijas, siis tuli kange tuul, ja lükkas maja nende kõikide pääle. Ja mina üksi olen eluga pääsnud. Siis tõusis Hiio üles, käristas omad riided lõhki, auustas Jumalat ja ütles: Mästi olen mina ema ihust tulnud ja lähen alasti siit jälle ära. Jehoowa on annud, Jehoowa on mõtnud, Jehoowa nimi olgu kiidetud! Kõige see asja sees ei teinud Hiio mitte pattu.

3. Kui Jumala lapsed jälle Jehoowa ette tuliwad, ja Saadan ka nende sekka tuli, ütles Jehoowa tema wasta: Waata, Hiio peab weel finni omast täiest

wagadusest! Saadan vastas: Naht naha eest¹⁾, ja kõik mis mehel on, annab ta oma hinge eest, aga pista oma käsi tema luu ja liha külge, katsu, kas ta sind siis maha ei jäta. Siis ütles Jehoowa: Hiob olgu sinu käes; aga jäta tema hing rahule! Müüd läks Saadan välja, ja lõi Hiobit kurja paijetega jala tallast pää laeni. Ja Hiobi naene ütles: Kas sa veel oma wagadusest kinni pead? Et wannu Jumalat ära ja sure! Hiob vastas aga: Kas peame meie üksi hääd Jumala käest wasta wõtma ja ei ka mitte kurja? — Rõiges ses asjas ei teinud Hiob mitte pattu.

4. Siis tuliwad Hiobi kolm sõbra, Eliwas, Bildad ja Sowar teda trööstima. Aga seitse päewa ei lausnud nemad sõnagi; sest nemad nägiwad, et ta walu väga suur oli. Aga siis tegi Hiob lahti oma suu ja wandus oma sündimispäewa ära. Aga nüüd hakkasiwad Hiobi sõbrad teda noomima ja ähwardama. Nad ütlesiwad: Kas Jumal ülekohut teeb? Sa oled wististe jalaja pattu teinud, ja Jumal nuhtleb seda nüüd. Aga Hiob ütles nende wasta: Teie olete wae walised trööstijad. Aga see, kes mind tunneb, on kõrges. Mina tean, et minu Lunastaja elab ja tema jääb wiimseks põrmu pääle seisma, ja ma saan omas libas oma filmadega Jumalat näha. — Aga ka neljas noorem sõber Eliu tuli, ja rääkis waljuste. Aga tema finnitas ka: Jumal karistab, et inimene kurja töö ära saadaks, et ta inimese kõrkuse ära wõtaks. Seda kõik teeb Jumal, et ta inimese hinge tagasi saadaks hukatusest.

5. Wiimaks hakkas aga Jehoowa ise kange tuule seest Hiobi wasta rääkima: Kes on, kes minu nõuu

¹⁾ Naht naha järele, üks tükk omast ihust teise järele ja kõik mis tal on, annab inimese, et oma elu päästa.

pimedaks teeb mõistmata sõnadega? Kus olid sina, kui mina maailma rajasin? Kui hommiku tähed hõiskasivad ja Jumala lapsed rõõmuga hüüdsivad? Kas sa peaksid mind õelaks mõistma, et sina võiksid õige olla?

— Ja Hiob ütles: Ma olen rääkinud, mis ma ei mõista, seepärast tahan ma kahetseda tuhas ja põrmus.

— Ja Hiobi sõbrade vastu ütles Jehoowa: Mu wiha on süttinud põlema teie vastu; sest teie ei ole minust mitte rääkinud, mis õige, kui mu sulane Hiob. Seepärast võtke nüüd põletamise ohwrit ohwerdada, ja mu sulane Hiob palugu teie eest. — Ja kui ta alles oma sõbrade eest palus, pööris Jehoowa Hiobi wangipõlwe, tegi teda terweks, ja tafsus kõik, mis Hiobil olnud, kase võrra ja õnnistas Hiobi wiimast põlwe enam kui esimest. Ja temale sündisivad jälle 7 poega ja 3 tütar, ja ta elas pärast seda weel 140 aastat, ja nägi oma laste lapsi ja suri siis ära, wana ja elatanud.

Sest teda Issand armastab, jellele annab tema hirmu.

Hebr. 12, 6. Law. 1. 73, 24. Joh. ilm. 2, 10.

Laul N 321. Wiisil: Kes Jumalat nii lasseb teha. 143.

Kui rist on ränk, siis lähem taewas, Kel rist on, sel on Jumal ka, Sa lähed hukka patu waewas, Kui elad ilma ristita. Sind tuleb õndsaks arvata, Kui risti koormad kannad sa.

III. Mooses. Israeli rahwa-lugu algab. (1500 a. e. Kr.)

**Wälja walitsetud rahwas saab Jumala seaduse-
rahwaks, wiaatse wõersilt jälle töötatud maa läwele.**

§ 22. Moosese sündimine ja põgenemine.

Lahke wõerusmaa saab orjamaaks, aga Jumal on päästja
juba wäljawalitsenud. 2. Moos. 1. ja 2.

R a w a. 1. Wõerasmaa saab orjamajaks, aga juba on päästjagi ilmu-
mas. 2. Päästja astub omamooliliselt üles ja peab sellepärast põgenema.

1. Kui Joosep ja kõik tema wennad olivad ära
surnud, siginesiwad Israeli rahwas, ja neid sai väga
palju. Aga uus kuningas tõusis üles, kes Joosepit ei
tunnud ja ütles: Waata, Israeli rahwast on enam kui
meid, wõtkem neid kawalusega wähenkada. Siis pani-
wad nemad sundijad nende üle neid raske teuga wae-
wama telliskiwide kallal, ja muu raske tööga. Aga
mida enam neid waewati, seda enam neid sai. Siis
andis Baarao käsu, et kõik Israeli poeglapsed pidiwad
wette wifatama. — Sel ajal tõi Johebet, Amrami
naene, Seewi soost, poja ilmale. Ja et laps ilus oli,
peitis ta teda ära kolm kuud, wõttis siis ühe laeka
pilliroost, tõrwas selle pigiga, pani lapse sinna sisse ja
wani seda kõrkjate sisse jõe ääre. Aga lapse öde jäi
kaugelt waatama, mis temale pidi sündima. Ja Baa-
rao tütar läks jõe ääre juplema; see nägi laegast ja
lastis selle ära tuua. Ja kui ta teda lahsti tegi, nuttis
laps, ja ta andis temale armu. Ja ta käskis tema
öde minna ja üht imetajat naest kutsuda Ebrea naeste
seast. Aga neitsit kutsus lapse ema Johebeti. Selle
kätte andis nüüd kuninga tütar lapse, käskis teda ime-

tada, ja lubas temale selle eest palka anda. Aga kui lapsuke kangemaks sai, wõttis Baarao tütar teda omale pojaks, ja pani temale nime Mooses, öeldes: Ma olen teda weest wälja tõnmanud! Ja Moosest õpetati kõiges Egiptuse rahwa tarkuses, ja tema oli wägew sõnades ja tegudes. (Mp. teg. 7, 22.)

2. Aga kui Mooses oli suureks saanud, läks ta oma wendade juure wälja, ja nägi nende rasket tegu, ja nägi ka ühe Egiptuse mehe pekswat üht Ebrea meest. Selle löi tema maha ja mattis teda liiwa sisse. Teisel päewal läks ta jälle wälja, ja waata, kaks Ebrea meest taplesiwad, ja tema ütles öelale: Miks sa peksad oma ligimest? Aga tema wastas: Kes on sind kohtumõistjaks meie üle pannud? Kas sa tahad ka mind ära tappa, nagu Egiptuse meest? Ja Mooses kartis, et see asi oli ilmunud, ja ta põgenes Miidiani maale, ja istus ühe kaewu juure. — Ja Miidiani preestril oli seitse tütar. Neid aitas Mooses sääl kaewu juures, ja jootis nende lojukfid. Aga nende isa Reeguel kutsus Moosest oma majasse, ja andis oma tütre Sippoora temale naeseks. Seesama tõi temale kaks poega ilmale, Kersomi ja Elieferi. — Mõne aja pärast suri Egiptuse kuningas ära; aga Israeli lapsed õhkasiwad ikka oma kange orjuse pärast, kunni Jumal nende kisedamist kuulis, ja mõtles oma lepingu pääle, mis ta Abraami, Isaaki ja Jaakobiga teinud.

Ka siis, kui ma käin surmatwarju orus, ei karda ma kurja, sest et sinu minuga oled; sinu lepp ja su lau, need-
jamad trööstiwad mind. Law. l. 23, 4. Jes. 49, 15.
Hiob 10, 12. Law. l. 129, 1. 2.

Laul N° 271, 2. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Müüd tean ja usun seda, Ja kiidan julgeste, Et heldemat
kui teda Si ole tõeste, Ja et ta igas asjas Mu ustaw
abimees, Ja et ta kõiges hädas Müüd seisab minu ees.

§ 23. Moosese kutsumine.

Mooset walmistatakse tema jumalikule lähedusele. 2. Moos. 3. 4.

R a w a. 1. Issand kutsub. 2. Mooses paneb wasta. 3. Kuuleb wiimaks sõna ja läheb!

1. Nelikümmend aastat pärast seda oli Mooses pudulohkjad hoidmas Hoorebi mäe juures. Ja Jehoowa ingel näitas ennast temale tuleleegis kibuwitsa põesast. Ja waata, kibuwitsa põesas põles, ja ei põlenud ommeti mitte ära. Ja ta läks seda imet vaatama. Aga Jehoowa Jumal hüüdis tema wasta kibuwitsa põesast: Mooses, Mooses! Ära tule seia ligi, wõta omad kingad jalast ära, sest see paik, kus pääl ja seisad, on püha maa. Mina olen Abraami, Izaaki ja Jaakobi Jumal. — Siis kattis Mooses oma palge kinni, sest ta kartis Jumala pääle waadates. Ja Jehoowa ütles: Ma olen oma rahwa wiletsust näinud ja olen maha tulnud neid ära päästma, ja neid maale wiima, mis piima ja mett jookseb, Kanaani rahwa paika. Siis tule nüüd, sind tahan mina Waarao juure läkitada, et sina minu rahwas Egiptusest wälja wiid.

2. Aga Mooses ütles: Kes olen mina, et ma pean Waarao juure minema ja Israeli lapsed wälja wiima? Jehoowa wastas: Mina tahan sinuga olla, ja teie peate Jumalat teenima siin mäe juures. Aga Mooses ütles: Kui Israeli lapsed küsiwad: Mis on selle Jumala nimi, kes sind on läkitanud? — mis pean mina siis neile ütlema? Issand wastas: Mina olen, kes ma olen. See on mind teie juure läkitanud. Jehoowa, see on minu nimi igaweste. Mooses ütles: Aga kui nemad mind ei wõta uskuda? Jehoowa wastas: Wiska kepp, mis sinu käes on, maha. Ja kepp sai mauks, ja Mooses põgenes tema eest ära.

Uga Jehoowa kästis temasse finni hakata, ja see sai jälle kepiks Moosese peus. Ja Jumal ütles weel: Pista käsi põue! ja see sai pidalitõbijeks kui lumi. Ja Issand ütles jälle: Pane oma käsi jälle põue! Ja waata, see sai puhtaks, nagu muu liha. Ja Issand ütles weel: Kui nemad ka neid imetähti ei usu, siis wõta Niiluse jõest wett, ja see peab werekks saama! Uga ifka kartis weel Mooses, ja ütles Jehoowa wasta: Issand, mina ei ole sõnakas mees, sest mul on kange suu ja kange feel. Ma palun sind, läkita sõnumit, kellega sa tahad! — Siis süttis Jehoowa wiha põlema, ja ta ütles: Kes on inimesele suud teinud? Eks mina, Jehoowa! Kas pole Aaron sinu wend, kes hästi räägib? Tema peab sinu wasta tulema, ja sinu asemel rahwa wasta rääkima.

3. Nüüd läks Mooses minema, jättis oma äia Jetro Jumalaga, ja ruttas tagasi Egiptuse maale. Tee pääl tuli Aaron tema wasta, ja Mooses andis temale kõik teada, mis Issand oli käskinud. Ja nemad kogusiwad kõik Israeli laste wanemad kokku, ja Aaron rääkis neile kõik Jehoowa sõnu, ja Mooses tegi imetähti rahwa ees. Ja rahwas uskus, et Jehoowa nende wiltsust oli näinud, ja kummardas ja heitis filmili maha.

Ära karda mitte, sest mina olen sinuga; ära waata mitte enese ümber, sest mina olen sinu Jumal, ma teen sind tugewaks, ma aitan sind ka, ma pean sind ka üles oma õiguse parema käega. Jes. 41, 10. Law. I. 103, 8. 9. Hebr. 3, 7. 8.

Laul N° 329, 5. Wiisil 121.

Kui teil' on raske, käin ma eel. Ja teie kõrwas seisän, Te' ees ma wõitlen elu teel. Ja teie krooni hoian: Laist sulane, kes seisma jääb, Kui tema Issand sõtta läab.

§ 24. Mooses Baarao ees.

Egiptuse kuningas ei pane Israeli Jumalat tähele, peab aga tema wägewat käewart märkama. 2. Moosj. 5—7.

R a w a. 1. Israeli Jumal on helde ja wägew, aga kangekaelne Baarao paneb wasta. 2. Kui kauaks? Üheski witsa näitawad sulle tema wäge, ja kangekaelne! 3. Ei märka ja ka seda, tahab Jumal künnemaga tulla.

1. Pärast tuliwad Mooses ja Aaron Baarao juure ja ütlesiwad: Mõnda ütleb Jehoowa Israeli Jumal: Lase mu rahwas minna mulle püha pidama kõrbes. Aga Baarao wastas: Kes on Jehoowa, et mina tema sõna pean kuulma? Mina ei tunne teda ja ei taha ka Israeli mitte minna lasta. Ja sundijatele andis tema käsu, et nemad rahwast weel enam pidiwad waewama. Ka õlgi ei pidanud nemad enam andma, aga telliskiwide armust ja nende teust ei pidan'd neile midagi wähemaks jääma. Aga Israeli lapsed hakkasiwad nüüd wäga nurijema, et nende lugu üksi weel pahemaks läinud, ja Mooses ohkas sellepärast Jehoowa poole. Siis ütles Jehoowa: Nüüd pead sa näha saama, mis ma Baaraole tahan teha; sest tugewa käe läbi peab ta neid minna lastma. Seda rääkis Mooses Israeli laste wasta. Aga nemad ei kuulnud Moosest omas ahastuses. Siis läks Mooses Aaroniga Baarao juure, ja Aaron wiskas oma kepi Baarao ette, ja see sai mauks. Aga Egiptuse kunstimehed tegiwad sedasama oma filmamoondamisega. Aga Aaroni kepp neelas nende kepid ära. Ja Baarao süda jäi kangeks, ja ei wõtnud mitte Jehoowa käsku kuulda.

2. Nüüd lõi Aaron kepigaga jõe wett, nagu Jehoowa oli käskinud, ja kõik weesi sai werekks. Ja kalad suriwad ära, ja jõgi haifes, et rahwas enam ei saanud juua. Aga kunstimehed tegiwad niisamuti oma filmamoondamistega, ja Baarao süda jäi jälle kangeks.

Siis sirutas Aron oma käe välja Egiptuse wete üle, ja konnad tuliwad üles Baarao ja kõige Egiptuse rahwa majadesse. Siis käskis Baarao Mooset Jehoowat paluda, et ta konnad ära wõtaks, ja lubas siis Israeli rahwast ära minna. Ja Mooses kisendas Jehoowa poole, ja konnad suriwad ära. Aga kui Baarao nägi, et ta hingata sai, siis lõi ta oma südame jälle kangeks, ja ei kuulnud Jehoowa sõna. Müüd lõi Aron kepiga maa põrmu, ja täid tuliwad inimeste ja weiste külge. Ka seda katsusiwad kunsimehed oma silmamoondamisega teha, aga nemad ei wõinud. Nad ütlesiwad Baarao wosta: See on Jumala sõrm. Aga Baarao süda jäi ikka kangeks. Siis tuli paks paha lindude selts, ja rikkus kõik Egiptuse maa ära; jellepääle tuli katt kõige Egiptuse maa lojuste pääle, aga Israeli laste lojustest ei surnud ükski. Siis tuliwad kurjad paised, ja siis raske rahe, mis kõik maha lõi. Ja rohutirtsud tuliwad ja söiwad, mis rahe oli üle jätnud. Wiimaks kattis pilkane pimedus Egiptuse maad kolm päewa, et tõine tõist ei näinud. Aga Israeli lastel oli walgenende elumajade sees. — Küll lubas Baarao igakord, kui häda käes, rahwast minna. Aga kui häda mööda läinud, lõi ta jälle oma südame kõwaks, ja ei lasknud rahwast mitte minna.

3. Aga Jehoowa ütles Moosese wasta: Ma tahan weel ühe nuhtluse Baarao ja Egiptuse maa pääle saata: iga esimene poeglaps peab ära surema, nii hästi Baarao esimene poeg, kes tema auujärje pääl istub, kui ümmardaja esimene poeg, ja kõik lojuste esimesed isased loomad. Aga Israeli laste juures ei pea koergi oma keelt liigutama, et teie tunnete, et Jehoowa on imelikku wabet teinud Egiptuse ja Israeli laste wahel.

— Aga Mooses oli 80 ja Aaron 83 aastat, kui nad Baarao ees seisiwad.

Palju walu on õelal, aga kes Jehoowa pääle loodab, saab rohkestest heldust. Law. l. 32, 10. Law. l. 14, 1.

Laul N° 172, 5. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Ja kui ka wasta panna Siis wõtivad kuratid, Ei Jumal järel anna, Ta hoiab omaksid, Mis tema wõtab ette, See peab sündima, Mis nõuab tema mõte, Peab korda minema.

§ 25. Israel pääseb Egiptusest.

See on arm, mis Israeli hoiab ja wälja wiib kui wõitja. 2. Moos. 12—15.

R a w a. 1. Paasa-püha sisseadmimine. 2. Kümnes nuhtlus. 3. Baarao tipub uueste Israeli pääle, 4. Israel pääseb, Baarao saab surma.

1. Aga Jehoowa ütles Moosese ja Aaroni wasta: Esimese kuu kümnemal päewal wõtku iga perewanem aastane isane wigata tall, tapku seda, ja wõidku tema weregaga faks piitjalga ja ukse päälispuud. Terwelt peate teie seda õösel ära sööma hapnemata leiba ja wiha rohitudega. Ja wöö olgu teil wööl, kingad jalas ja kepp käes. Nõnda sööge teie rutuga. Seft see on Jehoowa Paasa ehk möödaminek. Ja weri on täheks, et ma teiteft mööda lähen, kui ma Egiptuse esimest jugu mahalöön. Ja seda päewa peate teie Issandale pühitsema, teie ja teie lapsed igaweste. Ja kui nad küsiwad: mis teenistus see on? peate teie ütlemä: „See on paasaohwer Jehoowale, kes Israeli kodadest mööda läks, kui ta Egiptuse rahwast nuhtles.“ Ja Israeli lapsed tegiwad, nõnda kui Jehoowa oli käsfinud.

2. Ja festöö ajal lödi Jehoowa maha kõik Egiptuse esimesed poeglapsed, Baarao esimese poja kui ka

wangi esimese poja, kes wangihooones oli, ja kõik lojuste
ihsed loomad. Ja kirjendamine oli suur Egiptuse maal.
Ja Baarao kutsus weel ööse Moosese ja Aroni enese
juure ja ütles: Nüüd wõtke kätte ja minge mu rahwa
seast ära! Ja Egiptuse rahwas käiswad Israeli rahwa
pääle, et nad pidiwad usinaste ära minema, ja andsi-
wad neile päälegi hõbe- ja kuldrüütu. Sest Jehoowa
oli oma rahwale armu annud neid Egiptuse rahwa
käest küsida, ja nemad tegiwad, mis tõised küsisiwad.
— Nõnda läksiwad Israeli lapsed wälja suure rikku-
sega, ligi 600 000 meesterahwast, ise naesed ja wäeti-
mad lapsed, kui nemad oliwad 430 aastat Egiptuses
elanud. Ja Jehoowa wiis rahwa kõrweteed kõrkjate
ehk punase mere poole, ja käis nende eel päewa ajal
pilwe sambas ja öö ajal tule sambas. Ning ka Joo-
sepi luud wõttis Mooses enesega.

3. Ja kui Baaraole teada anti, et Israeli rah-
was põgenenud oli, hakkas tema ja ta julased kahet-
sema, et ta teda oli lastnud ära minna, ja et ta neile
nüüd enam tegu ei tee. Ja ta laskis hobused oma
tõlla ette panna, ajas Israeli rahwast 600 sõja-
wanfriga, rüütlite ja sõjarahwaga taga, ja sai neid
kätte, kui nad punase mere ääres leeris oliwad. Ja
Israeli rahwas kartis väga ja kaebas Moosese wasta:
Miks oled sa meid Egiptusest wälja toonud? Kas sääl
handa meie tarwis ei olnud? Aga Mooses wastas:
Urge kartke! Waadake aga, kuis Jehoowa teie eest
sõdib; teie peate aga wait seisma! Ja Jehoowa ütles
Moosese wasta: Siruta oma käsi wälja mere poole
ja löhu teda, et Israeli lapsed kuiwa pääl kesk merest
läbi lähewad. Ja Jumala ingel, kes Israeli leeri ees
käis, läks nende taha, ja pilwe sammast seisis nüüd
Israeli ja Egiptuse leeri wabel, ja oli pime Egiptuse

rahvale, aga walgufeks Israhelile, et tõine ei saanud
tõise ligi kõige öö.

4. Ja Mooses sirutas käe mere poole, ning kobe
tõusis kange hommiku tuul ja wesi lõhkes ja seisis nagu
müür paremalt ja pahemalt poolt. Ja Israheli lapsed
käiswad kest merest kuiwa pääl läbi. Nüüd ajaswad
Egiptuse rahwas neid taga kummi keset merd. Aga
Jehoowa hirmutas neid tule ja pilwe samba sees, et
nad põgenesiwad. Ja Mooses sirutas Jehoowa käsu
pääle oma käe tõist korda wälj koidu ajal. Ning
meri hakkas kangeste jooksuma, ja tuli jälle oma paika
ja kattis wanfrid ja rüütliid, Waarao ja tema wäe, ja
neist ei jäänud üksainuski elusse. Aga Israheli lapsed
oliwad kuiwa pääl merest läbi, ja nägivad Egiptuse
rahwa furnuid mere ääres, kartsiwad Jehoowat ja
uskusiwad teda ja Mooset, tema sulast. Ja nad laul-
siwad Jehoowale tänu- ja kiituse laulu, mis 2. Moosese
r. 15. p. t. on lugeda.

Seft meil on üks paasatall, see on Kristus, meie eest
tapetud. 1. Kor. 5, 7. 1. Peetr. 1. 19. Joh. 1. 29

Paul N 433, 3. 5. Wüjil: Mu elu Kristus ise. 9.

Dh meile, Issand Jeesus, Jää oma walgega, Sa kallis
tõe selgus, Meid ifka juhata.

Dh meile, Issand Jeesus, Jää, ja meid hoia ka, Et
kurja waimu wõimus Ei ilmas wõitu ja.

§ 26. Kõrbe teekond kummi Siinai mäeni ja käsu andmine.

Issand oma rahwa abi ja arst, teeb temaga püha lepingu.
2. Moos. 15—31.

Ka w a. 1. Jehoowa on oma rahwa arst ja abi, pangu wasta tema
armu-nõuile ka kõrbe kuum ja rahwaste wägi. 2. Armust teeb ta teda oma
israhwats, kuulutab ja kinnitab püha lepingu. 3. Selle lepingu nõudmised.

1. Israheli lapsed läksiwad kõrtjate merest edasi
Suuri kõrbe, aga nemad ei leidnud muud, kui wiha

wett. Aga Jehoowa näitas Moosesele puu, mis wee magusaks tegi, ja Issand ütles: Mina olen Jehoowa, sinu arst. — Siis ei olnud neil liha ja nemad nuri-fesiwad Moosese wasta, et ta neid Egiptuse liha potside juurest ära oli toonud. Aga Mooses palus Jehoowat, ja ta saatis neile lindu, ja iga hommiku oli kord kastet maas, peenike ja ümmargune kui hall. Israeli lapsed ütlesiwad: See on Manna — ja korjasiwad seda iga hommiku päewa jaoks. Aga kuendamal päewal pidiwad nemad kaks jagu korjama, sest hingamisepäewal ei olnud teda mitte. Ja kuld kruusi täis mannat pandi mälestuseks seaduse telgis tunnistuse laeka ette. — Tõine kord pündus rahwal jälle wett. Siis pidi Mooses Hoorebi kalju wasta kepiga tööma ja wesi tuli wälja. — Aga kui nad edasi rändasiwad, tuli Amaleki rahwas ja sõdis Israeli wasta. Ja Mooses ja Aaron läksiwad mäe kingu otsa, ja see sündis, kui Mooses oma käed üles tõstis Jehoowat paluma, sai Israel wõimust, aga kui ta maha lastis, wõitis Amalek. Aga kui Moosese käed raskeks saiwad, siis toetasiwad neid Aaron ja Hur. Ja nüüd sai Jofua, Moosese abiline ja Israeli päälit, täie wõimuse Amaleki üle.

2. Kolmandamal kuul pärast seda, kui Israeli rahwas Egiptusest oli wälja tulnud, saiwad nemad kõrbesse Siinai mäe juures. Aga Mooses läks üles Jehoowa juure, ja Jehoowa ütles: Mõnda pead sina Jaakobi soole kuulutama: Kui teie wõtate minu sõna kuulda ja minu lepingut pidada, siis peate teie minu oma rahwas, üks preestrite kuningriik ja püha rahwas olema. Ja kõik rahwas ütles Moosese sõna pääle: Kõik, mis Jehoowa on rääkinud, tahame meie teha. Siis pidi rahwas oma riided pesema ja ennast pühitsema, ja mäest kaugemale hoidma, et ta mitte ei sureks.

Ja kolmandama päewa hommikul oli pitkse müristamist ja wälgu löömist, paks pilw seisis mäe pääl, ja kange pasuna hääl oli kuulda. Sest Jehooma oli tules sinna maha tulnud. Kõik rahwas jäi wärisedes mäe alla seisma, ja Jehooma rääkis needsinatjed sõnad ja ütles: Mina olen Jehooma sinu Jumal, kes sind Egiptuse maalt, orjade kojast, olen wälja wiinud. — Sul ei pea mitte tõisi jumalaid olema minu kõrwas. — Sina ei pea enesele mitte tegema ei nikerdatud kaju ega mingi- sugust nägu; sina ei pea mitte nende ette kummardama ega neid teenima. Sest mina, Jehooma, su Jumal, olen püha wihaga Jumal, kes wanemate ülekohut nuhtleb laste kätte kolmandamast ja neljandamast põlwest saadik nende kätte, kes mind wihkawad, aga kes heldust ülesnäitab mitme tuhandele neile, kes mind armastawad ja mu käskusid peawad. — Sina ei pea mitte Jehooma oma Jumala nime ilma asjata suhu wõtma. — Mõttele hingamise päewa pääle, et sa seda pühitsed. — Kuusta oma isa ja ema, et sinu käsi hästi käib, ja sina kaua elad maa pääl. — Sa ei pea mitte tapma. — Sa ei pea mitte abielu ära rikkuma. — Sa ei pea mitte warastama. — Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese wasta. — Sa ei pea mitte himustama oma ligimese koda. — Sa ei pea mitte himustama oma ligimese naest, ei tema sulast ega tema ümmardajat, weiksid ega muud, mis tema päralt on.

3. Ja kõik rahwas, kes seda nägi, wärises ja ütles Moosese wasta: Räägi sina meiega, ja meie

tabame kuulda. Aga ärgu rääkigu Jumal meiega, et meie ära ei sure. Ja Mooses ehitas altari mäe alla 12 sambaga Iisraeli suguharude järele. Ja nemad ohwerdasivad selle pääl põletuse- ja tänu-ohwrit. Ja Mooses riputas ohwri werd altari pääle ja rahwa pääle, ja ütles: Waata, see on seaduse weri, mis Jehooma on teiega teinud. Siis läks Mooses Joo-
sua, oma teenriga, üles Siinai mäele, ja jäi sinna 40 päewa ja ööd, ja sai sääl Jehooma käest kõik muud kä-
sud, mis ta Iisraeli lastele pidi õpetama. Ja Issand andis talle kaks tunnistuse lauda: need oliwad kiwi-
lauad, Jumala sõrmega kirjutatud.

Rõnda on käsi meie juhataja Kristuse juure, et meie usu läbi pidime õigeks saama. Kal. 3, 24. Kal. 3, 20. 1. Peetr. 1, 16. Matt. 5, 17. Matt. 22, 37—40. Room. 3, 20.

Laul № 272, 9. Wiisil 201.

Käsi näitab üles efsitust, Et süda muret kannab, Ja püha armu õpetus Meil jälle rõõmu annab, Et kannatame wilet-
just; Sest käsi ei anna rõõmustust, Ei wõi meid wagaks teha.

§ 27. Kuldwafikas.

Rahwas rikub lepingu ära, aga arm hoiab teda, et ta sootumaks ära ei kau. 2. Moos. 32.

R a w a. 1. Suure armu järele tuleb weel suurem langemine 2. Lange-
mise wali karistus. 3. Arm üksi pöörab lohtu jälle pääsemiseks.

1. Rahwas nägi, et Moosesele aega läks mäe väält maha tulles, ja nad ütlesiwad Aaroni wasta: Wõta kätte, tee meile jumalad, kes meie eel käiwad, sest meie ei tea mitte, mis Moosesele juhtunud. Ja rahwas kiskus need kuldehted ära, mis nende kõrnus oliwad, ja tõi Aaroni kätte. Ja tema tegi neist wala-

tud wafika. Siis ütlesiwad nemad: Reed on su jumalad, Iisrael, kes sind Egiptuse maalt seia üles toonud. Ja Aaron ehitas altari tema ette ja hüüdis: Homme on püha Jehoowale! Tõisel hommikul tõusiwad nemad wara üles, ja ohwerdasiwad ohwrit, istusiwad maha sööma ja jooma, ja tõusiwad üles mängima. — Aga Jehoowa ütles Moosese wasta: Mine astu maha, sest su rahwas on pahaste teinud. Nemad on äkitselt käsu tee päält ära lahkunud, enesele walatud wafika teinud, ja selle ette kummardanud. Ma näen, see on kangekaelne rahwas.

2. Müüd tuli Mooses mäe päält alla, kaks käsu lauda käes, ja kui ta leeri ligi sai, nägi tema, et nemad ridastikku tantsisiwad. Ja tema wiha süttis põlema, ta wiskas lauad maha ja murdis nemad katki. Siis põletas ta wafika tulega ära, jahwatas seda peeneks, wiskas wette, ja andis seda wett rahwale juua. Aga Aaroni wasta ütles Mooses: Miks oled sina nii suurt pattu rahwa rääle saatnud? Ja Jehoowa sai ka Aaroni pääle väga wihaseks, et ta teda pidi ära kautama. Aga Mooses palus tema eest. Ja ta jäi leeri wärawasse seisma ja hüüdis: Kes Jehoowa päralt on, see tulgu minu juure. Ja tema juure kogusiwad kõik Leewi pojad. Ja Mooses ütles Jehoowa nimel: Igaüks pangu mõõk wööle ja tapku, keda ta leiab, kas wend ehk sõber. Ja nõnda langesiwad sel päewal ligi 3000 meest.

3. Aga Mooses tuli jälle Jehoowa ette ja palus: Oh Iisand, rahwas on väga suurt pattu teinud! Oh, et sa nende patud andeks annaksid! ja kui mitte, siis kustuta mind ära oma raamatust. Ja Jehoowa wastas: Selle tahan ma ära kustutada, kes pattu teinud. Kui müüd rahwas seda kõnet kuulis, leinasiwad nemad väga. — Aga Jumal rääkis Moosese wasta palgest palgesse,

nagu sõber sõbraga — ja Mooses palus: Kui ma su filma ees olen armu leidnud, siis näita mulle oma auu. Aga Jehoowa vastas: Mu ralet ei wõi sina mitte näha, sest ükski inimene ei wõi mind näha, ja elusse jääda. Aga kui minu au sinust mööda läheb, siis pead sina mind takka nägema. Ja nüüd raiu enesele faks kivilauda, et ma nende pääle needfamad sõnad kirjutan, mis esimeste laudade pääl olnud. Ja Jehoowa tuli tõisel päewal pilwes maha, läks mööda tema filma eest, ja kuulutas: Jehoowa, Jehoowa, üks halastaja ja armuline Jumal, pitka meelega ja rikas heldusest ja tõest, kes heldust peab mitme tuhandele, kes andeks annab ülekohut ja üleastmist ja pattu. Ja Mooses heitis filmili maha, ja palus oma kangekaelse rahwa eest. Ja Jehoowa uundas oma seaduse ja töotuse, ja kirjutas seaduse sõnad laudade pääle. Aga Mooses oli Jehoowa juures 40 päewa ja 40 ööd, ja ei söönud leiba ega joonud wett. Ja kui ta mäe päält alla tuli, hiilgas tema pale, sest ta oli Jehoowaga rääkinud. Aga et rahwas kartis, pani Mooses fatte oma palge pääle.

Sina ei pea enesele tegema ei ukerdatud kuju ega mingisugust nägu sest, mis taewas ülewal, ei sest mis all maa pääl, ega sest, mis wees maa all on. Sina ei pea nende ette mitte kummardama ega neid teenima. 2. Moos. 20, 4. 5. Matt. 4, 10. Law. I. 5, 5; 145, 18, 19.

Saul № 243. Omal wiisil. 271.

Isfand, oma wiha sees Ära sa mind nuhtle, Sest su poeg on wahje mees, Armu saatnud mulle; Mul on nüüd Palju süüd: Siiski armu anna, Ära wiha kannu.

§ 28. Püha koda, Jumala teenistus ja pühad ajad.

Kuis Jumal oma rahwa keskel elab ja teda õnnistuse täiusele ettevalmistab. 2., 3. ja 4. Moosese raam.

R a w a. 1. Püha koda. 2. Püha koja teenrid. 3. Ohwrid ja pühad ajad.

1. Jehoowa ütles Moosese wasta mäe pääl: Räägi Israeli lastele, et nemad peawad mulle püha maja tegema seda mööda, kui mina sulle näitan maja kaju ja riistade kaju; ja mina tahan nende seas elada. Ja Mooses ütles rahwale: Et andke siis Issandale kulda ja hõbedat ja wäike ja siidi ja kallid kima. Ja rahwas tõi seda häa melega ja rohkeste, et Mooses ütles: Müüd on küll! Ja Betsalel ja Ahaliab, keda Jehoowa seks nimetanud ja püha waimuga täitnud, ehitasiwad püha koja laudadest, mis rohkeste kullatud. Ja Mooses pani sellele nahkfatte pääle, ja nimetas teda koguduse telgiks, ja pani waheteki püha paiga ja kõige pühama wahela. Telgi ümber oli õu ehk eeskoda, kus rahwa hulk seisis. Telgi ukse ees oli põletamise ohwri altar ja pesemise riistad. Pühas paigas oli seitsme haruga küünlajalg ja laud ettepanemise leibadega, mida üksi preestrid söiwad, ja kuld suitsetamise altar, kus preestrid palwet tegiwad. Iga hing muu rahwa seast, kes püha paiga ligi tuli, pidi surema. — Kõige pühamas paigas oli kuldne suitsetamise pann ja seaduse laegas, mis kõigipidi kullaga oli karratud. Laeka sees oliwad kivist seaduselauad, kuld-kruus mannaga ja Aroni kepp, mis oli ditsenud. Laeka pääl oli lepitamise kaas, selgest kullast, kummagi otja pääl üks keerub, kullast tehtud; need katiwad kaant oma tiibadega. Sinna kõige pühamasse paika läks aga ülempreester üks kord aastas, juurel ära-

lepitamise päeval, ja ei mitte ilma wereta. Seda ohwerdas tema oma ja rahwa patu eest.

2. Ülemal preestril oliwad pühad ammetiriided. Rinna pääl kandis tema ammetikilbi 12 kalli kiviaga. Nende pääl oliwad Iisraeli 12 suguharude nimed. Ta kübara otsas oli kuldplaadi päält lugeda: Jehoowa pühitsus! Ja Mooses seadis Iisjanda käsu pääle oma wenna Aroni esimeseks ülemaks preestriks ja tema pojad preestriteks, kes pühas paigas rahwa eest Jumalat teenisiwad. Ja kõik tema soo, see on Leewi suguharu, walitjes Jumal püha telgi teenistuseks ära. Leewi sool ei pidanud sellepärast ka mitte ise osajagu maad Kanaanis olema. Sest Jehoowa ise pidi tema pärisosa olema, ja kõik rahwas pidi talle kümnest andma. Kui kõik nõnda Jehoowa käsu järele walmis oli, siis tuli Jehoowa pilwes telgi pääle, ja tema au täitis püha koda.

3. Ohwrid, mida Jehoowa seadis, oliwad: patu- ehk süüohwrid, põletamise ohwrid, kus terve ohwer sai koguniste ära põletatud, tänuohwrid ja roaohwrid. — Iisraeli rahwa pühad oliwad: 1. nädala hingamisepäew ehk sabbat, 2. paasa-püha, 3. warase wilja lõikuse püha ehk nädalate püha (nelipühi), 4. wilja kottupanemise- ehk lehtmajade püha aasta lõpetuses. 5. Seitsemendama kuu 10. päewal oli suur äralepitamise püha. Sel päewal heitis ülempreester kahe noore siku pääle liisku. Kelle pääle liisk langes „Jehoowale“, selle pidi ta patuohwriks tapma, tema were pühamasse paika wiima ja äralepitamise kaane pääle riputama. Aga teise siku pääle pidi tema oma käed ja sellega Iisraeli rahwa patud panema ja teda kõrbe saatma. — Kolm korda aastas pidi kõik Iisraeli meesterahwas Jehoowa palge ette tulema, ja nõnda

pidivad preestrid Israeli lapsi õnnistama: Jehoowa õnnistagu sind ja hoidku sind! Jehoowa lasku oma pale paista sinu pääle ja olgu sulle armuline! Jehoowa tõstku oma pale sinu pääle ja andku sulle rahu.

Uga Kristus on tulnud, kui tulewa hää asjade ülem-preester, ja ühe suurema ja täiema telgi läbi, mis ei ole lätega tehtud, see on, mis ei ole seda wiisi ehitatud, ja ei mitte fiklude ega wafikate were läbi, waid oma were läbi on tema üksford sinna püha paiga sisse läinud, ja igawese äralunnastamise leidnud. Hebr. 9, 11. 12. Hebr. 10, 14.

Laul N° 273. Wiisil: Su hing oh Jeesus tehtu mind.

Kristuse weri, õigus ka, See minu aukuub on, et ma Ses kõlban Jumalale nüüd Ja kui ma taewa lähen siit.

Ehk tulen kohtu ette ma, Ei ükski julge kaewata; Ma olen andeks andmist saan'd, Tall on mu wõlad kautan'd.

§ 29. Kõrbe-rändamine.

Oma langemise pärast satub rahwas pithale karistuse teele, aga Isfanda lepingu pärast ei kau tema sootumaks ära. 3. Moos. 8.—4. Moos. 21.

R a w a. 1. Rändamise algus. 2. Tähtsam katsumise tund ehk maakuulajad. 3. Raske karistamise ja kaswatamise aastad.

1. Kui Aaron esimest korda ohwerdas, tuli tuluke wälja Jehoowa eest, ja süütas ohwri põlema ohwri-altari pääl kõige rahwa nähes. Ja Jehoowa käskis, et seda tuld pidi ülespeetama, ja et preestrid ei pidanud seda elades lastma ära kustuda. Uga Aroni pojad Naadab ja Abihu wiisivad wõerast tuld oma sütepannu pääl Jehoowa ette. Ja tuli läks wälja Jehoowa eest, ja põletas neid ära. Ja nemad suriwad altari ette. Ja nende pärast ei tohitud leinatagi. Niisamuti wiidi üks mees, kes Jehoowa nime wandus ja teutas, wälja

leeri taha ja wifati kividega furnuks. — Ja Jehoowa pilw tõusis koguduse telgi päält, ja Israeli lapsed panivad lõik telgid kokku, ja hakkasivad minema. Ja neid oli pääle 600,000 täis kaswanud mehi ilma Leemi joota. Leemi lapsed kandsiwad aga koguduse telki. — Aga tee pääl sai rahwas maijaks. Ta ei tahtnud enam mannaga rahul olla, waid nõudis liha. Ja Jehoowa saatis tuulega hulga lindu, nimega wutid. Aga kui see liha alles nende hammaste wahel oli, siis löi neid Jehoowa suure nuhtlusega. Ja sellele paigale pandi nimi „himuhauad“, kuhu rahwas maha maeti, kes himukas olnud. — Üksford nurises ka Mirjam, Moosese õde, tema wasta. Ja Jehoowa löi teda pidalitõwega. Aga Mooses kifendas Jehoowa poole tema pärast, ja Mirjam sai jälle terveks.

2. Kui nüüd rahwas Kanaani maa ligi oli saanud, saatis Mooses Jehoowa käsu pääle 12 maakuulajat wälja, igast suguharust ühe, kes Kanaani maad pidiwad läbi waatama. Ja nemad läksiwad, ja töiwad tagasi kranati-dunu, wiigi- ja wiinamarju, ja ütlesiwad: Meie saime sinna maale, mis piima ja mett jookseb, ja see on tema wili. Aga sest on wiga, et tema rahwas on tugewad ja tema linnad on tugewad. Ka nägime meie Anaki poegi (kangelasi), selle wasta meie kui rohutirtsud olime. Siis hakkas terve kogudus Moosese wasta nurisema, ja ütles: Miks wiib meid Jehoowa sinna maale, et meie mõõga läbi langeme? Ja nemad tahtsivad kedagi muud päälifiks tõsta ja Egiptuse maale tagasi minna. Küll finnitasiwad Joosua ja Kaaleb, kes ka maakuulajad olnud: See maa on hää maa. Kui Jehoowa meile armuline on, küll tema selle meile kätte annab. Aga rahwas tahtis neid kividega furnuks wifata. Nüüd süttis Jehoowa wiha põ-

lema, ja ta wandus püha wandega: ükski nendest, kes Egiptuse maalt wälja tulnud, ei pidanud Kanaani maad näha saama, kui üksnes Joosua ja Kaaleb ja lapsed alla 20 aasta, pääle selle kui nemad 40 aastat karjased kõrbes olnud. Ja kümme neist maakuulajatest suriwad ära, aga Joosua ja Kaaleb jäiwad elama.

3. Aga Israeli lapsed saiwad selle wande pärast wäga kurwaks, ja katjusiwad nüüd oma nõuuga üles minna Kanaani maale, aga neid löödi tagasi. — Ja see sündis, et Koora Seewi soost, ja Taatan ja Abiiram, Ruubeni soost, ja weel 250 kuulsat Israeli meest, hakasiwad Moosese ja Aaroni wasta ja ütlesiwad: Kõik fogudus on püha, miks tõstate teie endid üle Jehoowa foguduse? — Ja nemad tahtsiwad ka preestri-ammetit pidada. Aga Jehoowa käsu pääle lõhkes maa, tegi oma juu lahti, ja neelas neid ja kõik nende waranduse ära. Niisamuti suri ka rahwas, kes Koora seltsi hukatuse pärast nurises. Aga Aaroni kuim kepp sai tooreks, pakatas ja õitses. Ja Mooses pidi seda tunnistuse laeka ette panema, täheks neile, kes wasta panewad. — Kaadesse kohal ep olnud Israeli rahwal wett; ja nemad nurisesiwad jälle Moosese ja Aaroni wasta. Siis käs kis Jumal, et nemad pidiwad kalju wasta rääkima, ja kalju pidi wett andma. Aga ka Mooses oli tahtlaseks saanud, pööris ennast rahwa poole ja ütles: Kuulge, teie wastapanijad, kas meie saame sest kaljust teile wett wälja saatma? Ja Mooses lõi kalju oma keppiga kaks korda. Siis tuli palju wett wälja. Ja sellele kohale pandi nimi: riiu wesi. Aga Jehoowa ütles Moosese ja Aaroni wasta: Et ka teie ep ole minu sisse uskunud, ei pea teie fogudust mitte sinna maale wiima, mis ma teile olen annud. Ja Aron suri ära Hoori mäe pääl, 123 aastat wana. — Aga

rahwas nurises uueste Jehoowa ja Moosese wasta. Ja Jehoowa läkitas tema sekka tulifid madusid. Need hammustasivad rahwast, nii et palju surisid. Aga rahwas kahetses oma pattu ja tunnistas seda üles — ja Mooses palus rahwa eest. Siis andis Jehoowa Moosesele käsu, et ta pidi wafkmau tegema, ja seda ridwa otsa panema. Ja see sündis, kui madu kedagi oli hammustanud, ja ta waatas wafkmau poole, siis jäi ta elusse. — Pärast seda saiwad Israeli lapsed wõimust Siihoni ja Dogi pääle, kes oliwad Gemori ja Baasani kuningad, ja tuliwad Moabi maale.

Nõnda kui Mooses ussi kõrbes on ülendanud, nõnda peab inimese poeg ülendatama, et ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka jaama, waid et temal igawene elu peab olema. Joh. 3, 14, 15. Kal. 6, 7. Hebr. 11, 1. 1. Kor. 4, 2.

Laul № 318. Omal wiisil 125.

Kõik tulge minu juure nüüd, Kui waewawad teid rasked süüd, Nii armas Jeesus hüüab. Noor, wana, suur ehk weikene! Mis mull on, annan sellele, Kes parandamist püüab.

---

§ 30. Piileam.

Töötatud maa läwel peab waenlase suu Jumala rahwast õnnistama. 4. Moos. 22—24.

K a w a. 1. Kes Piileam oli. 2. Mis ta pidi kuulutama. 3. Piileami patt ja karistus.

1. Kui Moabi kuningas Baalak nägi, mis Israael oli Gemori rahwale teinud, siis tuli temale ja ta rahwale suur hirm pääle Israeli laste pärast. Ja ta läkitas Piileami juure, kes oli prohwet Mesopotamia maal, ja saatis talle palka kaasa ja palus teda: Tule, nea mulle see rahwas ära, mis on Egiptusest tulnud.

Aga Jumal ütles ööse Piileami wasta: Sina ei pea mitte sinna minema, ega seda rahwast ära needma, sest tema on õnnistatud. Piileam pani esmalt wasta, aga pea sai ülekohtu palk talle armsaks, ja tema läks teele.

2. Aga Jehoowa ingel tuli seisma tee pääl tema wasta, kui ta emacesli seljas sõitis. Ja kui eesjel teda nägi seiswat, paljas mõõk tema käes, siis ei tahtnud tema edasi minna, ja Piileam lõi teda mitukorda. Siis tegi Jehoowa emacesli suu lahti, et ta Piileamile ütles: Mis ma olen sulle teinud, et sa mind kolmkorda oled löönud? Nüüd tegi Jehoowa ka Piileami filmad lahti, et ta nägi Jehoowa inglit tee pääl seiswat. Ja ta kummardas teda, heitis filmili maha, ja ütles: Ma olen pattu teinud; ja tahan nüüd tagasi minna! Aga ingel wastas: Mine nende meestega, aga seda pead sina üksi rääkima, mis mina sind käsin. Ja Piileam läks nendega.

3. Nüüd wiis Paalaf Piileami ebajumala Paali kõrgete paikade pääle, ja sääl ohwerdasiwad nemad. Ja Piileam ütles: Kuis pean ma ära wanduma, keda Jumal ära ei wanner. Mind on kästus õnnistada, ja mina ei saa mitte tõisiti. Siis wiis Paalaf Piileami tõise paika, et ta säält pidi Israeli ära wanduma. Aga kui ta nägi Israeli seiswat, tuli Jumala waim tema pääle, ja ta ütles: Mis hääd on sinu telgid, Jaakob, su majad, Israel! Kes sind õnnistawad, need on õnnistatud, ja kes sind ära needwad, need on ära neetud. Täht käib wälja Jaakobist, ja kuninga kepp tõuseb üles Israelist, ja pekjab maha Moabi maa würstid, ja rikub ära kõik Seti lapsed. Ja see, kes Jaakobist tuleb, peab walitsema. — Aga Piileam unustas ommeti ise Jehoowa kuulutuse ära. Sest tema andis Moabi ja

Miidiani rahvale nõuu, Israeli ebajumalate kummar-
damisele petta. Ja nad hakkasivad Baalpeorit teenima
ja muud rasket pattu tegema. Sellepärast süttis aga
Jehoowa miha põlema, ja ta käskis kõik ära hävitada,
kes olivad Baalpeori poole heitnud. Siis läksivad
12,000 Israeli meest välja Moabi ja Miidiani rahwa
wasta, ja hakkasivad kõik nende meesterahwa ära.
Nende hulgas sai surma ka Bileam, Peori poeg.

Ükski ei wõi kaht isandat teenida, sest ehk tema wih-
tab tõist ja armastab tõist; ehk hoiab tõise poole ja põlgab
tõise ära. Teie ei wõi mitte Jumalat teenida ja mammo-
nat. Matt. 6, 24. 1. Tim. 6, 10. Luk. 1, 33.

Saul № 135, 2. Wiifil 199.

Sind Isa meie Riidame Ja palume Sult abi, Kes
pead üles targaste Kõik oma sõna läbi: Su wägi, see on
otsata, Mis tahad, peab sündima, Sa oled kaimis Island.

§ 31. Moosese wiimised kõned ja surm.

Mooses lahkub, aga Jumal annab uue juhataja tema ase-
mele. 5. Moos. raamat.

R a w a. 1. Uus juhataja õnnistatakse Moosese asemel. 2. Mooses
peab omad lahkumise kõned. 3. Jumala ustaw sulane läheb hingama.

1. Ja Jehoowa ütles Moosese wasta: Mine
üles Pisga ehk Reebo mäe otsa, ja waata ümberkaudu
seda maad, mis ma Israeli lastele tahan anda. Sest
sina ei pea mitte üle Jordani jaama. Ja wõta Joosua,
Nuni poeg, kelle sees Jehoowa waim on, pane teda
koguduse ette, ja anna käsk, et rahwas tema sõna ku-
leb. Siis ütles Mooses Joosua wasta kõige Israeli
nähes: Ole wahwa ja tugew, sest sina pead rahwaga
sinna maale minema, mis Jehoowa neile töotanud.

Ja Jehoowa käib sinu ees; seepärast ei pea sina mitte kartma ega ehmatama.

2. Ja neljakümmemal aastal pärast seda, kui Iisrael oli Egiptusest wälja tulnud, kogus Mooses weel kõik Iisraeli lapsed kokku, manitses neid wiimast korda, ja ütles lõpuks: Kuule Iisrael! Jehoowa, sinu Jumal, on põlew tuli, püha wihaga Jumal. Tema on sind toitnud mannaga 40 aastat. Ja su riided ja kingad pole selle aja sees mitte ära kulunud. Tema on sind oma iserahwaks teinud, ja saadab sind nüüd hää maa sisse, mis piima ja mett jookseb. Siis pea meeles kõik, mis sinu silmad on näinud! Kuule Iisrael! Jehoowa meie Jumal on üks ainus! Sina pead Jehoowa oma Jumalat armastama kõigest omast südamest, kõigest omast hingest ja kõigest omast wäest. Ja kõik tema sõnad peawad sinu südames olema, ja sa pead neid ka oma lastele kõwaste kinnitama. — Waata, ma panen täna sinu ette õnnistamise ja äraneedmise. Kui sa Jehoowa sõna kuuled, tulewad õnnistamised sinu pääle, aga kui mitte, saab taewas sinu üle olema kui wäsi, ja maa, mis sinu all, kui raud. Ja sind wintsutatakse mööda kõige ilma kuningriikisid. Aga kui sa kõigest südamest oma Jumala poole pöörad, siis halastab Jehoowa sinu pääle, ja wõtab sind jälle koguda rahwaste seas, kuhu ta sind laiale pillanud. Ja nõnda ütleb Jehoowa: Ühe prohwetit tahan ma neile saata tõusma nende wendade seas, nagu sina oled, ja tahan omad sõnad ta suhu panna. Teda peate teie kuulma.

3. Selle pääle kirjutas Mooses kõik käsusõnad raamatusse, laulis kiituse ja tänu laulu (5. Mos. 32), õnnistas kõiki Iisraeli suguharusid, ja läks üles Neebo mäele Pisga otsa, mis on Jeeriko kohal. Säälnäitas

Issand temale seda maad, mis ta Abraamile, Sjaakile ja Jaakobile wandega oli töotanud. Ja sinna suri Mooses, Jumala sulane, Jehoowa suusõna järele. Ja Jehoowa ise mattis teda sinna maha, ja ükski ei tea tema hauda täna päewani. — Aga Mooses oli 120 aastat wana, kui ta suri; ja tema filmad ei läinud tüntsiks, ning tema rammu ei lõppenud ära. Ja Israeli lapsed nutsiwad Moosest 30 päewa. Aga Israelis ei tõusnud enam seesugust prohwetit üles, kui Mooses.

Sindsad on need surnud, kes Issandas surewad sest ajast tõeste, ütleb waim, et nemad peawad hingama omast waewast ja nende teud käiwad nende järele. Joh. ilm. 14, 13. Matt. 22, 37—39.

Laul № 467. Omal wiisil. 245.

Ma tahan jätta maha Sind, kawal ilma maa, Ei armastada taha Sind sinu patuga; Hää elu on sääl taewas, See järel igatsen, Ma pole teps sääl waewas, Kui õiget usku pean.

IV. Joosua ja kohtumõistjate aeg.

Israel saab töötatud maale, kus Issand teda karistab ja päästab.

1450—1095.

§ 32. Joosua.

Jumal annab töötatud päranduse oma rahwale kätte. Joosua raam.

R a w a. 1. Joosua algab oma ammeti. 2. Tema tõendab oma ammeti wõimust pühas tões. 3. Issand tunnistab ennast uueste oma sulase poole. 4. Joosua täidab oma wiimsed kohused ja lähleb hingama.

1. Pärast Moosese surma ütles Jehoowa Joosua, Muni poja, wasta: Argu lahkugu käsuõpetuse raamat

mitte sinu suust ära, waid mötle jeda järele ööd ja päewad, siis ja wõid oma teed korda saata ja targaste omad asjad ajada. Ja nüüd ole wahwa ja tugew ja mine üle Jordani jõe sinna maale, mis mina Israeli lastele annan. Ja Zoosua läkitas jalakuulajaid üle Jordani, ja nemad läksiwad Seeriko linna ühe naese juure; selle nimi oli Rahab. Aga kui Seeriko kuningas jeda kuulis, läkitas tema Rahabile kange käsu, neid mehi tema kätte anda. Aga Rahab peitis nad ära katukse pääle lina warte alla, ja laskis nad ööse kõiega aknast maha. Nõnda pääsiwad nemad tagasi Zoosua juure, ja kuulutasiwad, et kõik rahwas hirmu täis olla Israeli pärast.

2. Selle pääle tuli Zoosua kõige rahwaga Jordani juure. See aga oli kallasteni wett täis. Ja Zoosua ütles: Pühitsege endid, sest Jehooma wõtab homme teie sees imeasja teha. Ja kui preestrid tõisel päewal laegast rahwa eel kandsiwad, ja pidiwad jalaga wette astuma, jäi wesi, mis ülemalt poolt alla tuli, seisma, ja wesi, mis alla jooksis Soolamerde, kadus koguni ära. Ja kõik rahwas läks kuimalt löbi Seeriko kohta. Aga Zoosua wõttis jöest 12 kiwi, ja seadis neid selle imeasja mälestuseks. Ja rahwas pühitses paasapüha, ja sõi hapnemata leiba selle maa wiljast. Aga manna kadus sest ajast saadik ära. — Seeriko rahwas aga pani wärawad kinni Israeli laste pärast. Aga Jehooma ütles Zoosuale: Waata, ma olen selle linna sinu kätte annud. Kõik sõjamehed peawad linna ümber käima kuus päewa, ja seitse preestrit peawad pasunaid kandma laeka ees. Aga seitsmendamal päewal puhugu preestrid pasunatega: siis peab linna müür maha langema ja Israeli rahwas üles minema. Ja see sündis nõnda; ja Israeli lapsed põletasiwad kõik

tulega ära. Üksi Rahab ja tema pere jäi elusse, ja tema maja jäi seisma. — Aga kõik hõbe ja kuld, wass- ja raudriistad pidiwad Jehoowa koja waranduse sekka saama. — Üks mees aga, Akafan nimi, wõttis enesele salaja kulda ja hõbedat, ja peitis seda oma majasse. Seljamaal ajal sõdis Israel Hai linna wasta, ja ei saanud mitte wõimust. Siis leinasiwad Israeli lapsed, ja kui Joosua palwet tegi, ütles Jehoowa temale: Üks ärakautataw asi on sinu seas, Israel. Sest see ei wõi waenlaste ees seista, kunni sa selle asja oled ära saanud. Ja tõijel hommiku heideti liisku, ja liisk langes Akafani pääle, ja Akafan tunnistas oma patu üles. — Ja teda wisati kividega furnuks, ja põletati ära kõige- gega, mis temal oli. Siis ütles Jehoowa Joosua wasta: Tõuse nüüd ja mine üles Hai poole. Ja nüüd jaiwad nemad pea wõimust waenlaste üle, ja põletasi- wad nende linna ära.

3. Kui nüüd Riibeoni rahwas seda kuulis, wõt- tis tema kawalat nõuu, ja saatis Joosua juure mehi, kes temaga pidiwad lepingu tegema. Neil oliwad wa- nad riided seljas, paigatud kingad jalas, ja nad tegi- wad, kui oleksiwad nemad kaugelt maalt tulnud. Ja Joosua tegi nendega lepingu, ja koguduse wanemad wandusiwad neile rahu. Küll tuli kolme päewa pärast petus ilmsiks, aga oma wande pärast jättis Israeli rahwas neid elusse, ja pani neid puud raiuma ja wett tooma jumalakoja tarwis. Sellepääle löiwad aga wiis Gemori kuningat kokku Riibeoni wasta sõdima, sest et nad Israeliga oliwad lepingu teinud. Aga Riibeoni rahwas kutsusiwad Joosua appi, ja Joosua löi suures tapluses Gemori rahwa maha. Ja kui nemad põgene- siwad Israeli eest, lastis Jehoowa nende pääle suured raheterad sadada. Sellest suri neid enam, kui Israeli

mööga läbi. Seltsamal päewal rääkis Joosua Israeli nähes: Päike seisa paigal Riibeoniis ja kuu Ujaloni orus! Ja päike seisis paigal, ja kuu jäi seisma, kunni rahwas oma waenlaste kätte oli maksnud. Nõnda sõdis Jehoowa Israeli eest.

4. Nii andis Jehoowa terve Kanaani maa rahwa ja linnad ja 31 kuningat Israeli rahwa kätte. Üksi linn Siioni mäe otsas jäi weel Jebusi rahwale. Ja Joosua jagas maa liisu läbi Israeli rahwa suguharudele 12 jauks. Ja ka Joosepi poegade sugu, Swrain ja Manasse, jaiwad ka oma jagu. Aga Leewi suguharu sai mõned linnad ja kümnest kõigest maa wiljast. Ka pelgulinnad seati, et sinna wõiksiwad need põgeneda, kes kogemata ja mitte meelega werd walanud. Aga Siilo kohal ehitati seadujetelk üles. Ja neil oli kõik hääd, mis Jehoowa oli töotanud. — Aga kui Joosua oli wanaks saanud, kutsus tema kõik Israeli suguharud ja wanemad Seekemi kokku, ja manitses neid, et nad Jehoowa käsudpetuse juure jääksiwad. „Aga kui see teie meelest paha on,“ ütles tema, „siis walitsege enesele täna, keda teie tahate teenida. Aga mina ja minu pere, meie tahame Jehoowat teenida.“ Ja terve rahwas wastas: Meie tahame Jehoowat oma Jumalat teenida ja tema sõna kuulda. Ja Joosua uuendas rahwaga seadust, ja suri ära, 110 aastat wana. Ja teda maeti tema päriskohta. Ka Joosepi luud matsiwad nemad Seekemisse maha. Aga Israel teenis Jehoowat kõigil Joosua päiwil.

Aga mina ja minu pere, meie tahame Jehoowat teenida. Joos. 24, 15. Ap. t. 5, 29. Law. I. 16, 6.

Laul N° 411, 1. Wiisil: Oh wõttelejad, et kõige pääle. 141.

Mu jõud, sind tahan armatseda, Si sõnaga, waid teuga;
Sind tahan ikka igatseda, Mu ehe, hinge himuga; Sind
kallis walgus armastan, Runni ma elu lõpetan.

§ 33. Sfimesed kohtumõistjad.

Jumal karistab ja päästab oma rahwast. Kohtum. r. 1—8.

K a w a. 1. Iisraeli langemine ja Jehooma karistus. 2. Iisraeli meeleparandamine ja Jehooma arm, kes kohtumõistjaid kui päästjaid üles äratas. 3. Sfimesed kohtumõistjad: Teboora, Paarak, Riideon.

1. Pääle Joosua surma tõusis tõise põlwe rahwas üles, kes Jehoomat ei tunnud, ega neid tegusid, mis ta Iisraelile oli teinud. See ei hukanud mitte Jehooma käsu järele paganad ära, ega kiskunud ka mitte nende altarid maha, waid tegi rahu nendega, ja wõttis nende wäärjumalaid kummardada, Baali ja Astarooti. Ja Jehooma wiha jüttis põlema Iisraeli wasta, ja andis neid riisujate waenlaste kätte, ja neil oli wäga kitsas käes. Aga kui nad jälle Jehooma poole õhtasiwad, heitis Issand nende pääle armu ja seadis neile kohtumõistjaid. Need päästiwad neid ära riisujate käest. Riisugused kohtumõistjad oliwad Atniel, Ghud ja Samgar. — Aga pääle nende surma wõtsiwad Iisraeli lapsed jälle kurja teha Jehooma silma ees, ja Jehooma andis neid ära Kanaani kuningas Sabini kätte. Selle sõjapäälif oli Siseera, kes 20 aastat Iisraeli waewas. Aga kui nemad Jehooma poole kisedasiwad, saatis tema neile abi ühe naese läbi, nimega Teboora. See oli prohwet ja kohtumõistja. Ja Teboora kutjus Paaraki, Rawtali joost, wõttis 10,000 meest, ja läks nendega waenlaste wasta. Ja Jehooma hirmutas ära Siseerat ja kõik ta sõjawäge. Ja Siseera põgenes ühe naese, Jaeli, telki, ja peitis ennast sinna ära. Aga Jael tappis teda ööse ära, kui ta magas. Aga Teboora ja Paarak laulsiwad kiituse laulu: Riitke Jehoomat, et ta hästi on waenlaste kätte maksnud Iisraeli waewa. Aga kes teda armastawad, peawad

olema, nõnda kui päew tõuseb omas suures selguses.
— Nüüd oli Iisraeli maal rahu 40 aastat.

2. Pärast seda tegivad Iisraeli lapsed jälle kurja, ja Jehooma andis neid Miidianide kätte seitse aastat. Ja see sündis, kui Iisraeli lapsed kiskendasivad Jehooma poole, siis tuli Jehooma ingel Riideoni juure ja ütles: Jehooma on sinuga, ja wägew wahwa mees! Sina pead Iisraeli Miidianide käest ära päästma. Ja Riideon palus, ja Jehooma andis talle tähe, et ta teda läkitanud. Ja Jehooma waim tuli tema pääle. Ja Riideon kiskus Baali altari maha, ja kogus sõjawäe Miidiani wasta. Aga Jehooma ütles: Seda rahwast, mis sinuga on, on liig palju! Et Iisrael mitte kiitlema ei hakaks: Mu oma käsi on mulle abi saanud. Siis kuuluta nüüd: Kes kardab, mingu tagasi. Siis läks suurem hulk tagasi, aga 10,000 jäiwad weel järele. Aga Jehooma ütles: Ka seda rahwast on palju! Wii neid alla wee juure, sääl tahan mina wahet teha. Siis lakkusiwad wõned omast käest suhu wett, 300 meest, aga kõik muu rahwas oli põlwele pääle maha heitnud wett jooma. Ja Jehooma ütles: Nende 300 mehe läbi tahan ma teid päästa! — Neid mehi jagas Riideon nüüd kolme jalku, ja andis nende kätte pasunad, ja tühjad kruusid, ja tõrmakfjed kruuside sisse. Ja kui nad nüüd Miidiani leeri juure tuliwad, murdsiwad nemad kruusid katki, hoidsiwad tõrmakfjed kõrgesse, puhusiwad pasunatega ja hüüdsiwad: Jehooma ja Riideoni möök! Siis jooksis, karjus ja põgenes terve Miidiani leer, ja Jehooma pani ses segaduses tõise mööga tõise wasta. — Ja Iisraeli mehed ütlesiwad Riideoni wasta: Walitse sina, su poeg ja su sugu, sest sina oled meid Miidiani käest ära päästnud. Riideon wastas aga: Mina ei taha, ega mu poeg ei pea teie üle walitsema. Jehooma peab

teie üle walitsema! Riideoni päiwil oli maal rahuline asi 40 aastat, ja ta suri ära hääs wanaduses.

Süüa mind appi ahastuse päewal; siis tahan mina sind sest wäljakiskuda ja sina pead mind aunistama. Law. l. 50, 15. 1. Sam. 14, 6. Law. l. 147, 10, 11.

Laul N° 427. Wüsil: See aeg on tõesti usse ees. 202.

Kui Jumal siin ei kanna hoolt, Ei tule appi kõrgest, Kui ta ei ole meie poolt, Kui kurjad kiuswad järgest: Kui Jumal neid ei pilluta Ja nende nõuu ei kauta, Siis oleme kõik hukkas.

§ 34. Simson.

Kohtumõistja Simson saab tähtsaks päästjaks, aga ta jõuab seda päästmisel üksi alata. Kohtum. r. 13—16.

R a w a. 1. Simsoni sündimine ja naesewõtmine. 2. Simsoni wägiteud ja lanamised. 3. Tema meelega parandamine ja wiimne wõit.

1. Israeli lapsed tegiwad jälle kurja Jehoowa ees, ja Issand andis neid Wilistlaste kätte 40 aastat. Aga Jehoowa ingel näitas ennast ühele mehele Danni soost, nimega Manoah, ja tema naesele, kes oli sigimata, ja ütles: Hoia, et sa ei joo wiina ega langet jooma- aega; sest waata, sa tood poja ilmale, ja habeme nuga ei pea tema pää pääle saama, sest ta on Jumalale ära lahutatud, ja peab Israeli ära päästma Wilistide käest. Ja see naene tõi poja ilmale, ja pani temale nime Simson. Aga Jehoowa õnnistas teda, ja andis temale oma waimu. — Kui nüüd Simson meheks oli saanud, läks ta alla Wilistide juure, et enesele naest wõtta nende tütarde seast. Aga tee pääl tuli talle lõukoer mõirates wasta, ja Simson kiskus selle lõhki, nõnda kui kitsetalles lõhki kistakse. Ja kui ta aasta pärast oma pulmale sedajama teed käis, läks tema selle

lõukoera raihet vaatama, ja tema leidis mesilaste pere tema koha sees, ja ka mett. Siis andis Simson Wilisti noortele meestele, kes joodul oliwad, järgmise mõistatuse mõista: „Sööjast tuli rooga wälja ja tugewast magusat.“ Ja kui nad seda mitte ei mõistnud, ütlesiwad nemad Simsoni naesele: Meelita oma meest, et ta seda üles räägib. Kui mitte, siis põletame meie sinu isakoja ära. Ja naene nuttis tema ees nii kaua, kui Simson seda talle üles rääkis. Ja naene ütles seda oma rahwale. Siis ütlesiwad poisimehed Simsonile: Mis on magusam kui mesi ja mis tugewam kui lõukoer? Aga Simsoni wiha süttis põlema, ja ta lõi maha 30 Wilisti meest, ja läks jälle oma isakotta. Aga tema naene sai ta seltsimehele.

2. Aga kui niisu lõikuse aeg oli, wöttis Simson 300 rebast kinni, pani sawa sawa wasta, ja kahe sawa wahel tõrwaksse. Siis süütis ta tõrwaksed põlema ja ajas neid Wilistide wilja sisse, ja põletas nõnda ära nende nabrad, lõikamata wilja, wiinamäed ja õlipuud. Siis põletasiwad Wilistid selle naese ja tema isa ära, ja tuliwad hulgani Simsoni kinni wõtma. Ja Juuda mehed sidusiwad teda kinni, et teda Wilistide kätte anda. Ja tema laskis ennast siduda. Ja nemad hõiskasiwad rõõmu pärast temale wasta. Aga Jehoowa waim tuli tema pääle, ja tema kiskus kõied kui lõngad katti. Ja leidis ühe eesli lõualuu, ja lõi sellega maha 100 meest. Pääle selle läks Simson Assati (Gaza) linna, aga Wilistid waritfesiwad teda linna ümber. Aga Simson tõusis kesk öö ajal üles, tõstis linna wärawad kõige sammastega wälja, ja wiis neid üles mäe otsa. — Pääle selle wöttis aga Simson jälle üht Wilisti naest armastada, nimega Deliila. Sellele ütlesiwad Wilisti würestid: Meelita Simsoni ja waata,

kus temal see suur rammu on, siis tahame sulle 1000 hõbeseeklit anda. Deliila meelitas teda ja Simson ütles: Kui mind seutakse seitsme toore kõiega, siis saan ma nõdraks, ja olen kui muu inimene. Ja naene sidus teda, kui ta magas, seitsme toore kõiega ja hüüdis: Wilistid ju pääle! Aga Simson kiskus kõied katti kui lõnga paelad. Ja nõnda pettis Simson teda kolm korda. Aga naene käis igapäew tema pääle ja Simsoni hing tüdis wiimaks, ära ja ta ütles: Ma olen ära lahutatud Jehoowale; kui mu pää peaks paljaks aetama, siis saaksin mina nõdraks, ja oleksin kui muud inimesed. Ja Deliila pani nüüd Simsoni magama oma põlvede pääle, ja laskis tema juuksed ära ajada — ja ta rammu lahkus temast ära. Ja Wilistid wõtswad teda finni, pistswad tema silmad pääst wälja, paniwad teda ahelatega finni, ja ta pidi Asfati wangikojas jahwatama. Aga tema hiuksed hakkaswad jälle kaswama.

3. Kui nüüd Wilistide würstid, mehed ja naesed, kokku tuliwad oma jumalale Taagonile ohwerdama, hüüdsiwad nemad Simsoni, ja paniwad teda mängima nende ees kesk templi hoonet, kase samba wahesele. Aga Simson palus: Issand Jehoowa, finnita mind weel seks korraks, et ma jõuaksin Wilistide kätte maksta! Ja Simson hakkas sammastest finni, mis pääl hoone oli finnitatud, ja tõmmas ennast kummarkülle kõigest wäest. Siis langes hoone tema ja kõige rahwa pääle, et neid Wilistid, keda tema omas surmas oli suretanud, enam oli, kui neid, keda tema oma elu ajal oli surmanud. Aga Jsraeli rahwas wõtswad Simsoni üles, ja matsiwad teda tema isa hauda. Simson oli Jsraelile 20 aastat kohut mõistnud.

Seft kui teie liha järele wõtate elada, siis peate teie surema; aga kui teie waimu läbi ihu teud wõtate suretada,

Siis peate teie elama. Room. 8, 13. Gal. 5, 16, 17. Rog. 9, 16. Jerem. 17, 5.

Saul N° 411, 6. Wiisil: Oh wõitlejad et käige pääle. 141.

Riüüd wõta minu südant hoida Ja feela ära eesimast, Mind lase oma armu leida, Kui seisjan, hoia langemast: Mind, elu päife, walgusta, Mu kalju, tee mind wahwaks ka.

§ 35. Rutt.

Kurwal ajal juhib kallis wagaduse eeskuju selle perekonna poole, kust wõitja Taawet on sündinud. Ruti r.

R a w a. 1. Ruti ustavus ja usk. 2. Rutt ja Boas. 3. Ruti mehele minemine.

1. Kohtumõistjate ajal oli nälg Juuda maal. Seepärast läks Elimeelek Betlemast wälja Moabi maale oma naese Noomi ja kahe pojaga. Aga pojad wõtsiwad enesele Moabi maa naesed, tõise nimi oli Orpa, tõise nimi Rutt. Aga Elimeelek furi sinna ära ja tema pojad ka. Siis tahtis Noomi oma minijatega tagasi minna Juuda maale, sest ta oli kuulda saanud, et Jehooma oma rahwale jälle leiba oli annud. Aga tee pääl ütles tema oma minijate masta: Pöörge tagasi, mu tütrede, oma emakotta! Jehooma tehku teile hääd! Aga nemad tõstsiwad oma häält ja nutsiwad mõlemad. Ja Orpa andis ämmale suud ja läks tagasi. Aga Rutt jäi tema seltsi ja ütles: Kus poole sina lähed, sinna lähen mina ka. Sinu rahwas on minu rahwas, sinu Jumal on minu Jumal: ei muud, kui jurm peab mind ja sind ära lahutama! Ja nemad läksiwad mõlemad üheskoos Betlemma.

2. Ja nad jõudsiwad sinna odra lõikuse hakatuses, ja Rutt ütles Noomi wasta: Lase ma lähen põllule

ja nopin päid selle taga, kelle meelest mina armu leian. Rutt läks nüüd ja juhtus põllule, mis Boasi päralt, kes oli Elimeeleki suguvõsast. Aga poas tuli sinna, ja teretas lõikajaid: Jehoowa olgu teiega! Nemad vastasiwad: Jehoowa õnnistagu sind! Ja Boas ütles oma poisile: Kelle päralt on see noorik? Pois vastas: See on Moabi naene, kes Noomiga tulnud! Ja Boas ütles Rutti wasta: Kuule, mu tütar, ära mine noppima tõise põllu päale, waid järe seia mu tüdrukute seltsi. Kui sul jänu on, siis mine lähkrite juure ja joo, ja söö sest, mis poisid toowad. — Aga Rutt heitis filmili maha ja ütles: Kuis olen mina armu leidnud sinu meelest, kes ma ommeti wõeras olen? Boas wastas: Mulle on kõik teada antud, mis sa oma ämmale oled teinud. Jehoowa tasugu sulle seda hääd, kelle tiibade alla sa oled tulnud warju saama. — Ja Rutt istus maha lõikajate kõrwa ja sai süüa. Ja ta noppis põllu pääl päid, fenni kui odra- ja nisulõikatus lõppis. Siis jäi ta oma ämma juure.

3. Aga Jsraeil oli seadus: kui mees ilma lapseta ära suri, pidi tema wend ehk sugulane, kes tema pärandust tahtis pärida, selle mehe lese enesele naeseks wõtma. Boas oli Elimeeleki sugust. Aga weel oli üks lähem sugulane olemas, kui tema. See ei tahtnud aga mitte seda Jsraeli seadust täita. Sellepärast kutsus Boas rahwa wanemad kokku ja ütles: Ma wotan Rutti enesele naeseks, ja teie olete seks täna tunnistusmehed! Ja nemad ütlesiwad: Jehoowa tehku naese, kes su kotta tuleb, Raheli ja Lea sarnaseks! Nõnda sai Rutt Boasi naeseks, ja tõi temale poja ilmale. Ja Noomi wõttis selle lapse oma sülle, ja sai temale hoidjaks. Lapsele aga pandi nimi Dohed. See on Jisai isa. Aga Jisai on kuninga Daaweti isa.

Seft ihulik õppimine saadab pijut kaju. Aga jumala-
 artus saadab kõigile asjadele kaju, ja temal on sellesuutse
 tulewa elu töötus. 1. Tim. 4. 8. 1. Tim. 5, 4. Ehw.
 1—3.

Laul N° 167, 4. Omal wiisil. 143.

See Jumal, kes meid kurbustanud, Wõib pea jälle rõõ-
 masta, kui mure aeg on mööda läinud, Ta tuleb oma abiga:
 kui sinu meel ei mõtlege. Ju abi tuleb sinule.

§ 36. Geli ja Saamucl.

Jumal kutsub oma rahwale uue ärataja ja uuendaja.
 Sam. 1—4.

R a w a. 1. Saamucli sündimine. 2. Saamucli kutsumine. 3. Rohus
 eli üle. 4. Saamucli ammetisse astumine.

1. Israeli mehel, nimega Elkana, oli naene
 Hanna, sel ei olnud last. Ja kui ta oma mehega üles
 läks Siilo kohta ohwerdama, siis nuttis tema ja ei
 mõnud midagi. Elkana ütles aga: Hanna, miks sa
 nutad? Eks ole mina sulle parem, kui kümme poega?
 Aga Hanna palus Jehoowat, tegi ühe töötuse ja ütles:
 Oh wägede Jehoowa, kui sa oma ümmardajale ühe
 poeglapse annad, siis tahan mina teda sulle jälle anda
 oma eluajaks. — Kui ta kaua palus, ja ülempreester
 eli nägi tema huuli liikumat, ja häält ei olnud mitte,
 arwas ta teda joobnud olewat. Aga Hanna ütles:
 Ei mitte, mu isand, waid ma olen oma hinge igatse-
 wise Jehoowa ette wälja walanud. Geli wastas: Mine
 rahuga, küll Israeli Jumal annab sulle su walwe
 rele. Siis läks Hanna oma teed, ja ta nagu ei ol-
 nud enam kurb. Ja Jehoowa mõtles Hanna pääle; ja
 ta sai poja, ja pani temale nime Samuel, see tähendab:
 Jumala käest palutud! Ja ta hüüdis: Mu süda

hüppab rõõmu pärast Jehoowa ees! Jehoowa suretab ja teeb elavaks, teeb kehvaks ja teeb rikkaks, ta alandab ja ülendab. Ta annab armu oma kuningale, ja ülendab oma Messia sarwe. — Ja kui poisike kasvas, andis ema teda Jehoowale, ju Saamuel oli Jehoowat teenimas preestri Geli ees, ja oli armas Jumala ja inimeste meelest.

2. Aga Geli pojad olivad pahareti sugu, ei tunnud Jehoowat, ja tegivad kõikisugu kurja. Ja Geli oli väga wana, ja kuulis kõik, mis tema pojad kurja tegivad, aga tema ei karistanud neid õieti. Seepärast tuli üks Jumala mees Geli juure ja ütles: Nõnda ütleb Jehoowa: Sa auustad oma poegi enam kui mind. Waata, nad peawad ühel päewal surma saama. — Aga neil päiwil oli Jehoowa sõna kallis, ja wähe oli prohwetite nägemist. Ja see sündis, kui pois Saamuel Jehoowat teenis Geli ees, hüüdis Jehoowa teda öösel. Aga Saamuel ei tunnud Jehoowa häält, jookkis Geli juure ja ütles: Siin ma olen! Aga Geli ütles: Ei ma pole sind hüüdnud, heida jälle maha. Aga kui see asi kolm korda sündis, siis mõistis Geli, et Jehoowa poissi oli hüüdnud. Ja ta ütles tema wasta: Mine ja heida maha, ja kui keegi sind jälle hüüab, siis ütle aga: Jehoowa räägi, sest minu sulane kuuleb! See sündis nõnda, ja Jehoowa kuulutas Saamuelile: Ma tahan kohut mõista Geli soo pääle, et ta küll teadis, kuis ta pojad kurja tegivad, ja ei waatanudki mõeriti nende pääle. — Öösel hommikul andis Saamuel seda kõik Gelile teada, ja Geli ütles: Tema on Jehoowa, ta tehku, mis hää on tema meelest! Aga Saamuel sai kangelaks, ja Jehoowa ilmutas ennast temale, ja kõik Israel sai teada, et Saamuel ustavaks prohwetiks oli saanud Jehoowale.

3. Ja see sündis, et Iisrael läks Bilistide wasta sõdima, ja sai ära wõidetud. Ja ta wõttis enesega Jehoowa laeka Siilost, et see pidi teda aitama, ja Geli pojad kandsiwad teda wõitlusesse. Aga Iisrael sai siiski löödud, ja Jumala laegas wõeti ära, ja Dwni ja Piineas, Geli pojad, saiwad mõlemad lahingus surma. Ja üks mees jooksis jelsamal päewal Siilosse, ja kuulutas Gelile kõik, mis oli sündinud. Ja kui ta Jumala laegast nimetas, langes Geli tagasi oma istme päält maha, murdis oma kaela, ja juri ära: sest ta oli wana ja raske. Ja ta oli 40 aastat Iisraelile kohut mõistnud.

4. Aga Jumala laegas ei toonud Bilistitele mitte õnne, waid mitmed nuhtlused tuliwad nende pääle, ja nad saatsiwad teda Iisraeli maale tagasi. — Siis käskis Saamuel rahwast, et nad pidiwad Jehoowa poole pööрма, ja kõik wäärjumalad ära saatma. Ja rahwas hakkas jälle Jehoowat teenima, ja tuli Mitspassse palwepäewale kokku. Aga Bilistid tuliwad jälle nende wasta sõdima. Jehoowa müristas aga suure mürinaga Bilistide pääle, ja Iisraeli mehed löiwad neid maha. Ja nõnda alandati Bilistid, et nad enam Iisraeli raja pääle ei tulnud Saamueli päiwil. Aga Saamuel pani kivi sinna paika üles, ja nimetas seda Geben Geser (abi kivi), ja ütles: Seia maale on Jehoowa meid aidanud! Ja Saamuel elas Raamas ja mõistis Iisraelile kohut.

Jehoowa tunneb õigete teed, aga õelate tee läheb hukka. Law. I. 1, 6. Kes oma witsja ei pruugi, see wihkab oma poega: aga kes teda armastab, see wõtab teda aegjaste karistada. Šp. I. 13, 24. Matt. 10, 37. Law. I. 119, 9. Šp. I. 30, 17. Law. I. 96, 5.

Saul № 367, 10. 11. Omal wiisil. 157.

Wõta ärata Patu unest ka Wind, siis kurat ei wõi

petta, Ega oma wõrku wõtta, Kui sa awitad Ja mind äratad.

Oma waimuga Walitse mind ka, Et ma walwan, palun, paastun, Uus sinu ette astun, Et mind täidab ja Oma waimuga.

V. Kuningate aeg lahutamata riigi üle.

Israel saab kuninglikuks Jumala riigiks ja preesterlikuks kuningriigiks.

1095—975.

§ 37. Saul saab kuningaks.

Israel soowib ja saab kuninga, kes kohtumõistja asemel astub. 1. Sam. 8—12.

K a w a. 1. Rahwas nõuab kuningat. 2. Saul wõietakse talle kuningaks. 3. Saul astub ammetisse, Saamuel lahku.

1. Kui Saamuel wanaks sai, pani ta omad pojad kohtumõistjateks Israeli üle, aga nemad ei käinud mitte isa teede pääl, nõudsiwad kasu taga, ja pöörsiwad õigust kõweraks. Ja Israeli wanemad tuliwad Saamueli juure kokku, ja ütlesiwad: Waata, ja oled wanaks läinud, ja su pojad ei käi mitte su teede pääl: pane nüüd üks kuningas meie üle, nõnda kui kõigel muul rahwal on. See sõna oli Saamueli meelest paha, aga Jehoowa ütles temale: Kuule nende sõna, sest nemad pole mitte sind põlanud, waid mind, et mina ei pea nende üle kuningas olema. Siis ütles Saamuel kõik Jehoowa sõnad rahwale, ja seletas neile ära kuninga wõimu ja wiisid. Aga rahwas jäi oma nõudmise juure.

2. Aga üks mees oli Benjamini jooft, nimega Riis. Selle poeg oli Saul, noor ja ilus mees, õlast jaadik pitkem, kui kõik muu rahwas. Riisi emaceslid oliwad aga ära kadunud, ja Saul läks oma poisiga neid otsima. Kui ta nüüd sinna linna juhtus, kus Saamuel elas, ütles Jehoowa Saamueli wasta: Waata, see on see mees, kes minu rahwa üle peab walitsema. Ja Saul tuli Saamueli ligi wärawa juus, ja ütles: Et anna mulle teada, kus on nägija koda? Ja Saamuel kostis: Mina olen nägija. Ja teie peate minu kotta tulema ja minuga jööma. Aga eeslite pärast ära muretse, need on leitud! Ja tõisel hommikul wõttis Saamuel õlikruusi, walas Sauli pähe, andis temale juud, ja ütles: Waata, Jehoowa on sind wüerstiks wõidnud oma pärisosa üle. Ja kui Saul Saamuelist lahkus, muutis Jumal tema südame. Ring temale tuli hulk prohwetid wasta, ja Jumala waim tuli tema pääle, ja ta hakkas prohweti wiisil nende seas rääkima. Seft on tulnud see wanafõna: Kas Saul ka on prohwetite seas?

3. Ja Saamuel kutsus rahwa Mitspasse Jehoowa ette kofku, et kuningat liisju läbi seada! Ja liisju langetas Sauli pääle. Aga tema oli ära pugunud suurte riistade jekka. Ja nemad jooksiwad sinna ja tõiwad teda ära. Saul aga oli kõige ilusam ja pitkem mees rahwa seas. Ja nemad hõiskasiwad ja ütlesiwad: Elagu kuningas! Aga mõned noored põlgasiwad Sauli, ja ütlesiwad: Mis peab seesinane meile abi jaatma? Aga Saul tegi, nagu ei kuulekski tema nende juttu. — Sel ajal tuli aga Nahas, Ammoni kuningas, Israeli wasta sõdima. Ja Jumala waim tuli Sauli pääle, ja tema läkitas käsud terve Israeli rajadesse, ja siis tuliwad kofku 330,000 meest, ja nemad löiwad maha

ja võitsivad ära Ammoni rahwa. Ja rahwas ütles Saamueli wasta: Kes on see, kes ütles: kas Saul peaks meie üle kui kuningas walitsema? Andke need mehed seia, et meie nad surmame. Aga Saul ütles: Selsinatsel päewal ei pea ükski surma saama. Sest täna on Jehoowa meile abi annud. Ja kõik rahwas uuendas Sauli kuningriigi. — Selle pääle jättis aga Saamuel rahwa Jumalaga, ja ütles: Waata, kuningas käib teie ees, ja mina olen wanaks ja halliks läinud; aga ma ei taha mitte järele jätta teie eest palumast, waid ma tahan teile õiget ja hääd teed õpetada. Seepärast kartke Jehoowat ja teenige teda kõigest südamest, sest tema on suuri asju teile teinud! Aga kui teie tahate kurja teha, siis saate niihästi teie kui teie kuningas otja.

Muustage kõiki, armastage wendi, kartke Jumalat, annustage kuningat. 1. Petr. 2, 17. Jes. 55, 8, 9. Room. 13, 7. Ehw. 4, 32.

Saul N° 295. Wiisil: Tulge ristiiimesed. 288.

Oh mind wõta targaks teha, Armas õnnistegija! Et ma wõin su walgust näha, Ole ise saatija: Aja ära pimedust, Anna jälle wagadust, Et ma wõin su juure tulla, Tark ja mõistlik ikka olla.

§ 38. Saul langes, Daawet kõuseb.

Et Saul sõnakuulmata, walitseb Jumal uue kuninga oma südame järele. 1. Sam. 15—16.

R a w a. 1. Sauli ärasheimine. 2. Daaweti ärawalitsemine.

1. Ja Saamuel ütles Sauli wasta: Nõnda ütles wägede Jehoowa: Ma olen ette wõtnud kätte maksja kõik, mis Amalek Israelile teinud. Mine nüüd ja löö Amalek maha, ja kauta sootumaks ära kõik, mis temal on. Ja Saul lõi Amaleki maha, ja kautas kõik rahwa

ära, aga ta andis armu Nagagile, Amaleki kuningale, ja neile, mis paremad olivad lojuste ja weiste seas, ja kõigile, mis hää oli. Siis sai Jehoowa sõna Saamueli kätte: Ma kahetsen, et ma Sauli olen kuningaks teinud, sest tema on minu juurest ära taganenud. Kui nüüd Saamuel Sauli juure tuli, ütles Saul temale: Ma olen Jehoowa sõna kõwaste pidanud. Aga Saamuel wastas: Mis lojuste määgimine ja weiste rõõkimine see on, mis mina kuulen? Aga Saul wastas: Rahwas on neist kõige paremad wõtnud, et neid Jehoowale ohwerdada. Siis ütles Saamuel: Kas Jehoowal peaks ühestki ohwrist niisugune meeletöö olema, kui sõnakuulmisest? Waata, sõna kuulma on parem, kui ohwer: sest wastapanemine on suur patt, ja wastatõrkumine on wõera jumala teenistus. Seepärast, et sina oled Jehoowa sõna ära põlanud, on ta sind ära põlanud, et saa ei jää kuningaks. — Ja Saamuel hukkas Nagagi ära Jehoowa ees, ja ei läinud mitte enam Sauli vaatama. Siiski leinas ta Sauli pärast.

2. Jehoowa ütles Saamueli wasta: Kui kaua leinad sina Sauli pärast, keda mina olen ära heitnud. Täida oma sarw õliga, ja mine Jisai, Betlema mehe, juure, sest ma olen tema poegade seas enesele kinga ära näinud. Ja Saamuel tuli Betlema, ja kutsus Jisai ja tema pojad ohwriks. Nemad tuliwad, ja Saamuel mõtles kõige wanema kohta: wist on see, keda Jehoowa tahab wõida. Aga Jehoowa ütles: Ära waata mitte ta näu ega juure pitkuse pääle! See ep ole midagi, mis inimene näeb, sest inimene näeb, mis silma ees, aga Jehoowa näeb, mis südames. Siis lastis Jisai oma 7 poega Saamuelist mööda minna, aga ta ütles: Neid pole Jehoowa mitte ära walitsenud. Dns poisid kõik sin? Jisai ütles: Noorem

on alles ära, ta on kodus, ja hoib lambaid. Ja ta läkitas ja lastis teda tulla. Ja Daawet oli punakas, ilusad silmad pääs, ja kauni näuga. Ja Jehoowa ütles: Võta kätte, ja võia teda, sest see on seesjama. Ja Saamuel wõttis õlifarwe, ja wõidis teda, ja Jehoowa waim tuli Daaweti pääle. Saulist aga lahkus Jehoowa waim ära, ja kuri waim tegi temale hirmu. Ja sellepärast otsiti meest, kes mõistaks kannelt mängida, kui kuri waim tema pääle tuleb. Ja kui Saul kuulda sai, et Difai poeg Daawet kannelt mõistab lüüa, ja et ta päälegi wahwa mees olla, mõistlik kõige asjade pääle, ja Jehoowa olla temaga — siis läkitas ta Difai juure, ja lastis Daaweti oma juure tulla. Ja Daawet tuli ja seisib Sauli ees, ja Saul armastas teda väga, ja ta sai tema sõjariistade kandjaks. Aga kui kuri waim Sauli pääle tuli, siis mängis Daawet kannelt; ja Saul sai hingata, ja tema sai paremaks.

Katske ja hoidke ahnuse eest: sest ütsti ei ela omast warandusest seeläbi, et temal väga palju on. Luf. 12, 15. Aga Peetrus tegi oma juu lahti ja ütles: Müüd mõistan mina tõeste, et Jumal ei pea lugu, misjugujust soost inimene on. Ap. t. 10, 34. 1. Tim. 6, 9. Joh. ilm. 21, 8. Kal. 5, 22.

Laul № 433, 5. 6. Wõitl: Mu elu Kristus ise. 9.

Dh meile, Issand Jeesus, Jää ja meid hoia ka, Et kurja waimu wõimus Ei ilmas wõitu sa.

Dh meile, Issand Jeesus, Jää oma abiga, Sest tulgu meile truudus, Rõõm, usu julgus ka.

§ 39. Daawet ja Koljat.

Noor Daawet saab wägimeheks, kes oma rahwa päästab. 1. Sam. 17—19.

R a w a. 1. Koljati hooplemine. 2. Daaweti julgus. 3. Daaweti wõit.

1. Aga Wilistid kogusiwad oma sõjawäe fõtta

Israeli wasta, ja seisivad mäe pääl siin pool, ja Israel seisis mäe pääl jäl pool, ja org oli nende wahel. Siis tuli Wilistide leerist wälja mees, nimega Koljat, see oli 6 küünart ja üks waks pitk; wass kübar oli ta pääs, soomuste wiisi tehtud raudriie tema seljas, ja ta piigi wars oli kui lõngapoom. Seesama hüüdis Israeli sõjawäe wasta: Walitsege enestele üks mees, kes minu wasta tapleb. Kui tema mind maha lööb, siis tahame meie teie sulasteks jääda; aga kui mina teda wõidan, siis peate teie meid orjama. Aga Israeli lapsed põgenesiwad tema eest ära, ja kartsiwad wäga. Ja kuningas Saul töötas seda meest, kes teda maha lööb, wäga rikkaks teha, ja oma tütre temale naeseks anda, ja tema isamaja kõigest maksust ilma jätta.

2. Aga Daawet oli jälle oma isa juures, ja hoidis lambaid, ja Jisai saatis teda sõjawäe juure, et ta näeks, kas tema wendade käsi hästi käib. Ja waata, jälle tuli Wilisti mees wälja, ja laimas Israeli. Aga Daawet küsis: Mis peab sellele jündima, kes selle Wilisti mehe maha lööb? Aga Eliab, tema wanem wend, sõitles teda ja ütles: Miks oled ja need pisut pudulojuksed kõrbe jätnud? Küll ma tunnen sinu uhkust, ja oled alla tulnud, et taplust näha saada. — Aga Daawet wiidi Sauli ette, ja ütles: Argu lõppku ühegi inimese süda ära selle pärast: mina, su sulane, tahan minna, ja selle Wilisti mehega tapelda. Saul wastas: Sina ei wõi mitte, sest sina oled noor mees, aga tema on sõjamees noorest põlwest saadik. Aga Daawet ütles: Ma olin karjane oma isa juures lambus, ja olen üksford lõukoera ja tõine ford karu maha löönud. Ja Jehoowa, kes mind metsaliste käest on ära päästnud, küll tema päästab mind ka selle Wilisti mehe käest.

3. Ja Saul ütles: Mine, Jehoowa olgu sinuga!

Ja pani omad raudriided tema selga ja mööga tema wööle. Aga kui Daawet nendega käia tahtis, ütles ta: Ma ei ole nendega õppinud! Ja ta pani nad maha, wöttis oma kipi kätte, walitses jöest wiis siledat kiwi, pani need oma karjatsepauna, ja ling oli tema käes — ja siis läks ta Wilisti mehe ligi. Aga kui Koljat teda nägi tulewat, ei pannud ta teda miiski, ja ütles: Kas mina koer olen, et sina kepiga minu wasta tuled? Ja ta saajatas Daawetit oma jumalate juures. Aga Daawet wastas: Sina tuled minu juure mööga, piigi ja odaga, aga mina tulen sinu juure wägede Jehoowa nimel, keda sina oled laimanud. Sel päewal tahab sind Jehoowa minu kätte anda, ja kõik maailm peab teada saama, et Iisraelil Jumal on. — Ja Daawet pistis oma käe pauna, wöttis säält kiwi wälja, ja wiiskas selle linguga Wilisti mehe pää otsa, nõnda et ta filmili maha langes. Siis jooksis ta ligi, tõmbas ta mööga tupest, ja raius sellega ta pää otsast ära. Aga kui Wilistid nägivad, et nende wägew mees oli otsa saanud, siis põgenesiwad nemad ära. Ja Iisraeli mehed hõiskasiwad, ajasiwad neid taga, ja riisusiwad nende leeri. Aga Iisraeli naesed laulsiwad wastastikku: Saul on lõõnud tuhat, aga Daawet oma kümmetuhat. See oli aga Sauli meelest paha, ja ta ütles: Küll temale ikka weel kuningriik saab! Siiski pani tema oma tütre Miikali Daawetile naeseks, ja Miikal armastas teda.

Kes kõigeförgema Jumala kaitsmise all elab ja alati kõigewägewama warju alla jääb, see ütleb Jehoowale: Sina oled mu warjupait ja mu tugew linn, mu Jumal, selle pääle ma loodan. Daaw. l. 91, 1. 2. Jerem. 17, 5. Daw. l. 84, 6. 1. Peetr. 5, 5.

Laul № 439, 2. Omal wiisil. 316.

Kõik meie nõu on tühine, Ei mõju meie wägi; See wõib

meid aid'ta öiete, Kes patust lahti tegi; Kes see on? küsib sa,
Suur Jeesus, koston ma, See Isjand Isa väest, See Jumal,
felle käest Rõik võimus meile tuleb.

§ 40. Daawet ja Joonatan. Saul kiisab Daawetit laga ja sureb.

Daawetit kosutatakse ja kasvatatakse kannatuse koolis,
kuna Saul kohtu kätte langeb. 1. Sam. 19—2. Sam. 1.

R a w a. 1. Daawet astub kannatuse-kooli, kus Joonatani sõbrus teda
kosutab. 2. Uues kannatuse tules tõendab ennast tema kuninglik meele auususe.
3. Saul langeb meeleäratuse võõsse.

1. Aga kuri waim tuli jälle Sauli pääle, ja
kui Daawet tema ees mängis, siis wõttis tema piigi,
ja wiskas tema järele. Ja Saul rääkis Joonatani,
oma poja, ja kõige oma sulaste wasta, et nemad pidi-
wad Daawetit surma saatma. Aga Joonatan oli Daawetiga
sõprust teinud, ja armastas teda nagu oma hinge,
ja tema rääkis hääd Daawetist oma isa Sauli
wasta, ja ütles: Argü tehku kuningas mitte pattu
oma sulase Daaweti wasta, sest tema ei ole mitte kurja
finu wasta teinud. Pääle selle on tema tegemised
sulle wõga hääd. Tema on Wilisti mehe maha löö-
uud, ja Jehoowa on tema läbi suurt abi Israelile
saatnud. Ja Saul wõttis Joonatani sõna kuulda, ja
wandus: Mii tõeste kui Jehoowa elab, ta ei pea mitte
saama surmatud. Aga kuri waim tuli jälle Sauli
pääle, ja ta ütles: Daawet peab surema. Aga Joo-
natan ütles: Miks peab tema surema? Mis on tema
teinud? Aga Saul ei pannud jeda tähele, waid läkitas
mehi Daaweti kotta, et need pidiwad teda ära tapma.
Aga tema naene Miikal lastis teda aknast maha, ja
Daawet pääsis Raama Saamueli juure. Ja kui Joo-

natan nägi, et ta isa oli kõwaste ette wõtnud Taawetit hukata, et kuningriik Joonatani ja tema soo kätte jääks, siis jätiswad sõbrad ükstõist Jumalaga, andiswad tõinetoõisele suud, ja nutiswad. — Ja Joonatan ütles Taawetile: Mine rahuga! Mis meie oleme wandunud Jehooma nimel, see jäägu igaweste. — Ja Taawet põgenes preestri Ahimeeleki juure, ja et temal nälg oli, küsis ta tema käest leiba. Siis andis preester temale püha ettepanemise leiba, et tal muud leiba ei olnud, ja andis temale ka Koljati mõõga. Aga kui Saul seda kuulda sai, laskis ta Ahimeeleki kõige tema sooga ära tappa. Ükssi Abjatar, tema poeg, põgenes Taaweti juure.

2. Siis põgenes Taawet kõrbesse, ja tema juure kogusiwad kõikjugu mehed, kellel häda käes, 400 meest. Ja Saulile üteldi: Waata, Taawet on Engedi kõrbes. Ja Saul wõttis 3000 meest, et Taawetit taga otsida. Ja kui ta kõrbesse sai, läks ta ühte koopasse. Aga Taawet ja tema mehed istusiwad juba enne sääl koopas warjul. Siis ütlesiwad Taaweti mehed: Waata, sel päewal on Jehooma sinu waenlase sinu kätte annud. Aga Taawet lõikas ükssi jalaja Sauli kuuehõlma ära. Aga juba sellegipärast lõi tema süda, ja ta ütles: See oleks mulle teutuseks, kui ma käre Jehooma wõitud mehe külge pistaksin! Ta ei lastnud oma mehi Saulile wiga teha, läks wälja, ja hüüdis: Wu isa, waata oma kuuehõlma, mis minu käre! Selle lõikasin ma ära, ja ei ole find mitte ära tapnud. Waata, minu sees ep ole ühtegi kurja! Siis nuttis Saul ja ütles: Minu poeg Taawet, sina oled õigem minust! Aga kui Saamuel surunud oli, kuusas Saul ommeti jälle Taawetit taga Sihwi kõrbes. Ja Saul magas wanakrite leeris, ja tema rahwas ühes temaga. Ja Taawet tuli õõsel Abisaiga, oma depojaga,

tema juure, ei teinud temale kurja, waid wöttis üffi piigi ja weekarika Sauli pääotsast, astus mäe otsa, ja hüüdis: Waata, siin on kuningaga piik ja weekarikas! Jehooma oli sind täna minu kätte annud, aga mina ei tahtnud oma kätt Jehooma wõitnud mehe külge pista. Kui Saul Taaweti häält ära tundis, ütles tema: Ma olen pattu teinud, mu poeg, mina ei taha sulle enam wiga teha. — Ja Taawet läks ära oma teed, ja mõtles: Üks päew satun ma ommeti Sauli kätte, ma katsun Wilistide maale ära põgeneda. Ja ta põgenes sinna kuningaga Akise juure. Siis ei wõtnud Saul teda enam taga otsida.

3. Aga Wilistid kogusiwad oma sõjawäe jälle Israeli wasta, ja kui Saul seda nägi, wärises ta süda väga. Ta küsis Jehoomalt, aga Jehooma ei wastanud talle mitte enam. Siis läks Saul, kes enne Issanda käsu järel kõik lausujad maalt oli ära jaatnud, tõised riided seljas, Endorisse, ühe naese juure, kellel lausuja waim oli, ja ütles: Saada Saamuelt mu ette tulema! Ja naene nägi Saamueli, ja kisas suure häälega. Kui Saul seda kuulis, kummardas ta, ja küsis nõuu Saamueli waimu käest, et Jehooma temale ei wastata ei unenägude ega prohwetite läbi. Ja Saamuelt ütles: Miks küsid sina minult, kui Jehooma sinust on lahkunud, ja on sinu waenlane? Waata, Jehooma wõtab kuningriigi sinu käest ära, ja annab seda Taawetile, aga Israeli annab tema sinuga Wilistide kätte, ja homme pead sina ja su pojad minu juures olema. Aga Saul ehmatas väga, tõusis üles, ja läks ära sel öösel. — Tõisel päewal sõdisiwad Wilistid Israeli wasta, ja Israeli põgenes nende eest ära. Siis kippusiwad Wilistid Sauli poegade pääle, ja löiwad neid maha. Aga Saul langes ise oma mõõga sisse, ja suri ära. Kolman-

damal päewal tuli üks mees Taaweti juure, kuulutas temale Sauli surma, ja waletas, et tema ise olla Sauli surmanud. Taawet sai väga kurwaks, ja ütles: Kudas ei ole sina mitte kartnud Jehoowa wõitnud meest rikuda? ja käskis teda maha lüüa. Ja Taawet laulis Sauli ja tema poja Joonatani pärast nutulaulu, ja ütles: Kuda on wägewad langenud kesk tapluses! Oh mu wend Joonatan, mul on kitsas käe sinu pärast, ja oled mulle väga lõbus olnud. Sinu armastamine oli mulle imeline hää!

Igatiis, kes oma wenda wihtlab, see on inimese tapja. 1. Joh. 4, 15. Auustage kõiki, armastage wendi, kartke Jumalat, auustage kuningat. 1. Peetr. 2, 17. Kui teie inimestele nende eeskujud andeks annate, siis annab ka teie taewane Isa teile andeks. Matt. 6, 14. Ep. j. 18, 24. 1. Joh. 3, 18. Room. 12, 19. 2 Moos. 20. 7.

Laul № 460. Wiisil: Kes Jumalat nii laiseb teha.

Küll minu surm wõib ligi olla! Neg ära lääb, ots pea käe; Küll mullegi wõib ruttu tulla Ka minu wiimne tunnike! Sest Jeesu pärast palun ma: Mind aita õndsast lahkuda.

---

§ 41. Taawet saab kuningaks (1055—1015) ja langeb raskesse.

Jumala wõitnud mehe ammet saab Taaweti kätte, aga tema õnn saab talle kiusatuseks. 2. Sam. 2—12. Uja r. 18.

R a w a. 1. Wõitnud mehe ammet antakse Taaweti kätte. 2. Taaweti soole töötatakse igawene kuningriik. 3. Suur õnn saabab langema ka mehe Jumala meele järele. 4. Naatani meeceleparanduse julgus ja Taaweti meeleparandamine.

1. Aga Taawet läks Jehoowa käsu pääle Hebroni linna. Ja Juuda mehed wõidsiwad teda kuningaks Juuda soo üle, aga Abner, Sauli wäepäälisk, tõs-

tis Issosjeti, Sauli poja, kuningaks Issraeli üle. Aga Sauli ja Daaweti soo wabel oli nüüd pikk sõda. Daawet aga sai ikka kangelmaks, Sauli sugu halwemaks. Pea sai aga Abner ja ka Issosjet surma. Siis tuliwad kõik Issraeli wanemad Hebroni, ja wõidsiwad Daaweti kuningaks. Ja tema oli 30 aastat wana, kui ta kuningaks tõsteti, ja walitses 40 aastat, 7 aastat Hebronis ja 33 aastat Jeruusalemas. See linn ei olnud aga mitte koge tema käes, waid tema wõttis selle Jebusi rahwa käest, kui ta Siioni kantsi sai ära wõitnud. Ja ta nimetas seda Daaweti linnaks, ehitas sinna enesele kuningliku koja seedituust, ja müüri ja walli ümberingi, ja elas jääl. Siis wiis Daawet ja terwe Issrael seaduselaeka üles Jeruusalemma hõiskamise ja pasuna häälega, ja röömu pärast hüppas ja mängis Daawet laeka ees keset rahwast. Aga Miikal, Sauli tütar, ei pannud teda sellepärast miksiki, et ta ennast rahwa ees olla alandanud. Daawet aga ütles: Jehoowa ees olen mina mänginud, kes mind on ära walitsenud. Ja tema ees tahan mina weel halwemaks saada, ja alandlik olla omast meelest.

2. Kui nüüd kuningas rahu oli saanud kõige oma waenlaste poolest ümberkaudu, ütles ta prohwetile Naatani wasta: Waata, mina elan seedituust kojast, ja Jumala laegas seisab telkide all. Aga Jehoowa sõna sai Naatani kätte: Rõnda ütleb Jehoowa: Sina ei pea mulle mitte koda üles ehitama. Sest sina oled sõjamees, ja oled werd walanud. Aga kui päewad täis saawad, peab su sugu minule koja üles ehitama, ja mina tahan tema kuningriigi auujärje kinnitada igaweseks ajaks. Mina tahan te male isaks olla, ja tema peab minu poeg olema. Aga Daawet ütles: Kes olen mina Jehoowa,

ja kes on minu sugu, et sa mind siitsaadik oled saatnud? Pääle selle oled sa weel oma sulase soo pärast ja sest, mis pitka aja pärast peab sündima, rääkinud. — Ja Daawet sai wägewaks, ja wõitis ära Wilisti, Moabi, Siiria ja Gedomi rahwa, ja pani neid oma walitsuse alla.

3. Aga Ammoni rahwas hakkas sõda Israeli wasta, ja Daawet läkitas Joabi, oma sõjapääliku, nende wasta sõdima, ja jäi ise Jeruusalemma. Ja kui ta kord õhtu ajal oma koja katukse pääl jalutas, nägi ta ühe naese ennast pesemat, kes oli väga ilusa näuga. See oli Batseeba, Uuria naene; aga Uuria ise oli sõtta läinud. Ja Daawet käskis jeda naest oma juure tuua. Aga Joabile kirjutas Daawet raamatu: Pange Uuria kõige kangema tapluse kohta, ja taganege siis temast ära, et ta maha lüüakse. Ja selle raamatu läkitas ta Uuria enesega ära. Aga Uuria ei teadnud mitte, mis sinna sisse oli kirjutatud. Joab tegi siis kuninga käsu järele, ja Uuria leidis surma. Aga kui Batseeba leinamise aeg mööda sai, wõttis kuningas teda enesele naeseks.

4. See asi oli aga paha Jehoowa meelest, ja ta läkitas Naatani Daaweti juure, ja Naatan ütles: Kaks meest olivad ühes linnas, tõine rivas, tõine waene. Rikkal oli väga palju lambaid ja weiksid, aga kehwal ei olnud muud midagi, kui üksainus utetall. See sõi ta palukest, jõi ta karika seest, ja magas ta süles. Kui nüüd rikka mehe juure üks teekäija tuli, siis ei raatsinud ta mitte wõtta oma lammastest ega weiksid, waid wõttis selle kehwa mehe utetalle, ja tegi sest wõderale rooga. Kui Daawet jeda kuulis, süttis tema wiha põlema, ja ta ütles: Nii tõeste kui Jehoowa elab, see mees, kes jeda teinud, on surma wäärt! Aga Naatan ütles Daaweti wasta: Sina oled see mees! Miks sa tegid, mis Jehoowa meelest paha on? Uuria oled sina

möögaga maha löönud, ja tema naese enesele wõtnud. Seepärast ei pea ka möök so soost ära lahkuma, ja palju kurja peab sinu pääle tulema. Ja Daawet wastas: Ma olen pattu teinud Jehoowa wasta! Ja Naatan ütles: Siis lasseb ka Jehoowa sinu patu mööda minna: sina ei pea mitte surema, waid sinu poeg, mis Batseebast on sündinud. — Ja see laps jäi väga haigeks. Aga Daawet otsis Jumalat, paastus kowaste, ja jäi öö otsa põlwili maha, ja ei wõtnud mitte leiba. Aga seitsemendamal päewal, kui laps oli ära surunud, tõusis Daawet maast üles, pesi ennast ja pani riidesse, läks Jehoowa kotta, palus, tuli koju ja söi. — Aga Batseeba tõine poeg oli Saalomon. See oli armas Jehoowa meelest, ja prohwet Naatan kaswatas teda suureks.

Seit kurwastus Jumala pärast saadab meeleparandamist õnnistuseks, mis ei kahetseta, aga maailma kurwastus saadab surma. 2. Kor. 7, 10. Jes. 11, 1, 2. Luf. 1, 33. Law. 1. 51, 6, 12, 13. 32, 1, 2. Jak. 1, 13—15.

Laul N° 238, 8. Wiisil: Kõik tulge minu juure niid. 125.

Mind päästa, Issand, alati, Mind hoia järgeft surmani, Et usus elan ikka. Mind hoia oma õiguses, Ja õige pühitsuse sees, Siis pole karta wiga.

§ 42. Absalom. Daaweti wiimsed elu-päewad.

Daaweti pattu karistatakse tema perekonnas ja tema rahwa keskel. 2. Sam. 13—24. 1. Runing. 2. 1. Aja r. 23—30.

R a w a. 1. Absalomi mässamine. 2. Rahwa lugemine. 3. Daaweti wiimsed seadmised.

1. Absalom, Daaweti poeg, oli kõige ilusam mees Israelis; jalatallast päälteni ei olnud temal wiga. Ja

kui ta omad hiuksed ära ajas, siis kaalusiwad need 200 seeplit. Seesama oli oma poolwenna Ammoni ära tapnud, ja ei tohtinud sellepärast wiis aastat oma isa palet näha. Aga kui Joab tema eest oli palunud, lastkis Daawet teda jälle enese juure tulla, ja andis temale andeks. Ja Abjalom muretses enesele tõlla, hobused ja 50 meest, kes tema ees käisiwad. Ja wara hommiku astus ta tee ääre wärawa juures, ja ütles iga mehe wasta, kes riiu asja pärast kuningaga juure pidi minema: Sinu asi on häa ja õige, aga kuningaga poolest pole sul ühtegi kuulajat. Oh, kes paneb mind kohtumõistjaks seia maale, et mina iga mehele õigust mõistaksin? Ja kui keegi teda kummardas, siis hakkas ta temasse kinni, ja andis temale suud. Sedawiisi tegi ta kõige Israeli rahwale, ja warastas nõnda Israeli meeste jüdamed ära. — Ühel päewal läks Abjalom Hebroni ohwerdama, ja 200 meest oliwad tema juures, ja ka Abitowel, Daaweti nõuuandja. Ja ta lastkis pasuna häälega hüüda: Abjalom on kuningaks saanud! Ja palju rahwast kogus tema juure. Aga kui Daawet seda kuulda sai, põgenes ta oma sulastega, läks Jeruusalemast wälja, üle Riidroni jõe ja Olimäe, palja jalu, ja nuttis. Ja kõik rahwas nuttis temaga. Aga Siimej, üks mees Sauli suguwõsast, saajatas kuningat, ja wiskas teda kividega, ja ütles: Mine wälja, mine wälja, sina weremees; Jehoowa on su kätte maksnud kõik Sauli soo were! Ja Abisai, Joabi wend, tahtis minna ja tema pääd otjast maha kiskuda, aga Daawet ütles: Jätke teda, et ta sajab; sest Jehoowa on temale seda ütelnud. — Müüd tuli Abjalom oma rahwaga Jeruusalemma, ja säält läks tema Jordani poole Daaweti wasta, ja suur taplus hakkas Gwraimi metsas. Ja Israeli rahwast löödi sinna Daaweti sulaste ette maha, nõnda et 20,000

meest langesivad. Aga Abjalom põgenes hobueesli seljas, ja kui ta ühe suure tamme alla sai, kellel keerud oksjad olivad, siis hakkasivad tema hiuksed sest tammest kinni, ja tema jäi rippuma, aga hobueesl läks oma teed. Ja Joab oma sulastega tegi temale surma. Kui kuningas seda kuulis, nuttis ta ja ütles: Mu poeg Abjalom! mu poeg! Oh et ma oleksin ära furnud sinu asemel! — Ja ta leinas väga.

2. Kui Daamet oli Jeruusalemma tagasi tulnud, ja Israel rahu sees elas, siis seisus Saadan Israeli vastu, ja kihutas Daametit (1. Mõ r. 21, 1.), et ta Israeli rahvast pidi ära lugema, et ta nende arvu teada saaks. Ja Joab andis Daametile nende arvu ülles, kes mõõka võisivad välja tõmmata: 800,000 meest Israeli ja 500,000 meest Juudas. Ja kuninga sõna oli Joabi meelest hirmus asi. Aga Jehoowa sõna sai Daameti kätte: Kolm asja panen mina sinu ette, walitse neist, mis ma sulle pean tegema? Kas kolm aastat peab nälg tulema? Ehk sa pead kolm kuud põgenema waenlaste ees? Ehk peab Jehoowa mõök ja katk kolm päewa siin maal olema? Ja Daamet ütles: Ma olen suurt pattu teinud, ja mul on väga kitsas käe, ommeti tahan ma Jehoowa kätte langeda, aga mitte inimeste kätte. Ja Jehoowa saatis katku Israeli sekka, ja langesivad 70,000 meest. Ja Daamet ehitas Moria mäe pääle altari ülles Jehoowale, ohwerdas ja tegi palwet, ja nuhtlus jäi Israeli päält ära mõetud.

3. Kui nüüd kuningas Daamet wanaks oli saanud, lastis ta oma poja Saalomoni kuningaks võida, ja pasuna hääle ja suure hõiskamisega hüüdis rahwas: Elagu kuningas Saalomon! Siis andis Daamet Saalomonile käsu, et ta Jehoowale püha koda pidi ehitama, ja ütles: Waata, mina olen jeks kogunud kulda ja

höbedat, waske ja rauda ilmatu palju; fina saada seda nüüd korda, sest Jehoowa on sinuga! Ja ta andis temale selle templi eeskuju, ja õpetas kõik, mis ta pidi tegema. Ja Taawet käskis Israeli wanemaid oma poega kõigis aidata, ja kõik rahwas töötas seda hää meelega teha. Ja kui aeg tuli, et Taawet pidi surema, ütles tema Saalomoni wasta: Mina lähen nüüd kõige maailma teed; et ole sa wahwa ja ole mees, ja käi Jehoowa tee pääl! Nõnda suri Taawet, ja teda maeti maha Taaweti linna. Aga tema oli 40 aastat Israeli üle walitsenud.

Silma, mis isa hirwitab ja ei taha ema sõna kuulda, peawad kaarnad jõe ääres wälja wõkima ja kotta pojad ära sööma. *Op. i. 30, 17; 10, 1; 19, 26; 20, 20.*

Laul № 336. Omal wiisil. 112.

Oh Jumal, sinu pääl Ma olen julge tääl, Sa wõid mind awitada, Mu waewa wähendada; Küll lõppeb minu häda, Kui tahad keelda seda.

§ 43. Saaloomoni walitsus. 1015—975.

Israel saab wägewaks rahuriigiks, mis aga siiski tulewat rahuriiki sunnib wotama. 1. Kuning. r. 2—11.

R a w a. 1. Saalomoni kuninglik palwe. 2. Kohtumõistja tarkus. 3. Templi ehitamine. 4. Suur au ja langemine.

1. Ja Saalomon istus oma isa Taaweti aujärje pääle, ja tema kuningriik sai väga kindlaks. Tema armastas Jehoowat, ja käis oma isa Taaweti seadmiste sees. Ja see sündis, kui ta Riibeoni ohwerdama läks, näitas ennast Jehoowa temale unes, ja ütles: Balu, mis ma sulle pean andma. Ja Saalomon palus: Mu Jumal, sa oled oma sulase kuningaks teinud, aga mina olen weel pisikene pois, ja ei mõista wälja ega fisse

tulla, siis anna mulle nüüd üks süda, mis sõna kuulleb, et ta su rahwale mõiks kohut mõista, ja ära tunda, mis hää ja kuri on! Ja see sõna oli Issanda meelest hää, ja ta ütles: Et sa seda oled palunud, ja ei mitte pitka iga ega rikkust, ega oma waenlaste hinge, waata, siis olen ma sulle annud ühe targa ja mõistliku südame, ja päälegi rikkust ja auu ja pitka elu.

2. Sel ajal tuliwad kaks naest kuninga ette, ja tõine ütles: Mina ja seesinane naene elasime ühes kojäs, ja selle naese poeg suri õõse ära, et ta teda oli ära maganud. Aga ta wõttis minu poja minu kõrwas, ja oma furnud poja pani ta minu hõlma. Ja hommiku, kui ma üles tõusin, leidsin ma selle furnud lapse enese kõrwalt. Aga kui ma tema otja waatafin, siis ei olund see mitte minu poeg. Aga tõine naene ütles: Ei mitte nõnda, minu poeg elab, ja tema poeg on furnud. Siis ütles kuningas: Dooge mõök! Ja raiuge laps, mis elus, pooleks — ja andke tõine pool tõisele, ja tõine pool tõisele. Ja naene, kelle poeg elus oli, rääkis kuninga wasta (sest ta süda põles ta sees ta poja pärast): Oh mu isand, andke temale laps, mis elab, ja ärge surmake seda mitte! Aga tõine ütles: See ei pea mulle ega sulle jaama, raiuge teda pooleks! Ja kuningas ütles: Andke tõisele see laps! Ja ärge surmake teda mitte. Tema on tema ema! Ja see otjus sai kuuljaks terwes Issraelis, ja nemad kartsiwad kuningat. Sest nemad nägiwad, et Jumala tarkus tema sees walitjes.

3. Aga 480 aastat pärast Issraeli wäljaminemist Egiptuse maalt hakkas Saalomon Moria mäele Jehooma templit ehitama. Ja Tiiruse kuningas Hiiram saatis kallid seedri- ja tammepuid Liibanoni mägedelt ehituseks, ja tema omad laewad tõiwad kulda ja hõbedat ja kallid kiwa. Ja püha koda tehti walmis raiutud kiwidest, ja

ehitati seeftpidi seedri laudadega. Ja kõik oli rohkeste ära kullatud. Pühad riistad olivad kullast ja hõbedast, ja kõige püham paik oli üleüldse kullaga kaetud. Seesama oli 20 küünart pikk; püha paik, kus preestrid ohwerdasivad, oli 40 küünart pikk; mõlemad 20 küünart laiad ja 30 küünart kõrged. Ja templi ümber oli juur õu ehk rahwa kogumise paik. — Seitsme aasta pärast sai püha koda valmis, ja siis pühitseti teda: preestrid kandisivad seaduselaeka kõige pühamasse paika ja kõik muud pühad riistad, mis seaduse-telgis olivad. Kuningas ise astus altari ette, õnnistas rahvast, ja palus: Jehoowa, Iisraeli Jumal, olgu su silmad selle koja üle lahti ööd ja päewad, et sa kuuled oma sulase ja oma rahwa palwet. Ja kui ka mõrad tulewad, kes mitte Iisraeli rahvast ei ole, ja paluvad selle koja poole, siis võta seda palwet kuulda, et kõik maailma rahwas sinu nime tunda saavad, ja sind kardavad, nagu Iisraeli rahwas. — Kui Saalomon oma palwe oli lõpetanud, tuli tuluke taewast, ja põletas ohwri ära, ja Jehoowa au täitis seda koda. — Sellepääle andis Jehoowa ennast Saalomonile tõistkorda näha ja ütles: Ma olen kuulnud su palwet, mis sa alandlikult mu ees oled palunud. Aga kui teie minust ära pöörate ja tõisi jumalaid teenite, siis tahan mina Iisraeli rahvast ära kautada, ja seda oma koda oma palge eest ära heita.

4. Ja Saalomon oli väga rikas, ehitas omale furi kodasid, istutas wiinamägesid ja rohuaedu. Ja Jumal andis temale tarkust ja väga palju mõistust. Ta rääkis 3000 õpetuse sõna, ja tema laulusid oli 1005. Ta rääkis puist, seedripuust, mis Liibanoni pääl, iisopist saadik, mis müüri küljest tõuseb; ja ta rääkis lojustest ja lindudest, roomajast ja kalust. Ja kõige rahwa seas tulivad Saalomoni tarkust kuulma. Nõnda tuli ka Seeba

kuninga emand (Arabiaist) Saalomoni oma mõistatustega kiusama. Aga Saalomon rääkis kõik üles, mis ta küsis. Ja kuninga emand ütles: Mina ei usknud seda kõnet, mis ma sinust kuulsin, ja waata, mulle ei ole pooltki üles räägitud. Riidetud olgu Jehoowa, kes sind Israeli auujärje pääle on seadnud. — Aga pääle selle hakkas Saalomon palju mõeramaa naesterahwast armastama neist paganaiist, kellest Jehoowa oli öelnud: Nemand ei pea mitte teie sekka tulema, sest nemand mõtawad tõeste teie südame oma jumalate järele käända. Nende poole hoidis Saalomon armastamisega. Ja see sündis tema wana ea sees tõeste, et mõeramaa naesed tema südame oma ebajumalate poole pööriswad, ja ta ehitas kõrged paigad üles Moabi, Siidoni ja Ammonite läilajumalatele, kellele need naesed ohwerdasiwad. Siis sai Jehoowa Saalomoni pääle wihaseks, ja ütles: Mõid tahan ma kuningriigi sinu käest ära kiskuda ja sinu sulasele anda. Aga ühe suguharu üksi tahan minu sinu pojale anda oma sulase Daaweti ja Jeruusalema pärast, mis ma olen ära walitsenud. — Ja Saalomon oli 40 aastat walitsenud. Ja kui ta wiimaks oma tegude pääle waatas, ja selle waewa pääle, mis ta näinud, pidi ta tunnistama: See kõik oli tühi töö ja waimu närimine! Saalomon juri, ja maeti maha tema isa Daaweti linna.

Aga nõudke esite Jumala riiki ja tema õigust, siis jeda kõik peab teile päälegi antama. Matt. 6, 33. Kuninga emand lõnne poolt tõuseb üles sellest natse sooga ja mõistab jeda hukka; sest tema tuli maailma otsast Saalomoni tarkust kuulma; ja waata, siin on enam kui Saalomon. Matt. 12, 42. Õigus tõstab rahwa kõrgeks, aga patt on rahwale tagedaks asjaks. Õp. s. 14, 34.

Laul N° 372, 4. Wiisil: See aeg on tõest usje ees. 202.

Mu hinge kroon ja rõõmu päew, Siks pead Jeesus jääma, Et pea sinust lust ei waew Mind ial lahutama; Mu au ja ehe ole ja, Mind omas sõnas õpeta, Et sinu sisse usun.

VI. Kuningad lahutatud riigi üle. (975—588.)

**Jumala riik ja rahvas ähwardab täie hukatuse
sisse sattuda, et ta ennast paganatega segab.**

§ 44. Riigi lahutamine.

Taaweti riigi kõrwa sünnib Israeli riik. 1. Kun, r. 12—14.

R a w a. 1. Keabeami rumalus. 2. Jerobeami ebajumala teenistus.
3. Kuis ka Juuda ennast mõrgutada lasseb.

1. Pärast Saalomoni surma tuli kõik Israel seekemisse, et tema poega Keabeami kuningaks teha. Ja nemad ütlesiwad tema wasta: Su isa on meie pääle kange ikke pannud; tee sina seda kergemaks, siis tahame meie sinu alamaks jääda. Nüüd pidas Keabeam wanematega nõuu, mis ta rahwale pidi wastama. Need ütlesiwad: Kui sa täna neile häid sõnu räägid, siis jääwad nemad julle sulaseks ju eluaeg. Aga Keabeam ei pannud wanemate nõuu mitte tähele, kuulis nooremaid, kes temaga oliwad üles kaswanud, ja ütles rahwale: Mu isa on raske ikke teie pääle pannud, aga mina tahan seda weel raskemaks teha, tema on teid nahkiitsjadega karistanud, aga mina tahan teid okspiitsjadega karistada. Siis wastas rahwas kuningale: Mis jagu on meil Taawetis? Israel mingi oma tekkide sisse! Ja nõnda lahkusiwad 10 suguharu Taawetist ära, ja walitjesiwad enesele Jerobeami, Nebati poja, kuningaks. Aga Taaweti poole ei hoidnud muud, kui Juuda ja Benjamini sugu, a. 975 e. Kr. See oli lõunepoolne ehk Juuda riik, ja tema wäälinn oli Jeruusaleem. Ja Keabeam tuli Jeruusalemma, ja kogus

šõjawäe kofku, et Jsraeli wasta šõdida, aga Jehoowa keelas jeda prohwetii Semaja läbi ära.

2. Aga Jerobeam walitſes põhjapoolſe Jsraeli ehk Emraimi riigi üle, kelle päälinn esmalt Seekem ja ſiis Samaaria oli. Ja tema mõtles omas ſüdames: Läheb rahwas üles Jeruufalema Jehoowa kotta ohwerdama, ſiis pöörab nende ſüda jälle Reabeami poole. Sellepärast ehitas tema Beeteliſſe ja Tanni linna kaks kuldwaſikat, ja laſkis ütelda: Waata, Jsrael, need on ſinu jumalad, kes ſind Egiptuſeſt on wälja wiinud! Ja ta ſeadis preeſtrid, ei mitte Deemi ſooft, waid muu rahwa ſeaſt, ohwerdas ja ſuitſetas waſikatele. Ja ta pühitſes püha, nagu Jeruufalemas. Aga ſee aſi ſai temale ja Jsraeli rahwale patuks. — Sää! tuli üks Juuda mees, kes Jumalat kartis, Beeteliſſe, kus Jerobeam iſe ohwerdas, ja hüüdis: Altar, altar! Nõnda ütleb Jehoowa: Taaweti ſoole peab poeg ſündima, nimega Joſia, ſee peab ſinu pääl ohwerdama ſinu preeſtrid, kes ſinu pääl ſuitſetawad. Ja täheks, et Jehoowa jeda on rääkinud, peab altar lõhkema ja tuhk, mis tema pääl on, laiali pillutatama. Aga kuningas ſirutas käe wälja ja ütles: Wõtke teda finni! Aga kuninga käſi kuiwas ära, altar lõhkes, ja tuhk pillutati ära. Siis ütles kuningas: Balu Jehoowat, et mu käſi terwaks jaaks! Ja Jumala mees palus, ja kuninga käſi ſai terweks. Aga Jerobeam ei pöörnud ommeti mitte oma kurja tee päält ümber.

3. Aga ka Juuda rahwas tegi kurja Jehoowa ſilma ees. Tema ehitas paganate wiiji enefeſe kõrged paigad üles, ja ebauſu altarid haljaste puude alla. Siis tuli Egiptuſe kuningas Siisak Jeruufalemma, riisus Jehoowa kaja ja kuningakaja warandused ära. Aga Jehoowa wiha pööris jälle, et ta teda ſootumaks ära

ei häwitanud. Sest weel oli Juuda maal häid asju leida. Aga Juuda maa üle walitsesiwad 20 kuningat aastast 975—588, ja Jsraeli üle 19 kuningat aastast 975—722 enne Kristuse sündimist.

Kui Jehoowa ei ehita koda, siis hoonehitajad näewad jäl kallal waewa ilmaaegu; kui Jehoowa ei hgia linna, siis walwab waht ilmaaegu. Daw. I. 127, 1. Op. s. 15, 1. Ehw. 4, 29. Room. 13, 2. Matt. 18, 7.

Saul N° 429, 8. 9. Wiiji: Meil oma sõna fimmata. 28 a.

Su sõna on su linna wall Ja kilp ja mõök, ta warju all Su rahwas jäägu rahule, Ja truuiks, Jsrand, sinule.

Oh anna, et su sõna sees Rõik elaksime waimu wäes, Et läbi waewa röömule, Ja wiimaks taewa saaktime.

§ 45. Prohwet Eliias. 900 a. e. Jr.

Jumal karistab oma rahwa kangekaelsust wägewa tunnistaja Eliia läbi. 1. Rum. r. 17. 18.

K a w a. 1. Kangekaelse rahwa wasta astub Eliias üles. 2. Wõtt Paali preestrite üle.

1. Aga Jsraeli kuningad tegiwad kõik, mis Jehoowa silma ees paha oli. Nimelt tegi Ahab, kes 7. kuningas pääle Saalomoni oli, enam kurja, kui keegi enne teda. Ta wõttis Siidoni kuninga tütre Jisebeli naeseks, ehitas Baalile altari üles, ja kummardas teda. Siis ütles Eliias, Disba mees, kuninga Ahabi wasta: Mii tõeste, kui Jehoowa, Jsraeli Jumal, elab, kelle ees ma seisjan, ei pea kastet ega wihma neil aastail olema, kui aga minu suusõna pääle. — Ja Jehoowa sõna sai tema kätte, ja ütles: Mine siit Kriti jõe ääre; ma olen kaarnaid käskinud sind toita. Ja Eliias läks sinna, ja kaarnad tõiwad temale leiba ja liha hommiku ja

õhtu, ja tema jõi jõest. Aga aasta pärast kuiwas jõgi ära, ja Jehoowa ütles temale: Mine Sarepta, Siidoni maale; waata, ma olen sääl ühte leske naest käskinud sind toita. Eliias läks, ja kui ta sinna sai, ütles ta ühe lese naese wasta, kes puid forjas: Too mulle pisut wett ühe nõuuga, ja üks paluke leiba! Aga naene wastas: Mii tõeste, kui Jehoowa, sinu Jumal, elab, mul pole muud, kui peutäis jahu wakas ja pisut õli kruusis. Sest tahan leiba teha enesele ja oma pojale, et meie sööme ja pärast sureme! Aga Eliias ütles: Ära kardada, nõnda ütleb Jehoowa: Jahu ei pea wakast lõppema, ega õli kruusist wähenema, kunni Jehoowa wihma annab maa pääle. Ja see sündis Jehoowa sõna järele, ja neil ei olnud puudust. — Aga pärast seda sai naese ainus poeg haigeks, ja suri ära. Ja Eliias wöttis teda ema sülest, wiis teda ülemasse tuppä, kus ta elas, pani teda oma woodi pääle, sirutas ennast kolm korda poisi pääle, ja ütles: Jehoowa, mu Jumal, tulgu selle poisi hing jälle tema sisse! Ja Jehoowa kuulis seda palwet, ja lapsukene sai elawaks. Ja naene ütles Eliia wasta: Nüüd tunnen mina, et sina Jumala mees oled, ja et Jehoowa sõna sinu suus on tõde.

2. Aga kui Jisabel, Ahabi naene, Jehoowa prohwetid wöttis ära hukata, ütles Eliias: Mii tõeste, kui Jehoowa elab, täna tahan mina ennast Ahabile näidata. Ja Eliias läks, ja Ahab ütles: Oled sina see kes Israelele tüli teeb? Aga Eliias wastas: Mitte mina, waid sina ja su isa sugu, et teie käite Baali järel. Aga nüüd läki ja kogu kõik Israele ja oma 450 Baali prohwetit kokku Karmeli mäele. Ja Ahab tegi nõnda. Siis ütles Eliias rahwale: Kui kaua olete teie lonkamas kahes mõttes! Ous Jehoowa Jumal, siis käige tema järel; aga kui Baal, siis käige tema järel!

Aga rahwas ei wastanud temale sõnagi. Ja Eliias ütles jälle: Mina olen üksi üle jäänud prohwetiks Jehoowale, aga Baali prohwetit on 450 meest. Nüüd antagu meile kaks wärssi. Nemad wõtku ühe, raiugu seda tüfiks, ja pangu puude pääle, aga tuld ärgu pangu nemad mitte ligi. Ja mina tahan tõise wärssi puude pääle panna ilma tuleta. Hüüdke siis teie oma jumala nime appi, ja mina tahan Jehoowa nime appi hüüda. Aga see Jumal, kes siis tulega wastab, seejama on Jumal. Ja kõik rahwas kostis: See asi on häa. Ja nemad tegiwad nõnda. Baali prohwetid hüüdsiwad nüüd hommikust lõunani: Baal, kuule meid! ja tantsisiwad oma altari ümber. Aga jäl ei olnud häält ega wastust. Ja Eliias pilkas neid, ja ütles: Hüüdke suure häälega, sest ehk on Baal mõttes, ehk kõrwale läinud, ehk on temal teekond, ehk on wähest magamas, et ta üles ärkaks. Ja nemad kirjendasiwad suure häälega, ja tegiwad ennast weriseks, aga kõik ilma aegu! Nüüd ehitas Eliias oma altari üles, pani wärssi puude pääle, tegi altari ümber kraami, ja käskis wett altari pääle walada, nii palju, et kraam täis sai. Ja siis hüüdis prohwet suure häälega: Jehoowa, Abraami, Isaaki ja Jaakobi Jumal! Saagu täna teada, et sina Jumal oled, ja mina su sulane! — Ja Jehoowa tuluke langes maha, ja sõi ära ohwri ja puud, kiwid, põrmu ja wee. Kui rahwas seda nägi, heitsiwad nemad maha ja hüüdsiwad: Jehoowa on Jumal, Jehoowa on Jumal! Ja Eliias käskis Baali prohwetid kinni wõtta, ja neid Riisoni jõe ääres ära tappa. Siis läks Eliias üles Karmeli mäele, ja palus kangeste. Ja pea tõusis mere poolt pisuke pilwe, kui mehe kämmal, siis lõi taewas mustaks, ja tuli suur sadu.

Meie Jumal on ärapäästja ja Jehoowa Issand jaadab surmast wälja. Taaw. I. 68, 21. Mina Jehoowa, see on minu nimi, ei anna mitte tõisele oma au ega oma kiitust niferdatud kujudele. Jes. 42, 8. Taaw. I. 14, 1; 41, 2; 145, 18, 19; 100, 3; Matt. 4, 10; 6, 24. 1. Joh. 5, 14.

Laul № 144, 8. Wüfil: Kõik kallid hinge õnnistus. 201.

Kes Jeesu nime kannate, Muu Jumalale andke! Kes tema wäge tunnete, Muu Jumalale andke, Muud jumalad kõik tühjajad on, Suur Jumal üksi Issand on: Muu Jumalale andkem!

§ 46. Elia wiimised teud.

Ahabi koda walmib Jumala kohtule, kuna järeljäänud usklikud kokku kogutakse. 1. Kum. r. 19. 2. Kum. r. 2.

R a w a. 1. Elia argdus ja finnitamine. 2. Kuritegu Naaboti wasta. 3. Jehoowa wastus selle pääle. 4. Elia lahtumine.

1. Aga Ahabi naene Jisabel püüdis Eliast ära tappa Baali prohwetite surma pärast. Ja Elias põgenes kõrbe, istus maha kadaka alla, ja palus: Küll sest saab! Wõta nüüd Jehoowa mu hing, sest ma pole parem kui mu wanemad! Siis uinus ta magama. Ja waata, Jehoowa ingel puutus temasse, ja ütles: Tõuse üles ja söö, sest teed on enam, kui sa sundaksid käia. Ja waata, sääl oli küpsetud kook ja kruus wett. Ja Elias söi ja jõi, ja käis selle söömise ja joomisega 40 päewa ja 40 ööd, ja tuli Hoorebi mäe juure, ja jäi ööseks ühte koopasse, ja ütles Jehoowa wasta: Issand, nemad on sinu prohwetid ära tapnud ja sinu altarid maha kiskunud, ja mina olen üksi üle jäänud, ja nemad käiwad minu hinge pääle! Ja Issand ütles: Tule wälja, ja seisa mäe pääl Jehoowa ees! Nüüd sündis fuur ja kange tuul, mis mäed lõhki kiskub. Aga Jehoowa ei olnud mitte tuules. Tuule järele tuli

maawärisemine, aga Jehoowa ei olnud maawärisemises. Selle järele tuli tuluke, aga Jehoowa ei olnud mitte tules. Aga tule järel tuli waike, tasane hääl. Ja kui Eliias seda kuulis, kattis tema omad filmad kinni, ja läks wälja. Ja Jehoowa ütles tema wasta: Mina olen enesele üle jätanud 7000 meest Iisraelis, kes pole oma põlwi nõtkutanud Baali ees. Seepärast mine a wõia Jehu kuningaks Iisraeli üle, ja Eliisa prohwetiks oma asemele. Ja Eliias läks minema, ja leidis Eliisa kändwat, ja ta heitis oma pitka kuue ta pääle. Ja Eliisa käis Eliia järel, ja oli temale teenriks.

2. Aga Naabotil, Iisraeli mehel, oli wiinamägi Ahabi kuninga koja kõrwas. Ja Ahab ütles Naaboti wasta: Anna mulle oma wiinamägi, et see mulle rohuaiaks oleks, ma tahan sulle ühe parema anda, ehk raha, mis ta hind on. Aga Naabot wastas: See oleks mulle teutuseks, kui ma oma wanemate pärisosa ära annaksin. Ja Ahab sai sellepärast wäga pahaseks, ja ei söönud leiba. Aga tema naene Jisabel ütles: Küll mina tahan sulle Naaboti wiinamäe muretseda. Ja tema kirjutas raamatud Ahabi nimel ja tema pitsariga linna wanemate kätte, et nemad pidiwad waletunnistust tõstma Naaboti wasta, nagu oleks tema Jumalat ja kuningat teutanud, ja siis teda kividega furnuks wiskama. Ja nemad tegiwad nõnda. Siis ütles Jisabel Ahabi wasta: Päri nüüd Naaboti wiinamägi, sest ta on surunud! Aga kui Ahab läks wiinamäge wasta wõtma, tuli Eliias tema wasta, ja ütles: Säälsamas, kus koerad Naaboti werd on laskunud, peawad koerad ka sinu werd laskuma, ja koerad peawad Jisabeli ära sööma Iisraeli müüri taga. Waata, ma tahan kurja su pääle saata, seepärast, et ja ennast oled ära müünud kurja tegema Jehoowa filma ees. — Aga kui Ahab seda

kuulis, käristas ta omad riided lõhki, pani kotiriided ümber ja paastus. Ja Jehoowa ütles Eliia wasta: Seepärast, et Ahab ennast minu ees alandanud, ei taha mina seda kurja mitte tema, waid tema poja päiwil jaata ta joo pääle.

3. Aga kui Ahab sõdis Siiria rahwa wasta, laskis üks mees oma ammuga teda furnuks, ja tema weri jookkis tõlla põhja. Ja kui tõlda Samaaria tiigi juures loputati, lakkusiwad koerad tema werd. — Aga Ahabi asemel sai tema poeg Ahasja kuningaks, ja tegi, mis paha oli Jehoowa filma ees. Ja tema sai haigeks, ja läkitas käsud Baalsebubilt, Ekroni jumalalt küsima, kas ta terweks saab. Aga Eliias läks neile wasta, ja ütles: Kas siis Iisraelis Jumalat enam ei ole, et teie Ekroni ebajumala juure lähete? Sellepärast ütleb Jehoowa: Ahasja ei pea mitte woodilt üles tõusma, waid jurema. Ja kui käsud tagasi tuliwad, jaatis kuningas ühe pääliku 50 mehe üle Eliiast kinni wõtma. Ja päälik ütles: Jumala mees, kuningas ütleb: Tule maha! Ja Eliias wastas: Olen mina Jumala mees, siis langegu tuli taewast maha, ja põletagu sind ära ja sinu 50 meest. Ja see sündis nõnda. Siis jaatis kuningas teise pääliku 50 mehe üle. Ja temaga sündis nõndasamuti. Siis tuli kolmas päälik, heitis põlwili maha, ja palus alandlikult: Jumala mees, olgu mu hing kallis su meeleft! nüüd läks Eliias alla kuninga juure, ja kuulutas temale, et ta peab jurema. Ja Ahasja suri Issanda sõna järele, ja tema wend Jooram sai kuningaks tema asemel.

4. Aga aeg oli kätte tulnud, et Jehoowa Eliiast fanges tuules tahtis üles taewa wiia. Ja Eliias tahtis Eliiast ära minna Beeteli, Jeeriko ja Jordani poole. Aga Eliisa ütles igakord: Nii tõeste, kui Jehoowa

elab, ma ei jäta sind mitte maha! Ja kui nad Jordani juure saiwad, ja 50 prohveti õppijat nendega, wõttis Eliias oma pitka kuue, lõi wett, ja see lahkus ühest ära, ja nemad läksiwad kuivalt läbi. Siis ütles Eliias Eliisa wasta: Palu mis ma sulle pean tegema, enne kui mind sinu juurest ära wõetakse. Ja Eliisa wastas: Ma palun, et faks osa sinu waimust mulle saaks! Eliias ütles: Sa oled raskest asja palunud. Siiski junnib sulle nõnda, kui sa mind enese juurest näed ära wõetawat. Ja waata! Sääl tuli tuline wanfer ja tulised hobused, ja Eliias läks kanges tuules üles taewa. Aga Eliisa nägi seda, ja kisendas: Mu isa, mu isa! Israeli sõjawanfrid ja rüütlid! — Ja ta wõttis Eliia pitka kuue, mis ta seljast oli maha langenud, lõi sellega Jordani wett, ja wesi lahkus ühest ära, ja Eliisa läks kuivalt läbi. Kui prohveti õppijad seda nägiwad, ütlesiwad nemad: Eliia waim hingab Eliisa pääl.

Arge effige mitte, Jumal ei anna ennast mitte pilgata. Sest mis inimene ial külwab, seda tema ka lõikab. Sest kes oma liha pääle külwab, see lõikab lihast hukatust, aga kes waimu pääle külwab, see lõikab waimust igawest elu. Kal. 6, 7, 8. Taaw. I. 42, 12. 4. Moos. 23, 19. Matt. 19, 29. 1. Tim. 6, 6—8. Jlm. 2. 10.

Laul N° 423, 1. Wiisil: Jeesus nõdra hinge wägi. 180.

Jeesus mõtle karja pääle, Mis sa ostnud werega, Armu päewa nätta talle, Päästa teda koormast ja, Et ta taewa poole minna, Jõuaks sinu püha linna.

§ 47. Eliisa.

Eliisa täidab Eliia kohused, kunni Ahabi koda täie kohtu kätte langenud. 2. Kun. r. 2—13.

R a w a. 1. Eliisa awitab ennemalt kui karistab. 2. Seda abi saawad ka paganad, kui nad usuwad. 3. Kes see on, kes Eliisaga wõitleb, seda näewad ka wälised waenlased. 4. Ahabi koda langeb täieste kohtu kätte.

1. Jordani jõelt läks Eliisa üles Beetelisse. Aga piiskesed poisid tuliwad linnast wälja, pilkasiwad

teda, ja ütlesivad: Tule üles, ja paljaspää! Eliisa aga wandus neid ära Jehoowa nimel, ja kaks karu tuliwad metšast wälja, ja kiskusiwad neid lõhki, 42 poissi. — Siis tuli üks prohwetit naene Eliisa juure, ja ütles: Mu mees on ära surnud, ja see, kellele tema wõlgu oli, tuleb mu kaks poega enesele sulasteks wõtma. Eliisa küsis: Mis on sul su kajas? Naene wastas: Muud midagi kui õli-kruus! Eliisa ütles jälle: Mine palu enesele naabrite käest hulk astjaid! — ja wala omast õlist kõikide nende astjate sisse. Naene tegi seda, ja kõik riistad saiwad õli täis. Siis ütles Jumala mees: Müü see õli ära, ja tasu oma wõlg. Aga sina ja su pojad elagu sest, mis üle jääb. — Aga see sündis, et Eliisa sagedaste leiba wõttis ühe rikka naese juures Suunemis, kel ei olnud last. Ja ta ütles naese wasta: Nasta pärast pead sa ühe poja kaela ümber hakkama. Ja see sündis, nagu Eliisa oli rääkinud. Aga kui see lapsuke kaswas, sai ta haigeks, ja suri ära. Ja ema pani teda Jumala mehe woodi peale, ja ruttas ise Eliisa juure Karmeli mäe pääle, ja palus teda appi. Ja Eliisa tuli sinna, pani suu lapse suu pääle, et ta ihu soojaks sai. Siis haewastas poisike 7 korda, ja tegi omad silmad lahti. Aga ema hakkas Eliisa jalgade ümber, ja wõttis oma lapse elawalt wasta.

2. Naamann, Siiria kuninga sõjapäälif, oli wahwa ja auus mees, aga pidalitõbine. Temal oli aga üks tüdruk, kes Israeli maalt oli wangi toodud, see juhatas teda Eliisa juure. Ja tema tuli oma hooste ja tõllaga, ja jäi Eliisa ukse ette seisma. Ja Eliisa lastis talle ütelda: Mine ja pese ennast seitse korda Jordanis, siis saad sina puhtaks. Aga Naamann sai kurjaks, ja ütles: Ma mõtlefin, et ta wälja tuleb ja oma Jumala nime appi hüüab, minu haiguse pärast. Eks ole

Tamaskuse jõed paremad kui Israeli jõed? Ja ta läks ära vihaga. Siis rääkiswad tema sulased temaga: Oleks prohwet suurt asja nõudnud, eks sa oleks seda teinud? Kui palju enam nüüd, kui ta ütles: Pesee ennast! Ja tema läks nüüd, fastis ennast 7 korda Jordanisje, ja sai puhtaks. Ja Naamann läks nüüd Eliisa juure tagasi, andis Zumalale auu, ja pakkus temale kallid andid. Aga prohwet ei võtnud midagi, waid ütles: Mine rahuga! Aga Keaasi, Eliisa sulane, ajas Naamanni järele, waletas ja ütles: Mu isand palub su käest talent hõberaha ja riigid, kabe prohwetilapsele, kes tema juure on tulnud. Ja Naamann andis jeda kabe wõrra. Aga Eliisa oli jeda waimus ära näinud, ja ütles: Naamanni pidalitõbi peab sinu külge jääma! Ja Keaasi läks temast ära, pidalitõbine kui lumi.

3. Aga Siiria kuningas Bennadad tuli sõdima Samaaria linna alla. Ja kui Zumala mehe teener hommiku üles tõusis, nägi ta linna ümber hobusid ja wanfrid, ja ütles: Mu isand, mis peame nüüd tegema? Aga Eliisa ütles: Ära kardada, sest enam on neid, kes meie juures, kui neid, kes nende juures. Ja Eliisa palus, et Jehooma tema filmad pidi lahti tegema, ja waata, pois nägi: mägi oli täis tulitsid hobusid ja wanfrid Eliisa ümber. Ja Eliisa palus weel: ja Siiria rahwast löödi suure pimedusega. Ja siis tõusis suur nälg, nii et üks korter wilja maksis wiis hõbe-seeklit. Ja Eliisa kuulutas: Homme sel ajal peab pool külimitu jahu ja külimit odre üks seekel maksma Samaaria wärawa juus. Aga ülem päälif wastas: Kui Jehooma luukisid taewa külge teeks, ei oleks see võimalik. Aga Eliisa wastas: Oma filmaga saad sa jeda näha, aga mitte sest süüa. Ja öösel pani Issand

Siiria wäge wanfrite mürinat ja hooste kabinat fuulma. Ja nemad põgenesiwad kõik, ja jätsiwad oma waranduse maha. Siis läksiwad Samaaria mehed hommiku wälja, riisufiwad Siiria leeri ära. Ja pool jahu külimittu ja täis odra külimit maksis üks seekel Jehoowa sõna järele. Aga päälif, kes uskmata olnud, tallati ära wärawa suus, et ta suri.

4. Aga ka Ahab'i poeg Zooram tegi, mis Jehoowa meeleft paha oli. Siis andis Jehoowa Eliijale käsu, Zoorami sõjapäälikut Jehu kuningaks wõida. Ja Jehu läks sõjawäega Israeli linna poole. Aga Zooram läks oma tollaga temale wasta, ja küsis: Kas rahu on, et sa tuled? Aga Jehu wastas: Mis rahu? Kui sinu ema Zisebeli pattu nii palju on. Siis põgenes Zooram, aga Jehu lastis noolega tema südamesse, et ta suri. Ja tema keha wisati Naaboti põllu pääle. Aga kui Jehu Israeli tuli, oli Zisebel omad filmad ära wärwinud, ennast ehitanud ja kenaks teinud, ja waatas aknast wälja. Aga teda kikutati aknast maha, ja tallati ära. Ja koerad sõiwad tema liha Israeli müüri taga, nõnda kui Jehoowa oma sulase Eliia läbi oli rääkinud. — Siis häwitas Jehu kõik Baali templid ja teenijad ära. Aga Zerobeami patust, kes Dannis ja Beetelis kuldwasikaid oli teenida käskinud, ei lahkunud ta mitte. Sellepärast pidi tema sugu üksi neljandamani põlweni Israeli auujärje peal istuma.

Jumal, sinu wiis on püha; kes on nii suur Jumal, kui meie Jumal? Taaw. 1. 77, 14. 4. Moos. 23, 19. 2. Kun. 10, 10. Ap. t. 10, 34, 35. Matt. 5, 18. Room. 11, 33.

Laul N° 436, 7. Wiisil: Tulge ristiinimesed. 288.

Kalwele ja wäge saada, Walwamises hoia meid, Nõdra wõta kinnitada, Küll siis käime sinu teed. Sõdi koguduse eest, Wõitu saab ta sinu käest: Omastele krooni anna, Ja meid üksford taewa fanna.

§ 48. * **Prohmetid Hosea, Joel, Aamos ja Obadja.**

Uued tunnistajad astuwad rahwa ja kuningate kangekaelsuse wasta üles.

R a w a. 1. Uus pööre prohmetite ammetis. 2. Etimesed selle aja prohmetid.

1. Kui Eliisa furnud oli, tegi rahwas, nimelt Iisraeli riigis, ifka enam seda, mis Jehoowa meelest paha oli. Ja Jehoowa äratas uusi prohmetid üles, kes tema tahtmist pidiwad kuulutama. Nõnda hüüdis prohmet Hosea: „Ja Iisraeli lapsed peawad mitu päewa jääma ilma kuningata ja ilma würstita ja ilma ohwrita. Aga pärast wõtwad nemad pöörduda ja otsida Jehoowat oma Zumalat, ja Taawetit oma kuningat, ja wõtwad wäristes tulla Jehoowa juure, ja tema häduse juure wiimsel päewade ajal.“ Hosea 3, 4, 5. Prohmet Joel aga kutsus selle pääle meeleparandusele karistuse ajal, kui rohutirtsud maad laastasiwad. Nimelt kuulutasta ka püha waimu wälja walamist ette: „Ja pärast seda peab sündima: Ma tahan oma Waimu wälja walada kõige liha pääle, ja teie pojad ja tütreid peawad prohmeti wiisil rääkima.“ Joel 3, 1.

2. Aamos oli karjane Tekoa linnas Betlema ligidal, kust Iisand teda prohmeti ammeti pääle kutsus.

Tema kuulutas Taaweti riigi ärahäwitamist, aga ka jeda, et Issand omal ajal ühe Üralunastaja läbi saab abi saatma: „Sel päeval tahan mina Taaweti äralagun'd maja üles teha, ja tema müüri-praud kinni panna, ja tema maha kistud kohad tahan mina üles teha, ja teda ehitada, nõnda kui wanast ajast.“ Amos 9, 11. Obadja aga kuulutas Jumala kohut Gedomi rahwale, kes ennast Jerusalema waenlastega olivad ühendanud ja Juddale palju kahju teinud.

Sest inimese tahtmise läbi ei ole ial ei ühtegi proheweti kuulutamist kätte saadud, waid pühad Jumala mehed on rääkinud, juhatatud pühast waimust. 2. Petr. 1, 21. Taaw. l. 1, 6. Ap. t. 3, 19. Taaw l. 73, 1.

Laul N° 253, 1. Wiisil: Oh Issa taewa riigi sees. 128.

Nii kui ma elan tõeste, Meil ütleb Jumal heldeste: Ei ole minul rõõmu sest, Et hukka lähed igawesti Sa waene wilets patune, Waid et weel patust pöörad ja.

§ 49. Prohwet Joonas. 800 a. e. Kr.

Kuna omaõige Israel kohtule walmib, hakkab Jumala halastus paganate poole ennast pööрма. Joona r. 1—4.

K a w a. 1. Joona wastapannemine ja karistus. 2. Uus Jehooma käs ja selle täitmine. 3. Joona uus nurisemine, ja mis Issand talle selle pääle õpetab.

1. Niinewe oli Assiiria kuninga linn, suur ja furi, täis walet ja kiusamist. Seepärast sai Jehooma sõna proheweti Joona kätte: Mine Niinewe linna, ja kuuluta tema wasta; sest nende kurjus on minu ette üles tulnud. Aga Joonas wöttis nõuu Jehooma palge eest ära põgeneda, ja tahtis laewaga Tarsise linna minna. Jehooma aga tõstis suurt tuult ja fanget

tormi mere pääl, nõnda et laewamehed mõtlefiwad, et laew pidi katkema. Ja nad loopifiwad riistu merde, et laewa kergitada, ja kifendasifiwad igalüks oma jumala poole. Aga Joonas oli laewaruumis, ja magas raskestest. Ja laewa ülem astus tema juure, ja ütles: Mis sa magad? Hüüa oma Jumala poole, et meie hukka ei lähe? Ja nemad heitfiwad liisku, et teada saada, kelle süü pärast see õnnetus nende pääle tulnud. Ja liisk langes Joona pääle. Siis küsifiwad nemad tema käest: Mis on sinu ammet, ja kust sa tuled? Joonas wastas: Ma olen Hebreu mees, ja kardan Jehoowat, taewa Jumalat, ja olen tema eest põgenemas. Wõtke nüüd ja wifake mind merde, siis jääb meri soiku. Ja kui meri ikka enam mässama läks, wistafiwad nemad Joona merde, ja meri jäi seisma. Siis ohwerdafiwad nemad Jehoowale, ja töotafiwad temale töotust.

2. Aga Jehoowa saatis suure kala, kes Joonat pidi ära neelama. Ja Joonas oli selle kala sifkonnas 3 päewa ja 3 ööd, ja hüüdis omas hädas Jehoowa poole. Ja kala oksendas teda wälja maale. — Siis ütles Jehoowa teistkorda Joona wasta: Mine Niinewe linna ja kuuluta temale, mis ma sulle räägin! Ja Joonas läks ja kuulutas: Neljakümne päewa pärast peab Niinewe linn ära hukatud saama! Siis uskufiwad Niinewe linna mehed Jumala sifse, ja pühitsefiwad paastupäewa: ülemad ja alamad paniwad kotiriided selga; kuningas ise pani oma purpuri riide maha seljast, istus auujärje päält maha tuha sifse, ja andis käsu: Igalüks pöörigu oma kurja tee päält, ja hüüdgu rasketest Jehoowa poole. Aga kui Sumal nägi, et nad patust pöörfiwad, kahetses ta selle kurja pärast, mis ta ähwardanud, ja ei teinud seda neile mitte.

3. See oli Joona meelest üpris väga paha. Ta himustas ära surra, läks linnast välja, tegi enesele lehtmaja, ja elas selle warjus, senni, kui ta pidi näha saama, mis linnale sünnib. Ja Jehoowa laskis ühe tikajoni puu tõusta Joona üle warjuse, ja Joonal oli sellest rõõm. Aga siis saatis Jumal ühe ussi, kes seda puud näris, et ta ära kuiwas. Kui nüüd päew tõusis, ja Joona pähe kinni hakkas, siis jättis ta wiha põlema, ja ta palus enesele surma. Aga Jehoowa ütles: Sinul on hale puust, mille kallal sina pole wacwa näinud, ja mida sina pole kaswatanud, mis ühe võga sai ja tõisega kadus: ja mina ei peaks armu andma sellele suurele linnale, kus peale 120,000 inimese sees, kes ei tunne wahet parema ja pahema käe wahel, ja pääle selle weel palju lojufid!

Miinewe linna mehed tõusewad üles kohtus sellejnatse jooga ja mõistwad seda hukka; sest nemad parandasiwad meelt Joona jutluse pääle; ja waata, siin on enam kui Joonas! Matt. 12, 41. Mul ei ole hääd meelt öela surmast, waid sest, et ta pöörab oma tee päält ja wõiks elada. Hesek. 33, 11. Paul 50, 15. Matt. 20, 15.

Laul N° 293, 1. Wiisil: Kõit sündke ifka nõnda mull? 257.

Oh armas Jumal, awita Sind hädas taga nõuda, Ja südamest sind otsida, Su armu poole jõuda; Oh anna end, kui otsin sind, Mu waewas pea leida. Oh halasta ja awita, Wind wõta kurjast hoida!

§ 50. *Prohwet Jesajas ja Miika.

750 a. e. Jär.

Umbusklikud langewad kohtu kätte, aga kes Jehoowast kinni peawad, neile saab lunastus ja lunastaja ilmuma.

R a w a. 1. Jesaja kutsumine. 2. Jesaja kuulutused. 3. Miika kuulutus.

1. Sel aastal, kui kuningas Ufia suri, nägi prohwet Jesajas Issanda suure ja kõrge auujärje pääl

isimat. Ja tema palistused täitsivad templi. Sera-
wimid seisivad tema kõrvas, ja tõine hüüdis tõise
wasta: Püha, püha on wägede Jehoowa, ja kõik maa-
ilm on tema auu täis. Ja ta kuulis Issanda häält,
kes ütles: Keda ma pean läkitama? Ja ta ütles:
Waata, sin ma olen, läkita mind! Ja Issand ütles:
Mine ja ütle sellesinatse rahwale: Kuulge kuuldes, ja
ärge mõistke, ja nähke nähes, ja ärge tundke. Rägijate
filmadega ei pea teie nägema, ja oma kõrwadega ei pea
teie kuulma senni kui linnad saawad ära häwitatud, et
sääb ükski ei ela, ja kunni maa saab sootumaks ära
häwitatud. Siiski peab tema kannust püha seeme
mulle järele jääma.

2. Ja Israeli ja Siiria kuningas oliwad Juuda
pääle kippunud. Ja Jehoowa ütles Jesaja läbi ku-
ninga Ahase wasta: Ära kardada mitte, sinu waenlased
on, kui laks tuffi, mis kustuvad. Aga kui teie mitte
ei usu, ei wõi teie mitte kindlad olla (Is. 7, 9).
Siis küsi nüüd enesele üks imetäht Jehoowa oma Ju-
mala käest; küsi seda sügawast ehk ülevalt kõrgest.
Aga Ahas ütles: Ei ma taha mitte küsida ega Je-
hoowat kiusata! Siis ütles Jesaja: Seepärast tahab
Issand ise teile imetähe anda: Waata, neitsit
saab käima pääle, ja toob poja ilmale, ja peab
temale nime panema Immanuel. Jes. 7, 14.
Ja ta kuulutas weel: Üks laps on meile sünni-
dinud, üks poeg on meile antud, kelle öla
pääle ta walitsus on, ja temale pannakse nimi:
Imelik, nõuandja, wägew Jumal, igawene
isa, rabuwürst. Ja tema suur walitsus ja
rahu on ilmaotsata Daaweti auujärje pääl.
Jes. 9, 5, 6. Ja Issai kannust peab witsjute
tõusma, ja wõsu tema juurtest sugu tegema.

Ja selle pääl peab Jehoowa waim hingama, tarkuse ja mõistuse waim, nõuu ja wäewaim, Jehoowa tundmise ja kartuse waim. Jes. 11, 1, 2. Aga Israael ei lootnud siiski Jehoowa pääle üksi: Tema waatas ka igatsedes paganate ja nende maailma-wäe poole. Selle wasta kuulutas Jesajas: Paganad peawad kohtu kätte langema, kui nad Israaelile karistuseks olnud. Aga karistuse tulest peab ka Jumala rahwas läbi käima. Nimelt peab tema Baabelise wangi wiidama. — Sää! näeb prohwet waimus Juuda rahwa juba wiibivat. Aga neile, kes oma Isfandat weel oodamad, wõis tema hüüda: Trööstige, trööstige minu rahwast, ütleb teie Jumal. Rääkige Jeruusalema meele pärast, et ta suur waew on otja saanud, et ta ülekohus on lepitatud. Hüüdja hää! on: Walmistage kõrbes Jehoowa teed, tehke lageda maa pääl maantee tasaseks meie Jumalale. Jes. 40, 1, 3. — Aga Baabelist peab Juuda tagasi tulema suure rõömuga. — Aga weel ka igawest pääsemist tahab Jumal oma rahwale walmistada. Seda teeb tema julase läbi, kes oma rahwa eest kannatab. Sellest kuulutas Jesajas, 53. päätükis: Tõeste, meie haigused on tema enese pääle wõtnud, ja kõik meie walu kannud; aga meie armasime teda tema enese süü pärast wigaseks tehtud, Jumalast pekstud ja waematud olewat. Aga tema on meie üleastumiste pärast haawatud, ja meie ülekohtu pärast ära rõhutud. Karistus oli tema pääl, et meil pidi rahu olema, ja tema muhkude läbi on meie terwis tulnud. Jehoowa on meie kõikide ülekohtu lasknud tema pääle tulla. Wõlga on taga aetud tema käest, ja teda on waematud. Aga ta pole

mitte oma juud' lahti teinud, kui tall, mis wiaakse ära tappa, ja kui lammäs, mis oma suu kinni peab oma niitjate ees. Jes. 53, 4—7.

3. Selsamal ajal kuulutas ka prohwet Miika: Jehoowa wõtab Israeli ja Juudat karistada. Aga kui Juuda ennaft alandanud, peab tema armu saama. Sest temale tuleb Lunastaja kui igawene kuningas. „Ja sina Betlem Ewrata, see on wähe, et ja oled Juuda tuhandete seast. Sinust peab mulle wälja tulema see, kes peab walitseja olema Israelis. Ja tema wäljaminemised on wanast igawesest ajast olnud. Miik. 5, 1.

Sest inimese tahtmise läbi ei ole ial ühtegi prohweti kuulutamist ette toodud, waid pühad Jumala mehed on rääkinud, juhatatud pühast waimust. 2. Peetr. 1, 21. Jes. 40, 1—3. 41, 10. 60, 1.

Laul № 88. Omal wiisil, 328.

Üks tallekene lepitäs Maailma eksitused, Ja puu pääl surses kautas Patuste kõwerused. Ta käis nii haige, wigane, Ja tapeti nii õelaste, Ep olnud rõõmu temal; Sai naerdud, ära teut'ud, Ja suures hädas surmatud, Ning kandis kõit hääl meelel.

§ 51. Israeli riigi ots. Prohweti Jesaja aeg Juuda riigis.

Israel langeb wangi Assuri maailma-riigi kätte, kuna Juudaga Isfand weel kannatab. 2. Kun. 16—22. 2. Uja r. 28—34. Jes. 36—39.

R ä w a. 1. Jumalal kohus Böhjariigi üle. 2. Juudale annab Isfand weel armu. 3. Hiskia haigus, terweks saamine ja langemine. 4. Wüimne armu aeg, mida Juudale antakse.

1. Aga Israeli lapsed tegiwad uueste pattu Jehoowa oma Jumala wasta, ja käiswad paganate

teede pääl. Küll lastis Jehoowa prohwetite suu läbi hüüda: Pöörge ümber oma kurja teede päält! Aga nemad ei wõtnud mitte kuulda, teenisivad tühje jumalaid, põlgasivad tema seadmisi, käisivad lausujate järele, kaswatasivad hiisi, lastisivad oma lapsi tulest läbi käia ebajumala Mooloki auuks, ja müüsiwad ennast ära kõiksugu kurja tegema. Ta Jehoowa sai wäga wihaseks Israeli wasta, ja saatis neid ära oma palge eest, ja ei jätnud muud üle kui Juuda suguharu üksi. Sest kuningas Hosea ajal tuli Salmaneeser, Assuri kuningas, wõttis Samaaria linna ära, ja wiis Israeli wangi Assuri maale. Aga Samaaria linna pani tema paganad elama. See sündis a. 722 enne Kristuse sündimist. Aga paganad ei teadnud midagi Jehoowast, ja teenisivad oma jumalaid. Siis saatis kuningas ühe preestri tagasi. See jäi Peetelisse elama, ja õretas neid Jehoowat kartma. Nõnda kartsiwad nemad Jehoowat, aga teenisivad ühes ka oma tühje jumalaid. Nõnda tegiwad ka nende lapsed ja laste lapsed. Neid kõiki nimetati aga Samaaria rahwaks.

2. Sel ajal oli Ahas kuningas üle Juuda maa. See pani püha koja ukseid lukku, ja ohwerdas kõrgete paikade pääl. Aga tema poeg Hiskia tegi, mis Jehoowa meele pärast oli. Ta murdis ebausku sambad maha, tegi Jehoowa koja ukseid jälle lahti, ja kutsus rahwa Jeruusalemma kocku paasapüha pühitsema. Ta hoidis nii täieste Jehoowa poole, nõnda et tema sugust Juuda kuningate seas enam ei ole olnud. — Aga Assuri kuningas Sanherib hakkas tema ajal sõdima Juuda linnade wasta, läkitas suure wäe Jeruusalema poole, ja teutas elawat Jumalat. Siis käristas Hiskia omad riided lõhki, läks Jehoowa kotta ja palus: Jehoowa meie Jumal, päästa meid ära San-

heribi käest! Ja Amotfi poeg Jesaja läkitas Hiskia juure ja ütles: Seda teed, mis waenlane tulnud, peab ta tagasi minema, aga linna ei pea ta mitte saama! — Ja waata, jelsamal öösel läks Jehooma ingel wälja, ja lõi Assuri leeris maha 185,000 meest, et hommiku kõik täis furnukehased oli. Siis läks Sanherib tagasi, ja tema pojad tapsiwad teda ära Niinewe linnas.

3. Neil päiwil sai Hiskia haigeks suremise pääle. Ja Jesaja tuli tema juure ja ütles: Wõta oma elumaja asjad seada, sest sa pead surema. Ja Hiskia pööris omad filmad seina poole, ja nuttis wäga. Ja kui Jesaja oli wälja läinud, sai tema uue käsu, ja ütles Hiskiale: Nõnda ütleb Jehooma: Ma olen sinu palwet kuulnud, ja tahan su elupäewade juure lisada 15 aastat. Aga Hiskia ütles: Mis saab märgiks olema, et Jehooma mind terweks teeb? Ja prohwet küsis: Kas peab wari Ahase tunnipaku pääl 10 pügalat edasi ehk tagasi minema? Ja Hiskia ütles: See on kerge, et ta edasi läheb. Ei mitte nõnda, waid mingi wari jälle tagasi 10 pügalat. Ja see sündis nõnda, ja Hiskia sai terweks. Ja ta ütles: Waata, rahu poolest oli mul wäga kitsas käes; aga sina oled mu hinge wäga armatsenud, ja päästnud hukatuse august; sest sa oled kõik mu patud oma selja taha heitnud. Jes. 38, 17. Siis läkitas Paabeli kuningas Hiskiale käjud ja raamatud, sest ta oli kuulnud, et ta oli haige olnud ja jälle terweks saanud. Ja Hiskia oli rõõmus nende pärast, näitas saadikutele oma waranduse kodusid, hõbedat ja kulda ja kõik, mis temal oli. Aga prohwet Jesaja tuli ja kuulutas: Waata, päewad tulewad, et kõik, mis su kofas on, peab Paabelisse ära

viidama. Aga Hiskia alandas ennast Jehoowa ees. Seepärast ei tulnud Jehoowa wiha mitte tema päiwil.

4. Hiskia asemel sai Manasse, tema poeg, Suuda kuningaks. See tegi palju kurja, ja eksitas rahwast. Seepärast saatis Jehoowa Assuri tema pääle. Need sidusiwad teda kahe wastahelaga, ja wiiswad teda Baabeli wangi. Aga jääl alandas tema ennast, ja hüüdis Jehoowa poole. Ja Jehoowa kuulis tema palwet, ja saatis teda Jeruufalemma tagasi. Nüüd tegi tema, mis Jehoowa meele pärast oli, ja läks magama oma wane-mate juure. — Pea sai Josia, tema poja poeg, kuningaks, kui ta weel väga noor oli. Aga tema käis oma isa Taaweti teede pääl, ja ei lahkunud neist paremat ega pahemat kätt. Ta kiskus maha Baali altarid, fõrged kohad ja hiied. Ka Beeteli altari, mida Zerobeam oli ehitanud, häwitas ta ära, ja põletas nende preestrite luud ära, kes jääl oliwad ohwerdanud, nagu Jumala mees altari wasta jeda oli rääkinud. Aga Jehoowa koda laskis tema harida. Siis leidis ülem-preester Hilkia käsudõpetuse raamatu Jehoowa kojast, ja jeda loeti rahwale ette. Ja kuningas käskis kõike rahwast paasa-püha ja muid Jehoowa seadmisi pidada, nagu seaduse raamatusse on kirjutatud.

Wõi põlgad sina tema helduse ja kannatuse ehk pitka meele rikkust? Eks ja ei tea, et Jumala heldus sind meele-parandamisele jaadab? Room. 2, 4. Matt. 26, 52. Taaw. l. 5, 5; 46, 2.

Laul № 429. Wiisil: Meil oma sõna kinnita. 28 ♫

Oh Jeesus, meie juure jää, Väew weerib, ligi pime öö;
Siis oma sõna walgust ka Meil' ära lasse kustuda.

Sel wiimsel kurjal ajalge Meid hoia uskus kindlaste,
Su sakrament ja sõna hää! Siin olgu ikka puhas meil!

§ 52.* Prohwetid Nahum, Habakuk, Sewanja ja Jeremia. Umbes 600 a. e. Jär.

Kohus peab tulema, enne kui uus arm wõib ilmuda.

R a w a. 1. Nahum, Habakuk, Sewanja. 2. Jeremias.

1. Sel ajal sai Jehoowa sõna jälle prohwetite kätte, kes meeleparandusele kutsusiwad. Nahum kuulutas Niinewé linnale hukka saamist, et ta „täis walet on ja ärakiskumist.“ Habakuk kuulutas: Kaldea rahwas saab Juuda ära rikkuma, aga selle pääle ka ise kohtu kätte langema. „Aga kes õige on oma usuš, jee peab elama.“ Hab. 2, 4. Ka Sewanja kuulutas kohut Jeruusalema üle. Aga selle pääle pidi lunastuse aeg tulema: „Sešt ma tahan rahwale anda jälle puhtad huuled, et nemad kõik Jehoowa nime peawad appi hüüdma, ja teda teenima ühe ikke all.“ Sew. 3, 9.

5. Jeremias oli weel väga noor, kui Issand teda kuninga Josia ajal, a. 627, prohwetiks kutsus. Küll ütles tema: Issand, mina ei mõista rääkida, sešt mina olen noor. Aga Jehoowa ütles: Waata, ma annan omad sõnad sinu suhu, ja panen sind seltsinatsel päewal paganate üle, ja kuningriikide üle, ära kiskuma ja maha kiskuma, üles ehitama ja istutama. Ja Jeremias kuulutas: Jeruusalema linn peab antama Baabeli kuninga kätte, ja ta põletab seda tulega ära. Ja kõik Juuda maa peab paljaks tehtama, ja kõik rahwas peab Baabeli kuninga alamaks jääma 70 aastat. Ja Jeremia pani kõik need sõnad üles raamatu sisse, mis Jehoowa oli rääkinud tema wasta. Aga nemad lõikasiwad tema raamatu katki, ja wiskasiwad selle tulesse. Ja ükski ei pannud seda pahaks sel ajal, kus kuningas Sojakim ja tema sulased Jehoowat teutasiwad. Aga

Jeremias kirjutas tõise raamatu, kuhu need sõnad, mis oliwad ära hukatud, ja veel enam tõisi, oli üles pandud. — Tulewaseft lunastamise ajast kuulutas Jeremias: „Waata, päewad tulewad, et ma tahan oma seaduse Iisraeli sooga ja Juuda sooga teha.“ Jer. 31, 31. Neil päiwil ja sel ajal tahan mina saata üles kasvama Taawetile Õiguse Wõsu, ja tema peab kohut ja õigust tegema maa pääl. Neil päiwil peab Juuda abi saama ja Jeruusalemi julgeste elama; ja see on see nimi, mis ka teda nimetatakse: Jehoowa, meie õigus. Jerem. 33, 15, 16.

Ja minul on veel tõised lambad; need ei ole mitte seftinatseft lundast ja neid pean mina ka seia tooma; ja nemad kuulwad mu häält, ja peab üks kari ja üks karjane olema. Joh. 10, 16. 1. Tim. 2, 4. Jerem. 9, 23, 24. Jerem. 17, 9.

Saul № 2. Wiisit: Nemas Jeesus awita. 169.

Hosianna, tõstke häält, Hosianna hüüdke wahwast, Boeg nüüd Iisa järje päält Tuleb waatma oma rahwast: Kõik maailm nüüd teda kiitku, Hosianna rõõmsast hüüdku!

---

§ 53. Juuda riigi ots a. 588. Frohwet Jeremia aeg.

Baabeli maailma-riik teeb Taaweti riigile otsa. 2. Kum. 24, 25. Jerem. 21, 25.

R a w a. 1. Juuda peab Baabelisse minema. 2. Jeremia leinamine Sumala linna langemise üle.

1. Kuningas Sojakim tegi enam ja enam, mis Jehoowa meelest paha oli. Ja Nebukadneetsar, Baabeli

kuningas, tuli Jerusalema wasta sõdima, ja wiis kuninglikust joost palju noori mehi Baabelisse. Nende hulgas oli ka Daniel: See oli esimene wangi wiimine ja mangipõlwe algus, mis 70 aastat kestis, a. 606 e. Kr. Aga kui Sojakim ära taganes, tuli Nebukadneetsar tõist korda, laskis teda ahelatega siduda, et Baabelisse wiia. Aga Sojakim juri, ja tema poeg Sojakin sai kuningaks. Ja Nebukadneetsar laskis kõik Jehoowa koja waranduse ära Baabelisse wangi wiia, kuninga ja kõik tema wägewad, 10,000 meest. Nende hulgas oli ka prohwet Hefekiel. Ja Sojakini asemel pani tema Sidkia Juuda kuningaks. Aga ka tema tegi, mis Jehoowa meelest paha oli, ja kõik päälitud ja ülemad tegiwad palju kurja, ja teutasiwad Jumala sulastid. Prohwetit Jeremiat pekswad nemad, paniwad teda wangi, ja wiskasiwad teda auku, kus ep olnud wett sees, waid muda. Nõnda kaswas Jehoowa wiha oma rahwa wasta, ja ta saatis kolmat korda Nebukadneetsari kõige tema wäega Jeruusalema alla. Nemad lõiwad leeri linna ümber üles, ja nälg sai linnas väga suureks. Wiimaks tungiswad waenlased linna, kui ta 18 kuud oli wasta pannud. Kuningas Sidkia põgenes ise ära. Aga Kaldea mehed ajaswad tega taga, ja saiwad teda kätte Jeeriko kohal, wiiswad teda Baabeli kuninga ette, ja tapsiwad tema lapsed ta silma ees ära. Siis pistiswad nemad Sidkia silmad wälja, sidusiwad teda ahelatega, ja wiiswad teda Baabelisse wangi. Ja Nebukadneetsar laskis kõik Jumala koja riistad ja waranduse Baabelisse wiia, Jehoowa koja ära põletada, Jeruusalema müürid maha kiskuda, ja Juuda rahwa Baabeli maale wangi wiia. See sündis a. 588 e. Kr.

2. Jeremia pääsis ise eluga, kui Jeruusalema linn ära häwitati. Tema leinas tema pärast, ja laulis

oma nutu lauludes: Kuida istub linn, kus palju rah-
wast sees oli, üffi? Ta on saanud kui leff naene; ta
oli suur paganate seas, üks würsti emand riikide sees;
nüüd on ta maksu alla saanud. Nutu l. 1, 1. Paa-
beli kuningas andis prohwetile luba ühes Baabelisse
minna, ehk ka kodumaale jääda nende sekka, keda wangi
ei wiidud. Jeremias jäi Jeruusalemma. Aga pea hak-
kas mäsamine maawalitseja Kedalja wasta, keda ku-
ningas oli seadnud. Kedalja ja palju Kaldea mehi
tapeti ära. Siis põgenes kõik rahwas Egiptuse maale.
Sinna sundiswad nemad ka Jeremiat ühes enesega
minema. Aga tema nuhtles neid ka sääl nende patu
pärast. Ja nad olla teda sääl kividega furnuks löönud.

Kes filmaweega küllawad, need lõikawad hõiska-
misega. Kes käib ikka pääle ja nutab seemet küllwi tarwis
kandes, jee tuleb tõeste hõiskamisega, ja kannab oma wihi-
kusi. Laul 126, 5, 6. Hebr. 12, 5, 6.^m

Laul № 444, 2. Wiisil: Tulge ristiinimesed. [288.]

Kui sind mere laened lööwad Wäga suure tormi wäes,
Palju hirmu sulle teewad Sinu suure häda sees, Kui su
Isand wait ka jääb, Ja su häda suureks lääb, Siion, ära
karda sina, Waew wõib pea rõõmuks minna!

VII. Paabeli wangipõlwest Malakiani. Aastast 588—400 enne Kristust.

Issanda wiha annab oma langenud rahwa paganaate witsa alla, aga tema arm toob nemad tagasi, et tema töötus pea täideb minema.

§ 54. *Paabeli wangipõli. Prohwet Hesekiel.

Issanda õnnistuse tee ei pea ommeti olma saama. Jerem. 29, 1—14. Hesek. 4—7. 36. 37.

R a w a 1. Prohwetid wangide trööstijad. 2. Wangirahwa eluford mõerfil.

1. Siioni wangide keskel astusiwad waleprohwetid üles, kes rahwast mäsamisele püüdsiwad eksitada Paabeli kuninga wasta. Aga juba Jeremia oli wangirahwa wanematele raamatu kirjutand: "Chitage kodasid, ja elage neis, istutage rohuaedu, ja sööge nende wilja. Küll ma tulen teid katsma, ütleb Jehoowa, kui 70 aastat Paabelis täis saamad. Ja siis tahan ma teid tagasi tuua seia paika." Issandal olla selle kõigega armu mõtled, mitte mõtled õnnetuseks. (Jer. 29). Niisama kuulutas ka prohwet Hesekiel, kes ka a. 599 wangi wiidute keskel oli: Jeruusalem peab ära häwitama. Aga edaspidi tahab Issand armu anda, ja Daaweti soost igawese karjatse äratada. Ja wana kiwise jüdame asemel tahab tema uue lihase jüdame anda. — Jehoowa käsi sai minu pääle, kuulutab Hesekiel weel (pt. 37), ja wiis mind wälja waimus, ja pani mind seisma kesk orgu, ja see oli täis luid, ja waata, nemad oliwad wäga ära kuinud. Ja tema ütles mu

wasta: Inimese poeg, kas needsinatsed luud küll saaksid jälle elama? Ja ma ütlesin: Issand Jehoowa, sina tead seda! Ja ta ütles: Räägi prohveti wiisil neistsinatsist luist. Ja ma rääkisin prohveti wiisil, nagu mulle kästud, ja waata, üks krabisemine oli, ja luud tulivad, iga luu oma luu külge; ja nende ümber kasvavad sooned ja liha ja nahk, aga waimu ei olnud weel nende sees. Ja ta ütles minu wasta: Räägi prohveti wiisil waimu wastu, et nemad jälle elawaks saavad. Ja ma rääkisin, nõnda kui mind kästud. Ja nende sisse tuli waim, ja nemad hakkasid elama, üks pärast teist. Ja tema ütles minu wasta: Inimese poeg, need luud, need on kõik Israeli sugu.

2. Välispidi käis wangi wiidud rahwa käsi hästi, nõnda et mõningad oma kodu ära unustasid, aga tõsine Juuda sugu waatas igatsusega tagasi oma wanemate maa, püha linna ja tema lõbusate wiiside poole. Nemad laulsid: „Baabeli jõgede kaldas, sääl istusime meie, meie nutusime, kui mõtlesime Siioni pääle. Meie panime rippuma omad kanded remmalde külge, mis sääljamas. Sest sääl küsisid need, kes meid wangi wiinud, laulu sõnu, ja kes meid ära raiskasid, rõõmu laulu: laulge meile üks laul Siionist! Kuda mõtlesime laulda wõera rahwa maal! Kui ma find unustan, Jeruusaleem. siis unustagu mu parem käsi iseennast ära. Law. I. 37.

Sest mina tean mõttid, mis mina mõtlen teie pärast, ütleb Jehoowa, need on rahu mõtted, ja ei mitte õnnetusiks, et ma teile annan häa otsta, mis teie ootate Jer. 29, 11. Ja ma tahan nende pääle tõsta ühe ainja karjatsi, ja ta peab neid hoidma, see on mu julane Laawet: tema peab neid jootma, ja tema peab neile karjatsiks olema. Hesek. 34, 23. Ja ma tahan teile uue südame anda, uue waimu teie sisse anda, ja kiwise südame ära jaata teie lihast. Ja

oma waimu tahaan ma teie jisse anda ja teha, et teie wõtate káia minu seadmiste sees, ja mu kohtu seadused pidada ja nende järele teha. Hesek. 36, 26, 27.

Laul № 167. Omal wiisil. 143.

Kes Jumalat nii lasseb teha, Kui tema tunneb ülewal,
Ei Jumal temast üle lähe, Eht temal küll on häda tääl; Siis
fina usku tunnistad, Kui hädas usud Jumalat.

§ 55. Prohwet Daaniel Nebukadneefsari ajal.

Olgu wägew maailmariigi wõim, Jumala riik saab teda ära wõitma. Tan. r. 1—4.

R a w a. 1. Daanieli wagadus. 2. Daanieli tarkus. 3. Kolm meest tuleahjus. 4. Nebukadneefsari kõrkus ja karistus.

1. Baabeli kuningas Nebukadneefsar lastis Israeli noori mehi kuninglikust joost wälja walitseda, kes kõlbaksiwad kuninga kijas seisma, ja teda teenima. Nende seas oli Daaniel ja tema kolm sõbra Hananja, Miisael ja Mjarja. Ja neid nimetati Kaldea keeles Belsatsar, Saadraf, Meesaf ja Abedneego. Ja kuningas käs kis, et nad tema rooga pidiwad sööma, ja tema joodawat wiina pidiwad jooma. Aga Daaniel ei tahtnud seda mitte teha, et ennast Jumala käsu wasta mitte ei roojastaks. Ta palus enesele üksi kauna wilja ja wett. Aga ülem teenrite päälif kartis, et nõnda nende nägu saaks sandemaks minema, kui tõistel, lubas aga wiimaks ommeti katses kumne päewa pääle. Ja waata, nemad oliwad näust ilusamad kui noored mehed, kes kuninga roost söiwad. Ja Jumal andis neile kõigesugust tarkust ja tundmist, ja Daaniel oli mõistlik kõigesuguse nägemise ja unenägude pääle.

2. Pea oli Nebukadneetsjaril unenägu, aga see oli tema meelest ära läinud. Ja ta nõudis, et Kaldea targad pidivad temale seda unenägu ja tema tähendust teada andma. Aga nemad ei jõudnud seda mitte, ja kuningas sai väga vihaseks, ja käs kis neid ära tappa. Siis otsiti ka Daanieli ja tema seltsimehi, et neid ära hukata. Aga Daaniel palus kuningalt, et neile pidi aega antama, ja palus siis Jumalat, ja see salaja asi ilmutati temale ööse nägemises. Siis kiitis tema Jumalat, ja ütles kuningale: Jumal taewas on kuningale teada annud, mis wiimsel ajal peab sündima. Sina kuningas nägid suure kuju, kelle auu selgus oli kallis, aga ta oli hirmus päält näha. Selle kuju pää oli kullast, tema rinnad ja käewarred oliwad hõbedast, tema kõht ja puusad oliwad wasest, tema jääred oliwad rauast, tema jalad, muist rauast, muist sauest. Sa nägid, fenni kui üks kiwi ennast maha las kis, ei mitte kätega, ja löi kuju tema jalge pääle, ja pek kis neid rusuks katki. Ja siis pekseti see terve kuju pihuks, aga kiwi sai suureks mäeks, ja täitis maailma. Aga see on selle unenäu seletus: Sina, oh kuningas, oled kuldne pää. Sinu järel tõuseb tõine kuningriik, mis halwem on sind, ja kolmas kuningriik, mis wasest, mis kõige maa üle peab walitsema. Neljas riik peab olema nii tugew kui raud, aga see peab üks lõhki löödud kuningriik olema. Aga nende kuningate päiwil wõtab taewa Jumal ühe kuningriigi üles ehitada, see peab kõik kuningriigid pihuks lööma, aga ise igaweste seisma. — Siis heitis kuningas filmili maha, ja ütles: See on tõsi, teie Jumal on Jumalate Jumal! Ja ta tegi Daanieli suureks, ja pani teda walitsejaks üle Baabeli riigi ja tema tarkade.

3. Siis las kis kuningas Nebukadneetsjar kuldkuju

teha, 60 küünart kõrge, ja teda püsti panna Tuura orgu, ja kuulutada: kui teie kuulete wilede, kannelde ja pasunate häält, siis peate kuju pühitsemisses maha heitma, ja teda kummardama. Kes aga mitte maha ei heida, seda peab kuuma ahju wisatama. Ja pea kaebasivad Kaldea mehed, et Taanieli sõbrad Saadraf, Meesaf ja Abedneego mitte kuju ette maha ei heitnud. Siis käs kis kuningas ahju 7 korda kuume maks kütta, ja neid ühes riietega ahju wisata. Aga pea ehmatas kuningas ära, ja ütles: Eks meie ei ole kolm meest tulesse wisanud? Ja waata, ma näen neli meest lahti päästetud tules kõndiwat, ja neil pole ühtegi wiga, ja selle neljandama nägu on ühe Jumala poja sarnane. Siis tuli Nebukadneetsar põlema ahju ligi, ja hüüdis: Teie kõige kõrgema Jumala sulased, minge wälja, ja tulge seia! Ja need kolm astusiwad wälja, ja nende hiuksed ei olnud kõrwetud, ega tule hais nende küljes. Siis ütles kuningas: Kiidetud olgu Jumal, et ta oma ingli läkitanud, ja oma sulased ära päästnud, kes tema pääle lootusiwad. Müüd annan mina käsu: ükski är gu rääkigu teutust nende Jumalast, sest tõist Jumalat ei ole, kes nõnda võib ära päästa. Ja kuningas saatis neile kolmele mehele hää põlwe Paabeli riigis.

4. Ja kuningas Nebukadneetsar nägi unes ühe kõrge ja jämeda puu, mis ulatas taewast saadik. Aga püha wahimees taewas andis käsu seda maha raiuda ja ära häwitada, ja et metsaliste süda temale pidi antama. Paabeli targad ei mõistnud seda mitte ära seletada. Aga Taaniel ütles: Sina kuningas oled see puu: Su suurus ulatab taewani, aga sind lükatakse inimeste juurest ära, ja sa pead metsalistega wälja pääl elama, ja härgadega rohtu sööma, kunni sa tunned, et

Kõigefõrgem on walitseja inimeste kuningriikides. Ja see kõik sündis kuningale ühe aasta pärast, kui ta oma kuningliku hoone pääl kõndis ja ütles: See on suur Baabel, mis mina olen ehitanud oma wäe läbi, ja oma auu iluks. Ta sai metsaliste sarnatseks, ja kuningriik sai temalt ära wõetud. Aga kui kuningas ennast alandas, sai tema meele ja mõistuse ja oma kuningriigi jälle kätte, ja ta kuulutas: Kõik Jumala teed on õiged, ja ta võib neid alandada, kes kõrkuses käiwad.

Ja tema peab kui kuningas walitsema Jaakobi soo üle igaweste ja tema kuningriigil ei pea otša olema. Luk. 1, 33. Aga ka teie hiukse karwad kõik on ära loetud. Matt. 10, 30. Sest tema seest ja tema läbi ja tema sisse on kõik asjad; temale olgu au igaweste. Room. 11, 36.

Laul N° 164, 2. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Sest tahan appi hüüda Ma oma Jumalat, Ta poole kindlast hoida, Kui hädad waenawad. Ma palun teda wäga, Et annaks kannatust; Ta parandab kõik wiga, Ja pöörab ahastust.

§ 56. Taaniel Belsatsari ja Dariuse ajal.

Baabel on kohtule walminud; tõine maailma-riik astub tema asemele, aga kes Issanda omad, ei saa hukka: tema riik peab jääma! Dan. 5—7. 9.

R a w a. 1. Belsatsari meeletus ja karistus. 2. Taaniel lõukoerte augus. 3. Uus nägemine neljast maailma-riigist ja Messiaase tulemisest.

1. Kuningas Belsatsar, kes pärast seda walitses, tegi suured joodud. Aga kui ta palju wiina oli maitsetanud, käskis tema pühad riistad ette tuua, mis Nebukadneetsar Jehoowa templist oli riisunud. Ja kuningas, tema naesed ja teenrid jõiwad neist wiina, ja kiitsiwad oma ebajumalaid. Seltsamal tunnil tuliwad kae sõrmed wälja, ja kirjutasiwad kuningliku hoone seinale.

Siis kahwatas kuningas ära ja käskis kõik targad sisse tulla, aga nemad ei võinud seda kirja lugeda. Siis wiidi Daaniel sisse, ja tema ütles: Oh kuningas! Sina ei ole oma südamt mitte alandanud, et sa küll teadsid, mis sinu isale on sündinud, waid oled taewa Issanda wasta ennast suureks pannud, ja sina ja sinu suured isandad ja naesed on tema koja riistade sees joonud. Seepärast on tema käest see kiri läkitatud. Mene, mene, tekel, uwarstin! See tähendab: Jumal on su kuningriigi lõpetanud: sind on wautud, ja leitud väga kerge olewat; su kuningriik on Meeda ja Persia meeste kätte antud. — Ja jelsamal öösel tapeti Belshatjar, Kaldea kuningas, ära.

2. Ja Darius, Meeda mees, sai kuningriigi enese kätte. Ja tema seadis kolm ülemat würsti, kes tema riigi üle pidiwad walitjema. Ja nendest oli üks Daaniel, kelle wõimus väga suur oli. Ja teised würstid otstiwad nüüd süüdi Daanieli wasta, ja nemad ei leidnud mitte. Siis andsiwad nemad kuningale nõuu, et ta käsu wälja kuulutaks: kolmekümne päewa sees ei tohi keegi kedagi muud kummardada, ei Jumalat ega inimest, kui aga üksi kuningat; muudu saab ta lõukoera auku wisatama. Aga Daaniel palus põlwili maas igapäew kolmel ajal oma Jumalat, nagu ennegi. Ja tema aknad oliwad lahti Jeruusalema poole. Nüüd kaebasiwad Daanieli waenlased tema pääle, et ta kuninga käsu üle astunud, ja kuningas laskis, ehk tal küll kurb meel oli, teda lõukoerte auku wisata. Ta ütles üksi: „Su Jumal, keda sina alati teeninud, päästku sind!“ ja pani kivi, mis augu suu pääl, pitsariga finni. Aga kuningas ei sõõnud ega maganud öö otsa, waid ruttas hommiku wara augu juure, ja kisendas kurwa häälega: Daaniel, ja elawa Jumala sulane, kas sinu

Jumal on wõinud find lõukoertest ära päästa? Taaniel vastas: Mu Jumal on oma ingli läkitanud, ja lõukoerte suu kinni pannud, et nad mulle wiga pole teinud! Siis sai kuningas rõõmsaks, ja käskis Taanieli august wälja tõmmata, ja neid mehi sinna sisse wisata, kes tema pääle oliwad kaewanud. Ja nemad ei olnud weel augu põhjas, kui neid lõukoertest ära murdi. Siis andis Tariius kõige rahwale käsu: Kõik ilm peab Taanieli Jumalat kartma, sest ta on elaw Jumal, ärapääftja ja abimees, ja tema walitsus jääb otsani.

3. Pääle unenäu, mida Taaniel Nebukadneetsarile seletanud, nägi tema weel prohwetlikka nägemisi tulewaist asjust Belsatsari esimesel aastal: Neli taewa tuult käisid mürinal suure mere pääl, ja neli metsalist tõusid merest üles, üks tõist wiisi kui tõine, ja neile anti ajad ja tunnid, kui kaua nemad pidid kestma. Ja siis tuli taewa pilwetega üks kui Inimese Poeg, ja sai selle ligi, kes Wana päiwist. Ja temale anti walitsus ja auu ja kuningriik, mis mitte hukka ei lähe. — Ja Tariiuse esimesel aastal pani Taaniel tähele aastate arwu, mida Issand Jeremia läbi oli rääkinud, et Jeruusalema ära häawitamise pääle 70 aastat pidid täis saama — ja ta palus: Oh Issand, meie oleme pattu teinud, ja õelaste elanud! Sul Issand on õigus, aga meil on häbi filmis. Aga Issand pöördu jälle su wihastus, ja tuline wiha su linnast tagasi. Issand kuule, Issand anna andeks, ära wiivi mittel! — Ja kui ta alles palus, tuli ingel Raabriel, ja kuulutas: Su alandliku palumiste hakatuses läks sõna wälja, et Jeruusalemma jälle peab kohendatama. Sest ajast aga kunni Messiaseni, kes Würst, on 70 aasta-nädalat (490 aastat). Siis saab aga Messias ära kautatud, et teda enam ei ole. Aga ühe würsti rahwas wõtab siis

püha linna jälle ära hävitada, ja ta saab ära hävitatud olema kunni otsani.

Seitsekümmend aastanädalat on seatud su rahwale ja su püha linnale, pärast peab üleastumist ära seeldama, ja pattusid ära lõpetatama, ja ülekohtu eest äralepitamist tehtama, ja õigust saadetama, mis igaweste kestab, ja nägemist, ja prohweti sõna peab kinnitatama otsegu pitseriga, ja Rõigepühamat peab wõitama. Tan. 9, 24. Jlm. 2, 10. Law. I. 91, 11—12.

Laul № 337, 8. Wiisil: Riigid laulgem suust ja südamest. 214.

Sa meie kily, Immanuel, Sa wägew wõitja, Israel, Sa kaitseid meid, käid meie ees, Meid rõõmustad ka armu wäes, Käid meie ees nii truuste, Ja warjab meid nii heldeste — Ja waenlast nuhtled raskest!

§ 57. Ester.

Kuis Jumal oma rahwast ka wõersil wõtab warjata. Estr. r. 1—10.

R a w a. 1. Ester saab kuninga emandaks, Haamann suureks würstiks, peab kurja nõuu Juudlaste wasta. 2. Esteri julgus oma rahwa eest kosta. 3. Mordekai truudus — ja kuis seda peab palgatama. 4. Esteri joodud ja Juuda rahwa pääsemine.

1. Ahasweerus, kes üle 127 riigi, ka Meeda ja Persia ja Babilooni üle, walitses, tegi tema oma riigi ülematele suured joodud. Ja kui kuninga süda wiinast rõõmus oli, andis tema käsu, et kuninga emand Wasti pidi tulema, ja würstidele oma ilu näitama. Aga kui Wasti wasta tõrkus, ja ei tulnud, siis wihastas kuningas wäga, ja lahkus temast ära. Ja nüüd leidis armu üks waene tütarlaps Juuda rahwa seast, selle nimi oli Ester. Temal ei olnud enam isa ega ema, waid ta sugulane Mordekai oli teda üles kaswatanud. Tema oli aga wäga ilusa näuga. Ja Ahasweerus

tõstis Estri kuninga emandaks, ja ei küsinud mitte, mis soost tema oli. Selsamal ajal tegi aga kuningas ka Haamanni suureks üle kõigi würstide, ja kõik kuninga julased pidivad tema ette põlvili maha heitma, aga Mordekai ei teinud seda mitte. Seepärast sai Haamann täis tulist viha, ja pidas nõuu kõiki Juudlasti ära hävitada ühel päeval, mille pääle liisk pidi langema.

2. Kui Mordekai seda kuulda sai, andis ta Estrile käsu, et ta kuninga juure läheks, ja armu paluks oma rahwale. Aga jääl maal oli seadus, et igaüks, kes kutsumata kuninga juure läks, pidi surma surema, olgu siis, et kuningas oma walitsuse-kepi tema poole sirutas. Ja et Estrit ei olnud kutsutud 30 päeval, kartis tema minna. Aga siis paastus tema, ja palus, pani omad kuninglikud riided selga, ja ütles: Kui ma hukka saan, siis saan ma hukka. Ja siis läks Ester kuninga juure sisse. Aga kuningas sirutas oma kuldkapi tema poole wälja, ja küsis: Mis ja nõuad, kuninga emand! Oleks see ka pool kuningriiki, siis peab see sulle antama! Aga Ester ei palunud muud kui seda, et kuningas ja Haamann homme tema juure pidivad joodule tulema. Kui Haamann seda kuulis, läks ta rõõmuga wälja. Aga kui ta õues Mordekait nägi, kes teda mitte ei kummardanud, wõttis ta ette ühte puud lasta ehitada, 50 küünart kõrge, ja kuningale nõuu anda, et Mordekai saaks sinna üles poodud.

3. Selsamal öösel ei saanud kuningas und, ja ta laskis enesele ajaraamatust ette lugeda, mis tema mälestuseks oli üles pandud. Ja jäält leiti, et Mordekai oli kuningale teada annud, kuis kaks teenrit olivad tahtnud kuninga külge kätt pista. Ja kuningas küsis: Mis auustust on selle pääle Mordekaile tehtud? Temale wastati: Ei mingisugust! Just nüüd tuli

Haamann kuninga juure nõuu andma, et Mordekai saaks üles poodud. Siis ütles Ahasweerus: Mis peab sellele mehele tehtama, keda kuningas tahab auustada? Haamann mõtles: keda ta muud mõtleb, kui mind? Ja ütles: Sellele mehele peab kuninglik riie selga, ja kroon päha pandama; ta peab kuninga hobuse seljas sõitma, ja würstid peavad tema ees hüüdma: Nõnda tehakse sellele mehele, keda kuningas auustab! Ja kuningas ütles: Mine ruttu ja tee nõnda Mordekai, Juuda mehega! Ja Haamann tegi seda, ja läks wihaga koju.

4. Pea aga tulivad kuninga teenrid, ja kutsusiwad teda joodule, mis Ester oli walmistanud. Ja kui kuningas wiina jõi, ütles tema Ester: Mis sul on palumist, kuninga emand? Tema ütles: Saagu mulle ja mu rahwale elu antud, sest meie oleme ära-kautamiseks ära müüdnud! Ahasweerus küsis: Kes see on, kes oma südame selle nõunga on täitnud? Ester wastas: See waenlane on seesinane kuri Haamann! Siis tõusis kuningas tulise wihaga üles, ja läks rohu-aeda. Ja üks tema teenritest ütles: Ennäe, jäl on see puu, mida Haamann on Mordekai tarwis teha lastnud, 50 küünart kõrge. Ja kuningas ütles: Pooge Haamann fenna külge! Ja kuningas seadis nüüd, et Juudlased sel päewal, kui nad pidiwad surema, oma waenlastele wasta paniwad, ja neid ära wõitsiwad. Ja selle pääsemise mälestuseks pühitsewad Juudlased Puuriimi ehk liisu-püha.

Sest Jehoowa tunneb õigete teed, aga õelate tee lähed hukka. Law. I. 1, 6. Sest tigidad kautatakse ära, aga kes Jehoowat ootwad, need päriwad maa. Law. I. 37, 9.

Laul N° 167, 4. Omal wiisil. 143.

See Jumal, kes meid kurbastanud, Wõib pea jälle rõõmusta; Kui mure tund on mööda läinud, Ta tuleb oma abiga; Kui sinu meel ei mõtlegi, Ju abi tuleb sinule!

§ 58. Jaabelist tagasi tulemine ja wiimsed prohwetid.

Issand heidab jälle armu oma rahwa pääle, et tema töötus peab täide minema. Esra. 1—10. Nehem. 1—13.

R a w a. 1. Jaabelist tagasi tulemine ja templi ehitamine. 2. Prohwetid Haggai ja Satarja. 3. Esra ja Nehemia. 4. Prohwet Malakia.

1. Kui 70 wangi-aastat mööda oliwad, mis Jehoowa prohweti Jeremia suu läbi oli seadnud, siis äratas Jehoowa Koores'i, Persia kuninga waimu, et ta kuulutada lastis: Jehoowa, taewaste Jumal, on mulle käsu annud, enesele koda üles ehitada Jeruusalemas, Suuda maal. Kes nüüd teie seast tema rahwas on, see mingu sinna üles. Siis wõtsiwad Juuda ja Benjamini soost igauks, kelle waimu Jumal äratas, üles minna Jeruusalemma. Ja Koores lastis Jehoowa koja riistad kätte anda, mis Nebukadneetsar oli ära wiinud. Ja kui seitsmes kuu kätte sai, tuli kõik rahwas kokku Jeruusalemma. Ja Juuda maa walitseja Serubabel ja ülempreester Joosua ehitasiwad Jehoowa altari üles, pidasiwad lehtmajade püha, ja ohwerdasiwad Issandale. Ja kui ehitajad templi alust paniwad, seisiwad sääl preestrid ja lewiitid trumpetidega ja pasunatega Jehoowa kiituseks. Rahwas aga tõstis oma häält hõifates. Aga wanad inimesed, kes endist koda oliwad näinud, nutsiwad suure häälega: nõnda ei wõinud rõõmu hõiskamise häält ära tunda rahwa nutu pärast. Aga Juuda waenlased Samaaria linnades tuliwad Serubabeli juure, ja ütlesiwad: Meie tahame teiega ehitada, sest meie nõuame teie Jumalat nõnda kui teie. Aga nemad ütlesiwad: Meil pole teiega tegemist! Siis keelsiwad Samaaria rahwas templi ehitamist, ja tõstiwad kaebdust ka Persia kuninga juures, nagu oleksiwad Juudlased mässajad. Ja templi ehitamine jäi seisma.

Aga kui kuningas Darius uue luba oli annud, ja prohwet Haggai rahwast ehitamisele äratanud, ruttaswad Serubabel ja Jofua uueste tööle. Ja Dariusse 6. aastal õnnistati Jumala koda suure rõõmuga.

2. Sel ajal elaswad prohwetid Haggai ja Sakarja. Haggai kosutas neid, kes endise templi pärast leinaswad: Weel on natuke aega, siis panen mina kõik paganad wärisema, et nad tulewad selle juure, keda nad igatseswad, ja mina tahan selle koja auuga täita, ja selle wiimse koja auu peab suurem olema, kui esimese. Haggai 2, 7, 9. Prohwet Sakarjale aga näidati palju nägemisi, ja tema kuulutas: Ole üpris wäga rõõmus, Siioni tütar, hõiska Jeruusalema tütar! Waata, sinu kuningas tuleb sulle, õige, ja tema saab abi; wilets, ja sõidab eesli seljas ja ema-eesli sõalu seljas. Sak. 9, 9.

3. Siis tuli Esra, üks mõislik kirjatundja Baabelist üles, ja kuningas andis temale kulda, ja hõbedat, ja kõikwogu riistu Jumala koja teenistuseks. Ja Esra õpetas Israeli rahwast Jehoowa seaduses, parandas Jumala teenistuse korra, lahutas rahwa paganast ja pagana naesist, keda nad oliwad wõtnud. — Aga kui Nehemia, Persia kuninga teener, kuulda sai, et Jeruusalema müürid alles lõhki oliwad, ja ta rahwas wiletsuses elas, siis paastus ja palus tema, ja ütles kuningale: Kui see kuninga meelest hääl on, siis lasse mind üles minna oma wanemate linna, et ma seda üles ehitan! Ja kuningas läkitas teda sinna. Aga kui Juuda waenlased kuulnud, et nemad hakanud Jeruusalema müürid ehitama, saiwad nemad täis wiha, ja tahtsivad Jeruusalema wasta sõdida. Aga Juuda mehed palusiwad Jumalat, ja seadsiwad hoidjaid ööd ja

päewa. Ja neil, kes ehitasiwad, oli igalmehel möök wööl. — Ja kui töö lõpetatud ja müür walmis oli, tuli kõik rahwas kokku, ja Esra astus pun-istme pääle, tegi seaduse raamatu lahti, ja luges seda rahwa ees. Ja nemad nutsiwad, kui nad seaduse sõnu kuulsiwad. Aga Esra ütles: Ärge leinake, sest see päew on meie Issandale püha, ja rõõm Jehoowa pärast on teie rammu. Pääle selle pühitsewad nemad suurt paastu- ja patust-pöörmispäewa, ja uuendasid lepingut, Jehoowa käskude järele elada.

4. Esra ja Nehemia ajal elas ka weel wiinne wana seaduse prohwet Malakia. Tema karistas rahwast tema patu pärast, aga kuulutas ka nimelt: Waata, mina läkitan teile prohwetit Eliia, enne kui tuleb Jehoowa päew, mis on suur ja kardetaw. Malak. 3, 23. Waata, mina läkitan omaingli, ja tema peab minu palge eel teed walmistama ja pea tuleb oma templi juure Issand, keda teie otsite, ja seaduse ingel, keda teie tahate: waata, ta tuleb, ütleb wägede Jehoowa! Malak. 3, 1.

Issand ei heida mitte igaweste ära, waid kui ta saab turwastanud, siis halastab tema oma juure helduse järele. Jer. n. l. 3, 31, 32. Jes. 54, 10. Room. 11, 33.

Katsume kirjjad läbi, sest teie arwate, et teil nende sees on igawene elu, ja need on, mis minust tunnistawad. Joh. 5. 39, 2. Tim. 3, 15—17. 2. Petr. 1. 21.

Laul N° 405, 1. Omal wiisil. 324.

Jeesus rõõmustaja, Hinge jahutaja! Jeesus kaunike!
Oh kui wiivid kaua! Hingel igaw, jõua! Sind ma igatsen.
Jumal Poeg, mu hinge peig. Ei ma muud siin, kui sind aga
Ma pääl nõua taga.

VIII. Nelisada aastat ootamise aega. Malakiasst kunni Kristuseni.

Waata, Ta tuleb, ütleb wägede Jehoowa!

§ 59. Juuda rahwas kolmandama maailmariigi ehk Kreeka riigi all.

2. Mattab. r. 3—7. 9. 1. Mattab. 1—16.

1. Persia kuningas Krooes, teise maailmariigi rajaja, oli Juuda rahwa Baabeli wangist wabaks lasknud. Ta oli kodumaale tagasi tohtinud minna. Sääli oli nüüd lahutus Juuda ja Israeli riigi wahel ära lõppenud. Terwet rahwast nimetati Juudlasteks. Aga waen Juuda ja Samaaria rahwa wahel oli afemele astunud. Mitte kaua ei jäänud aga rahwas Persia riigi alamateks. Sellele tegi kuulus Makedoonia kuningas Aleksander Suur otsa (a. 333), ja ajutas kolmandama maailmariigi ehk Kreeka riigi. Tema oli Juudlaste wasta väga lahke. Kui ta Jeruusalema ära wõitnud, läks ta templisse, ja kumardas Jehoowa ees. Nüüd sai Juuda rahwas nende rahwastega kõige lähemalt kokku, kellele tema elawa Jumala tundmist pidi õpetama. Haritud Kreeka keel sai maailmakeeleks. Sellega oli tee walmis, mille pääl õnnistuse sõnum kõigi rahwaste juure wõis tungida.

2. Pääle Aleksandri surma jagasiwad tema päälikud tema riigi oma wahel ära. Nüüd sai töötatud maa Ptolomäuse walitsuse alla, kes Egiptuse kuningaks sai, ja kelle sugu a. 320—223 walitses. Üks tema järeltulijatest, Ptolomäus Wendade armastaja laskis wana testamendi pühad kirjad Hebreakeelest

Kreeka keelde 70 kirjatundja läbi ümber panna, umbes a. 280 e. Kr. Iisraeli lootus sai sellega jälle paganatele ikka tuttavamaks. Nüüd sai Kanaan Siiria walitsuse alla a. 203 e. Kr., ja raskead ajad tulivad sellega Juuda rahwale. Sest Siiria kuningas Antiohus Epivanes andis kange käsü wälja, et kõik tema rahwad peamad pagana usku heitma. Nastal 169 wõitis tema Jeruusalema ära, laskis 80,000 Juudlast ära tappa, ja 40,000 pärisorjaks müüa. Jehooma templi laskis ta ära teutada, pühad kirjad ja pühad riistad katki kiskuda. Siin sai esimest korda tõeks, mis prohwet Taaniel „pühapaiga ärateutamisest“ oli kuulutanud. Taaniel 11, 31. Kõiki, kes oma usku finni pidasiwad, surmati ära. Nüüd langesiwad palju wanemate seadusest. Aga ka palju oli neid, kes enne suriwad, kui oma usku ära jalgasiwad. Nõnda ei lahkunud elatanud kirjatundja Eleasar, 90 aastat wana, mitte Moosese seadusest, nagu tema käest nõueti. Tema laskis ennast piinata ja surmata, enne kui ta selle wasta ekkis. Loe 2. Makkab. r. 6, 8—31. Niisama wõeti ka 7 wenda ja nende ema finni, et nad mitte paganate usku ei heitnud. Kuningas laskis kõige wanema wenna keele juust wälja lõigata, jalad ja käed maha raiuda, ja teda pannu pääl küpsutada. Ema ja wennad pidiwad juures olema, ja seda kõik nägema. Aga nemad ei annud mitte järele. Nimelt wiimast poega manitses ema weel iseäranis wanemate usku finni pidama. Ja nõnda suriwad nad kõik rõõmuga oma usu eest. Loe 2. Makkab. r. 7. Aga see raske aeg ei olnud mitte kasuta. Juba hakati tundma, et rist karistus oli, mis usule pidi kaswatama. 2. Makkab. 6, 12—15.

3. Sel ajal elas Moodenil linnas Juuda mä-

gedel waga preester Matatias oma wiie pojaga. Tema wasta ütlefiwad Antiokuse päälifud: Tehke ka teie kuninga käfu järele, siis saate teie kuninga sõbrade seltsi. Matatias wastas: Jumal hoidku meid! Meie ei saa mitte ohwerdama ega Jehoowa seadusest ära langema! Waata, siis tuli üks Juudamees, ja ohwerdas kõikide nähes ebajumalaille. Siis sai Matatias täis püha wiha, tappis selle Juudamehe ja kuninga päälifu ära, kes ohwerdama oli sundinud. Ja tema põgenes kõrbesse oma wiie pojaga, ja tema ümber kogus suur hulk mehi, kes Jehoowa seadust armastasiwad. Ja nad karistasiwad paganate wägivalda, ja häwitasiwad ebajumalate altarid ära. Kui Matatias suri, õnnistas tema oma poja Juuda päälifuks, et ta ülekohut oma rahwa seast pidi ära kautama. Juudas wõitis mitu korda Siir-lased ära. Ja tema wõitude pärast nimetati teda auu-nimega Makkabi ehk haamer. Tema järel kannab tema sugu Makkabejide nime. Wiimaks wõitis tema ka Jeruusalema tagasi, ja pani jumalateenistuse jälle korrata a. 165 e. Kr. Selle mälestuseks peeti iga aasta kirikupäewa ehk templi puhastamise püha, mis 8 päewa kestis. Joh. 10, 32. Antiokus tahtis nüüd ise Juudas Makkabile wasta minna. Aga tema langes hirmsa haiguse kätte: ussid siginesiwad tema ihust, ja ta mädanes elawa ihuga ära. Waata, Jumal ei lasse ennast mitte pilgata! Pärast Juuda Makkabeuse surma walitsetiwad tema soost üksteise järele: Joonatan, Siimon Makkabeus ja Johannes Hirkanus. Wiimne häwitas Samariitlaste templi Kariitsimi mäe pääl ära. Ka wõitis tema Gedomi rahwa ära, ja sundis neid Juuda usku ja seadust wasta wõtma. Waata § 12, 3. Tema poeg Aristobuulus nimetas ennast Juuda kuningaks a. 106 e. Kr.

§ 60. Juuda neljandama maailma-riigi ehk Rooma riigi all. Tema sisemine elu ja olu. Waade paganate pääle.

1. Aristobuuluse järeltulijad seisivad pitkas riius üksteise wasta walitsuse pärast. Nende riik oli enam ilmalik, kui waimulik. Sellepärast ei olnud temal suurt õnnistust. Nad otsisid mitu korda abi Roomlaste juures. Ja nõnda neelis Rooma riik nende riigi ära. Kuulus Rooma päalik Pompejus wõitis a. 63 Jeruusalema ära, ja käs kis tema müürid maha kiskuda. Roomlaste ajal aga püüdis Gedon jälle wägimõimu oma kätte saada, et wanem mitte ei pruugiks nooremat teenida (§ 12). Tõeste sai Antipas, Gedomi soost, wägewaks, ja tema poeg Herodes Suur nimetati Rooma poolt Juuda kuningaks a. 40 e. Kr. See oli mees täis werejānu ja ilma armuta. Terwe Makkabeuse soo las kis ta ära hukata, ka oma abikaasa ja kaks poega. Et rahwa meelehāād leida, hakkas tema Jeruusalema templit suure auuga ümber ehitama. Muidu elas tema täieste raganate wiisi. Tema ongi see, kes Betlema lapsi kās kis ära hukata. Ta suri sellejama hirmsa haiguse kätte, mille kätte Antiofus Epwanes oli furnud. Nõnda olivad Juudlased neljandama maailma-riigi all, mida Nebukadneetsar unes oli näinud. Rahu ei toonud see ka mitte Juudale. Sest Rooma riik oli kui raud, mis rahwaste wabaduse oma jala alla sõtkus.

3. Oma patu pärast oli Juuda paganate ikke alla saanud. Aga weel oli tema oma suur warandus: kās k ja tōotus. Kās k peab teda patu tundmisele saatma. Aga seda ei taha Israel. Tema tahab kās u läbi õigeks saada. Ka tōotust mõistab tema wõeriti. Tema oodab päästjat,

kes teda lihalikust orjailkkest pidi päästma. See Messias, kelle pääle lootus üksi teda tema Jumalaga ühendab, kaub ikka enam ja enam tema filma eest ära. Seepärast ei tunnud nemad teda mitte, kui ta tuli. Sellele ebateele saatis rahvast aga nimelt tuttav Wariseeride seltskond. Need nõuawad kásu täitmist ta sõna, mitte ta sifu järele. Weel pühamaks kui kásku ise kásiwad nad wanemate suusõna ja kásu seletusi pidada. Jumala seaduse kõrwa ja üle panewad nemad inimeste seaduse. — Nende kõrwas on aga ka weel Saduseerid táhtsad. Need ei üttele waimu ega inglid ega ülestõusemist olemat. Need on umbusflikud Juudalised, kes wanemate usu ära salgawad, nende wiisi maha jätawad. Nemad hoiawad paganliste Roomlaste poole. Suurem rahwa hulk hoidis aga Wariseeride poole. Tema oli selle pääle uhke, et tal kásusoadus oli, ja Abraam talle isaks. Zuba sellepärast arwas ta ennast igawest elu pärandawat. Ta põlgas kõiki wõeraid ja paganaid, kellel seda kásku mitte ei olnud. — Waimuliku elu wáliste korra üle walitses Juuda juurkohus, keda ülempreester juhatas. Tema oli 70 koguduse wanemast kokku pandud. Esra olla tema asutanud. Enne oli sel kohtul ka õigus üle elu ja surma. Aga kui Juuda Rooma walitsuse alla sai, wõeti see õigus tema käest ära. Nüüd wõis tema üksi õpetuse ja usu asju seletada. — Malakia oli wiimne prohmet olnud. Neid ei tõusnud mitte enam üles. Aga nende asemele astuwad kirjatundjad, nagu Esra üks oli olnud. Büha kirja peawad nemad rahwale õpetama ja seletama. Need teewad seda koguduse kodades, ehk Juuda kooli- ja palwe-majades, mis igale poole asuwad. Kirjatundjad õpetawad aga Wariseeride waimus kásku, mida nad ise enam ei mõista. —

Aga ka tõsiseid wagasid on Iisraelis olemas. Need on waiksed ja wagad, kes alanduses ja tasanuses Issanda ilmumist oodavad nagu Siimon ja Hanna.

3. Aga kuis oli paganatega lugu, kelle wälise wõimu alla ka Iisrael oli antud? Oma teedel oliwad nemad käinud 2000 aastat. Nad pidiwad nägema, kuhu nad saawad, kui Jumala waim neid ei juhi. Ja nõnda satuwad nad enam ja enam patu mudasfe. Küll on mõned nendest, nagu Kreeka ja Rooma rahwas, ajaliku elu lõbustuseks suuri asju ära teinud. Ka see pidi, nagu Kreeka keel ja teadus, kuulus Rooma õigus ja seadus, pärast poole Jumala riigi teenistusesse astuma. Sellepoolest on siis ka nemad juba oma ülesande ära täitnud. Aga see kõik pole paganate südant mitte rahule saatnud. Ka nemad otsiwad ja oodavad, kuis nad Jumalas wõiksid hingata. Sest nende oma jõuu pääle waadates tuli üksi tunnistada: pimedus katab maad, ja pilkane pime rahwast! Nõnda ootis: Iisrael käsuga, paganad käsuta. Säl ep olnud ühtegi wahet. Nad oliwad kõik pattu teinud, ja oliwad Jumala auust ilma. Room. 3, 22, 23. Jah terve ilm ootis Naese seemet, kes tulema pidi ussi pääd rõhuma, ja rahwaid rahule saatma.

Aga kui aeg täis sai, läkitas Jumal oma Poja, et ta pidi naesest sündima, ja käsu alla saama, et tema neid, kes käsu all oliwad, pidi ära lunastama, et meie pidime laste õiguse saama. Galat. 4, 4.

Suhataja.

§. Lehekülg.
 Gesföna 3

I. Maailma loomisest kuni Abraaminini.

M. 4000—2000 e. Kr.

1.	Maailma loomine	7
2.	Efimesed inimesed paradisi aias	9
3.	Batu langemine	10
4.	Rain, Nabel ja Seti, Raini fugu ja Seti fugu	13
5.	Beeputus	15
6.	Noa fugu ja Naabeli torn	18

II. Pääwanemad ehk patriarhid.

2000—1500 e. Kr.

7.	Abrami kutsumine	19
8.	Abrami ust	21
9.	Soodom ja Komorra	23
10.	Isaaki sündimine, *Ismaeli *väljaajamine ja Isaaki ohwerdamine	26
11.	Isaaki naasevõtmine	28
12.	Isaakob ja Gesaw	31
13.	Isaakobi põgenemine ja teenistus Laabani juures	33
14.	Isaakobi kojutulemine	36
15.	Joosep ja tema vennad	38
16.	Joosep wangihoones	40
17.	Joosepit tõstetakse suureks isandaks	42
18.	Joosepi wendade tekkonnad Egiptuse maale	44
19.	Joosep annab enmast oma wendadele tunda	47
20.	Isaakob ja tema pojad Egiptuse maal	49
21.	Hiioh	51

III. Mooses. Israeli rahwa=luugu algab. 1500 e. Kr.

22.	Moosese sündimine ja põgenemine	55
23.	Moosese kutsumine	57
24.	Mooses Vaarao ees	59
25.	Israel pääseb Egiptusest	61
26.	Rörbe teekond kuni Siinai mäeni ja käsu andmine	63
27.	Ruldvasikas	66
28.	Püha koda, Jumala teenistus ja pühad ajad	69
29.	Rörbe-rändamine	71
30.	Bileam	74
31.	Moosese wiimsed kõned ja surm	76

IV. Joosua ja kohtumõistjate aeg. 1450—1095 e. Kr.

32.	Joosua	78
33.	Õimesed kohtumõistjad	82
34.	Simson	84
35.	Rutt	87
36.	Celi ja Saamuel	89

V. Kuningate aeg lahutamata riigi üle. 1095—975 e. Kr.

37.	Saul saab kuningaks	92
38.	Saul langeb, Daawet tõuseb	94
39.	Daawet ja Koljat	96
40.	Daawet ja Joonatan. Saul kiusab Daawetit taga ja sureb	99
41.	Daawet saab kuningaks (1055—1015) ja langeb raskeste	102
42.	Abfalom. Daaweti wiimsed elupäewad	105
43.	Saalomoni walitsus. 1015—975	108

VI. Kuningad lahutatud riigi üle. 975—588 e. Kr.

44.	Riigi lahutamine	112
45.	Prohwet Elias. 900 a. e. Kr.	114
46.	Eliia wiimsed teud	117

§.		Lehekülg.
47.	Elüsa	120
*48.	Prohwetid Hosea, Joel, Amos ja Obadja	124
49.	Prohwet Joonas. 800. a. e. Kr.	125
*50.	Prohwet Jesajas ja Miika. 750 a. e. Kr.	127
51.	Israeli riigi ots. Prohweti Jesaja aeg Juuda riigis	130
*52.	Prohwetid Nahum, Habakuf, Sewanja ja Jeremia. Umber 600 a. e. Kr.	134
53.	Juuda riigi ots a. 588. Prohwet Jeremia aeg	135

VII. Baabeli wangipõlwest Malafiani. 588—400 e. Kr.

*54.	Baabeli wangipõli. Prohwet Hesekiel	138
55.	Prohwet Taaniel Nebufadneetsari ajal	140
56.	Taaniel Belsatsari ja Dariuse ajal	143
57.	Ester	146
58.	Baabelist tagasi tulemine ja wiimsed prohwetid	149

VIII. Melisada aastat ootamise aega. Malafiast kunni Kristuseni.

59.	Juuda rahwas kolmandama maailma-riigi ehk Kreeka riigi all	152
60.	Juuda neljandama maailma-riigi ehk Rooma riigi all. Tema sisetine elu ja olu. Waade paga- nate pääle	155

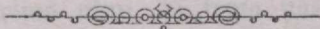
Koolilaste Piibli lugu.

~ ~ ~ ~ ~
Tõine raamat.
~ ~ ~ ~ ~

Uue Seaduse Lugu

ehf

Meie õnnistuse täidesaatmine ja meie igavene
äralunastamine Jeesuse Kristuse, meie
Issanda, läbi.

Esimene piir.

Jeesuse, meie Äralunastaja, püha elu.

Jumala Pojas Jeesuses Kristuses kingitakse Õn-
nistegija ja igawene wahemees, kes inimese
Jumalaga ära sepitab.

I. Selläija ja meie Issanda kuulutamine ja
sündimine. Issanda lapsepöli.

Äralunastaja tuleb Taaweti soost.

§ 1. Sakariias ja Eliisabet.

Jumala ingel kuulutab eelkäija sündimist. Luf. 1, 5—25

K a w a. 1. Selläija wanemad. 2. Ingliseõnum. 3. Sakariia umbust
ja karistus.

1. Heroodese, Juudamaa kuninga ajal oli üks
preester, Sakariias nimi, ja tema naene oli Eliisabet.
Nemad oliwad mõlemad wagad, ja elasivad laitmata.
Aga neil ei olnud last, ja nad oliwad väga elatanud.
Ja see sündis, kui Sakariia kord tuli preestri ammeti
kõrbe pärast suitsjetada, siis läks ta Issanda templisse,
ja kõik rahwa hulk oli õuues ja palus Jumalat.

2. Aga Issanda ingel näitas ennaft temale, ja
seisis suitsjetamise altari paremal poolel. Ja kui Sa-
kariias teda nägi, ehmatas tema ära. Aga ingel ütles:
Ära kardada, Sakariias, sinu palwe on kuulnud; sinu

naene Eliisabet peab sulle poja ilmale tooma, ja sina pead temale nime panema Johannes. Ja sul peab rööm ja väga hääd meel olema, sest tema peab Issanda ees suur olema. Wiina ja kanget joomaega ei pea tema mitte jooma, aga tema peab Issanda eel käima Eliia waimus ja wäes, et ta valmistab Issandale ühe valmistatud rahwa.

3. Ja Safariias ütles ingli wasta: Kust ma seda pean tundma, sest ma olen wana, ja mu naene on väga elatanud. Ingel wastas: Ma olen Raabriel, kes Jumala ees seisab, ja mind on läkitatud, sulle seda hääd sõnumet kuulutama. Ja waata, ja pead keeletumaks jääma selle päewani, kui see sünnib, see-pärast et ja minu sõna pole uskunud. Ja rahwas pani imeks, et Safariias nii kaua templisse wiibis. Aga kui ta wälja tuli, ei wõinud tema mitte nendega rääkida; ja nemad mõistfiwad, et ta templis nägemist oli näinud. Ja tema näitas käega nende poole, ja jäi keeletumaks. Aga kui ta teenistuse korra päewad täis saiwad, läks ta koju.

Sest Jehootwa sõna on õige ja kõik tema töö on tõdusjes! Daw. 1. 33, 4. Jehootwa, eks sinu filmad ei waata usu vääle? Jer. 5, 3. 1. Joh. 5, 10.

Laul № 4. Wiisil: Jeesu tule minule.

Rõige ilma õnnistus, Rõige rahwa röömustus Saffab meile tulema, Kõik maailma aitama.

Wana aja ihaldus, Paradiisi töotus, On nüüd tõeste täidetud, Rahwa mure lõpetud.

§ 2. Mariia, meie Önnistegija ema.

Seesama ingel kuulutab tõotatud Önnistegija sündimist.
Lut. 1, 26—56. Matt. 1, 20—24.

R a w a. 1. Ingli sõnum. 2. Mariia usk. 3. Mariia ruttab Elii-
sabeti juure ja laulab kiituse laulu. 4. Mariia saab Joosepi abikaasaks.

1. Aga kuuendamal kuul pärast seda läkitati ingel Kaabriel Jumalast Kalilea maale, Naatsareti linna, neitsi Mariia juure, kes oli kihlatud ühele mehele Taaweti foost, Joosep nimi. Ja ingel tuli tema juure ja ütles: Tere, kes sa oled armu saanud! Issand olgu sinuga, sina önnistatud naeste seas! Aga kui Mariia teda näha sai, ehmatas ta tema sõna pärast väga ära ja mõtles: mis teretamine see pidi olema? Ja ingel ütles: Ära karda, Mariia, sest sina oled Jumala juurest armu leidnud. Waata, sa pead käima pääle saama, poja ilmale tooma, ja temale nime panema: Jeesus. Seesinane peab suur olema ja Rõigeförgema Bojaks hüütama; ja Issand Jumal ise tahab temale tema isa Taaweti auujärje anda. Tema peab kui kuningas walitsema Saakobi soo üle igaweste, ja tema kuningriigil ei pea otša olema.

2. Aga Mariia ütles ingli wasta: Kuida see peab sündima? sest et ma mehest ei tea. Ja ingel wastas temale: Püha waim tuleb su pääle, ja Rõigeförgema wägi warjab su üle. Seepärast peab ka see Püha, mis sinust sünnib, Jumala Bojaks hüütama. Sest Jumala juures ei ole ükski asi wõimata. Aga Mariia ütles: Waata, siin on Issanda ümmardaja; mulle sündigu su sõna järele! — Ja ingel läks tema juurest ära.

3. Neil päiwil wöttis Mariia kätte, läks rutuga Juuda mägise maale, tuli Sakariia kotta, ja

teretas Eliisabeti. Ja seda kuuldes sai Eliisabet täis püha waimu ja hüüdis: Õnnistatud oled sina naeste seas, ja õnnistatud on sinu ihusugu! Kust see mulle sünnib, et minu Issanda ema minu juure tuleb. Õnnis oled sina, et sina oled uskunud, sest see peab tõeks saama, mis sinule Issandast on öeldud. Ja Mariia ütles: Minu hing auustab väga Issandat, ja mu waim on väga rõõmus Jumala mu Õnnistegija pärast. Sest tema on waadanud oma ümmardaja alanduse pääle, ja waata, sest ajast kiidawad mind öndsaks kõige põlwe rahwas. Sest mulle on suuri asju teinud wägew, ja kelle nimi püha on. — Ja Mariia jäi Eliisabeti juure ligi kolm kuud, ja läks siis tagasi oma kotta.

4. Ja Issanda ingel näitas ennast unes Joosepile ja ütles: Joosep, Taaweti poeg, ära karda mitte Mariiat oma naest enest juure wõttes: tema toob poja ilmale, ja sina pead sellele panema nimi Jeesus, sest tema päästab oma rahwa nende patust. — Kui Joosep unest üles ärkas, tegi tema nõnda kui Issanda ingel teda oli käskinud, ja wõttis oma naese enese juure.

Öndsad need, kes puhtad südamest, sest nemad peawad Jumalat nägema. Matt. 5, 8. Ja ühegi muu sees ei ole õnnistust; sest ühtegi muud nime ei ole taewa all inimestele antud, kelle läbi meie peame öndsaks saama. Ap. t. 4, 12.

Laul № 1. Omal wiisil. 246.

Kuis pean wasta wõtma Sind armas Jeesuke? Kuis sinu wasta tõtma, Mu hinge iluke! Oh Jeesus walgustada Mu südant wõta sa, Et sind siis auustada Ma wõiksin lõppmata.

§ 3. Mislja Johannese sündimine.

Töötatud eelkäija tuleb ilmale. Lut. 1, 57—80.

R a w a. 1. Sündimine ja nime andmine. 2. Sakaria kiituse laul.
3. Papse kaswamine.

1. Ja kui Eliisabeti aeg täis sai, tõi tema poja ilmale, ja tema naabrid ja sugulased olivad röömsad temaga. Ja nemad tulivad kahetsandal päewal last ümber lõikama, ja nimetasiwad teda isa järele Sakariaaks. Aga Eliisabet ütles: Ei mitte, waid tema nimi peab Johannes olema. Ja nemad näitasiwad käega tema isa poole, kuidas tema tahtis, et poega pidi nimetatama. Sakarias küsis ühe lauakese ja kirjutas: Johannes on tema nimi. Sedamaid pääsis tema juu ja keel lahti; tema rääkis ja kiitis Jumalat. Ja kartus tuli kõikide pääle, kes nende ümberkaudu elasiwad, ja kõik ütlesiwad: Mis saab sest lapsukesest saama?

2. Aga Sakarias sai täis püha waimu, rääkis prohwetit wiisil, ja ütles: Kiidetud olgu Issand, Israeli Jumal, et ta on tulnud päästma ja äralunastamist saatma oma rahwale, ja on meile äratanud õnnistuse sarwe oma sulase Daaweti soost. Ja sina lapsuke, sind peab kõigekõrgema prohwetiks hüütama, sest sa pead Issanda palge eel käima, ja tema teed walmistama, meie Jumala südamliku halastuse läbi, mis ka meid on tulnud katsma. See, kes kõigest tõuseb, ja paistma neile, kes istuwad pimeduses ja surma warjus.

3. Aga lapsuke kaswas, ja sai kangeks waimust, ja oli kõrbes selle päewani, kui tema ennast Israeli rahwale pidi näitama. Ja Issanda käsi oli temaga.

Waata, ma läkitan oma ingli ja tema peab mu palge eel teed walmistama ja pea tuleb oma templi juure Issand,

teda teie otstite, ja see seaduse ingel, teda teie tahate. Waata, ta tuleb, ütleb wägede Jehoowa! Malak. 3, 1. —
Law. I. 103, 8; 51, 17.

Paul N° 2. 1. Wiisil: Armas Jeesus awita. 169.

Hosianna, tõstke häält, Hosianna, hüüdke wahwast! Boeg
nüüd Isa järje päält Tuleb waatma oma rahwast, Kõik maa-
ilm nüüd teda kiitku, Hosianna rõõmsast hüüdku.

Keda wanad usklikud Lootes ammu igatsenud, Keda
nemad oodanud, On nüüd rõõmuks meile tulnud: Kõik maa-
ilm nüüd teda kiitku, Hosianna rõõmsast hüüdku.

§ 4. Jeesuse Kristuse sündimine.

Töötatud Lunastaja sünnib Daaweti linnas. Luf. 2, 1—20.

K a w a. 1. Issanda sündimine — ehk jõululaps paneb ilma liikuma,
aga tema ise on waene meie kasuks. 2. Inglise kuulutus — ehk: tema wae-
susest tungib läbi ta Jumala küllus, et meie kartus wõtaks kaduda. 3. Karjat-
sed Betlemas — ehk: esimene jõulufogudus annab Issandale ta Jumala auu.

1. Aga see sündis neil päiwil, et sõna keisrist
Augustusest wälja läks, et kõik maailm pidi üleskirju-
tatud saama. Ja kõik läksiwad ennast lastma üles
kirjutada igaüks oma linna. Siis läks ka Joosep
Kalilea maalt Naatsareti linnast üles Juuda maale
Daaweti linna, mis hüütakse Betlemaks, seepärast et
ta oli Daaweti soost ja pärismaalt, et ta ennast lasteks
üles kirjutada Mariia, oma kihlatud naesega. Ja sääl
tõi Mariia oma esimese poja ilmale, mähkis
seda, ja pani teda maha söime; sest neil ep olnud muud
aset majas.

2. Ja säälkamas wäljal olivad karjatsed öitses,
ja hoidsiwad öösel oma karja. Ja waata, Issanda
ingel seisib nende juures, ja Issanda auu paistis nende
ümber, ja nemad kartsiwad üliwäga. Aga ingel ütles:

Urge kartke! sest waata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis kõige rahwale peab saama, sest teile on täna Daaweti linnas Onnistegija sündinud, kes on Issand Kristus. Ja see olgu teile täheks: teie leiate selle lapse mähitud, ja söimes magawat. — Ja äkitselt oli inglisa taewa sõjawäe hulk; need kiitsiwad Jumalat ja ütlesiwad: Au olgu Jumalale kõrges, ja maa pääl rahu ja inimestest hää meel.

3. Aga kui inglid neist saiwad ära läinud taewa, ütlesiwad karjatsed üksteise wasta: Et läki nüüd Betlemma ja waadake seda asja, mis on sündinud, mis Issand meile on teada annud. Ja nemad tuliwad rutuste, ja leidsiwad Mariia ja Joosepi, ja lapsukesese söimes magawat. Ja kui nemad seda saiwad näinud, lautasiwad nemad asja laiale, mis neile sest lapsukesest oli räägitud. Ja kõik kes seda kuulsiwad, paniwad seda wäga imeks. Aga Mariia pidas kõik need sõnad meeles, ja mõtles nende pääle omas südames. Ja karjatsed läksiwad tagasi, auustasiwad ja kiitsiwad Jumalat kõige see cest, mis nemad oliwad kuulnud ja näinud.

Ja Sõna sai lihaks, ja wöttis kui ühes majas meie seas elada, ja meie nägime tema auu, kui Njast ainusündinud Poja auu, täis armu ja tõtt. Joh. 1, 14. Rõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainusündinud Poja on annud, et ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema. Joh. 3, 16. Sest teie teate meie Issanda Jeesuse Kristuse armu, et tema teie pärast on waejeks saanud, kui ta rikas oli, et teie tema waejuse läbi pidite rikkaks saama. 2. Kor. 8, 9. Wilipp. 2, 6, 7. Luf. 11, 28.

Laulu r. N° 20. Ma tulen taewast ülevalt. Omal wiisil. 33.

Oh wõta, armas Jeesufe, Mu süda sängiks omale! Oh
wõta temas hingata, Et mina sind ei unusta.

Sest rõõmustan mu südamest, Ja kiidan oma Jeesufest.
Ma laulan suure rõõmuga; Mind Jeesus ikka awita.

Müüd olgu kiitus Jumalal', Sel ainu Poja andijal,
Sest inglid toowad rõõmsaste Meil uue aasta sõnume.

§ 5. Lapsukese nime panemine. Siimeon ja Anna.

Taaweti poeg saab Israeli käsu alla, kuna waiksed ja
wagad tema ümber kui oodetud Issanda ümber ennast hakkawad
koguma. Luf. 2, 21—38.

R a w a. 1. Lapsukese ümberõitamine. 2. Kuis ette-seadmise korral
Siimeon teda terwitab. 3. Kuis ta Anna teda wasta wõtab.

1. Ja kui kahetja päewa täis saiwad, et last
pidi ümber lõigatama, siis pandi temale nimi Jeesus,
nõnda kui ingel seda enne oli ütelnud.

2. Ja kui puhastamise päewad (40 päewa) täis
saiwad, wiisiwad nemad lapse Jeruusalemma, et nemad
teda pidiwad Issandale ette seadma ja ohwrit andma
seda mööda, kui Issanda käsuõpetuses on öeldud, ühe
paari turteltuikese ehk kaks tuipoega. Ja waata, üks
inimene oli Jeruusalemas, Siimeon nimi, see oli
õige ja jumalakartlik, ja ootis Israeli
rõõmu, ja püha waim oli tema pääl. Ja tema oli
pühalt waimult sõna jaanud, et ta mitte ei pidanud
enne surema, kui ta Issandat Kristust näinud. Ja
püha waimu läbi tuli tema püha kotta. Ja kui wane-
mad lapsukese Jeesufe sinna tõiwad, wõttis tema teda
oma sülesse, kiitis Jumalat ja ütles: Issand, nüüd
lased sina oma sulase rahuš äraminna oma

õna järele. Seft mu filmad on su õnnistust näinud, mis fina oled walmistanud kõige rahwa nähes walguseks, paganaid walgustama ja oma Israeli rahwa auuks. — Ja Joosef ja Mariia paniwad imeks, mis temast räägiti. Ja Siimeon õnnistas neid, ja ütles Mariia tema ema wasta: Waata, seejinane seisab säääl langemiseks ja ülestõusmiseks mitmele Israelis ja märgiks, kelle wasta räägitakse, aga sinugi omast hingest peab mõõk läbi tungima, et mitme südame mõtlemised peawad awalikuks saama.

3. Ja säääl oli Anna, leiknaene, kes prohwet, Wanueli tütar, ligi 84 aastat wana. See ei tulnud ial ära pühast kojast, teenis Jumalat paastmise ja palwetega ööd ja päewa. Seejinane tuli ka sinna seltsamal tunnil, tunnistas Issanda auu üles, ja rääkis temast kõigile, kes äralunastamist ootasiwad.

Aga kui aeg täis sai, läkitas Jumal oma Poja, et ta pidi naesest sündima ja käsu alla saama, et tema neid, kes käsu all oliwad, pidi ära lunastama, et meie pidime laste õiguse saama. Kal. 4, 4. 5. Aga kes õige leiknaene on ja üksi järele jäänud, see loodab Jumala pääle, ja jääb kindlaste palumiste ja palwete sisse ööd ja päewad. 1. Tim. 5, 5. Malak. 3, 1. Joh, 1, 47.

Laul № 449, 1. Omal wiisil. 342.

Nüüd paistab meile kauniste Me koidu täht nii selgeste, See Jesse wõsufene, Kes Daawetist meil' sündinud, Ja kuningaks meil' kingitud, Ja peiuks Jeesufene! Helbe, Selge, Armufene, kaunikene, oled fina, Sinust ei wõi jääda mina.

§ 6. Hommikumaal targad.

Issand ilmub kui paganate walgus. Matt. 2.

R a w a. 1. Kuis paganad Issandat kuningas-linnas otsiwad. 2. Kuis nad teda wäikeses Betlemas leiawad. 3. Kuis Issandat hoietakse, kuna esimesed weretunnistajad teda oma surmaga auustawad.

1. Kui Jeesus oli sündinud Betlemas Juudamaal, waata, siis tuliwad targad hommiku poolt Jeruusalemma ja ütlesiwad: Kus on sündinud Juudarahwa kuningas! sest meie oleme tema tähte näinud hommikumaal, ja oleme tulnud teda kummardama. Aga kui kuningas Herodes seda kuulis, ehmatas tema väga ära, ja kõik Jeruusalemi temaga. Ja ta kogus kokku kõik ülemad preestrid ja kirjatundjad rahwa seas, ja kuulas neilt, kus Kristus pidi sündima. Ja nad ütlesiwad temale: Betlemas Juudamaal, sest nõnda on prohwetid läbi kirjutatud: Sina Betlem Juudamaal, ep ole milgi kombel vähem Juuda würstide seas, sest sinust peab välja tulema see walitseja, kes minu Israeli rahwast peab kui karjane hoidma. (Mika 5, 1.) Siis kutsus Herodes targad salaja, ja kuulas neilt diete seda aega, millal täht oli paistnud, ja läkitas neid Betlemma ja ütles: Minge ja kuulake dieti häste lapsukest järele, ja kui teie teda leiate, siis kuulutage mulle, et ka mina tulen teda kummardama.

2. Siis läksiwad targad ära, ja waata, täht, mis nemad hommiku maal oliwad näinud, käis nende eel, kunni ta seisis kobe sääl ülewal, kus lapsukene oli. Ja kui nemad tähte nägiwad, saiwad nemad üpris väga rõõmsaks, ja tuliwad sinna kotta ja leidsiwad lapsukese Mariia tema emaga. Ja nad heitsiwad maha, kummardasiwad teda, wõtsiwad oma waranduse lahti ja wiisiwad temale andid: kulda, wiirukit

ja mirri. Ja et Jumal neid unes käskinud mitte Heroodese juure tagasi minna, läksiwad nemad tõist teed tagasi oma maale.

3. Kui targad oliwad ära läinud, waata, siis näitas ennast Issanda ingel Joosepile ja ütles: Tõuse üles ja võta see lapsuke ning tema ema enesega, ja põgene Egiptuse maale, ja ole sääl, kunni ma sulle jaan ütelnud; sest Heroodes püüab seda last ära hukata. — Ja Joosep tõusis üles, ja võttis lapsukese ja tema ema enesega, ja põgenes.öösel Egiptuse maale. — Aga Heroodes, kui ta nägi, et ta tarkadest oli petetud, sai väga wihaseks, ja läkitas wälja, ja laskis ära tappa kõik poeglapsed Betlemmas ja köigis tema rajades, kes oliwad kahe aastased ja nende järgmised, seda aega mööda, mis tema tarkadelt oli kuulunud. — Aga kui Heroodes oli ära furnud, waata, siis näitas ennast Issanda ingel unes Joosepile, ja ütles: Tõuse üles ja võta lapsuke ja tema ema enesega, ja mine Israeli maale; sest need on furnud, kes lapsukese hinge püüdsiwad. Ja tema tuli Israeli maale, ja elas Natfareti linnas.

Tõuse üles, jaagu ja walgustatud, sest siin walgus tuleb, ja Jehoowa auu tõuseb siin üle. Jes. 60, 1. Ja kõik kuningad kummardawad teda, kõik paganad teeniwad teda. Daw. l. 72, 11. Jehoowa hoiab kõiki, kes teda armastawad ja võtab kõik delad ära kautada. Daw. l. 145, 20. Jes. 9, 2. Jes. 60, 1—3. Hiob 5, 12. Joh. 1, 11.

Laul N° 53, 1. Wiisil: Kõik kallid hinge õnnistust. 201.

Müüd kiitke röömsast Issandat Kõik paganad, kõik rahwas, Ja tänage kõik Jumalat, Kes armust on nii rikas, Et heldeste ta walitsen'd Ja oma rahwaks pühitsen'd Teid oma Poja läbi.

§ 7. Jeesus kakstoistkümmend aastat wana.

Jakojas hakkab ilmuma: Jeesus on Jumala poeg! Luf. 2, 40—52.

K a w a. 1. Wanemad on oma kallima kautand. 2. Jakojas on ta leida, kus uus püha tundmine teda täidab. 3. Ta jääb siiski lastuwanemalle sõnawõistluseks.

1. Aga lapsuke Jeesus kaswas ja sai kangeks wainust, täis tarkust, ja Jumala arm oli tema pääl. Ja tema wanemad käiswad iga aasta Jeruusalemas paasapühiks. Ja kui tema kahetoistkümmne aastaseks sai, läksiwad nemad üles Jeruusalemma. Aga kui päewad täis saiwad, ja nemad jälle koju poole läksiwad, jäi Jeesus Jeruusalemma, aga tema wanemad ei teadnud seda mitte. Ja nemad mõtlesiwad teda teekäijate seltsis olevat, tuliwad ühe päewa teed ja otsisiwad teda sugulaste ja tutwate juurest. Ja kui nemad teda ei leidnud, läksiwad nemad tagasi Jeruusalemma, ja otsisiwad teda jälle.

2. Ja kolme päewa pärast leidsiwad nemad Jeesust pühas kajas istumat kes k õpetajate seas, ning kuulwat ja neilt küsivat. Aga kõik kes teda kuulsiwad, ehmatasiwad ära tema mõistuse ja tema kostmiste pärast. Ja kui Mariia ja Joosep teda nägimad, ehmatasiwad nemad väga ära, ja ta ema ütles tema wasta: Poeg, miks sa meile nõnda oled teinud? Waata, minu isa ja mina oleme sind õieti waewaga otsinud. Ja tema wastas: Mis see on, et teie mind olete otsinud? Eks teie ei teadnud, et ma ses pean olema, mis minu Isa pärast on? Ja nemad ei mõistnud mitte seda sõna.

3. Ja tema läks nendega alla, tuli Naatsaretti, ja kuulis nende sõna. Ja tema ema pidas kõiki

neidsinatšid sõnu omas südames. Ja Jeesus kas-
was tarkuses ja pitkuses ja armus Jumala
ja inimeste juures.

Jehoowa ma armastan su poja eluaset ja sinu aumaja
paika. Law. l. 26, 8. 27, 4. 84, 1. Lapsed, kuulge
oma wanemate sõna kõige asjade sees; sest see on Issanda
meele pärast. Koloss. 3, 20. Ükski ei ole ial Jumalat
näinud, ainussündinud poeg, kes Isa süles on, see on
meile ära seletanud. Joh. 1, 18. Joh. 4, 34.

Laul N° 204, 1, 2. Wiisil: Arm kes ja meid oled loonud.

Rõrged uksed, lahti minge, Siionisse laske mind: Rõõm
siin täidab minu hinge, Issand, siis ma leian sind! Siin
näen sinu palet ka Baistwat waimu tulega.

Sinu juure tulin mina, Tule ja müüd minule; Sest
kus aset wõtad sina, Toob ja taewa hingele. Südamesse tule
ja, Sulle templiks olgu ta!

II. Kolm aastat prohwetit ammetit ehk Snnis- tegija õpetus ja teud.

Taaweti poeg ilmutab ennast kui Jumala poeg.

§ 8. Ristija Johanneese juttus ja ristimine.

Johannes walmistab maa pääl sellele teed, keda taewast
Jumala pojaks tunnistatakse. Matt. 3, 1—12. Mark. 1,
1—8. Luf. 3, 1—18. Joh. 1, 32, 33.

R a w a. 1. Johanneese juttus ja ristimine. 2. Tema esimene tun-
nistus. 3. Jeesuse ristimine.

1. Keisri Tibeeriuse walitsuse wiietõistkümmemal
aastal, kui Pontsius Bilaatus Juuda maawalitseja oli,

fai Jumala sõna Safariia poja, Johanneſe kätte. Ja tema kuulutas kõrbes Jordani ümberkaudu meeſeparandamiſe riſtmist pattude andeks andmiſeks, ja ütles: Parandage meelt, ſeſt taewariik on ligi tulnud! Aga Johanneſel oli kuub kameli karwust ja nahkwöö wööl, ja tema roog oli rohutirtsud ja metsmeſi. Siis läks tema juure wälja Jeruusalem ja kõik Juudamaa, ja tema riſtis neid, kui nemad oma pattu üles tunniſtaſiwad. Aga kui ka palju Warifeerid ja Saduſeerid tuliwad, ütles ta nende waſta: Teie wihaſemate madude ſugu, kes on teile näitnud, et teie ſaate ära põgeneda tulewa wiha eest? Seepärast kandke õiget meeſeparandamiſe wilja, ja ärge mõtelge iſeenefes: meil on Abraam iſaks; ſeſt mina ütlen teile, et Jumal wõib neiſtſinatſiſt kiwaſt Abraamile lapsi ſaata. Aga firweſ ſeiſab ka ju puude juure küljes; ſeepärast iga puu, mis hääd wilja ei kanna, raiutakſe maha ja wiſatakſe tulleſſe.

2. Aga kui kõik rahwas omas ſüdames Johanneſeſt mõtleſiwad, ehk tema waheſt peaks Kristus olema, ütles tema: Mina riſtin teid küll weega meeſeparandamiſeks; aga kes minu järele tuleb, ſee on wägewam mind, ja mina ei ole wäärt tema kingapaelu lahti pääſtma. Seega ſama peab teid riſtima püha Waimu ja tulega. Tema wiſflabidas on tema käes, ja ta wõtab oma rehealuſt pühkida, ja niſud aita kokku panna, aga haganad kuskutamatata tulega ära põletada.

3. Sel ajal tuli ka Jeeſus Kalilea maalt Jordani jõele Johanneſe juure, et teda pidi temalt riſtitama. Aga Johannes keelas teda wäga, ja ütles: Mulle on tarmis, et mind ſinuſt peaks riſtitama, ja

fina tuled minu juure. Aga Jeesus vastas: Olgu nüüd nõnda; sest nõnda on meie kohus kõik õigust täieste teha. Siis jättis tema teda. Ja kui Jeesus oli ristitud, tuli ta weest välja, ja waata, taewad tehti tema üle lahti; ja Johannes nägi Jumala waimu kui tuikeste ennast maha lastawat, ja tema pääle tulewat ja jääwat. Ja hääl ütles taewast: See sinane on minu armas poeg, kellest minul hää meel on.

Süüdja hääl on: Walmistage kõrbes Jehoowa teed, tehke lageda maa pääl maantee tasaseks meie Jumalale. Jes. 40, 3. Juba teie siis tunnete, et kes ujust on, need-
suatsed on Abraami lapsed. Kalat. 3, 7. Mark. 16, 16. Hebr. 2, 17. Kalat. 4, 4, 5.

Wiisil: Tulge ristiinimesed. 288.

Rõigis paigus kõrbes kuulbaks: Pöörge ümber patutsed! Lahke häälega nüüd laulbaks: Tehke lahti südamed! Olgu tee nüüd tasane, Sünnis hinge sõbrale, Drud selleks ülendagem, Kõrged mäed alandagem!

Mis on kõwer, õigeks saagu, Mis on mälik tasaseks, Ülekohus maha jäägu, Muutugu ta õiguseks. Lootus, usk ja tasadus, Kannatus ja madalus Olgu ristirahwa ilu, Ülen-
dagu tema elu.

§ 9. Jeesust kiusatakse kuratist.

Kiusatuses wõites tõendab ennast Kristus kui Jumala poeg. Matt. 4, 1—11.

R a w a. Kiusaja nõuab: Isand aidatu ennast oma abiga, liha-himu täites. 2. Isa abiga nõudku ta ilu-uhkust, mis filmadele meelitab. 3. Saadana abi tehku teda ilma walitsejaks, ilma et risti oleks kanda!

1. Siis wiidi Jeesus Pühast Waimust kõrbe, et teda pidi kuratist kiusatama. Ja kui tema neliküm-
mend päewa ja nelikümmend ööd sai paastunud, siis

tuli temale nälg kätte. Ja kiusaja tuli tema juure ja ütles: Kui ja Jumala poeg oled, siis ütle, et need sinatsjed kiivid leiwuks saavad. Aga Jeesus vastas: Kirjutatud on: Inimene ei ela mitte üksipäinis leiwast, waid igast sõnast, mis Jumala suust wälja tuleb. (5. Moos. 8, 3.)

2. Siis wöttis teda kurat enesega püha linna, ja pani teda püha koha harja pääle seisma, ja ütles temale: Kui ja Jumala poeg oled, siis kukuta ennast siit maha, sest kirjutatud on: Tema tahab oma inglid sinu pärast kaskida, ja nemad peawad sind kätte pääle wõtma, et sina oma jalga wasta kiwi ial ei pea tõukama. (Paul 91, 11, 12.) Jeesus ütles temale: Taas on kirjutatud: Sina ei pea Issandat oma Jumalat mitte kiusama.

3. Taas wöttis teda kurat enesega ühe wäga kõrge mäe pääle, ja näitas temale kõiki maailma kuningriikisid ja nende auu, ja ütles temale: Seda kõik tahan mina sulle anda, kui ja maha heidad, ja mind kummardad. Siis ütles Jeesus temale: Tagane minust, saadan, sest kirjutatud on: Sina pead Issandat oma Jumalat kummardama, ja teda üksipäinis teenima. (5. Moos. 6, 13.) Siis taganes kurat temast tüüks ajaks, ja waata, inglid tuliwad tema juure ja teenisiwad teda.

Sest meil pole ülem preester, kellel ei peaks ärrast meelt olema meie nõdruste pärast, waid kes kõiges on kiusatud, otsegu meie, siiski ilma patuta. Hebr. 4, 15.

Wõtke usulikp kätte, miska teie wõite ära kustutada kõik tigeada kurati tulised nooled, ja wõtke õnnistuse raudkübar, ja waimu mõõk, see on Jumala sõna. Ehwes. 6, 16, 17. — 1. Joh. 3, 8. Jakoob. 1, 12.

Saul № 340, 2. Oh wõitlejad, et käige pääle. Wiisil 141.

Mis kardate, et seiske kindlast Nii walmates, kui paludes;
Eks Kristus wõimust saanud auusast Pääd mau! maha rõhudes?
Nüüd käige järel tema wäes, Siis wõimust saate Kristuses.

§ 10. Johanneese tunnistus. Issanda esimised jüngrid. Kaana pulmad.

Jumala poeg Jeesus meie õige õnnistegija ja ainus abi.
Joh. 1, 19—2, 11.

R a w a. 1. Johanneese tunnistus — ehk: Jeesus on Jumala poeg ja Jumala Tall. 2. Kuis see tunnistus mõjub — ehk: kuid esimised jüngrid oma õnnistegija ümber ennast koguvad. 3. Kuis nad tema auu näewad — ehk: puuduses on Jeesus meie ainus abi.

1. See on Johanneese tunnistus, kui Juuda rahwas Jeruusalemast preestrid ja lewitifid läkitasid, et nad temalt pidivad küsima: Kes sa oled? Ja tema ei salanud mitte, waid tunnistas: Mina ep ole mitte Kristus. Ja nemad küsisiwad: Kes siis? Oled sina Eliias ehk prohmet? Ja Johannes kostis: Ei mitte, waid ma olen hüüdja hääl kõrbes: Tehke tasafeks Issanda teed, nõnda kui prohmet Jesaja on ütelnud. Jes. 40, 3. Teisel päewal näeb Johannes Jeesust enese juure tulewat, ja ütleb: Waata see on Jumala Tall, kes maailma patu ära kannab! See sinane on, kellest mina olen öelnud: Pärast mind tuleb mees, kes enne mind on olnud. Ja ma olen näinud ja tunnistanud, et seesinane on Jumala poeg.

2. Teisel päewal seisib Johannes taas ja kaks tema jüngritest. Ja kui ta nägi Jeesust kõndiwat, ütles tema: Ennäe, see on Jumala Tall! Ja need kaks jüngrit käisiwad Jeesuse järele. Aga Jeesus pööris

ennast ümber, ja ütles neile: Mis teie otsite? Nemad ütlesivad: Rabbi (see on: õpetaja!) Kus sina ajet oled? Tema ütles: Tulge ja waadake! Nemad tulivad ja waatasivad, ja jäiwad tema juure. Aga see oli ligi 10. tund. — Üks neist kahest oli Andreas. See leiab esite oma wenna Siimona, ja ütleb temale: Meie oleme Messia leidnud, see on Kristus. Aga kui Jeesus teda nägi, ütles tema: Sina oled Siimon, Joona poeg. Sind peab Kehwaks hüütama; see on: Peetrus ehk Kalju. — Siis tahtis tõisel päewal Jeesus Kalilea maale minna, ja leiab Wilippuse, ja ütleb temale: Käi minu järele! Aga Wilippus oli pärit Betsaidast, Andrea ja Peetruse linnast. Wilippus leiab Natanaeli, ja ütleb temale: Kellest Mooses ja prohwetid on kirjutanud, teda oleme leidnud, Jeesuse, Joosepi poja, Naatsaretist. Natanael wastas: Kas Naatsaretist wõib midagi hääd tulla? Wilippus ütles temale: Tule ja waata! — Aga kui Jeesus nägi Natanaeli enese juure tulewat, ütles tema: Ennäe! Üks tõsine Israeli mees, kelle sees ei ole kawa-lust. Natanael ütleb temale: kust sa mind tunned? Jeesus kostis: Ennegu Wilippus sind kutsus, nägin mina sind, kui sa wiigipuu all olid. Natanael wastas: Õpetaja, sina oled Jumala poeg, sina oled Israeli kuningas. Jeesus wastas temale: Et ma sulle ütelnud: ma nägin sind wiigipuu all — usud sina. Aga sa pead juuremaid asju nägema. Teie peate taewast lahti nägema ja Jumala inglid üles ja maha astuwat inimese poja pääle.

3. Ja kolmandamal päewal oliwad pulmad Kaa-nas Kalilea maal, ja Jeesuse ema oli jääl. Aga Jeesus ja tema jüngrid oliwad ka pulma kutsutud. Ja kui wiina puudus, ütles Jeesuse ema tema

wasta: Neil ep ole wiina. Jeesus ütles temale: Naene, mis mul on sinuga tegemist? Minu tund ep ole weel tulnud. Tema ema aga ütles teenritele: Mis tema teile ial ütleb, seda tehke. — Aga sinna oliwad pandud kuus kivist weeriista. Ja Jeesus ütles neile: Täitke weeriistad weega; ja nemad täitsiwad neid ääre tafa. Ja siis ütles tema: Wõtke nüüd nende feest ja wiige pulmarahwa tallitajale. Ja nemad wiisiwad. — Aga kui pulmarahwa tallitaja wett maitfis, oli see wiinaks saanud. Ja ta ei teadnud mitte, kust see oli; ta kutsus peigmehe ja ütles temale: Sgamees annab esite hääd wiina, ja kui nemad ju küll saanud, siis lahjemat; aga fina oled hääd wiina tänini hoidnud. — See oli imetegude hakatus, mis Jeesus tegi, ja näitis oma auu üles, ja tema jüngrid uskusiwad tema sisse.

Aga minul on suurem tunnistus, kui Johannese tunnistus: sest teud, mis Jsa minule on annud, et ma neid pean lõpetama, needsamad teud, mis mina teen, tunnistawad minust, et Jsa mind on läkitanud. Joh. 5, 36. 1. Peetr. 1, 18, 19. Joh. 1, 11, 12. Room. 12, 15, 17. Eaw. I. 34, 9.

Laul № 187, 9. Wiisil: Kes Jumalat nii lajeb teha. 143.

Mis Jeesus tahab, sündku ikka, Ta wõtab rohkest' halasta,
On see su meeles, pole wiga, Ta wõtab südant waigista;
Kas on mul rõõm wõi häda tääl, Ma loodan halastuse pääl!

§ 11. Jeesus Juuda maal, puhastab templit ja räägib Nikodeemusega.

Terwe rahwas ja üksikud peawad uueks saama Jumala poja koguduses: nemad peawad ülevalt sündima. Joh. 2, 13—3, 18.

R a w a. 1. Jumala Poeg puhastab oma Isa koda. 2. Nikodeemuse käest nõuab tema uuestesündimist, kui ta tahab Jumala riiki saada. 3. Tema karistab teda, et ta seda saladust pole uurinud.

1. Ja Juuda rahwa paasa püha oli ligi; ja Jeesus läks Jerusalemma, ja leidis pühas kofas istuwat neid, kes härgi ja lambaid ja tuikefi müüsiwad, ja rahawahetajaid. Ja tema tegi paelust piitsa, ja ajas kõik pühast-kojast wälja lammaste ja härgadega tükis, ja rahawahetajate raha pillas tema laiali, ja lükkas nende lauad ümber. Ja ütles neile, kes tuikefi müüsiwad: Wiige see siit ära; ärge tehke minu Isa koda kaubakojaks. Siis kostsiwad Juuda mehed temale: Mis tähte näitad sina meile, et sa seda teed? Ja Jeesus wastas: *R i s k u g e s e e s i n a n e t e m p e l m a h a*, ja mina tahan seda kolme päewaga üles ehitada. Siis ütlesiwad Juuda mehed: Seesinane tempel on 46 aastaga üles ehitatud, ja sina tahad teda üles ehitada kolme päewaga? Aga tema rääkis oma ihu templist. Ja kui ta furnuist oli üles tõusnud, siis tuli tema jüngrite meele, et ta seda neile oli ütelnud. — Ja palju uskusiwad tema nime sisse, kui nad tema imetähti nägiwad. Aga Jeesus ise ei uskunud ennast mitte nende kätte, et ta nende südamed ära tundis.

2. Aga üks inimene oli Wariseeride seast, Nikodeemus nimi, Juuda rahwa ülem. Seesinane tuli Jeesuse juure öösel, ja ütles temale: Õpetaja, meie teame, et sa oled Jumalast õpetaja kst tulnud, sest ükski ei wõi neid imetähti teha, mis sina

teed, kui Jumal ei ole temaga. Jeesus vastas ja ütles temale: Tõeste, tõeste, mina ütlen sulle, kui keegi ei sünni ülevalt, ei wõi tema mitte Jumala riiki näha. Nikodeemus ütles tema wasta: Kuis võib inimene tõist forda sündida, kui ta wana on? Jeesus vastas: Kui keegi ei sünni weest ja waimust, ei wõi tema mitte Jumala riiki saada. Mis lihast sündinud, see on liha, ja mis Waimust sündinud, see on waim. Ara pane imeks, et ma sulle olen ütelnud: Teie peate ülevalt sündima. Tuul puhub, kuhu ta tahab, ja sina kuuled tema häält, aga sina ei tea mitte, kust ta tuleb ja kuhu ta läheb; nõnda on igauks, kes waimust on sündinud.

3. Nikodeemus ütles temale: Kuida see võib sündida? Jeesus vastas: Oled sina Israeli õpetaja ja ei mõista seda mitte? — Nõnda kui Mooses ussi on kõrbes ülendanud, nõnda peab inimese poeg ülendatama. Sest nõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainusündinud Poja on annud, et ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema. Sest Jumal ep ole oma Poega mitte läkitanud maailma, et tema maailma pidi hukka mõistma, waid et maailm tema läbi pidi õndsaks saama. Kes tema sisse usub, seda ei mõisteta mitte hukka; aga kes ei usu mitte, juba see on hukka mõistetud, sest tema ep ole uskunud Jumala ainusündinud Poja nime sisse.

Sest nii mitu, kui Jumala waimu läbi juhataakse, needsiatsjed on Jumala lapsed. Room. 8, 14. Kes usub ja seda ristitakse, see peab õndsaks saama; aga kes ei usu, teda peab hukkamõistetama. Mark. 16, 16. Room. 7, 18, 19.

Laul № 218, 8. Wiisil: Dh wõitlejad, et käige pääle. 218.

Ma olen ristitud, kui suren, Mis teewad mulle surm ja haud, Nüüd mina isa maja tunnen, Kus laetud jäädaw armu laud. Jah, igawene õnnistus On nüüd mu lapse-pärandus.

§ 12. Jeesus ja Samaaria naene.

Omaksed panewad wasta, aga wõerad hakkawad ennast Isfanda kui oma Õnnistegija ümber koguma. Joh. 4.

R a w a. 1. Jeesus pakub elawat wett. 2. Tema ilmub kui südame uurija, prohwet ja Messias. 3. Samariitlased usuwad Jeesuse kui maailma õnnistegija sisse — eht: paganate põld hakkab lõikusele walmima.

1. Aga Jeesus jättis Juuda maa maha, ja läks jälle Kalilea maale. Ja ta pidi Samaariaft läbi minema, ja tuli ühte linna, mis Siigariks hüütakse. Aga säälsamas oli Jaakobi kaew. Ja kui nüüd Jeesus teekäimisest wäsinud oli, istus tema kaewu juure maha; ja see oli pea kuues tund. Siis tuli üks Samaaria naene wett tooma. Jeesus ütles temale: Anna mulle juua. Naene wastas: Sina oled Juuda mees, kuidas küsid sina minult juua, ja mina olen Samaaria naene? Sest Juuda rahwas ei lepi mitte kokku Samaaria rahwaga. Aga Jeesus wastas temale: Kui sa teaksid, kes see on, kes sinule ütleb: Anna mulle juua! ja oleksid teda palunud, ja tema oleks sulle elawat wett annud. Naene ütles temale: Isand, ämbrit ep ole sinul, ja kaew on sügaw; kust siis on sinul see elaw wesi? Jeesus wastas: Igaüks, kes sest sinatsest weest joob, see jänutab jälle; aga kes ial saab joonud sest weest, mis mina temale annan, tema ei jänuta mitte ei igaweste; waid see wesi, mis mina temale annan, saab tema sees weekae-wuks, mis oowab igawese elusse. Naene ütles tema

wasta: Jsand, anna mulle seda wett, et mina ei jänuta, ega mulle tarwis ole seia tulla wett tooma.

2. Jeesus ütles: Mine kutsu oma mees, ja tule seia! Naene wastas ja ütles: Minul ep ole meest. Jeesus ütles temale: Sina ütled öieti: minul ep ole meest! — sest wiis meest on sinul olnud, ja kes nüüd sinul on, see ep ole mitte sinu mees. Ja naene ütles temale: Jsand, mina näen, et sa prohwet oled. Meie wanemad on seesinatse mäe pääl Jumalat kummardanud, ja teie ütlete, et Jeruusalemas paik on, kus peab Jumalat kummardatama. Jeesus ütles temale: Naene usu mind, et tund tuleb, et teie ei pea ei seesinatse mäe pääl ega Jeruusalemas Jsa kummardama. Sest aeg tuleb ja on ju nüüd, et tõsised kummardajad peawad Jsa kummardama waimus ja tões. Jumal on Waim, ja kes teda kummardawad, peawad Waimus ja tões kummardama. Naene ütles temale: Ma tean, et Messias tuleb, feda nimetatakse Kristuseks; kui see saab tulnud, siis kuulutab tema meile kõik. Jeesus ütles temale: Mina olen see, kes sinuga räägib.

3. Selle pääle tuliwad jüngrid tagasi, kes linna oliwad läinud rooga ostma, ja naene jättis oma weefruusi sinna, ja läks ära linna, ja ütles rahwa wasta: Tulge, waadake inimest, kes minule kõik on ütelnud, mis mina olen teinud: eks seesinane ei ole Kristus? Siis tuliwad nemad tema juure. Aga wahel ajal palusiwad jüngrid teda: Spetaja söö! Aga Jeesus ütles neile: Minu roog on see, et ma teen selle tahtmise järele, kes mind on läkitanud, ja lõpetan tema töö. Sest tõstke omad silmad üles, ja waadake põldusid, sest nemad on ju walged lõikusele. — Siis palusiwad Samaaria rahwas teda, et ta nende juure pidi

jääma. Ja tema jäi sinna kaks päewa. Ja palju enam uskusiwad nüüd tema sisse tema sõna pärast, ja ütlesiwad naese wasta: Meie ei usu mitte enam sinu kõne pärast; sest meie oleme ise kuulnud ja teame, et feesinane on tõeste maailma Snnistegija, Kristus.

Sest inimese poeg on tulnud otsima ja õndsaks tegema, mis ära kadunud on. Luf. 19, 10. Sndjad need, kes waimust waesed, sest nende pärast on taewa riik. Matt. 5, 3. 1. Tim. 1, 15. Hebr. 11, 1.

Laul N° 368, 1, 2. Wiisil: Helde Jeesufe. 157.

Hinge peiuke, Helde Jeesufel Mina kiidan sinu heldust, Mis mind tõmbab patu elust Armsast tagasi, Hinge peiuke!
Sinu armu pääl' Julge on mu meel, Kui sa heldest mu pääl' waatad, Oma armu abiks saadad, Julge on mu meel Sinu armu pääl'.

§ 13. Kuningamees Kapernaumas. Jeesus Naatsareti koguduse kojas.

Ja Galileas usutakse Issanda sisse, üksi Naatsaret paneb talle wasta. Joh. 4, 43—54. Luf. 4, 14—31.

K a w a. 1. Kuningamehe ust. 2. Issand peab Naatsaretis armujutlust. 3. Et armu ei taheta, mõtab ta kangeste karistada.

1. Aga kabe päewa pärast läks Jeesus Samaariaast Galilea maale, ja rahwas wõttis teda wasta. Ja üks kuningamees oli Kapernaumas, selle poeg oli haige. Ja kui ta kuulis, et Jeesus oli tulnud, läks ta tema juure ja palus teda, et ta pidi alla tulema ja tema poja terweks tegema, sest ta pidi ju ära surema. Siis ütles Jeesus tema wasta: Kui teie ei näe imetähti ega imetegusid, siis ei usu teie mitte. Kuningamees ütles temale: Issand tule alla ennegu mu pojuke sureb! Jeesus wastas: Mine, sinu poeg elab! Ja see

inimene uskus seda sõna, ja läks ära. Kui tema ju oli alla tulemas, tulivad tema sulased tema vastu, ja kuulutasivad: Sinu poeg elab! Siis kuulab tema neilt tundi, millal tema oli paremaks saanud, ja nemad ütlesivad: Gila seitsmendama tunni ajal lahkus soetõbi temast ära. Siis mõistis isa, et see oli sündinud seltsamal tunnil, millal Jeesus temale ütelnud: Sinu poeg elab! Ja tema uskus ja kõik tema pere.

2. Ja Jeesusest wiidi kõne läbi kõige maa sääl ümberkaudu, ja tema õpetas nende koguduse kodades, ja teda auustati kõikidest. Ja tema tuli ka Naatsaretti, kus ta oli üles kaswanud, ja läks oma wiisi järele hingamisepäewal koguduse kotta, ja tõusis üles kirja lugema. Ja tema kätte anti prohwetite Jesaja raamat. Ja kui ta raamatu lahti tegi, leidis tema selle koha, kus kirjutatud oli: Issanda waim on minu pääl; seepärast on ta mind wõidnud, ta on mind läkitanud waestele armuõpetust kuulutama; neid, kes südame poolest rõhutud, parandama; wangidele lahti laskmist kuulutama ja pimedatele nägemist; ja wae-watuid andeksandmise läbi lahti laskma; ja kuulutama Issanda meelepäralist aastat. — Ja kui tema raamatu kinni pani, andis ta seda sulase kätte, ja kõikide filmad koguduse kojas watasiwad üksifilmi tema pääle. Ja tema hakkas ütleva nende vastu: Täna on seesinane kiri tõeks saanud teie kuuldes!

3. Ja nemad paniwad tema armsaid sõnu imeks, ja ütlesiwad: Eks seesinane ei ole Joosepi poeg? Ja tema ütles: Küll teie mulle seda wana sõna ütlete: Ärst, aita iseennast! Mis meie oleme kuulnud Kapernaumas sündinud olemat, tee seda ka siin oma

pärismaal. Aga tõeste, mina ütlen teile: ükski proh-
wet ei ole armas oma pärismaal. Mitu lesknaišt
oli Eliia ajal Iisraelis, kui taewas oli kolm aastat
ja kuus kuud kinnipandud, kui suur nälg oli üle kõige
maa. Aga ei ühegi juure nende seast ei läkitatud
Eliiašt, kui aga Sarepta linna Siidoni maale ühe lese-
naese juure. Ja palju pidalitõbisid oli Iisraelis
prohweti Eliia ajal, aga ükski neist ei saanud puhtaks,
kui aga Naaman, Siiria mees. — Ja kõik saiwad
nüüd täis wiha, kes kogudusekojas oliwad, kui nemad
seda kuulsiwad. Ja nad tõusiwad üles, ja tõukasiwad
teda linnast wälja, ja wiisiwad teda üles mäe otsa,
kuhu linn oli ehitatud, et nemad teda üle kaela pidi-
wad maha kukutama. Aga tema läks keskel neist läbi,
ja läks oma teed, ja tuli alla Kapernauma, Kalilea
maa linna, jäi sinna elama, ja õpetas neid hingamise
päiwil.

Jehootwa, eks sinu silmad ei waata usu pääle? Jerem.
5, 8. **Tema tuli oma sisse ja omaksed ei wõtnud teda**
mitte wasta. Joh. 1, 11. Matt. 25, 35. 1. Joh. 5, 12.

Laul N° 371, 1, 2. Wiisil: Jumal maa ja taewa Looja. 174.

Jeesus, näita oma jõudu, Eks sa ise selgest näe Minu
waese hinge puudu? Eks see meelt sul ärdaks tee? Eks sa
taha päästa mind Patust, et ma teenin sind.

Walgus sina, mina sõge, Püha sa, ma roojane, Sul
on palju armu wäge, Mul on hukatus ju kae; Päästja patust
oled sa, Näita ennast mulle ka!

§ 14. Apostlite ammetisse seadmine.

Issand kutsub kindlaid abilisi oma prohveti-ammeti täitmiseks, et taewariiki maa pääle rajada. Luf. 5, 1—11. 27—52. Mark. 3, 13—19. Luf. 6, 12—18.

R a w a. 1. Imelik kaladunnistus valmistab Peetrust ta suurele ammetile ette. 2. Et Peetrus ennast alandab, kutsub Issand teda inimeste püüdjaks. 3. Ka põlatud patused saavad foguduse tugebeks. 4. 12 apostlit toetawad kui sambad uue testamendi Israeli.

1. Aga see sündis, kui rahwas tungis Jeesuse juure Zumala sõna kuulma ja tema seisus Reneetsareti järwe ääres ja nägi kaks laewa järwe ääres seiswat; aga kalamehed oliwad neist wälja läinud ja loputasiwad noote: siis läks tema ühe laewa pääle, mis Siimona pärast oli, ja palus teda, et ta mäelt natuke pidi ära sõudma; ja Jeesus istus maha, ja õpetas rahwast laewa sees. Aga kui ta lõppis rääkimast, ütles tema Siimona wasta: Sõua sinna sügawa kohta, ja laske omad noodad sisse looma katseks. Siimon wastas: Õpetaja, meie oleme kõige see öö tööd teinud, ja ei ole ühtegi saanud, aga sinu sõna pääle tahan mina nooda sisse lasta. Ja kui nemad seda tegiwad, saiwad nemad suure hulga kalu; aga noot kärises lõhki. Ja nemad tõmbasiwad käega oma seltsimeeste poole, kes teises laewas oliwad, et nemad pidiwad tulema, neid aitama. Ja nemad tuliwad ja täitsiwad mõlemad laewad täis, nõnda et nad wajusiwad.

2. Aga kui Siimon Peetrus seda nägi, heitis tema Jeesuse põlwele ette maha, ja ütles: Issand, mine minu juurest ära, sest ma olen üks patune inimene! Sest suur ehmatus oli tema pääle tulnud, ja kõikide pääle, kes temaga oliwad selle kalasaagi pärast, niisamuti ka Jakooobuse ja Johanneuse, Sebedeuse poegade pääle, kes Siimona seltsimehed oliwad.

Ja Jeesus ütles Siimona wasta: Üra kard, sest ajast pead sina inimesi püüdma! Ja nemad ajasivad laewadega mäele, jätsivad kõik maha ja käisivad tema järel.

*3. Ja pärast seda läks Jeesus wälja, ja nägi ühe töllneri Matteus, ehk Leewi nimi tollihoones istumat, ja ütles temale: käi minu järel! Ja tema jättis kõik maha, tõusis üles, ja käis tema järel. Aga enne tegi ta temale suure wõeraspeu omas kojas, ja suur hulk töllnerid ja tõisi oli tema lauas istumas. Ja kirjatundjad ja Wariseerid nurisesiwad tema jüngrite wasta: Mispärast sööte ja joote teie töllneritega ja patustega? Aga Jeesus wastas: Meile kes terwed on, ei ole arsti tarwis, waid haigetele. Mina ei ole tulnud õigid, waid patusid meeleparandusele kutsuma.

4. Aga Jeesus läks neil päiwil wälja ühe mäe pääle Jumalat paluma ja tema jäi palwesse kõige õö. Ja kui walge sai, kutsus tema omad jüngrid enese juure, ja walitses nende seast kakstõistkümmend. Ta nimetas neid Apostliteks ehk saadikuteks, et nemad pidiwad tema juures olema, ja tema wõiks neid wälja läkitada jutlust pidama. Nende nimed oliwad: 1. Siimon Petrus. 2. Tema wend Andreas, kalamehe Zoon pojad. 3. Johannes ja 4. JakooBUS Wanem, Sebedeuse pojad. 5. Wilippus. 6. Bartolomeus ehk Natanael. 7. Toomas. 8. Matteus ehk Leewi 9. JakooBUS Noorem, Alweuse poeg. 10. Siimon Selootes. 11. Juudas JakooBuse poeg. 12. Juudas Iskariot, kes sai äraandjaks.

Sest teie ep ole mitte need, kes räägiwad, waid see on teie Isa waim, kes teie seest räägib. Matt. 10, 20. Ja kes ei wõta oma risti enese pääle ja ei käi minu järel,

see ep ole mitte minu wäärt. Matt. 10, 38. 2. Peetr. 1, 21. 1 Tessal. 2, 13.

Laul N° 329, 1, 2. Omal wiisil. 121 ehk 122.

Mu järel', hüüab Jeesuse, Kõik ristirahwas tulge, Maa-
ilma ära salake, Mu armu kutsimist kuulge; Ka oma risti
kandke tääl Ja käige minu jälge pääl.

Ma olen walguš sellele, Kes mind siin taga nõuab, Et
see saa surma hädasse Kes minu juure jõuab. Ma püha elu
õpetan Ja taewa teele juhatan.

§ 15. Issanda mäejutlus.

Meie Issand õpetab taewa riiki ja tema õigust taga
nõudma. Matt. 5—7.

R a w a. 1. Taewariigi ofalise meel. 2. Tema õigus. 3. Kuis see
õigus õpetuses ennast avaldab. 4. Kuis tema elus. 5. Saagu ta wabaks
maailma meelest ja murest! 6. Pangu tähele, et ta ebateele ei jattu.
7. Mõislik mees — sõna kuulja ja tegija!

1. Aga kui palju rahwast Jeesuse järel käis,
läks ta üles mäe pääle, ja kui ta sai maha istunud,
tuliwad tema jüngrid tema juure. Ja tema tegi oma
suu lahti, õpetas neid ja ütles: Ondjad need, kes
waimust wae sed; sest nende päralt on taewa
riik. Ondjad need, kes kurwad on, sest nemad peawad
saama rõõmustatud. Ondjad on tāsased, sest nemad
peawad maad pärima. Ondjad need, kellel nälg ja
jänu on õiguse järele; sest nemad peawad täis saama.
Ondjad on armulised, sest nemad peawad armu saama.
Ondjad need, kes puhtad südamest; sest nemad peawad
Sumalat nägema. Ondjad on rahunõudjad, sest neid
peab Sumala lapsiks hüütama. Ondjad need, keda taga-
kiusatakse õiguse pärast; sest nende päralt on taewariik.
Ondjad olete teie, kui inimesed teid minu pärast lai-

mawad ja tagakiusawad ja räägiwad kõiksugu kurja teie pääle, kui nemad waletawad. Rõõmustage ja olge wäga rõõmsad, sest teie palg on suur taewas.

2. Teie olete maa sool; aga kui sool tuimaks saab, miska peab soolaseks tehtama. Teie olete maailma walgus. Ei süüta ükski küünalt ja ei pane seda waka alla, waid küünlajala pääle: siis paistab tema kõikidele, kes kojas on. Nõnda paistku teie walgus inimeste ees, et nemad teie häid tegusid näewad, ja auustawad teie Jsa, kes taewas on. Urge mõtelge, et mina olen tulnud käsku ja prohwetid kautama; mina ei ole tulnud neid kautama, waid tõeks tegema. Sest mina ütlen teile: kui teie õigus ep ole palju ülem, kui kirjatundjate ja Wariseeride õigus, siis ei saa teie taewa riiki.

*3. Teie olete kuulnud, et wanematele on räägitud: Sina ei pea mitte tapma; aga kes ial tapab, see on kohtu wäärt. Aga mina ütlen teile, et igauks kes oma wenna pääle ilmaasjata wiha kannab, on kohtu wäärt; aga kes ial oma wenna wasta ütleb: Raka! See on suure kohtu wäärt; aga kes ial ütleb: Sa jöle! see on põrgutule wäärt. Seepärast kui sina oma annet altari pääle tood, ja jääl su meelde tuleb, et su wennal midagi on sinu wasta; siis jäta sinna oma anne altari ette ja mine ja lepi enne oma wenna ära, ja siis tule ja too oma anne. Armastage oma wihamehi, õnnistage neid, kes teid ära wannuwad, tehke hääd neile, kes teid wihkawad ja paluge nende eest, kes teile liiga teewad, ja teid tagakiusawad; et teie wõiksite saada oma Jsa lapsiks, kes taewas on. —

4. Katsuge, et teie oma waeste andid inimeste nähes ei anna, et teid neist peab nähtama. Aga kui

fina waestele andid annad, siis ei pea sinu pahem käsi mitte teadma, mis sinu parem käsi teeb; ja sinu Isa kes salajasse näeb, küll see sulle maksab awalikult. — Ja kui sina Jumalat palud, siis ei pea sina mitte olema nagu salalikud. Nemad armastavad koguduse kodades ja uulitsate nurkade pääl seistes Jumalat paluda, et neid inimestest peab nähtama. Tõeste mina ütlen teile, neil on oma palk käes. Aga kui sina Jumalat palud, siis mine oma kambri ja pane üks finni, ja palu oma Isa, kes salajas on; ja sinu Isa, kes salajasse näeb, maksab sulle awalikult. Aga paludes ei pea teie ka mitte palju lobisema, nagu paganad; sest nemad armawad, et neid kuuldakse nende suure lobisemise pärast. Teie Isa teab, mis teile tarwis on. Seepärast paluge nõnda: Meie Isa, kes sa oled taewas, pühitsend saagu sinu nimi. Sinu riik tulgu: Sinu tahtmine sündigu kui taewas nõnda ka maa pääl. Meie igapäewast leiba anna meile täna päew. Ja anna andeks meile meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele. Ja ära jaada meid mitte kiusatuse sisse, waid päästa meid ära kurjast: sest sinu päralt on riik ja wägi ja au igaweste. Amen.

5. Urge koguge enestele warandust maa pääl, kus koi ja rooste seda ära rikub, waid koguge enestele warandust taewas, kusa ei koi ega rooste riku ja kusa wargad läbi ei kaema ega warasta. Ükski ei wõi kahte isandat teenida. Teie ei wõi mitte Jumalat teenida ja mammonat. Teie ei pea mitte muretsjema ja ütlemä: Mis peame sööma ehk mis peame jooma? ehk miska peame endid katma? Sest kõik see nõuawad paganad taga; sest teie taewane Isa teab, et teile seda kõik tarwis läheb. Aga

nõudke esite Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõik peab teile päälegi antama.

6. Urge mõistke kohut, et teie pääle kohut ei mõisteta. Sest mis kohtuga teie kohut mõistate, seega peab teie pääle ka kohut mõistetama. Aga mis sa pinda näed oma wenna silmas, aga palki omas silmas ei pane sa mitte tähele. Kõik nüüd, mis teie ial tahate, et inimesed teile peawad tegema, nõndasamuti tehke ka neile; sest see on käsk ja prohwetid. — Minge sisse kitsast wärawast; sest see wäraw on lai, ja see tee on suur, mis hukatuse sisse wiib, ja palju on neid, kes säält sisse lähewad. Ja see wäraw on kitsas, ja see tee on waewaline, mis elu sisse wiib, ja pijut on neid, kes seda leiawad. Aga hoidke ennast waleprohwetite eest, kes teie juure tulewad lammaste riides, aga seestpidi on nemad kiskujad hundid. Ei saa kõik, kes minu wasta ütlewad: Issand, Issand! taewariiki, waid kes teewad minu Isa tahtmise järele, kes taewas on.

7. Sgaüks, kes neid minu sõnu kuuleb ja teeb nende järele, seda pean mina ühe mõistliku mehe sarnatseks, kes oma koha kalju pääle on ehitanud. Ja kui raske sadu tuli, ei langenud ta mitte. Aga igaüks, kes neid sinatfid sõnu kuuleb ja ei tee nende järele, teda peab jöleda mehe sarnatseks peetama, kes oma koha liiwa pääle ehitanud. Ja raske sadu tuli maha, ja tuuled puhusiwad wasta seda koda, ja tema langes maha, ja tema langemine oli suur. — Ja kui Jeesus need kõned sai lõpetanud, ehmatas rahwas tema õpetuse pärast, sest tema õpetas neid kui see, kellel meelewald oli, ja ei mitte kui kirjatundjad.

Aga olge sõna tegijad, ja ei mitte ükski päinis kuuljad, et teie walemõtlemise läbi endid ei peta. Sakoob. I,

22. Sindsad on need, kes Jumala sõna kuulavad ja seda tallele panevad. Luf. 11, 28.

Laul № 196, 1. Wiisil: Müüd ristirahwas laulage. 208.

Mis häda wõib meil sündida, Kui ja meid Issand söödad Siin kauni taewa leiwaga Ja elu weega joodad? Kui sinu waim meid röömustab Ja meie hinge jahutab Su rohke armu läbi.

§ 16. Kapernauma päälik. Alwatud mees.

Suures hädas leiab suur usk weel suuremat Issanda abi. Luf. 7, 1—10. Matt. 8, 5—13. Matt. 9, 2—8. Luf. 5, 18—26.

K a w a. 1. Päälitu palwe ja usk. 2. Kuis Issand seda usku kiidab ja abi annab. 3. Alwatule annab Issand patu andeks, häwitab häda juure ära. 4. Ta karistab kirjatundjaid, ja lõpetab siis ka ihu häda.

1. Aga pärast, kui Jeesus kõik omad kõned sai lõpetanud, läks tema Kapernauma. Ja ühe pääliku julane kes tema meelest kallis oli, oli suremise pääl. Aga kui ta Jeesusest kuulis, läkitas ta Juuda rahwa wanemad tema juure, ja palus teda, et ta pidi tulema, ja tema julase terweks tegema. Ja nemad palusiwad teda ülewäga, ja ütlesiwad: Tema on seda wäärt, et ja temale seda teed, sest tema armastab meie rahwast, ja koguduse koja on ta ise meile üles ehitanud. Ja Jeesus läks nendega; aga kui tema enam kaugel ei olnud, läkitas päälik omad sõbrad tema juure, ja käskis temale öelda: Issand, ära wõta seda waewa näha: sest mina ei ole mitte wäärt, et ja mu katukse alla tuled. Seepärast ei ole ka minagi ennast wäärt arwanud, sinu juure tullagi; waid ütle aga üks sõna, siis saab mu julane terweks. Sest minagi olen inimene tõise walitsuse alla seatud; ja minu all on

fõjamehi, ja ma ütlen sellele: Mine, ja tema läheb, ja tõisele: Tule, ja tema tuleb; ja oma sulasele: Tee seda, siis ta teeb.

2. Aga kui Jeesus seda kuulis, pari ta seda imeks, ja ütles nende wasta, kes järel käiswad: Tõeste, ei Israelistki 'pole mina nii suurt usku leidnud. Aga mina ütlen teile: mitu tulewad hommiku ja õhtu poolt, ja istuwad lauas Abraami- ja Isaaki- ja Jaakobiga taewariigis. Aga kuningriigi lapsed lükatkse wälja kõige sügawama pimeduse sisse: sääl peab olema hulumine ja hammaste kiristamine. — Ja Jeesus ütles sõjapääliku wasta: Sulle sündigu nõnda, kui fina oled uskunud. Ja tema sulane sai terweks seltsamal tunnil.

3. Aga kui Kapernaumas palju rahwast koos oli, kus Jeesus õpetas, kandiswad nemad tema juure ühe alwatud mehe. Aga rahwa pärast ei saanud nemad mitte Jeesuse ligi. Ja nemad läksiwad üles katukse pääle, kiskusiwad selle lahti ja lastsiwad haige woodiga Jeesuse ette maha. Aga kui Jeesus nende usku nägi, ütles ta alwatud mehe wasta: Ole julge, mu poeg, sinu patud on sulle andeks antud!

4. Ja mõningad kirjatundjad rääkisiwad iseenes-tes: See finane teutab Jumalat; kes wõib pattusid andeks anda, muud kui Jumal üksi? Aga kui Jeesus nende mõttid nägi, ütles tema: Kumb on kergem õelda: sinu patud on sulle andeks antud, wõi õelda: tõuse üles ja kõnni? Aga et teie peate teada saama, et inimese Bojal meelewald on maa pääl pattusid andeks anda, ütles ta alwatud mehe wasta: Tõuse üles, wõta oma woodi, ja mine oma kotta. Ja tema tõusis üles ja läks oma kotta. Aga kui rahwas

feda nägi, panivad nemad feda imeks, ja auustasiwad Jumalat, kes niisugust meelewalda inimestele annab.

Jumal paneb juureliste wasta, aga alandlikkudele annab tema armu. 1. Peetr. 5, 5. Seepärast arwame meie, et inimene õigeks saab usu läbi ilma käsutegusita. Room. 3, 28. Aga usk on kindel lootus nende asjade pääle, mis weel oodetakse, ja nende asjade märgu andmine, mis ei nähta. Hebr. 11, 1.

Saul N 267, 1. Dmal wiisil. 317.

Su pääle üksnes, Jeesuse, Siin maa pääl mina loodan. Sa oled rõõmuks minule, Kust mujalt abi oodan? Ei olnud enne kedagi, Ei ole niidki ühtegi, Kes mind mõiks hädas aidata, Sind palun ma, Mu lootus, Jeesus, awita!

---

§ 17. Issanda järelkäimisest. Tema teeb mere vaikseks, ajab roojased waimud wälja. Tema ema ja wennad.

Käigem usus Jeesuse järel: tema on Issand üle kõigi wägede. Matt. 8, 18—34. Luf. 9, 57—62. Mark. 5, 1—20. Matt. 12, 22—50.

R a w a. 1. Issanda järelkäimisest. 2. Jüngerite merehüda ja Issand, kes wägewam, kui lastuwad lained. 3. Tema on Issand ka roojaste waimude üle. 4. Tundkem ära, kes ta on, ja ärge teutagem püha waimu. 5. Jeesuse ema ja wennad — ehk: täitem Isa tahtmist, kuna Poega usus kuuleme!

1. Ja kui Jeesus palju rahwast enese ümber nägi, käskis tema tõine poole järwe ära minna. Ja tema juure tuli üks kirjatundja, ja ütles: Opetaja, ma tahan su järel käia, kuhu sa ial lähed. Ja Jeesus ütles tema wasta: Rebastel on augud ja lindudel taewa all pesad; aga inimese Pojal pole mitte, kuhu tema pää mõiks panna. Aga tema ütles ühe tõise wasta: Käi mu järel! Aga ta ütles: Issand anna mulle luba enne minna ja mu isa maha matta. Aga Jeesus

ütles tema wasta: Lase furnud oma furnud matta; aga sina mine ja kuuluta Jumala riiki! Ja üks tõine ütles ka: Issand, ma tahan ju järel käia! Aga anna mulle luba enne Jumalaga jätta neid, kes mu majas on. Aga Jeesus ütles tema wasta: Ei ükski, kes oma käe adra külge paneb, ja waatab tagasi, ei tõlba Jumala riiki.

2. Ja kui tema laewa läks, siis käiswad tema jüngrid tema järel. Ja waata, siis tõusis suur laenetamine mere pääle, nõnda et laew laenetege kateti, aga tema magas. Ja tema jüngrid tuliwad tema juure, ja äratasiwad teda üles, ja ütlesiwad: Issand, aita meid, meie läheme hukka! Ja tema ütles nende wasta: Mis pärast olete teie arad, teie nõdra usulised? Siis tõusis tema üles, ja ahwardas tuuli ja merd; ja ütles: Ole wait ja waga; siis sai see koguni waiksiks. Aga inimesed imetelisiwad ja ütlesiwad: Misjugune see on, et ka tuuled ja meri tema sõna wõtawad kuulda?

3. Ja kui tema sai tõine poole järwe Kergesea rahwa maale, tuliwad tema wasta kaks kurjast waimust waewatnd. Need tuliwad furnuhaudade seest wälja, ja oliwad wäga hirmsad. Üks neist oli mitu terda ahelatega finni olnud ja ahelad ja jalgrauad katti kiskunud. Ja nemad ütlesiwad ja kisedasiwad: Jeesus, Jumala poeg, mis on meil suuga tegemist? Oled sa seia tulnud meid enne aegu waewama? Ja Jeesus küsis ühelt: Mis su nimi on? Ja tema kostis: Begeon on minu nimi, sest meid on palju. Aga säälsamas oli suur seakari söömas. Ja waimud palusiwad ja ütlesiwad: Kui sa meid wäljaajad, siis anna meile luba seakarja sisse minna. Ja kui Jeesus seda lubas, läksiwad kurjad waimud wälja, ja seakarja sisse, ja terve kari kukutas

ennast ülekaela järwe, ja suri ära wette. Aga kõik linn läks wälja Jeesuse juure, ja palusiwad teda, et ta nende radade päält pidi ära minema. Aga üks mees, kellest kurjad waimud oliwad wäljaläinud, istus riidis ja õige meelega Jeesuse jalgade juures. Aga Issand ütles talle: Mine koju omaste juure, ja kuuluta neile, mis suuri asju Issand sinule on teinud. Ja tema tegi nõnda.

4. Teine kord toodi jälle üks kurjast waimust waewatud Jeesuse juure; see oli pime ja keeletu. Ja Jeesus tegi teda terweks, nõnda et ta rääkis ja nägi. Ja kõik rahwas ehmatas ja ütles: Eks see sinane ei ole Saaweti poeg? Aga kui Wariseerid seda kuulsiwad, ütlesiwad nemad: See sinane ei aja kurje waimusid muidu wälja kui Beeltsebuli, kurjade waimude ülema läbi. Aga Jeesus ütles nende wasta: Iga kuningriik, mis ise keskis riis on, läheb hukka. Kui nüüd Saadan Saadana wälja ajab, kuidas võib siis tema riik seista? Aga kui mina Jumala waimu läbi kurje waimusid wälja ajan, siis on ju Jumala riik teie juure tulnud. Seepärast ütlen mina teile: Iga patt ja teotamine antakse inimestele andeks; aga teotamist püha Waimu wastaei anta inimestele mitte andeks.

5. Kui rahwas weel tema ümber istus, tuliwad Jeesuse ema ja wennad ja kutsusiwad teda. Aga tema wastas neile: Kes on mu ema ehk mu wennad? Ja tema sirutas oma käe jüngerite üle, ja ütles: Waata, minu ema ja minu wennad! Sest kes ial minu Issa tahtmise järel teeb, kes taewas on, see sama on minu wend ja õde ja ema.

Kui keegi minu järel tahab tulla, see salaku iseennast ära, ja wõtku oma rist enese pääle, ja läigu minu järel. Matt. 16, 24. Matt. 10, 37. Minule on antud kõik mee-

wald taewas ja maa pääl. Matt. 28, 18. Saks on Jumala poeg awalikuts jaanud, et tema kurati teud pidi ära rikkuma. 1. Joh. 3, 8. Matt. 17, 5.

Wiisil: Hinge peiufe. 157.

Jeesus meie eel, Kõi ja elu teel, Et sest märku wõtatsime, Sinu järel tõttaksime, Wiid meid armuga Jsamaale sai! Kui on kiusatust, Ringi kinnitust, Et ei keegi kurwal tunnil Kaebaks, ohkaks häda sunnil; Minult ristist all Wõit saab wõitlejal!

§ 18. Naini noormees, Jairuse tütar ja haige naene.

Jaagu häda ka surmahädaks, meie Issand on wägewam kui tema. Luf. 7, 11—17. Matt. 9, 18—26. Mark. 5, 21—43. Luf. 8, 40—56.

K a w a. 1. Kuis hirmu-würst Naini astunud. 2. Kuis elu-würst tema ära wõitnud. 3. Kuis see armu tegu rahwasse mõjunud. 4. Kuis ka Jaitrus surmahädas Jeesus juure tuleb. 5. Niisamuti ka weretõbine naene oma hädaga, kes abi otsib ja abi leiab. 6. Kuis elu-würst ka neitsikesse elusse tussub.

1. Ja see sündis ühel tõisel päewal, et tema ühte linna läks, mis hüütakse Nainiks, ja temaga läksiwad palju jüngrid ja palju rahwas. Aga kui ta ligi linna wärawat sai, waata, siis kanti furnut wälja; see oli oma ema ainus poeg, kes oli lest; ja palju linna rahwas oli temaga.

2. Aga kui Issand teda nägi, siis oli temal wäga hale meel tema pärast, ja ütles temale: *Arnutu!* Ja kui ta ligi sai, hakkas tema puusärgist kinni, aga kandjad seisiwad. Ja tema ütles: *Noormees, ma ütlen sulle, tõuse ülesse!* Ja surnud tõusis istuma ja hakkas rääkima; ja ta andis teda tema emale.

3. Aga nende kõikide pääle tuli hirm, ja auus-

tasiwad Jumalat ja ütlesiwad: Üks suur prohwet on meie seas üles tõusnud, ja Jumal on oma rahwast tulnud katsuma. Ja seehinane kõne wiidi temast laiale kõiki paiku.

4. Aga üks koguduse koja ülem, Jairus nimi, tuli ja heitis Jeesuse jalgade ette maha, ja palus teda enese kotta tulla; sest tema ainus tütar, ligi 12 aastane, oli suremas. Ja ta ütles: Tule ja pane käsi tema pääle, et ta terweks saab ja elusse jääb. Ja Jeesus läks temaga. Aga palju rahwast käis tema järel ja tungis tema pääle.

5. Ja üks naene, kes 12 aastat weretõwes olnud ja kõik oma wara arstide kätte oli ära kulutanud, tuli tema selja taha, ja puutus tema kuu palistusesse. Sest tema mõtles: Saaksin mina aga tema riidesse puutuda, siis saaksin mina terweks. Ja warsti lõppis tema weretõbbi ära. Aga Jeesus ütles: Kes on minuusse puutunud? Aga kui kõik salgasiwad, ütles Petrus ja toised jüngrid: Õpetaja, rahwas tungib sinu pääle, ja sina ütled: Kes on minuusse puutunud? — Aga Jeesus ütles: Üks on minuusse puutunud; sest ma olen tunnud, et wägi minuist on wälja läinud. Müüd tuli see naene wäri-fedes, ja heitis tema ette maha, tunnistas temale üles, mis asja pärast ta temasse oli puutunud, ja kuidas tema nii kohe oli terweks saanud. Aga Jeesus ütles temale: Ole julge, tütar, sinu usk on sind aidanud; mine rahuga!

6. Kui tema alles rääkis, tuli üks koguduse-koja ülema perest, ja ütles temale: Sinu tütar on surnud, ära tee õpetajale waewa. Aga kui Jeesus seda kuulis, ütles tema: Ära kardada, usu aga, siis peab tema abi saama. Ja kui tema sinna kotta tuli, nägi tema wilepubujaid, ning rahwast mässawat. Ja

ta ütles: Mis tüli teie teete ja nutate? Laps ei ole mitte surnud, vaid tema magab. Aga nemad naersivad teda, sest nemad teadsivad, et laps surnud oli. — Ja Jeesus ei lastanud nüüd muud kedagi sisse minna kui Beetruse, Jakoobuse, Johannese ja lapse isa ja ema. Ja tema hakkas lapse kätte kinni, ja hüüdis: Taliita kuumi! See on: Neitsike, tõuse üles! Sedamaid tõu-
nõis neitsike üles ja kõndis. Ja nemad ehmatasivad wäga ära. Aga Jeesus käskis temale süüa anda.

Mina olen ülestõusmine ja elu; kes minu sisse usub, see peab elama, ehk tema küll sureb. Ja igati, kes elab ja usub minu sisse, see ei pea mitte igaweste ära surema. Joh. 11, 25, 26. Taaw. 1. 90, 5. 6; 103, 13. Joh. 5, 28, 29.

Laul N° 469. Omal wiisil. 9.

Mu elu Kristus ise, Surm minu kasu ka. Tal annan hingekese — Siis lahkun õndsast ma.

Suur himu on mul minna Siit ilmast rõõmuga, Su juure, Kristus, sinna, Su riiki pärima.

§ 19. *Saige *Petesda *tiigi *juures. Mees ärakuivanud käega. Patune naene.

Suur abimees Jeesus on ka hingamisepäewa Isand ja patuste sõber. Joh. 5, 1—39. Matt. 12. Luf. 6. Luf. 7, 37—50.

R a w a. 1. Suur on häda, kui Jeesust ei tunta. 2. Jeesus, kes wägewam on kui meie häda, on ka hingamise-päewa Isand. 3. Oma hingamise ja oma töoga peame meie ennast üksi temale ära andma. 4. Siis tema juure, kui ka pattu palju! 5. Muis olgem tema omad, et palju wõiksimine armas-tada, ja andeks saada.

1. Pärast oli Juuda rahwa püha ja Jeesus läks Jeruusalemma. Aga jäl oli lammaste-wärawa ligi üks tiik, keda Hebreä keele nimega Petesda hüüti. Ja jessel oli miis wõlmitud hoonet. Ja nende

tees magasiwad suur hulk haigid, pimedaid, jalutumaid, ärakuivanuid, kes ootasiwad wee liikumist. Sest üks ingel tuli omal ajal maha tiiki ja segas wett: kes nüüd esimejeks pärast weesegamist sisse astus, sai terweks, mis haigus temal ial oli. Aga sääl oli üks inimene 38 aastat haige olnud. Ja Jeesus ütles tema wasta: Kas sa tahad terweks saada? Haige wastas: Issand, pole mull jeda inimest, kes mind tiiki aitaks, kui wett segatakse; aga senni kui mina tulen, astub tõine sisse minu eele.

2. Jeesus ütles temale: Tõuse ülesse, wõta oma woodi ja kõnni! Ja inimene sai warsti terweks, ja wõttis oma woodi ja kõndis; aga see päew oli hingamispäew. Sellepärast ütlesiwad Juuda rahwas sellele, kes oli terweks saanud: Hingamispäew on, sulle ei sünni mitte woodit kanda! Tema wastas: Kes mind terweks tegi, see ütles minule: Wõta oma woodi ja kõnni! Siis küsisiwad nemad: Kes see inimene on, kes sinule jeda ütles? Aga tema ei teadnud jeda weel mitte. — Pärast leidis Jeesus teda pühas-kojas, ja ütles temale: Katsju, sina oled terweks saanud, ära tee mitte enam pattu, et sulle midagi kurjemat ei sünni. — Siis läks see inimene ära ja kuulutas Juuda rahwale, et Jeesus teda terweks teinud. Ja sellepärast kuusas Juuda rahwas Jeesust taga, ja püüdsiwad teda ära tappa, et ta jeda oli teinud hingamispäewal. Aga Jeesus wastas neile: Minu Isa teeb tööd tänini ja mina teen tööd. Sellepärast püüdsiwad nüüd Juudamehed teda weel enam ära tappa, et ta mitte üksi hingamispäewa ei olnud teutanud, waid et ta ka oli ütelnud Jumala enese Isa olewat, ja et ta ennast Jumala sarnatjeks oli teinud. Aga Jeesus wastas ja ütles neile: Isa armastab

poega ja tahab temale veel suuremaid tegusid näidata, kui needsinatsed on. Sest otseski Isa surnud üles äratab ja teeb elawaks, nõnda teeb poeg ka elawaks, keda tema tahab. Isa ei mõista kohut ühegi pääle, waid kõik kohtumõistmise on tema Poja kätte annud, et kõik peawad Poega auustama, nõnda kui nemad Isa auustawad. Katsuge kirjad läbi, sest teie armate, et teil nende sees on igawene elu, ja need on, mis minust tunnistawad.

3. Ja kui Jeesus jälle Kalilea maal oli, läks tema koguduse kotta. Ja waata, sääl oli üks inimene, kelle parem käsi oli ära kuiwanud. Ja nemad küsiwad temalt, ja ütlesiwad: Kas sünnib hingamise-päiwil terweks teha? et nemad wõiksid tema pääle kaewata. Aga tema wastas: Missugune inimene on teie seas, kellel on üks lammas; ja kui see hingamise-päewal auks langeb, eks ta sest kinni ei hakka ja teda wälja ei tõmba! Kui palju ülem on nüüd inimene kui lammas? Seepärast sünnib küll hääd teha hingamise-päiwil. Ja tema waatas ümber nende kõikide pääle täis püha wiha ja ütles selle inimese wasta: Siruta oma käsi wälja! Ja tema sai jälle terweks otsegu tõine.

4. Aga üks Wariseeridest, nimega Siimeon, palus Jeesust, et ta temaga pidi leiba wõtma. Ja waata, üks naene oli jäälhammas linnas, see oli patune. Ja kui ta teada sai, et Issand Wariseeri kijas lauas istus, tõi tema ühe alabastri riista kalli salwiga. Ja tema seis taga tema jalgade juures, nuttis ja hakkas tema jalgu kastma silmaweeaga, ja kui watas neid oma hiustega ja andis tema jalgadele suud, ja wõidis neid salwiga. Aga kui Wariseer seda nägi,

mõtles tema iseeneses: Kui seehinane oleks prohmet, küll ta siis mõistaks misjugune see naene on, kes temasse puudub; sest ta oli patune. Aga Jeesus ütles temale: Mul on midagi sulle rääkimist:

5. Ühel kasumõtjal oli kaks mõlglast, teisil oli mõlgu 500 teenari raha, teisil 50. Aga kui nemad ei jõudnud maksta, kinkis tema mõlemaile jeda. Ütle nüüd: kumb neist mõtab teda enam armastada? Aga Siimon vastas: Ma arwan, see kellele ta enam on kinkinud. Aga ta ütles temale: Sa oled õieti mõistnud. Kas sa jeda naist näed? Mina olen sinu majasse tulnud, sina ei ole minu jalgade tarwis wett annud; aga seehinane on filmameega minu jalgu kastnud ja enese hiustega kuiwatanud. Sina ei ole minule suud annud, aga seehinane, niipea kui ta sisse tuli, ei annud järele minu jalgadele mitu korda suud andmast. Sina ei ole mu pääd õliga wõidnud, ja seehinane on mu jalgu salwiga wõidnud. Seepärast ütlen mina sulle: Tema palju pattu on andeks antud, sest ta on palju armastanud. Aga kellele pisut andeks antakse, see armastab pisut. Ja ta ütles naesele: Sinu patud on sulle andeks antud. Ja need, kes temaga lauas istusiwad, hakkasiwad iseeneses mõtlema: Kes seehinane on, kes ka patud andeks annab? Aga tema ütles naese wasta: Sinu usk on sind aidanud, mine rahuga!

Meie Jumal on ärapäästja ja Jehoowa Issand saadab surmast wälja. Taam. l. 68, 21. Ja tema ütles neile: Inimese poeg on ta hingamise-päewa Issand. Lut. 6, 5.*) üks puhas ja laitmata teenistus Jumala Isa ees on see: waestelaste ja lehknaeste järele kuulama nende wiletsuses, ja iseennast ilma wigata maailmast pidama. Jakob. 1, 27. Matt. 11, 28.

Wiisil: Oh wõitlejad, et käige pääle. 141.

Ma waene olen armu saanud, Jah armu süü ja häda sees, Mis imewiisil lunastanud Mind minu patu uhkuses: Sest olen rõõmus alati Ja fiidan armu otsani.

Ma pidin wiha alla jääma, Ja arm — see wõttis lunasta, Sest Jsa ise lepitama Mind tuli Boja werrega: Mis jeda imet sünnitand? Eks arm, mis mu pääl' halastan'd.

§ 20 Kristija Johannese wangipõli ja surm.

Ustaw Johannes wõitleb ja sureb weretunnistaja surma. Matt. 11, 14. Mark. 6. Luf. 7.

R a w a. 1. Wäline wõitlemine — eht: Johannes jaab wangitorni. 2. Sisemine wõitlemine — eht: Johannes jaab kahe wahesele. 3. Issand tema finnitus — eht: Jeesus kostab oma tunnistaja eest. 4. Johannese surm — eht: weretunnistaja kroon jaab elutrooniks.

1. Ja Herodes, Kalilea maa neliwürst, oli oma wenna Wilippuse naese, nimega Herodias, enesele naefeks wõtnud. Aga Johannes ütles Herodesese wasta: Sul ep ole luba oma wenna naest enesele pidada. Siis las kis Herodes Johannesi finni wõtta, ja teda wangitorni panna. Ja Herodias püüdis teda ära tappa, ja ei wõinud mitte. Sest Herodes kartis Johannest, et ta teadis teda õige ja püha mehe olewat, ja kuulis teda hää meelega, ja tegi mõnda tema nõuandmise järele.

2. Aga kui Johannes wangitornis Kristuse tegusid kuulis, läkitas tema kaks oma jüngritest, ja ütles temale: Kas oled sina see, kes peab tulema, wõi peame meie tõist ootama? Ja Jeesus wastas neile: Minge ja kuulutage Johannesele, mis teie kuulete ja näete: Pimedad näewad jälle, jalutumad käiwad, pidalitõbijed tehakse puhtaks, ja kurdid kuulwad, surnuid äratatakse

üles, ja waestele kuulutatakse armuõpetust. Ja õnnis on, kes ei ial minust ei pahanda.

3. Aga kui need ära läksivad, hakkas Jeesus rahwale rääkima Johannest: Mis olete teie wälja läinud kõrbe waatama? pilliroogu, mis tuulest kõigutatakse? Ehk mis olete teie wälja läinud waatama? Üht inimest pehmete riietega ehitatud? Waata, kes pehmid riidid kannawad, need on kuningate kodade sees. Ehk üht prohwetit? Tõeste, mina ütlen teile, kes weel ülem on, kui prohwet. Sest see on seesama, kellest kirjutatud on: Waata, mina läkitan oma inglisi sinu palge eele, kes sinu teed sinu ees peab walmistama.

4. Aga kui Herodes oma sündimise päewa pidas, ja õhtusöömaaja tegi oma suurile isandatele ja Kalileama ülematele, tantsis Herodia tütar nende ees. Ja see oli Herodesee meele pärast. Ja ta tõotas wandega temale anda, mis ta ial pidi paluma, kui see ka pool tema kuningriiki oleks. Ja tema ema õpetas teda enne, ja ta palus: Anna mulle sedamaid waagna pääl ristija Johannese pää! Siis sai kuningas kurwaks. Aga wannete pärast ja nende pärast, kes temaga lauas istusivad käskis ta temale seda anda. Siis läkitas kuningas, ja laskis wangitornis Johannese pää otsast ära raiuda. Ja see toodi waagna pääl ja anti neitsikese kätte; ja tema wiis seda oma emale. Aga Johannese jüngrid matsiwad teda maha, ja kuulustasiwad Jeesusele, mis oli sündinud.

Ja ärge kartke neid mitte, kes ihu ära tapawad, ja ei wõi mitte hinge tappa; aga kartke enam teda, kes hinge ja ihu wõib rikkuda põrgus. Matt. 10, 28. Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elu krooni anda. Joh. ilm. 2, 10.

Laul N° 329. Mu järel' hüiab Jeesuse, 7. jalm. Wiisil 121.

Siis wõtkem selle elu sees, Kõik risti rõõmsast kanda,
Ja käies Jeesu sammudes Ta hooleks ennast anda: Kes wõit-
lewad siin tema wäes, Neil taewas elu kroon on käes.

§ 21. Rahetõistkümnne ja seitsmekümnne jüngri wälja saatmine.

Island saadab töölisi Jumala riigi wäljale kui missiõni-
kooli. Matt. 10, — Luf. 10.

R a w a. 1. Esimene missiõni proow. 2. Pärastine missiõni töö.
3. Rahetõistkümnne järele valmistawad weel 70 tunnistajat Islandale teed.

1. Ja Jeesus kutsus oma kakstõistkümnend
jüngrit enese juure, ja andis neile meelewalda roo-
jaste waimude üle, neidsamu wälja ajada ja kõike
tõbe ja wiga parandada. Ja ta saatis neid i k k a
k a k s h a a w a l t w ä l j a, ja ütles: Ärge minge
mitte paganate tee pääle ja ärge minge mitte Samaaria
rahwa linna. Aga minge ennemine Israeli ära ka-
dunud lammaste juure, ja kuulutage: t a e w a r i i k
o n l i g i t u l n u d ! Tehke haigid terweks, äratage
furnuid üles, ajage kurje waimusid wälja; ilma olete
teie saanud, ilma andke. Teie ei pea kulda ega hõ-
bedat oma wööl pidama. Sest töötegija on oma toi-
duse wäärt. Aga kui teie ühe koja sisse lähete, siis
teretage seda. Ja kui see selle wäärt on, siis tulgu
teie rahu selle pääle; aga kui see pole mitte wäärt,
siis pööraku teie rahu teie poole tagasi. Ja kes ial
teid wasta ei wõta, jäält kohast minge wälja, ja puis-
take tolme eneste jalgade päält ära. Aga Soodomal
ja Romorral saab kohtu päewal hõlpsam põli olema,
kui niisugusel linnal.

2. Waata, mina läkitan teid kui

L a m b a i d k e s k h u n t i d e s e k k a ; seepärast olge mõistlikud kui ussid ja wagurad kui tuikesed. Ja teid wiiaксе minu pärast ka kuningate ja maawalitsejate ette. Ja kui nad teid nüüd ära annawad, siis ärge muretsege mitte, kuidas ehk mis teie peate rääkima; sest seda peab teile sel tunnil antama, mis teie peate rääkima. Sest teie ep ole mitte need, kes räägiwad, waid see on teie Isa waim, kes teie seest räägib. Ja teid wihatakse kõikidest minu nime pärast. Sest jünger ep ole ülem oma õpetajat, ega julane ülem oma isandat. Aga kes otsani jääb kannatama, see peab õndsaks saama. Ja ärge kartke neid mitte, kes ihu ära tapawad, ja ei wõi mitte hinge tappa; aga kartke enam teda, kes hinge ja ihu wõib rikkuda põrgus. Ka üks warblane ei lange mitte maha ilma teie Isata. — Seepärast igaüks, kes mind tunnistab inimeste ees, teda tahan ka mina tunnistada oma Isa ees, kes taewas on. Aga kes ial mind ära salgab inimeste ees, teda tahan ka mina ära salata oma Isa ees, kes taewas on. Kes isa ehk ema enam armastab kui mind, see ep ole mitte minu wäärt; ja kes poega ehk tüdart enam armastab, kui mind, see ep ole mitte minu wäärt. Ja kes ei wõta oma risti enese pääle ja ei käi minu järel, see ep ole mitte minu wäärt. Kes teid wasta wõtab, see wõtab mind wasta; ja kes mind wasta wõtab, see wõtab teda wasta, kes mind on läkitanud. Ja kes ial ühele neist sinatsist wähe- maist joodab karika täie külma wett jüngri nime pääle, see ei pea omast palgast mitte ilma jääma.

Ja need 12 jüngrit läksiwad wälja, ja kuulutatiwad armuõpetust ja tegiwad haigid terweks.

3. Aga pärast seda seadis Isand ka tõist seit-

seksümend, ja läkitas neid kaks enese eele igasse linna, kuhu ta pidi minema. Ja ta ütles nende wasta: Lõikust on palju, aga pisut töötajaid; sellepärast paluge lõikuse Issandat, et tema töötajaid oma lõikusele wõtaks wälja ajada. — Ja need seitsekümend tuliwad röömuga tagasi, ja ütlesiwad: Issand, kurjad waimudki on meie meelewalla all sinu nimel. Aga Jeesus oli wäga röömus ja ütles: Ma tunnistan su auu üles, Issa taewa ja maa Issand, et sa seda tarkade ja mõistlikkude eest oled warjule pannud, ja oled seda ilmutanud wäetimatele. Ja tema pööras ennast jüingrite poole ja ütles: Kõik on mulle minu Issast antud, ja ükski ei tunne, kes Poeg on, kui aga Issa, ja kes Issa on, kui aga Poeg, ja kellele Poeg seda tahab ilmutada.

Dulge minu juure kõik, kes teie waewatud ja koormatud olete ja mina tahan teile hingamiist saata. Wõtke eneste pääle minu ife ja õppige minust; et mina olen tawane ja südamest alandlik, siis leiate teie hingamiist eneste hingedele. Sest minu ife on hea ja minu koorem on kehja. Matt. 11, 28—30.

Laul № 54, 1. Wiisit: Nüüd paistab meile kauniste. 342.

Sa koidu täht, sa minu kroon, Mu kuningas ja armu troon, Kui suur on sinu heldus! Nüüd röömsaks saab su rahwa meel Et paganail paistab tääl Ka sinu armu selgus. Tõest, Täiest Glu, abi, Sinu läbi nad kõik saawad, Kes find usus kummardawad.

§ 22. Island söödas kõrbes 5000 meest, kõnnib mere pääl ja kõneleb taewa leiwast.

Jeesus meie abi, olgu meie lagedas laanes, ehk mäsfawal merel; tema on taewa leib, tunnistagem ennast usuröömuga tema kui oma Ünnistegija poole! Matt. 14. Mark. 6. Luk. 9. Joh. 6.

R a w a. 1. Kui Jeesus lahkunud, saame tühja kõrbesse. 2. Sääli peame ära tundma, et meie liha meel ja tema arwamine abi ei leia. 3. Island ise tahab siis aidata, imewiisil ja rohkesti. 4. Tulgu siis mõni uus häda mäsfawal merelt: Island aitab uueste, kui meie aga ujume. 5. Kinnitagem ennast tema armust: tema on taewa leib! 6. Taganegu kes tahab, meie tunnistagem ennast tema kui oma ainja Ünnistegija poole.

1. Kui Jeesus kuulis, et Johannes oli ära furnud, ja tema jüngrid oliwad tagasi tulnud, läks tema säält laewaga ühte tühja paika kõrwale ülesse mäe pääle, ja istus sinna jüngritega. Aga rahwas, kes neid nägi ära sõitwat, käis jala linnadest nende järele. Aga kui Jeesus seda rahwa hulka nägi, oli temal nende pärast hale meel, sest nad oliwad otsegu lambad, kellel karjast ei olnud. Ja tema wõttis neid wasta ja rääkis neile Jumala riigist. Aga kui päew weerima hakkas, tuliwad tema jüngrid ja ütlesiwad: See on tühi paik, ja aeg jääb hiljaks. Lase neid ära, et nad wõiwad külade ja alewite sisse minna leiba ostma; sest neil ep ole süüa.

2. Siis ütles Jeesus neile: Andke teie neile süüa. Aga Andreas wastas: Meil ep ole siin enam, kui wiis odra leiba ja kaks kala. Aga mis see on nii mitmele? Ja Wilippusele ütles Island: Kust peame leiba ostma, et neidfinatsed saaksiwad süüa? Seda ütles tema kuusates; sest tema teadis, mis ta pidi tegema. Wilippus wastas: Leiba kahesaja teenari raha eest ei ulata neile mitte, et igaüks neist aga

pisut wõtaks. Siis ütles Jeesus jüngritele: Saatke neid maha istuma ridamisi, halja rohu pääle!

3. Siis wöttis Jeesus need wiis leiba ja laks kala, waatas üles taewa poole, õnnistas ja murdis neid, andis jüngritele ja jüngrid rahwale. Ja need mad sõiwad kõik ja nende kõhud saiwad täis. Siis ütles Jeesus jüngritele: Koristage ülejäänud palukesed kokku, et ühtegi hukka ei saa. Ja kui nad seda tegiwad, täitsiwad nemad 12 korwi täit palukesi. Kui nüüd rahwas seda imetähte nägimad, ütlesiwad nemad: Seesinane on tõeste see prohwet, kes maailma peab tulema. Aga kui Jeesus mõistis, et nemad tahtsiwad tulla, ja teda kuningaks tõsta, läks ta kõrwale mäe pääle üksi.

4. Aga kui õhtu sai, läksiwad tema jüngrid järwe pääle, et Kapernaumi sõita. Aga pime oli ju kões, ja Jeesus ei olnud nende juure tulnud. Ja laew oli ju kesk järwe pääl ja oli õieti hädas laenete pärast, sest tuul oli wasta. Aga neljandamal ööwähikorräl läks Jeesus nende juure ja kõndis järwe pääl. Ja kui jüngrid teda nägimad järwe pääl kõndimad, ehmatasiwad nemad, ja ütlesiwad: See on tont! — ja kisendasiwad hirmu pärast. Aga Jeesus ütles neile: Mina olen see, ärge kartke! Aga Peetrus kostis: Jõsand, kui fina see oled, siis käsi mind enese juure tulla wee pääle. Ja Jeesus ütles: Tule! Siis tuli Peetrus laewast, ja kõndis wee pääl. Aga kui tema tuule nägi kange olewat, kartis tema ja hakkas waja, kisendas ja ütles: Jõsand, aita mind! Aga Jeesus sirutas warsti oma käe wälja, hakkas temast kinni, ja ütles: Oh fina nõdra-usuline! Mis pärast oled fina kabe wabel? Aga nemad läksiwad laewa pääle, ja tuul heitis ära. Aga kes laewas oli-

wad, tuliwad ja kummardasiwad teda, ja ütlesiwad: Tõeste, sina oled Jumala Poeg!

5. Tõisel päewal otsis rahwas Jeesust, ja kui nad teda tõine poole järwe said leidnud, ütlesiwad nemad temale: Spetaja, millal oled sa seia saanud? Jeesus ütles neile: Teie otsite mind, et teie neist leiwust olete söönud, ja teie kõht on täis saanud. Urge nõudke rooga, mis kaub, waid rooga, mis jääb igawesesse elusse, mis inimese Poeg teile tahab anda. Mina olen eluleib. Kes minu juure tuleb, see ei pea nälga nägema; ja kes minu sisse usub, see ei pea ise jänutama. Ja leib, mis mina annan, see on minu liha, mis mina annan maailma elu eest. Kes minu liha sööb ja minu werd joob, sel on igawene elu; ja mina ära-tan teda üles wiimisel päewal.

6. Aga palju tema jüngrid, kui nemad seda kuulsiwad, ütlesiwad: Seesinane kõne on kõwa; kes wõib seda kuulda! Ja nemad läksiwad tagasi ja ei kõndinud mitte enam temaga. Siis ütles Jeesus oma kahetõistkümnne wasta: Kas teiegi ka tahate ära minna? Siis kostis temale Siimon Petrus: Jssand, kelle juure peame meie minema? Sul on igawese elu sõnad. Ja meie oleme uskunud ja tunnub, et sina oled Kristus elawa Jumala poeg.

Kõik filmad ootawad siud, ja sina annad neile nende roa omal ajal. Sa teed lahti oma kae ja täidad kõik, mis elab hää meelega. Taaw. l. 145, 15, 16. Weereta Jehoowa pääle omad teed ja looda tema pääle; küll ta toimetab kõik hästi. Taaw. l. 37, 5. Matt. 6, 31—33.

Laul № 167. Kes Jumalat nii laiseb teha, 3. s. Wiitil 143.

Kõik olgu nii, kui Jumal tahab, Kes kõige⁷ asja tegija; Kuis tema sinu osa jagab Nii pead rahul olema. Küll Jumal teab selgeste, Mis tarwis tuleb kõigile.

§ 23. Seitse tähenduse-sõna taewa riigist.

Isand seletab seda teed, millel taewariik maa pääl pidi edenema ja kosuma. Mark. 4. Luf. 8.

K a w a. 1. Lugu külwajast. 2. Mis tähenduse-sõna on, ja miks Isand neis kõneleb. 3. Mis tähenduse-sõna külwajast tähendab. 4. Lugu umb-rohust nifu seas. 5. Mis see lugu tähendab. 6. Tähenduse-sõna sinepi-wast ja hapu-taignast. 7. Warandusest põllus ja kallist perlist. 8. Roodast.

1. Ja kui palju rahwast ennast Jeesuse juure oli kogunud, siis rääkis tema nende wasta palju tähendamise-sõnade läbi, ja ta ütles: Waata, üks kü l w a ja läks wälja külwama. Ja kui ta külwas, kufkus muißt t e e ä ä r e ; siis tuliwad linnud ja sõiwad seda ära. Aga muißt kufkus k a l j u p ä ä l s e m a a p ä ä l e , kus temal ep olnud palju mulda. Aga kui päike tõusis, wöttis pöud seda kinni, ja et temal juurt ep olnud, kuibas tema ära. Aga muißt kufkus o h a f a t e j e k k a , ja ohakad kaswasiwad üles ja lämmitasiwad seda ära. Aga muißt kufkus h ä ä m a a p ä ä l e , ja mõni kandis saja wõrra, mõni kuuekümne wõrra, aga mõni kolmekümne wõrra wilja Kellel kõrwad on kuulda, see kuulgu!

*2. Ja jüngrid ütlesiwad tema wasta: Mispärast räägid sina meile tähendamise-sõnade läbi? Aga tema wastas: Teile on antud taewariigi salajaid asju mõista, aga neile ep ole mitte antud. Seepärast räägin mina nende wasta tähendamise-sõnade läbi. Ja neile saab tõeks Jeesaja kuulutamine: kuuldes peate teie kuulma, ja ei mitte mõistma, ja nähes peate teie

nägema, ja ei mitte tundma. Sest seesinatse rahwa süda on tuimaks läinud, et nad ümber ei pööra, ja mina neid ei paranda.

3. Aga kui jüngrid küsivad, mis see sõna pidi tähendama, ütles Jeesus: Seeme on Jumala sõna. Aga tee äärsed on need, kes seda kuulevad, aga pärast tuleb kurat, ja võtab sõna nende südamest ära, et nemad ei pea uskuma ega õndsaks saama. Aga kalljud on need, kes rõõmuga sõna vastu võtavad; aga neil ei ole juurt: kuusatuste ajal taganewad nemad jälle ära. Aga mis ohakate sekka kukkus, on need, kes kuulevad ja lähewad oma tööle, ja neid lämmatatakse ära maailma murest ja rikkusest, ja seesinatse elu himudest, ja ei kanna walmist wilja. Aga mis hääma pääl on, on need, kes sõna kuulwad ja kauni ja hää südame sees peawad, ja kannawad wilja kannatades.

4. Ühe töise tähendamise = sõna pani Jeesus nende ette ja ütles: Taewa riik on ühe inimese sarnane, kes hädseemet oma põllu pääle külwas. Aga kui inimesed magasid, tuli tema waenlane ja külwas umbrohtu kesk niisu sekka, ja läks ära. Kui nüüd oras kaswas ja wilja kandis, siis nähti ka umbrohtu. Aga maja isanda sulased tulid tema juure, ja ütlesid: Isand, kas sa ole hädseemet oma põllu pääle külwanud, kust temale nüüd umbrohi tuleb? Aga tema ütles neile: Seda on waenlane teinud. Siis ütlesid sulased: Kas sa siis tahad, et meie peame minema ja seda kokku koguma? Aga tema ütles: Ei mitte! et teie ühtlasi niisu wälja ei kisu, kui teie muud rohtu kokku kogute. Laske mõlemad ühtlasi kaswada lõikuseks, ja lõikuse ajal tahan mina lõikajatele öelda: Koguge

enne umbrohi, ja siduge wihku seda ära põletada, aga niisub pange kokku minu aita.

5. Ja tema jüngrid astusiwad tema juure ja palusiwad: Seleta meile see tähenduse-sõna! Ja tema kostis: Kes hääd seemet külwab, on inimese Poeg. Aga põld on maailm, hää seeme on kuningriigi lapsed; aga umbrohi on tigeda lapsed. Waenlane, kes seda külwab, on kurat. Lõikus on maailma lõpetus. Lõikajad on inglid. Inimese poeg läkitab oma inglid ja nemad koguwad kõik pahandused tema kuningriigi seest ja neid, kes käsu wastu teewad ja heitwad neid tulesse ahju, ja sääl peab olema hulumine ja hammaste kiristamine. Aga õiged peawad paistma kui päike oma Jsa kuningriigis. Kel kõrmad on kuulda, see kuulgu!

6. Weel töisi tähenduse-sõnu pani Jeesus jüngritele ette ja ütles: Taewa riik on si ne pi = i w a = ke se sarnane, mis üks inimene wöttis ja külwas oma põllu pääle, mis küll kõige wähem on kõigist seemnist; aga kui ta saab üleskaswanud, siis on ta kõige suurem aia rohtude seast, ja saab puuks, nõnda et linnud taewa alt tulewad ja teewad pesad tema okste pääle. —

Taas on taewariik h a p u = t a i g n a sarnane, mis üks naene wöttis ja segas kolme waka jahu sekka, kunni kõik läks hapnema.

7. Taas on taewariik ühe w a r a n d u s e sarnane, mis põllul auku maha pandud, mis üks inimene leidis ja salaja pidas, läks säält ära röömus selle pärast, ja müüs kõik ära, mis temal oli, ja ostis selle põllu.

Taas on taewariik ühe kaupmehe sarnane, kes h ä i d p e r l i d otfis. Kui tema ühe falli perli leidis; läks tema ja müüs kõik, mis temal oli, ja ostis falli perli.

8. Taas on taewa riik ühe nõoda sarnane, mis meresse wistakse ja kõiksugu kalu kokku weab, mis nemad, kui see täis on, üles mäele weamad, ja istuwad maha, ja koguwad hääd astjate sisse, aga pahad wiskawad nemad ära. Nõnda peab see sündima maailma lõpetusel.

Minu õpetus ei ole mitte minu, waid selle kes mind on läkitanud. Joh, 7, 16. Wõtke tasase meelega sõna wasta, mis teie sisse on istutatud, ja wõib teie hinge õndsaks teha. Jakob. 1, 21. Taaw l. 110, 1. Matt. 5, 16. Matt. 22, 14.

Saul № 204, 4. Wiisil: Arm kes ja mind oled loonud. 175.

Kui su seemet külvatakse, Tee mind heaks wiljamaaks, Anna, et mis kuulutakse, Minu mõistust walgustaks, Minu südant puhastaks, Mu sees walmiks wiljaks saaks.

§ 24. Kananea-maa naesest ja keeletumast kurdist.

Jeesus ilmub kui kõige ilma õnnistegija ja waesemate abi, usku kaswatades ja usku äratades. Matt. 15, 21—29 Mark. 7, 24—37.

K a w a. 1. Mis Kananea naist Kristuse juure wiis. 2. Mis ta esmalt Kristuse juures leidis. 3. Mis ta säält kaasa tõi, et ta usus mitte ei kõikunud. 4. Kuis Issand keeletumat kurti hädas usule äratab ja abi wasta walmistab. 5. Kuis ta selle pääle abi annab ja südame ja suu kiitusele awab.

1. Ja Jeesus läks ära Tiiruse ja Siidoni poole. Ja waata, üks K a n a n e a n a e n e tuli säält rajadest wälja ja k i s e n d a s : Issand, Taaweti poeg, halasta minu pääle, minu tütart waewatakse kurjast waimust kurjaste.

2. Aga tema ei wastanud temale sõnagi. Siis astusiwad tema jüngrid tema juure ja palusiwad teda: Saada teda ära, sest ta kihutab meid taga. Aga tema kostis: Mina ep ole mitte läkitatud kuid aga Issraeli

foo ära kadunud lammaste juure. Aga naene tuli, kummardas teda ja ütles: Issand, aita mind! Aga Jeesus ütles: See ep ole mitte hää, et laste leib võetaks ja koerte ette heidetaks. Aga tema ütles: Jah, Issand, kummatagi söövad koerukesed neist raasuketest, mis nende ijandate laua päält maha langewad.

3. Siis kostis Jeesus ja ütles tema wasta: Oh naene, sinu usk on suur; sulle sündigu nõnda, kui sa tahad. Ja tema tütar sai terweks sest samast tunnist.

4. Kui Jeesus jälle Tiiruse ja Siidoni rajadest wälja läks, tuli tema Kalilea järwe ääre. Ja nemad töiwad tema juure ühe kurdid, kellel kida keel oli, ja palusiwad teda, et ta oma käe tema pääle paneks. Ja tema wöttis teda rahwa seast kõrwale, pistis omad sõrmed tema kõrwu, ja sülitas ja puutus tema keelt. Ja waatas üles taewa, õhkas ja ütles temale: Ehmata! see on: saa lahti!

5. Ja sedamaid saiwad tema kõrwad lahti, ja tema keele köidid pääsis lahti, ja tema rääkis selgeste. Ja tema keelas neid seda ühelegi rääkimast. Aga mida enam tema neid keelas, seda enam kuulutasiwad nemad seda. Ja nemad ehmataiwad ülewäga ära, ja ütlesiwad: Tema on kõik hästi teinud; kurdidki teeb tema kuulma ja keeletumad rääkima.

Olge rõõmsad lootuses, kannatlikud ahastuses; jääge kindlaste palwesse. Room. 12, 12. Aga usk on kindel lootus nende asjade pääle, mis weel oodetakse, ja nende asjade märguandmine, mis ei nähta. Hebr. 11, 1. Taaw. l. 50, 15. Joh. 20, 31.

Laul № 211, 3, 4. Wiisil: Oh Jeesus Kristus tule sa. 31.

Kes sinust ära efsinud, Ja sinu karjast lahkunud, Neid oma juure juhata, Ja nende haawu paranda.

Kõik kurdid pane kuulma sa, Ja keeletumad rääkima, Et sinu häält nad kuuleksid, Su nime auu nad kiidaksid!

§ 25. Peetruse tunnistus. Isand kuulab esimest korda oma kannatamist ette. Teda muudetakse.

Tunnistust on tarwis selle Isanda kohta, kes kannatades auu sisse läheb. Matt. 16, 13—17, 9. Mark. 8, 27—9, 9. Luf. 9, 18—36.

K a w a. 1. Kes see Isand on, kelle sisse meie usume. 2. Kuis ta kannatades meid pidi lunastama, kui ta liha tarkus seda ei mõista. 3. Kuis meie tema järel peame käima, kui ta risti kannatada tuleb. 4. Kuis Jeesu au ilmub walguses, mis tema ümber särab, pühades, kes temaga räägivad. 5. Miisama ta tunnistuses, mida Isa annab ja kosutuses, millega ta jüngerid tõöstib.

1. Aga kui Jeesus tuli Keiserea Wilippuse linna rajale, küsis tema jüngeritelt: Keda ütlevad inimesed mind, inimese Poega olewat? Nemad ütlesiwad: Mõned ütlevad, et sa oled ristija Johannes; aga teised, Eliias, aga teised, Jeremias, ehk üks prohwetitest. Tema ütles nende wasta: Aga keda teie mind ütlete olewat? Siis wastas Siimon Peetrus, ja ütles: Sina oled Kristus, elawa Jumala poeg. Ja Jeesus ütles temale: Onnis oled sina Siimon, Joonas poeg, sest liha ja weri pole sulle seda mitte teada annud, waid minu Isa kes taewas on. Ja mina ütlen sulle ka: Sina oled Peetrus: ja seestinatse kalju pääle tahan mina oma koguduse ehitada, ja pörgu wärawad ei pea seda mitte ära wõitma. Ja mina tahan sulle taewariigi wõtmed anda.

2. Sest ajast hakkas Jeesus teatama oma jüngeritele, et tema pidi Jeruusalemma minema, ja palju kannatama, ja et teda pidi ära tapetama ja kolmandamal päewal ülesäratatama. Ja Peetrus wõttis teda iseäranis, hakkas teda noomima, ja ütles: Isand, heida enese pääle armu: argu jündigu sulle

fedal! Aga tema pööras ennast ümber ja ütles Peetruse wasta: Tagane minust, Saadan! sina oled mulle pahanduseks, sest sina ei mõtle mitte see pääle, mis Jumala, waid mis inimeste meele pärast on.

3. Siis ütles Jeesus oma jüngritele: Kui keegi minu järele tahab tulla, see salaku iseennast ära ja wõtku oma rist enese pääle, ja käigu minu järel. Mis kasu on inimesel sest, kui ta kõik maailma kasuks saaks, aga oma hingele kahju teeks; ehk mis lunastamise hinda wõib inimene oma hinge eest anda? Sest inimese Poeg tuleb oma inglitega oma Isa auu sees, ja tajub iga ühe kätte tema teu järele.

4. Ja kuue päewa pärast wõttis Jeesus enesega Peetruse ja Sakoobuse ja Johanneuse, ja wiis neid üles ühe kõrge mäe pääle isepäinis. Ja kui ta palus, läks tema tegumood tõise näule, teda muudeti nende ees, ja tema pale paistis otsegu päike, ja tema riided saiwad walgeks otsegu walgus. Ja waata, Mooses ja Eliias näitasiwad endid neile, ja kõnelesiwad temaga sest kannatamise otsast, mis tema Jeruusalemmas pidi lõpetama. Aga Peetrus ütles Jeesusele: Issand, siin on meil hää olla: kui sa tahad, siis teeme seia kolm maja, ühe sinule, ühe Moosesele ja ühe Eliale.

5. Ja kui tema alles rääkis, waata, siis warjas nende üle üks selge pilwe, ja üks hääl pilwest ütles: Seesinane on mu armas poeg, kes minu meele pärast on, teda kuulge! Ja kui jüngrid seda kuulsiwad, heitsiwad nemad filmili maha, ja kartsiwad wäga. Aga Jeesus tuli nende juure, puutus neisse, ja ütles: Tõuske üles ja ärge kartke mitte! Kui nemad omad filmad üles tõstsiwad, ei näinud nemad kedagi kui Jeesust üksipäinis. Ja kui nemad mäelt alla läksiwad,

käskis neid Jeesus, ja ütles: Teie ei pea seda näitmist ühelegi ütlemata, kunni inimese Poeg saab surruust üles tõusnud.

*) Kui sina oma suuga saad üles tunnistanud Jssanddat Jeesust, ja saad uskunud omas südamas, et Jumal teda on surruust üles äratanud, siis pead ja õndsaks saama. Room. 10, 9. Aga needsiuatsed (imetähed) on kirjutatud, et teie peate uskuma, et Jeesus on Kristus, Jumala Poeg, ja et teie peate usju läbi elu saama tema nime sees. Joh. 20, 31. Wilpp. 2, 8. Joh. 5, 23.

Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

See on see walgus kõrgest, Mu Jssand Jeesus tõest, Kes paistab ilma järgest Täis auu meil suurest wäest: See Jssand ja ta elu Ei mõi mul kustuda, Mu ülem hinge ilu On Onnistegija.

---

§ 26. Sündinud pimedast.

Jeesus ilmub kui ainus pimedate walgus, kui ka waenlased ta tegusid salgawad. Joh. 9.

R a w a : 1. Sündinud pime oma suure hädaga. 2. Jssand oma imelise abiga. 3. Waenlased oma mäsawa wihaga. 4. Nägijaks saanud õnetu oma usuga.

1. Ja kui Jeesus mööda läks, nägi tema ühe inimese, kes pime oli sündinud. Ja tema jüngrid küsijiwad temalt: Kes on pattu teinud, seesinane wõi tema wanemad, et ta pime on sündinud? Jeesus kostis: Ei seesinane ole pattu teinud, ega tema wanemad, waid et Jumala teud temas pidiwad awalikuks saama. Mina pean tegema selle tegusid, kes mind on läkitanud, nii kawa kui päew on; öö tuleb, millal ükski ei wõi midagi teha.

2. Kui ta seda sai ütelnud, sülitas tema maa pääle, ja tegi muda süljest, ja võidis selle mudaga pimedada filmi, ja ütles tema wasta: Mine, pese filmi Siloa tiigis! Siis läks tema sinna, ja pesti filmi, ja tuli nägew tagasi. See sündis aga hingamise päewal. Aga naabrid ja kes teda enne oliwad näinud pimedada olewat, ütlesiwad: Eks seesinane see ole, kes istus ja kerjas? Aga nemad ütlesiwad: Tema on sedasama nägu. Aga tema ise ütles: Mina olen see! Siis ütlesiwad nemad temale: Kuida on sinu filmad lahti tehtud? Ja tema jutustas neile seda. Siis küsisiwad nemad: Kus on see Jeesus? Tema ütles: Ei mina tea!

3. Siis wiisiwad nemad teda, kes enne pime oli olnud, Wariseeride juure. Ja nemad küsisiwad temalt, kuida tema oli nägijaks saanud. Aga tema ütles: Tema pani muda minu filmade pääle, ja mina pesin neid, ja näen. Siis ütlesiwad mõningad Wariseeridest: Seesinane ei ole Jumalast, et ta hingamise-päewa ei pea. Aga teisid ütlesiwad: Kuida võib patune inimene niisugusid tähti teha? Ja nende seas oli riid. Siis ütlesiwad Wariseerid jälle pimedale: Mis ütled sina temast? Aga tema ütles: Tema on prohwet. Aga Juuda rahwas ei uskunud mitte, et ta pime olnud, kunni nemad tema wanemad kutsusiwad. Ja nemad küsisiwad siis neilt: Kas see on teie poeg, kelle teie ütlete pimedada sündinud olewat? Kuida tema siis nüüd näeb? Nemad kostsiwad: Meie teame et see meie poeg on, ja et ta pime ilmale tulnud. Aga kuida tema nüüd näeb, ei tea meie mitte. Tema on wana küll, küfige temalt; küll ta iseene eest kostab. Seda ütlesiwad wanemad aga kartuse pärast; sest Juuda rahwas oliwad ju isekeskes nõuiks wõtnud, et kui keegi teda Kristuseks pidi tunnistama, see pidi kogudusest wälja lükatama. Siis

kutsusivad nemad tõist korda inimese, kes pime olnud, ja ütlesivad temale: Anna Jumalale auu, meie teame et seesinane patune on. Kuida tegi tema sinu silmad lahti? Tema kostis neile: Zuba ma olen teile seda ütelnud; miks teie seda jälle tahate kuulda? Kas teie ka tahate tema jüngriks heita? Siis sõimasivad nemad teda, ja ütlesivad: Sina oled tema jünger, aga meie oleme Moosese jüngrid. Meie teame, et Jumal Mooseselega on rääkinud, aga sedasinaast ei tea meie mitte, kust ta on.

4. Aga inimene kostis ja ütles neile: See on ommeti õieti ime, et teie ei tea, kust ta on, ja tema on minu silmad lahti teinud. Aga maailma algusest ei ole mitte kuulbud, et keegi oleks lahti teinud kellegi silmad, kes pime on sündinud. Kui seesinane ei oleks Jumalast, siis ei võiks tema ühtegi teha. Siis ütlesivad nemad temale: Sina oled koguni pattude sees sündinud, ja sina õpetad meid! Ja nad tõukasivad teda kogudusest välja. — Aga Jeesus otsis teda üles ja ütles tema wasta: Kas sa usud Jumala Poja sisse? Ja tema kostis: Issand, kes see on, et mina tema sisse võiksin uskuda? Aga Jeesus ütles tema wasta: Küll sa teda oled näinud, ja kes sinuga räägib, see on seesama. Ja tema ütles: Issand, mina usun; ja ta kummardas teda. Aga Jeesus ütles: Mina olen kohtumõistmiseks sellesinatse maailma sisse tulnud, et need, kes ei näe, saawad nägijaks, ja kes näewad, pimedaks saawad.

Siis rääkis Jeesus neile ja ütles: Mina olen maailma walgus; kes minu järel käib, see ei läi pimeduses, waid temal peab elu walgus olema. Joh, 8, 12. Aga kes otsani jääb kannatama, see pääseb. Matt. 24, 13. Sunis see mees, kes kiusatust kannatab, sest kui tema saab

läbi katsutud saanud, siis peab ta elukrooni saama, mis
Island on töötanud neile, kes teda armastavad. Jafuob.
1, 12. Hebr. 11, 1.

Saul № 211, 5, 6. Wiifit: Oh Jeesus Kristus tule ja. 31.

Kes pimedad, neid valgusta, Kes lahutud, neid ühenda,
Kes effijad, neid juhata, Kes nõdrad, usus finnita!

Siis sinu püha feltfiga Siin kiidab kõik maailma maa
Su nime rõõmsast südamest, Ja üksford taewas igawest.

§ 27. *Jeesus hää karjane.

Taewa riigi ainus uks ja ainus kadunute karjane on Jee-
sus, elawa Jumala poeg. Joh. 10.

Kawa: 1. Jeesus ainus taewa riigi uks, millest sisse pääseme.
2. Tema ainus hää karjane, kelle sõna tuleb kuulda. 3. Tema üksi on meie
jumalik ärapääftja, kelle sisse tuleb uskuda.

1. Ja mõningad Wariseeridest, kes tema juures
olivad, ütlesiwad tema wasta: Kas meie ka pimedad
oleme? Jeesus wastas neile: Dleffite teie pimedad,
siis ei oleks teil mitte pattu. Aga et teie nüüd ütlete:
Meie näeme, siis jääb teie patt. Tõeste, tõeste, mina
ütlen teile, kes ei lähe uksest sisse lammaste lauta,
waid astub mujalt sisse, see on waras ja rööwel.
Aga kes uksest sisse läheb, see on lammaste karjane.
Ja tema lambad käiwad tema järel, ja nemad tunnewad
tema häält. Mina olen uks; kui keegi minust
sisse läheb, see peab õndsaks saama, ja peab
sisse ja wälja minema ja söömist leidma.

2. Mina olen hää karjane. Hää karjane
jätab oma elu lammaste eest. Aga palgaline, kes ei
ole karjane, kelle omad lambad ei ole, näeb hundi
tulewat, ja jätab lambad maha ja põgeneb; ja hunt
wõtab neid finni, ja pillab lambad laiali: Mina olen
hää karjane ja tunnen omaksid, ja minu omaksed tun-

newad mind; nõnda kui mind Jsa tunneb ja mina tunnen Jsa, ja mina jätan oma elu lammaste pärast. Ja minul on veel teisjed lambad, need ei ole mitte sestfinatsest laudast, ja neid pean mina ka seia tooma, ja nemad kuulewad minu häält, ja peab üks kari ja üks karjane olema. — Siis tõusis taas riid Juuda rahwa sekk nende sõnade pärast. Ühed ütlesiwad: Temal on kuri waim ja tema jampsib! Aga teisjed ütlesiwad: Kas kuri waim võib ka pimedate filmi lahti teha?

3. Aga Jeruusalemas peeti kirikupäewa ja talwe oli. Ja Jeesus kõndis pühas kajas Saalomoni wõlwidud hoones. Siis astusiwad Juuda rahwas ringi tema ümber, ja ütlesiwad: Kauaks jätad sa meie hinge kahe wahalet? Oled sa Kristus, siis ütle meile seda julgeste. Jeesus kostis: Mina olen teile ju ütelnud, ja teie ei usu mitte, sest teie ei ole mitte minu lammaste. Minu lambad kuulewad minu häält, ja mina tunnen neid, ja nemad käiwad minu järel. Ja mina annan neile igawest elu, ja nemad ei saa elades hukka, ja ükski ei kisu neid minu käest. Mina ja Jsa oleme üks.

Siis ütlesiwad Juuda rahwas: Sina teutad Jumalat; et sina, kes sa inimene oled, iseennast Jumalaks teed. Siis wõtsiwad nemad kiwa maast, teda nendega wifata. Ja tema läks nende käest ära.

Jehoowa on mu karjane; ei mul pole ühtegi waja. Noore rohu maade pääle asutab ta mind. Ta saadab mind hingamise wee juure. Taaw. l. 23, 1, 2.

Wärsil: Mu süda ärta üles. 12

Suur Jssand, ilma Looja Ja aimus armu tooja, Ta kõige elu algus, Mu karjane ja walgus.

Nii kaua kui ma teda Weel leian, pole häda, Ta armu kõrgus, pittus On minu ülem rikkus.

§ 28. Galastaja Samaaria mees. Marta ja Mariia.

Mõistkem ja täitkem armastuse püha käsku; nõudkem ühte, mis tarwis! Luf. 10, 25—42.

R a w a : 1. Kirjutundja küsamine ja küsimine : Kes on minu ligimene ? 2. Wastus looga õnnetumast, keda omast maha jätawad ja wõeras aitab. 3. Mõistkem seft, kes ka meie ligimene on ? 4. Nõudkem niisama ka ifka seda ühte, mis tarwis !

1. Üks käsutundja wöttis kätte, küsaja Jeesust, ja ütles : Õpetaja, mis pean mina tegema, et ma igawest elu pärin ? Aga Jssand wastas : Mis on käsuraamatusse kirjutatud ? Kuida ja loed ? Käsutundja wastas : Sina pead Jssandat oma Jumalat armastama kõigest omast südamest, ja kõigest omast hingest, ja kõigest omast wäest, ja kõigest omast meelest, ja oma ligimest kui iseennast. Ja Jeesus ütles : Sina oled õieti wästanud ; tee seda, siis pead sina elama. Aga tema tahtis iseennast õigeks panna, ja ütles : Kes on minu ligimene ?

2. Aga Jeesus wastas ja ütles : Üks inimene läks Jeruusalemast alla Jeeriko poole, ja sattus rööwlite kätte ; kui need tema riided sawad ära riisunud ja päälegi hoopu annud, läksiwad nemad ära ja jätsiwad teda pool surnud maha. Aga üks preester läks kogemata seda teed alla, ja kui ta teda nägi, läks tema mööda. Ja nõndasamuti ka üks Seewit ; kui ta sinna paika sai, tuli tema ja waatas, ja läks mööda. — Aga üks Samaaria mees käis seda teed, ja tuli tema juure ; ja kui ta teda nägi, sai tema süda haledaks. Ja tema astus ligi, ja sidus tema haawad finni, ja waldas õli ja wiina sisse, tõstis teda ka oma enese weikse selga, ja wiis teda õõmajale, ja kandis

tema eest hoolt. Ja kui tema tõisel päeval ära läks, wõttis ta kaks teenari raha wälja, ja andis seda peremehele, ja ütles temale: Kanna tema eest hoolt, ja mis ja ial weel peaksid kulutama, seda tahan ma tagasi tulesse julle maksta.

3. Keda ja nüüd neist kolmest armad sellele lähema olewat olnud, kes rõõwliste kätte oli sattunud? Aga tema ütles: See, kes tema pääle halastas. Siis ütles Jeesus tema wasta: Mine, ja tee sina nõnda samuti.

4. Ja see sündis, kui nemad käiswad, siis läks tema ühte alewisse, aga üks naene, Marta nimi, wõttis teda wasta oma majasse. Ja temal oli öde, keda Mariaks hüüti; see istus Jeesuse jalgade ees, ja kuulis tema kõnet. Aga Martal oli palju tegemist mitmesuguse tööga, ja tema tuli sinna, ja ütles: Issand, eks ja sest ei hooli, et minu öde mind lasseb üksi waewa näha? Et ütle nüüd temale, et tema mind ka peab aitama. Aga Jeesus wastas ja ütles temale: Marta, Marta, sa muretsed ja teed enesele tüli mitme asja pärast. Aga ühte asja on tarwis: Mariia on hää osa walinud, see ei pea mitte temalt ära wõetama.

Kes nüüd mõistab hääd teha ja ei tee seda mitte, sellele on see patuks. Jak. 4, 17. Minu lapsukesed, ärge armastagem mitte sõnaga ega keelega, waid tuga ja tööga. 1. Joh. 3, 18. Aga nõudke esiti Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõik peab teile päälegi antama. Matt. 6, 33. Jes. 58, 7. Matt. 25, 40. Hebr. 13, 16. Room. 3, 28.

Laul № 449. Nüüd paistab meile kauniste, 3. f. Wiis 342.

Mu südant, Issand, süüta sa ka oma armu tulega, Et mina armsaks pean Sind oma kallist Jeesusest, Ja armastan ka ligimest, Et mina usus tean, Et sa nõnda Armastades, walmistades omaks liikmeks Teed mind taewa osaliseks.

§ 29. Ärakadunud lambast ja trahma rahast. Ärakadunud pojast.

Holmes mõistukõnes seletab Issand Jumala armu, mis ärakadunud patused otsib ja wasta wõtab. Luf. 15.

R a w a. 1. Issanda armastus, mis kadunud maha ei jäta. 2. Patuse meeletus, kes Jumalast ära pöörab, ja see häda, mille sisse ta saab. 3. Patuse ümberpöörmine, ja kuidas isa teda jälle wasta wõtab. 4. Kardetaw omadigus, mis isa armu üle ei tahaks ennast rõõmustada.

1. Aga kõik töllnerid ja patused tulivad tema juure teda kuulma. Ja Wariseerid ja kirjatundjad nurisewad ja ütlesiwad: Seesfinane wõtab patused wasta ja sööb nendega. Aga tema rääkis neile selle tähendamise sõna ja ütles: Misjugune inimene teie seast on, kellel sada lammas on, ja kui ta ühe neist ära kautab, eks ta jäta need 99 kõrbe, ja eks ta lähe selle järele, mis on ära kadunud, kunni ta seda leiab? Ja kui ta saab leidnud, siis paneb tema seda õlade pääle rõõmuga. Ja kui ta koju saab, siis kutsub tema kokku sõbrad ja naabrid, ja ütleb: Olge minuga rõõmsad, sest mina olen leidnud oma lamba, mis oli ära kadunud. Mina ütlen teile: Nõnda on taewas rõõm ühe patuse pärast, kes meelt parandab, enam kui üheküümne pääle ühekja õige pärast, kellele meelearandamist ei ole tarwis. — Ehk misjugune naene on, kel kümme trahma on, kui ta ühe trahma raha ära kautab, eks ta küünalt ei süüta põlema, ja eks ta koda ei pühi, ja eks ta hoolega ei otsi, jenni kui ta seda leiab? Ja kui ta saab leidnud, siis kutsub ta kokku sõbrad ja naabrid, ja ütleb: Olge minuga rõõmsad, sest ma olen trahma raha leidnud, mis ma olin ära kautanud. Nõnda, ütlen mina teile, on rõõm Jumala inglite juures ühe patuse pärast, kes meelt parandab.

2. Aga tema ütles veel: Ühel inimesel oli faks poega. Ja noorem neist ütles isa wasta: Jsa anna mulle wara, mis minu ofaks tuleb. Ja tema jagas neile wara. Ja ei mitte kaua pärast seda aega kogus noorem poeg kõik kokku, ja läks ära kaugele maale; ja sääl pillas tema wara ära, ja elas õnnetumas elus. Aga kui ta kõik sai ära hufanud, tuli sinna maale kange nälg; ja tühi hakkas tema kätte tulema. Ja tema läks ja seisis ühe kodaniku juures sääl maal, ja see läkitas teda oma wäljale sigu hoidma. Ja tema püüdis oma kõhtu täita tühjest lestidest, mis sead jõiwad, ja ükski ei annud temale.

3. Aga kui ta paremad mõtted jaanud, ütles tema: Mitu palgalist on minu isal, kellel leiba küll on, aga mina lähen hukka nälja pärast? Ma tahan kätte wõtta ja oma isa juure minna, ja temale ütelda: Jsa, ma olen pattu teinud taewa wasta ja sinu ees. Ja mina ei ole enam wäärt, et mind su pojaks hüütakse; pea mind kui ühte oma palgalistest! — Ja tema wõttis kätte ja läks oma isa juure; aga kui ta veel kangel ära oli, nägi teda isa, ja temale sai hale meel; ja ta jooksis ja hakkas tema ümber kaela, ja andis temale suud. Aga poeg ütles: Jsa, ma olen pattu teinud taewa wasta ja sinu ees, ja ei ole enam wäärt, et mind sinu pojaks hüütakse. Aga isa ütles oma sulastele: Tooge kõige kallim kuub ja pange tema selga, ja andke temale sõrmus sõrme, ja kingad jalga, ja tooge ja tapke üks nuumwasikas, ja söögem ja joogem ja olgem rõõmsad: sest see sina ne mu poeg oli surunud, ja on jälle elawaks saanud; tema oli ära kadunud, ja on leitud. Ja nemad hakkasiwad rõõmsad olema.

4. Aga tema wanem poeg oli wäljal. Ja

kui tema seda laulmist ja tantsimist kuulis, kutsus tema ühe sulase enese juure, ja kuulas, mis see peaks olema. See ütles temale: Su wend on tulnud, ja su isa on ühe nuumwafika tapnud, et ta teda on terwelt jälle saanud. Ja tema sai wihaseks, ja ei tahtnud mitte jisse minna. — Siis läks tema isa wälja, ja palus teda. — Aga tema wastas: Waata, nii mitu aastat teenin mina sind, ja ei ole ial üle sinu sõna astunud, ja sina ei ole elades mulle ühte fikfugi annud, et ma oleksin wõinud oma sõbradega röömus olla. Aga kui seesinane sinu poeg tuli, kes sinu wara on nahka pannud, oled sina nuumwafika tema pärast tapnud. Aga isa ütles tema wasta: Poeg, sina oled ikka minu juures, ja kõik, mis minu on, on sinu pärast. Müüd peaks sinu meel hää ja röömus olema, et seesinane sinu wend oli furnud, ja on jälle elawaks saanud; ja et ta oli ära kadunud, ja on leitud.

Ustaw on see sõna, ja kõige wastawõtmise wäärt, et Kristus Jeesus maailma jisse on tulnud, patufid õndsaks tegema, selle seast mina kõige ülem olen. 1. Tim. 1, 15. Sest kurwastus Jumala pärast saadab meelearandamist õnnistuseks, mis ei kahetseta; aga maailma kurwastus saadab surema. 2. Kor. 7, 10. Teie olete armust õndsaks saanud usu läbi, ja seda ei mitte teie käest; Jumala and on see; ei mitte tegudest, et ükski ei pea kiitlema. Ehw. 2, 8. 9. Hefek. 33, 11. Luk. 19, 10. Joh. 10, 14. 15.

Laul № 240, 3. Wiisil: Jeesusest ei jäta ma. 161.

Kadun'd lammaft karjane Dtsib wäga hooljast taga; Enam püüab Jeesuse, Mis on efind, kätte saada. Oh et kõik müüd tuleksid, Jeesus kutsub patufid.

§ 30. Tähenduse sõna õhtusöömaajast, *kümnest tühandest *talendist ehk tigidast sulasest. Viljata wiigipruust.

Huulgem armu kutsset, ärgakem leppiwale wenna-arms- tusele, kandkem rohket usu wilja! Luf. 14, 16—24. Matt. 18, 21—35. Luf. 13, 6—9.

K a w a. 1. Kuis kutsutud armu kutsset põlgawad. 2. Kuis põlatud kutsutakse ja armule tulewad. 3. Kui suur meie wõlg on, aga kuis arm ta fiiski andeks annab. 4. Kui halastamata aga meie oma wenna wasta oleme. 5. Kuis Issand selle üle kohut peab, kes armu ei anna, ja kui wäga tarwis, wenna-armsatusetele ärata! 6. Kuis üleüldse tarwis, õiget usu wilja kanda!

1. Aga Jeesus ütles: Üks inimene tegi suure õhtusöömaaja, ja kutsus palju, ja läkitas oma sulase õhtusöömaaja tunnil neile, kes oliwad kutsutud, ütlemata: Tulge, sest kõik on ju walmis! Aga nemad hakkasiwad ennast kõik ühest juust wabandama. Esimene ütles temale: Mina olen põllu ostnud, ja pean wälja minema, ja seda waatama; ma palun sind, wabanda mind. Ja tõine ütles: Ma olen wiis paari hãrgi ostnud, ja lähen neid katsuma; ma palun sind, wabanda mind. Ja jälle tõine ütles: Ma olen naese wõtnud, ja selle pärast ei wõi mina tulla.

2. Ja sulane tuli tagasi, ja kuulutas seda oma isandale. Siis wihastas koja isand, ja ütles oma sulasele: Mine warsti wälja linna laia uulitsate ja põikuulitsate pääle, ja too seia sisse waesed ja wigased, ja jalutumad ja pimedad. Ja sulane ütles: Issand, see on tehtud, nõnda kui sa käsksid; aga weel on maad. Ja isand ütles sulase wasta: Mine wälja teede pääle ja aedade ääre, ja saada neid sisse tulema, et minu koda täis saaks. Sest mina ütlen teile, et ükski neist kutsutud mehist ei pea minu õhtusöömaaga maitsuma.

3. Ja Peetrus astus üks tõine kord Jeesuse juure, ja ütles: Isand, mitu korda pean mina siis, kui mu wend mu wasta eksib, temale andeks andma? Dns küllalt seitse korda? Jeesus wastas temale: Ei mina ütle sulle: mitte seitse korda, waid ka seitseküm- mend korda seitse korda. Seepärast on taewariik ühe kuninga jarnane, kes oma sulastega tahtis aru pida da. Aga kui tema hakkas arwama, toodi üks tema ette, jellel oli temaga kümmetuhat talenti wõlgu. Aga kui temal ei olnud maksta, käskis tema isand müüa teda ja tema naese ja lapsed, ja kõik mis temal oli, ja maksta. Siis heitis sulane maha, kum- mardas teda, ja ütles: Isand, kannata minuga, ja mina tahan sulle kõik maksta! Siis oli isandal hale meel seesama sulase pärast, ta las kis teda lahti ja wõla jättis ta temale maha.

4. Aga seesama sulane läks wälja ja leidis ühe oma kaassulastest; jellel oli temaga sada teenari raha wõlgu. Ja tema wõttis teda kinni, kägistas teda, ja ütles: Maksa mulle, mis sul wõlgu on minuga! Siis heitis kaassulane tema jalgade ette maha, palus teda ja ütles: Kannata minuga, ja mina tahan sulle kõik maksta. Aga tema ei tahtnud mitte, waid läks ära, ja heitis teda wangitorni, kurni tema oma wõla ära maksis.

5. Aga kui tema kaassulased nägiwad, mis sün- dis, saiwad nemad wäga kurwaks, ja tuliwad ja õrda- siwad isandale kõik, mis oli sündinud. Siis kutsus tema isand teda enese ette ja ütles tema wasta. Si na tige sulane, kõige wõla olen mina sulle maha jät- nud, sest et sina mind palusid. Eks siis sina ka pida- nud armu heitma oma kaassulase pääle, nõnda kui mina ka sinu pääle olen armu heitnud? Ja tema isand sai

wihafeks, ja andis teda ära waewajate kätte, kunni tema pidi maksma kõik, mis temal temaga wõlgu oli. — Nõnda teeb ka minu taewane Isa teile, kui teie igapäev oma südamest andeks ei anna oma wennale tema eksitust.

6. Ja Issand ütles rahwa wasta: Kui teie meelt ei paranda, siis lähete teie kõik hukka. Ja ta ütles weel selle tähendamise sõna: Ühel inimesel oli wiigipuu, see oli tema wiinamäkke istutatud, ja tema tuli ja otsis wilja tema päält, ja ei leidnud mitte. Siis ütles tema wiinamäe mehe wasta: Waata ma tulen kolm aastat, ja otsin wilja sest wiigipuust, ja ei leia mitte: raiu seda maha; mis tema maad rikub! Aga ta wastas temale: Issand, jäta seda weel sekski aastaks, fenni kui ma tema ümber saan kaewanud ja sõnnikut pannud, ehk tema wahest wilja kannab; aga kui mitte, siis raiu teda pärast maha!

Palju on kutsutud, aga pisut ära walitsetud. Matt. 22, 14. Sest kui teie inimestele nende eksitused andeks annate, siis annab ka teie taewane Isa teile andeks. Aga kui teie inimestele nende eksitust mitte andeks ei anna, siis ei anna ka teie isa teie eksitust mitte andeks. Matt. 6, 14. 15. Nõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainu sündinud Poja on annud, et ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema. Joh. 3, 16. Taaw. I. 19, 13; 130, 3.

Laul N° 243, 1. Omal wiisil. 271.

Issand, oma wiha sees Ära sa mind nuhtle, Sest su Hoeg on wahemees, Armu saatnud mulle; Mul on nüüd Suured süüid, Siiski armu anna, Ära wiha kannu!

§ 31. Rikas mees ja waene Saatsarus.
 Ülekohune kohumõistja ja lesknaene.
 Wariseer ja tõllner.

Olgem rikkad Issandas ja waesed waimust, ustawad palwes ja alandlikud armu nõudes. Luf. 16, 19—31; 18, 1—14.

K a w a. 1. Rikas ja waene siin maailmas. 2. Rikas ja waene tulemas ilmas. 3. Mis ta meil teha, et meie walupaita ei saaks. 4. Nimelt palutagu ustawaste, et armu sisse jääksime. 5. Kõrtus koputab ilmaaegu armu uksele. 6. Mandusele aga lähed ta täieste lahti.

1. Siis ütles Jeesus Wariseeride wasta: Aga üks rikas inimene oli, see ehitas ennast purpuri ja kalli linase riidega, ja elas igapäew rõõmsaste ja suureste. Aga üks waene oli, Saatsarus nimi, see oli maas tema wärawa ees täis paisid. Ja ta püüdis oma kõhtu täita leiba raafukesest mis rikka laua päält maha langeiwad; aga koeradki tuliwad ja lakkusiwad tema paisid. Aga kui waene furi, siis kanti teda inglitest Abraami sülesse; aga rikas furi ka ja maeti maha.

2. Ja kui ta põrgus suures walus oli ja omad filmad ülestõstis, siis nägi tema A b r a a m i kaugel, ja Saatsarust tema süles. Ja tema hüüdis: Issa Abraam, heida armu mu pääle, ja läkita Saatsarus, et ta oma sõrme otja wette kastaks ja minu keelt jahutaks, sest mind waewatakse wäga sessinatset tule leegis. Aga Abraam ütles: Poeg mõtle, et sa oma hää põlwe omas elus oled kätte saanud, ja nõnda samuti Saatsarus kurja; aga nüüd rõõmustatakse teda siin ja sind waewatakse. Ja päälegi on meie ja teie wahele suur wahed finnitatud, et need, kes siit tahawad teie juure minna, ei wõi mitte; ega need, kes jäl on, ei saa säält tänna meie juure tulla.

3. Aga tema ütles: Ma palun siis sind, isa, et ja teda läkitad minu isa kotta, sest mul on wiis wenda, et ta neile finnitaks, et nemadki ei saa siia walupaika. Abraam ütles temale: Neil on Mooses ja prohwetid, kuulgu nemad neid. Aga tema ütles: Ei mitte isa Abraam, waid kui keegi furnutest nende juure läheks, siis parandaksiwad nemad meelt. Aga ta ütles temale: Kui nemad Moosest ja prohwetid ei kuule, ega nemad ialgi ei wõtaks nõuu, kui keegi furnust üles tõuseks.

4. Aga tema ütles neile ka tähendamise-sõna, et ikka peab Jumalat palutama ja ei mitte äratüditama, ja ütles: Üks kohtumõistja oli ühes linnas, kes Jumalat ei kartnud ega inimest ei hābenenud; aga ka üks leisknaene oli sääl linnas, ja tuli tema juure ja ütles: Saada mulle õigust minu wihamehes wasta. Aga tema ei tahtnud kuuwa mitte. Aga pärast mõtles tema iseeneses: Et ma küll Jumalat ei kardata ja inimest ei hābene, ommetigi, et seehinane leisk mulle waewa teeb, tahan ma talle õiguse saata, et ta alati ei tule ja mind ära ei tüdita. Siis ütles Issand: Kuulge, mis ülekohtune kohtumõistja ütleb. Eks siis Jumal ei peaks õigust jaatma neile, kes tema ära walitsetud on ja tema poole kisendawad ööd ja päewad? Mina ütlen teile, küll ta neile pea saadab õigust.

5. Aga ka mõnede wasta, kes iseeneeste pääle lootsiwad, et nemad pidiwad õiged olema ja mind põlgasiwad, ütles tema selle tähenduse sõna: Kaks inimest läksiwad ülesse püha-kotta palwet pidama, tõine oli Wariseer, ja tõine tollner. Wariseer seisis ja luges iseeneses feda: Oh Jumal, mina tänan sind, et mina ep ole nõnda kui muud inimesed, riisujad, ülekohtused, abielurikkujad, ega nõnda, kui seehinane tollner. Mina

paastun kaksforda nädalas, ma annan kümneft kõigest, mis mul on.

6. Ja tõllner seisis eemal, ja ei tahtnud oma filmigi taewa poole ülestõsta, waid löi oma wasta rindu ja ütles: Oh Jumal, ole mulle patutsele armuline! Mina ütlen teile: See finane läks alla oma fotta paremine õigeks mõistetud kui tõine. Sest igauks, kes ennast ise ülendab, teda alandatakse; aga kes ennast ise alandab, teda ülendatakse.

Rõudke eneste õnnistust taga kartuse ja waristusegal Wilipp. 2, 12. Ja inimestele on seatud üksford surra ja pärast seda kohus. Hebr. 9, 27. Ja maailm lähleb hukka ja tema himu, aga kes Jumala tahtmise järele teeb, jee jääb igaweste. 1. Joh. 2, 17. Taaw. I. 90, 12. 126, 5—6. Paluge, siis peab teile antama, otstige, siis peate teie leidma; koputage, siis peab teile lahti tehtama. Matt. 77. Ja meie teame, et inimene käsu tegude läbi ei saa õigeks, kuid aga Jeesuse Kristuse usu läbi. Galat. 2, 16. See pärast arwame meie, et inimene õigeks saab usu läbi, ilma käsu tegusita. Room. 3, 28. Room. 3, 23. Luf. 17, 10.

Laul N° 336. Oh Jumal sinu pääl, salm 2 ja 3. Dmal wiisil. 112.

Oh waewawad mind nüüd Mu rasked patu süüd, Ma tahan, Jeesus, loota Ja sinult armu oota; Su hooleks ennast annan, Kas suren ma wõi elan.

Oh surm mind suretab, Ta mulle kasuks saab; Sest Kristus on mu elu, Mu hinge kallim ilu; Ta iffa muret kannab, Ja surmas elu annab.

§ 32. Jeesus laste sõber. Riikas noormees. Töötegijad wiinamäel.

Tahame jügrid olla, siis peame lapse alanduses Jumala ees käima, ilma palga himuta tema riigi kasuks tööd tegema. Matt. 18, 1—11. Mark. 10, 13—31. Matt. 19, 13—20, 16. Luf. 18, 15—30.

R a w a. 1. Kõige suurem taewariigis on, kes ennast alandab kui laps. 2. Laste pärast on taewariik, toogem neid Issanda juure. 3. Riikas noormees ehk: kas jõuame ka meie ennast alandada ja iseennast ära salata? 4. Kui raskesti riikas taewariiki saab ja kuis Peetrus enesele jüngri-palka nõudis. 5. Sest pole õigust, sest wiinamäe töösse kutsumine on ise arm. 6. Ja kui Issand siiski palka jagab, on see niisamuti armu palk.

1. Seltsamal tunnil astusiwad Issanda jügrid tema juure ja ütlesiwad: Kes on küll kõige suurem taewariigis? Ja Jeesus kutsus ühe lapsukesse enese juure, pani selle nende keskele seisma ja ütles: Tõeste, mina ütlen teile, kui teie ei pööra ümber ja ei saa kui lapsukesed, siis ei saa teie mitte taewariiki. Kes nüüd iseennast alandab, kui seefinane lapsuke, see on suurem taewariigis. Ja kui keegi ühe niisuguse lapsukesse minu nimel wastata wõtab, see wõtab mind wasta. Aga kes pahandab üht neist sinastest pisukestest, kes minu sisse usuvad, sellele oleks parem, et üks keskikiwi tema kaela peaks poodama ja teda ära uputatama kõige sügawama mere kohta. Seepärast katsume, et teie mitte ühte neist sinastest pisukest ära ei põlga: sest mina ütlen teile, et nende inglid alati taewas näewad minu Isa palet, kes taewas on.

2. Ja nemad tõiwad lapsukesi tema juure, et ta neisse pidi puutuma; aga jügrid sõitlesiwad neid, kes tema juure tõiwad. Aga kui Jeesus seda nägi, sai tema meel väga haigeks, ja ta ütles neile: Laske lapsukesed minu juure tulla, ja ärge

feelge neid mitte, sest niisuguste pärast on Jumala riik. Tõeste, mina ütlen teile: Kes ial Jumala riiki wasta ei wõta kui lapsuke, see ei saa mitte sinna sisse. Ja tema wõttis neid sülesse, ja pani käed nende pääle ja õnnistas neid.

3. Ja kui tema ära läks tee pääle, jookkis üks noormees tema juure, kes rahwa ülem, ja heitis põlwili tema ette maha ja küsis temalt: Hää õpetaja, mis ma pean tegema, et ma igaweise elu pärin? Aga Jeesus ütles tema wasta: Miks sa mind hääks hüüad? Ükski ep ole hää, kui aga üks, see on Jumal. Aga tahad sina elu sisse minna, siis pea käsusõnu. Aga tema ütles: Mis sugused? Aga Jeesus wastas: Sina ei pea mitte tapma; Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma; sina ei pea mitte warastama; sina ei pea mitte ülekohut tunnistama; auusta oma isa ja ema; ja sina pead oma ligimest armastama kui iseennast. Siis ütles noormees: Seda kõik olen mina pidanud omast noorest põlwest; mis mulle weel waja on? Ja Jeesus waatas tema pääle, ja armastas teda ja ütles: Ühte asja on sulle waja, mine ja müü ära kõik, mis sul on, ja anna waestele; siis peab sul warandus taewas olema; ja tule käi minu järel! Aga kui noormees seda kuulis, läks tema kurwa meelega ära, sest temal oli palju wara.

4. Aga Jeesus ütles jüngerite wasta: Waewalt saab rikas taewa riiki. Sest see on hõlpsam, et üks kamel nõela filmast läbi läheb, kui et rikas Jumala riigi sisse läheb. Aga nemad ehmatafiwad wäga ära ja ütlesiwad: Kes wõib siis õndsaks saada? Aga Jeesus wastas: Inimeste juures on see wõimata, aga Jumal wõib kõik teha. — Siis wastas Peetrus ja ütles: Waata, meie oleme kõik maha jätnud ja sinu

järel käinud, mis meil nüüd sest on? Jeesus vastas: Igauks, kes on maha jätnud kojad ehk wendad, ehk õed ehk isa ehk ema ehk naese, ehk lapsed, ehk põllud minu nime pärast, peab seda saja wõrra saama, ja igawese elu pärima.

5. Sest taewa riik on ühe inimese sarnane, kes maha jätsid isand, ja kes wara hommiku wälja läks töötegitajaid palkama oma wiinamäele. Aga kui tema töötegitajatega sai leppinud ühe teenari raha pääle päewa palgaks, siis läkitas tema neid oma wiinamäele. Ja tema läks wälja kolmandal tunnil, ja nägi tõisi turu pääl tööta seiswat, ja ütles nende wasta: Minge ka teie wiinamäele, ja mis ial õige on, tahan ma teile anda. Ja nemad läksiwad ära. Taas läks tema wälja kuuendal ja üheksandal tunnil ja tegi nõnda samuti. Aga ühetõistkümnendal tunnil läks tema wälja, ja leidis tõisi tööta seiswat, ja ütles nende wasta: Mis teie siin kõige päewa tööta seisate? Nemad ütlesiwad temale: Meid ei ole ükski palganud. Tema ütles neile: Minge teiegi wiinamäele, ja mis ial õige on, peate teie saama.

6. Aga kui õhtu sai, ütles wiinamäe isand oma ülewaataja wasta: Kutsu töötegitajad, ja anna neile nende palk, ja hakka wiimastest esimestest jaadik. Ja kui need tuliwad, kes ühetõistkümnendal tunnil oliwad palgatud, saiwad nemad igauks ühe teenari raha. Aga kui esimesed tuliwad, mõtlesiwad nemad, et nemad pidiwad enam saama, ja need samad saiwad ka igauks ühe teenari raha. Aga nemad nurisesiwad ja ütlesiwad: Meesinatsed wiimsed on aga ühe tunni tööd teinud, ja sina oled neid meie aruliseks teinud, kes meie päewa koormat ja palawat oleme kannud. Aga tema kostis ühele nende seast: Sõber,

mina ei tee sulle mitte liiga, eks ja ole minuga ühe teenari raha päale leppinud? Ehk eks ei ole mul luba omaga teha, mis mina tahan? Ehk eks on sinul meel paha, et mina hää olen? Nõnda saawad wiimsed esimesteks ja esimesed wiimasteks; sest palju on kutsutud, aga pisut ära walitsetud.

Loo mulle Jumal üks puhas süda ja uuenda mu sees üks kindel waim. Taaw. I. 51, 12. Ükski ei wõi kahte isandat teenida, sest ehk tema wihkab tõist ja armastab tõist, ehk hoiab tõise poole ja põlgab tõise ära. Teie ei wõi mitte Jumalat teenida ja mammonat. Matt. 6, 24. Nõnda ka teie, kui teie kõik olete teinud, mis teid on kutsutud, siis ütelge: Meie oleme kõlwatunud sulased, sest meie oleme teinud, mis meie kohus oli teha. Luk. 17, 10. Ehw. 2, 8. 9. Room. 9, 16.

Laul N° 184, 12. Wiisil: Kes Jumalat nii lasseb teha. 143.

Eks ma ei peaks armastama Sind, kes sa mind nii armastad? Kas peaksin sind kurvastama Kes sa mind ikka rõõmustad? Kui ma sind maha jätaksin, Siis oma hinge wihkaksin.

§ 33. Laatsaruse ülesäratamine.

Jeesus ilmutab ennast uueste kui elu Issand, aga Juudlased hakkawad surma nõuu tema üle pidama. Joh. 11.

R a w a. 1. Laatsaruse haigus ja surm — ehk: surm on patu palk, ka Issanda omaksed peawad seda maitfema. 2. Issand tuleb oma omaksid kosutama ja nende usku kaswatama. 3. Laatsaruse ülesäratamine — ehk: olgu suur surma wägi, meie Issand wõidab tema ära. 4. Jeesus on elu walge ette toonud, aga ta wastaseb peawad surma nõuu.

1. Aga Laatsarus Beetaaniast, Marta ja Mariia wend, oli haige. Siis läkitasiwad tema õed Jeesuse juure ja ütlesiwad: Issand, keda sina armastad, see on haige! Aga kui Jeesus seda kuulis, ütles tema: Seejnanane haigus ei ole surmaks waid Jumala auuks,

et Jumala Poega see läbi peab auustatama. Aga Jeesus armastas Martat, tema õde ja Laatsarus; ommeti jäi ta veel faks päewa sinna, kus ta oli. Pärast seda ütles tema jüngeritele: Laatsarus, meie sõber, magab, aga mina lähen teda unest üles äratama. Tema jüngrid ütlesivad: Issand, magab tema, siis saab tema terveks. Sest nemad mõtlesivad, et tema une magamisest pidi rääkima. Siis ütles Jeesus neile julgeste: Laatsarus on ära surnud; aga läki ära tema juure!

2. Ja kui Jeesus sinna jõudis, oli Laatsarus juba neli päewa hauas olnud; ja palju rahvast oli Marta ja Mariia juure tulnud, nende meelt lahutama wenna pärast. Kui nüüd Marta sai kuulnud, et Jeesus tulnud, läks ta tema wasta: aga Mariia jäi koju. Siis ütles Marta Jeesusele: Issand, oleksid sina siin olnud, minu wend ei oleks mitte surnud. Aga nüüdki tean mina, et Jumal sulle annab, mis sina ial tema käest palud. Jeesus ütles temale: Sinu wend peab üles tõusma. Marta kostis: Ma tean, et ta peab üles tõusma ülestõusmises wiimisel päewal. Jeesus ütles temale: Mina olen ülestõusmine ja elu; kes minu sisse usub, see peab elama ehk tema küll sureb. Ja igauks, kes elab ja usub minu sisse, see ei pea igaweste ära surema. Kas sina seda usud? Ja tema ütles: Jah, Issand, mina olen uskunud, et sina oled Kristus Jumala Poeg, kes maailma sisse pidi tulema. — Ja kui ta seda sai ütelnud, läks ta ja kutsus oma õde salaja ja ütles: Õpetaja on siin, ja kutsub sind. Siis läks Mariia ruttu Jeesusele wasta, heitis tema jalgade ette ja ütles: Issand oleksid sina siin olnud, minu wend ei oleks mitte ära surnud. Ja ta nuttis.

3. Kui nüüd Jeesus teda nägi nutwat ja Juuda rahwast ka nutwat, siis kihwatas tema süda waimus, ja tema meel sai segaseks, ja ta ütles: Kuhu olete teie teda pannud? Ja nemad ütlesiwad: Issand, tule ja waata. Ja Jeesus nuttis. Siis ütlesiwad Juuda rahwas: Waata, kuida tema teda on armastanud! Aga mõningad ütlesiwad: Eks seesinane, kes pimedada filmad on lahti teinud, ei wõinud teha, et tema ep oleks furnud? — Siis tuli Jeesus hana juure, kuhu kivi oli augu pääle pandud. Ja Jeesus ütles: Tõstke kivi ära! Siis ütles Marta tema wasta: Issand, tema haieb ju, sest tema on ju neli päewa hana. Aga Jeesus ütles: Eks mina sulle ole öelnud: kui sa usuksid, ja aksid sina Jumala auu näha? Siis tõstiwad nemad kivi ära, kus all furnud oli. Aga Jeesus tõstis omad filmad üles ja ütles: Mina tänan sind, Issa, et sa mind oled kuulnud. Ja kui ta seda sai öelnud, kisendas ta suure häälega: Saat-sarus, tule wälja. Ja furnu tuli wälja, jalust ja käsist furnu mähtmetega mähitud, ja tema filmad olivad hikirätikuga ümber mässitud. Ja Jeesus ütles neile: Päästke teda lahti, ja laske teda minna!

4. Siis uskusiwad tema sisse palju Juuda rahwast. Aga ülemad preestrid ja Wariseerid kogusiwad suure kohtu koku ja ütlesiwad: Mis peame meie tegema? Kui meie teda nõnda jätame, siis usuwad kõik tema sisse, ja Rooma rahwas tulewad ja wõtawad meie paiga ja rahwa ära. Aga Kaiwas, kes sel aastal ülempreester oli, ütles: Teie ei tea ühtegi, ega mõtle mitte see pääle, et meil parem on, kui üks inimene sureb rahwa eest ja et kõik rahwas hukka ei saa. Aga jeda ei rääkinud tema mitte iseenesest, waid et tema sel aastal

ülempreester oli; siis kuulutas tema prohveti wiisil, et Jeesus pidi surema kõige rahwa eest. Aga sest pääwast pidasiwad nemad nõuu, et nad teda ära tapasiwad.

Kellel Hoeg on, sellel on elu, kellel Jumala Hoega ei ole, sellel ei ole elu mitte. 1. Joh. 5, 12. Surm, kus on sinu astel? Põrguhand, kus on sinu wõimus? Aga surma astel on patt, ja patu wägi on käst. Aga tänu Jumalale, kes meile wõimust annab meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi. 1. Kor. 15, 55—57. Hebr. 5, 7.

Laul N° 104, 1. Wiisil: Au kiitus olgu igawest. 199.

Surm, kus on sinu astel nüüd, kus sinu wõimus, põrgu? Ei karda meie kuratit, Ta tageduse wõrku. Sest olgu Jumal tänatud, Kes siis, kui surm sai surmatud, Meil wõimust armust andis.

§ 34. Kümme pidalitõbist. Tõine kannatamise efekkuulutus. Tõine Jeerikut tee ääres. Sakkeus. Jeesuse wõidmine Zefaanias.

Issand läheb teele, et kui ülempreester ennast oma rahwa eest ohwerdada. Luf. 17, 11—19. Matt. 20, 17—19; 29—34. Mark. 10, 32—34. Luf. 18, 31—19, 10. Matt. 26, 6—13. Joh. 12, 1—11.

Rawa. 1. Tee algus: kümme pidalitõbist oma palwega, kui nad Issandat näewad, ja Issand oma küsimusega, kui ta ainult ühe näeb tänawat. 2. Tee tähendus: rist wiib kroonile, wõitlemine wõidule. 3. Tee wili: a) wimedad näewad. 4. b) Otsjad leiawad. 5. d) Patutsed saawad armu, nagu Sakkeus. 6. Tee auurikas ja püha lõpetus: armastus wõiab Issandat kuningaks, kes mädanemist ei pea nägema.

1. Ja see sündis, kui tema Jeruusalemma läks, siis käis tema keskelt Samaaria ja Kalilea maast läbi. Ja kui ta ühte alewisse sai, siis tuliwad tema wasta Kümme pidalitõbist meest, kes eemalt seisiwad. Ja nemad tõstsiwad oma häält ja ütlesiwad: Jeesus

õpetaja, heida armu meie pääle! Ja kui ta neid nägi, ütles tema neile: Minge ja näidake enbid preestritele. Ja kui nemad ära läksiwad, jaiwad nemad puhtaks. — Aga üks nende seast kui ta nägi, et ta oli terweks saanud, läks tagasi ja auustas Jumalat suure häälega; ja heitis tema jalgade ette filmili maha ja tänas teda. Ja seesama oli Samaaria mees. Ja Jeesus ütles temale: Eks kümme pole puhtaks saanud, kus need üheksa on? Eks muid pole leitud, kes oleksiwad tagasi tulnud Jumalale auu andma, kui aga seesinane wõeramaa mees? Ja ta ütles temale: Tõuse üles ja mine, sinu usk on kind aidanud!

2. Ja tee pääl wõttis Jeesus oma kakstoistkümmend jüngrit isepäinis enese juure ja ütles neile: Waata, meie läheme üles Jeruusalemma, ja kõik peab lõpetatama, mis prohwetite läbi on kirjutatud inimese Bojast. Sest teda antakse ära paganate kätte, ja teda naerdakse ja teutatakse ära, ja tema pääle sülitatakse. Ja kui nad teda saawad piitsuga peksnud, siis tapawad nemad teda ära, ja kolmandamal päewal peab tema jälle üles tõusma. Aga nemad ei mõistnud sest midagi, ja seesinane kõne oli nende eest warjul.

3. Ja kui Jeesus Seeriko linna ligi sai, istus üks piime tee ääres ja kerjas. Aga kui ta rahwast kuulis mööda minemat, kuulas tema, mis see pidi olema. Aga nemad kuulutasiwad temale: Jeesus Raatsaretist läheb mööda! Siis kisendas tema väga ja ütles: Jeesus, Daaweti poeg, heida armu minu pääle! Aga need, kes eel käiswad, sõitlesiwad teda, et ta pidi wait olema. Aga tema kisendas weel enam: Daaweti poeg, heida armu minu pääle!

— Aga Jeesus jäi seisma, küsis teda enese juure tuua ja küsis: Mis sa tahad, et ma sulle pean tegema? Aga tema ütles: Issand, et ma võiksin jälle näha? Ja Jeesus ütles temale: Et näe jälle! Sinu usk on sind aidanud! Ja sedamaid nägi tema jälle, ja käis tema järel Jumalat auustades. Ja kõik rahwas, kes seda nägi, andis Jumalale kiitust.

4. Ja kui ta sai Jeeriko linna tulnud, läks tema säält läbi. Ja waata, säält oli üks mees Sakkeus nimi, töllnerite ülem ja rikas. See püüdis Jeesust näha saada, aga ei saanud mitte rahwa pärast, et ta madal mees oli. Ja ta jooksis ette ja läks ühe metswiigipuu pääle. Aga kui Jeesus sinna paika sai, waatas ta üles ja ütles: Sakkeus, tule usinaste maha, sest täna pean ma sinu kotta jääma. Siis tuli ta usinaste maha ja võttis Jeesust röömuga wasta.

5. Aga kõik, kes seda nägivad, nurisesiwad ja ütlesiwad: Tema on ühe patuse mehe juures sees käinud. Aga Sakkeus ütles Issandale: Waata Issand, mina annan oma poole warandust waestele, ja kui ma kellegile olen ülekohut teinud, annan mina nelja wõrra tagasi. Aga Jeesus ütles tema wasta: Täna on sellefinatsese kojale õnnistus tulnud, sest et seesama ka Abraami poeg on! Sest inimese Poeg on tulnud otsima ja õndsaks tegema, mis ära kadunud on.

6. Kuus päewa enne paasapäha tuli Jeesus Betaania, kus Laatsarus oli, keda tema surnuft oli üles äratanud. Siis tegiwad nemad säält temale õhtusöömaaja ja Marta tallitas kõik; ja Laatsarus oli üks neist, kes temaga lauas istusiwad. Siis võttis Mariia naela selget ja wäga kallist nardisalmi, ja wõidis Jeesuse jalgu ja kuiwatas neid

oma hiustega. Ja koda sai täis salwi haifu. Siis ütles Juudas, Siimona poeg, Iskariot, kes teda pärast ära andis: Misvära ei ole see salw mitte ära müüdnud 300 teenari raha eest ja waestele antud! Aga seda ütles tema, ei mitte, et ta waeste eest hoolt kandis, waid et ta waras, ja kufur tema käes oli. Ja Jeesus ütles: Jäta teda rahule. Tema on mulle hää töö teinud. Waesid on ikka teie juures. Aga mind ei ole teil mitte ikka. Tema on salwi minu pääle walanud, et ta mind pidi matmiseks walmistama. Ja kus iial armuõpetust kuulutatakse kõiges ilmas, jääb peab ka räägitama tema mälestuseks, mis seesinane on teinud.

Too Jumalale tunnistust ohwiriks ja taju ära kõige kõrgemale oma töötused. Taam. l. 50, 14. Inimese Poeg ep ole tulnud eunnast lastma teenida, waid ise teenima ja oma hinge andma lunastamise hinnaks mitme eest. Matt. 20, 28. Olge rõõmsad lootuses, kannatlikud ahastuses; jääge kindlaste paltwesse. Room. 12, 12. Ündsad need, kellel nälg ja jännu on õiguse järele, sest nemad peawad täis saama. Matt. 5, 6. 1. Tim. 1, 5.

Saul № 367. Helde Jeesuse. s. 4 ja 5. Wiifil: 157.

Kange sõjamees! Põrgu haua seest Oled sa mind lunastanud, Patu, surma kautanud, Oma were wäes, Kange sõjamees!

Taewa kuningas, Mitad wägewast! Sind kõik rahwas auustagu, End su ette alandagu. Ole kuningaks Ja mull' saatijaks!

III. Issanda ülemapreestri ammet ehk tema kannatamine ja surm.

Jeesus läheb surma, et kui igawene ülempreester meid ära lepitada.

§ 35. Issand sõidab Jeruusalemma ja nutab linna pärast. Wiigipuu kuivab ära. Tõine templi puhastamine.

Kuninga auus ja pühas töes hakkab Issand oma kannatamist ette valmistama. Matt. 21, 11—22. Luf. 19, 29—48. Joh. 12, 12—19.

R a m a. 1. Kui kuningas sõidab Issand oma linna. 2. Kui kuningat mõtab rahvas teda wasta. 3. Hää karjane peab jüski oma karja pärast nutma. 4. Dns ta ju kui wiigipuu, kellel wilja ei ole. 5. Siiski tutfub weel kord teda tema karjane: tema templit puhastades, tema templis õpetades.

1. Tõisel päewal, kui nemad Jeruusalemma ligi saiwad ja Betwage poole õlimäe juure tuliwad, läkitas Jeesus kaks jüngrid ja ütles nende wasta: Minge sinna alewisse, mis teie kohal on, ja sedamaid leiate teie ühe kinni seutud emaeesli, ja sälu tema juures; päästke neid lahti ja tooge minu juure. Ja kui teile keegi midagi ütleb, siis ütlege: Issandale on neid tarwis; siis läkitab tema neid sedamaid. — Aga see on kõik sündinud, et pidi tõeks saama, mis on öeldud prohwetil Safarja läbi, kes ütleb: Ütelge Siioni tütrele (linnale): Waata, sinu kuningas tuleb sulle tasane, ja istub emaeesli seljas, ja sälu seljas, mis on koorma kandja emaeesli poeg. —

2. Ja jüngrid tegiwad nõnda, kui Jeesus neid oli käskinud; ja tõiwad emaeesli ja sälu, ja paniwad omad riided nende pääle ja paniwad teda nende pääle

istuma. Ja palju lautasiwad omad riided tee pääle, aga tõised raiusiwad okse puist ja heitsiwad tee pääle. Ja rahwas, mis eel ja taga käis, kisendas ja ütles: Hosianna Daaweti pojale! Kiidetud olgu, kes tuleb Issandanimel, Hosianna kõr- ges!

3. Ja mõningad Wariseerid rahwa feast ütlesiwad Jeesuse wastas: Opetaja, sõitle oma jüngrid! Aga Jee- sus wastas: Mina ütlen teile, et kui needsinatsed wait jääsiwad, küll siis kiwid peaksiwad kisendama. — Ja kui tema ligi sai ja linna nägi, nuttis ta tema p ä r a st ja ütles: Kui sinagi teaksiid jelsinatfel omal päewal, mis sinu rahule tarwis läheb! Aga nüüd on see sinu silma eest warjule pandud. Sest aeg tuleb sinu pääle, et su waenlased sinu ümber walli teewad, ja sinu ümber piirawad, ja sind kõitipidi waewawad; ja nemad lööwad sind maha ja sinu lapsed sinu sees, ja ei jäta kiwi kiwi pääle, seepärast et sa ei ole tunnud oma armu katsumise aega. — Oh Jeruusalem, Jeruusalem, kes sa tapad prohwetid ja neid, kes sinu juure on läki- tatud, kui mitu korda olen mina sinu lapsed tahtnud koguda, otsegu kana kogub omad pojad tiibade alla, aga teie ep ole mitte tahtnud! Matt. 23, 37.

4. Kui õhtu aeg käes oli, läks Jeesus wälja Betaania oma kahetõistkümnega. Ja kui nemad tõisfel päewal (Esmaspäewal) Betaaniast wälja läksiwad, oli temal nälg. Ja tema nägi ühe w i i g i p u u tee ääres, läks sinna juure, aga ei leidnud ü h t e g i s ä ä l t p e a l t, kui aga lehti üksi. Ja tema ütles puu wastas: Argu kaswagu enam ilmaški sinu pääle wilja! Ja tema jüngrid kuulsiwad seda. — Aga tõisfel päewal nägiwad nemad mööda minnes wiigipuu juureni ära kuiwanud olewat. Ja Beetrus ütles: Rabbi, waata,

see wiigipuu, mis sina ära needsid, on ära kuiwanud. Aga Jeesus vastas: Uskuge Jumalat! Sest mina ütlen teile: Kes ial seefinatse mäe wasta ütleks: Saagu sa ülesse tõstetud ja meresse heidetud, ja ei mõtleks kaksipidi omas südames, waid usuks, sellele peaks saama, mis ta ial ütleks. Kõik, mis teie ial palwes palute, kui teie usute, peate teie saama.

5. Ja kui nemad Jeruusalemma saiwad, läks Jeesus püha kotta, ja hakkas wälja ajama neid, kes müüsiwad ja ostsiwad pühas kojäs, ja rahawahetajate lauad ja tuimlühjate pingid wiskas tema ümber ja ütles neile: Kirjutatud on: Minu koda peab palwekojaks hüütama, aga teie olete seda rööwli auguks teinud. Ja pühas kojäs tuli tema juure pimedaid ja jalutumaid, ja tema tegi neid terveks. Aga kui ülemad preestrid ja kirjatundjad nägiwad imeteguüid, mis tema tegi, ja poissa, kes pühas kojäs ksendasiwad: Hofianna Taaweti pojale! sai nende meel pahaseks, ja nad ütlesiwad temale: Kas sa kuuled, mis need ütlewad? Aga Jeesus ütles nende wasta: Kõll, eks teie ei ole lugenud: Wäetimate ja imewate laste suust oled sina enesele kiitust walmistanud! — Ja tema jättis neid maha, ja läks linnast wälja Betaania.

Teie wärawad! tõstke omad pääd üles, teie igawesed ussed! laske endid üles tõsta, et aaukuningas wõib fisse tulla. Taaw. l. 24, 7. Seepärast kandke õiget meeleva-
randamise wilja. Sest kirwes seisab ju puude juure küljes, ja iga puu, mis hääd wilja ei kannu, raintakse maha ja wifatakse tulesse. Matt. 3, 8, 10. Ja meie usk on see wõimus, mis maailma on ära wõitnud. 1. Joh. 5, 4. Joh. 10, 18. 2. Korint. 5, 10. Jes. 62, 11. Taaw. l. 8, 3.

Wiifil: Kuis pean wasta wõtma. 246.

Sa tuled kangeks sundjaks Neil' kes sind wihtawad, Neil' aga armu andjaks, Kes sind siin ihtawad. Jah, elu päite tule, Wii mind ka ülesse, Kus sinu armu pale Mull' paistab jäädwaste.

§ 36. Tähenduse sõna kahest pojast, wiinamäest, kuninga poja pulmast. Kohturahast.

Israeli käest peab Jumala riik wõtama ja paganatele antama, et ta oma Issanda kutsumist ei kuule, waid teda üksi wõtab kiusata. Matt. 21, 28—22, 31. Mark. 14, 1—17. Luuk. 20, 9—26.

R a w a. 1. Sõnawõtlik poeg oma saladusega, sõnawõtmata poeg oma kahetsemisega. 2. Wiinamäe mehed oma meeletuma õelusaga. 3. Issand oma faristusega, kes wiinamäe neilt ära wõtab ja tõistele annab. 4. Kutsutud omased, kes kutsumist ei kuule. 5. Armist wasta wõetud wõerad, kes pulma lauda saawad. 6. Kiusajad Jumalised, kes meelearandamise pääle fugugi ei taha mõtelda.

1. Ja Jeesus rääkis pühas kajas tähendamise-sõnade läbi Juuda rahwa wasta ja ütles: Ühel mehel oli kaks poega, ja tema läks esimese juure ja ütles: Mu poeg, mine täna tööle minu wiinamäele! Aga tema kostis ja ütles: Ei ma taha! aga pärast kahetses tema seda ja läks. — Ja tema läks tõise juure ka ja ütles nõndasamuti. Aga see kostis: Mina lähen, isand! ja ei läinud poolegi mitte. — Kumb neist on isa tahtmise järele teinud? Nemad ütlesiwad esimene. Jeesus ütles nende wasta: tõllnerid ja patutsed saawad küll ennemine Jumala riiki kui teie.

2. Kuulge ka tõist tähendamise-sõna: Üks inimene istutas wiinamäe, ja tegi aia ümber, ja kae-was afeme sisse wiinamarja surutõrrele, ja ehitas torni, ja andis seda nuuma pääle wälja maameeste kätte, ja läks wõerale maale. Aga kui wiinamarja

noppimise aeg ligi sai, läkitas tema omad sulased maa-
meeste juure wilja saama. Siis wõtšiwad maamehed
tema sulased kinni, muist pešiwad nemad, muist tapš-
wad nemad ära, muist wistakšiwad nemad kiwidega.
Taas läkitas tema tõiši sulasid enam kui esimesi, ja
nemad tegiwad neile niisamuti. Wiimaks läkitas tema
oma poja nende juure, kes tema meelest armas oli, ja
ütles: Küllap nemad wõtawad minu poega häbeneda.
Uga maamehed ütlesiwad isekeskis: Seesinane on pärija,
tulge, tapkem teda ära, siis saame tema päranduse enes-
tele. Ja nemad wõtšiwad ja lütkakšiwad teda wiinamäest
wälja ja tapšiwad teda ära.

3. Mis wõtab nüüd wiinamäe isand teha?
Küll tema tuleb ja huffab neid ära, ja annab wiinamäe
tõiste kätte, kes wilja toowad omal ajal. Sest mis see siis
on, mis on kirjutatud: See kiwi, mis hoone ehitajad
kui kõlwatuma on ära heitnud, on nügakiwiks saanud.
Ja igauks, kes selle kiwi pääle langeb, läheb rusuks,
aga selle pääle see langeb, seda teeb tema pihuks.
Seepärast ütlen mina teile: Jumala riik peab teilt
ära wõetama, ja selle rahwale antama, kes
selle wilja kannab. — Uga kui ülemad preestrid
ja Wariseerid tundšiwad, et ta nendest rääkis, püüdsi-
wad nemad teda kinni wõtta; aga nemad kartšiwad
rahwast, kes Jeesust prohwetiks pidas.

4. Ja Jeesus rääkis neile taas tähendamise sõnade
läbi ja ütles: Taewa riik on ühe inimese sarnane, kes
kuningas ja kes oma pojale pulmad tegi. Ja tema
läkitas oma sulased wälja neid, kes kutsutud, pulma kut-
suma; ja nemad ei tahtnud mitte tulla. Taas läkitas
tema tõiši sulasid wälja ja ütles: Ütelge neile, kes on
kutsutud: Waata, oma söömaaja olen mina walmista-
nud, mu härjad ja nuumweikšed on tapetud, ja kõik

on valmis! tulge pulma! Aga nemad ei hoolinud fešt, ja läksivad ära, üks oma põllule ja tõine oma kaubale. Aga tõised võtsivad tema sulased kinni, teutsivad ja taptsivad nad ära. Aga kui kuningas seda kuulis, sai tema vihaseks, ja läkitas omad sõjaväed wälja, ja hukkas needsamad tapjad ära, ja süütas nende linna põlema.

5. Siis ütles tema sulaste wasta: Pulmad on küll valmis, aga need kes kutsutud, ep ole mitte seda wäärt. Seepärast minge teelahkmete pääle, ja kutsuge pulma nii palju kui teie ial leiate. Ja needsamad sulased läksivad wälja teede pääle, ja kogusivad kõik koku, nii mitu kui nemad leidsivad, kurje ja häid, ja pulma koda sai täis. Siis läks kuningas sisse, neid waatama, kes lauas istusivad, ja nägi jäläl ühe inimese, kellel pulmariiet ep olnud seljas. Ja ta ütles tema wasta: Sõber, kuda sina seia oled sisse tulnud, ja sinul ep ole pulma riiet? Aga tema ei saanud sõnagi suust. Siis ütles kuningas teenritele: Siduge tema käed ja jalad kinni, ja heitke teda kõige sügawama pimeduse sisse, kus on hulumine ja hammaste kiristamine. Sest palju on kutsutud, aga pisut on ära walitsitud.

6. Siis läksivad Wariseerid ära ja pidasivad nõuu üheskoos, kuda nemad teda tema kõnest pidiwad wõrgutama; ja läkitasivad tema juure omad jüngrid Heroodese feltliga ja ütlesivad: Õpetaja, meie teame, et sina tõsine oled, ja õpetad Sumala teed tõe sees, ja ei pea inimeste suurusest lugu; seepärast ütle meile: kas sünnib kohturaha keisrile anda, wõi ei sünni? Aga kui Jeesus nende tigiduse ära mõistis, ütles tema: Teie salalikud, mis teie mind küsate? Näidake mulle üks kohturaha tükk! Ja nemad tõiwad

tema kätte ühe teenari raha. Ja tema küsis nende käest: Kelle kaju ja päälkiri see on? Nemad ütlesiwad tema wasta: Keisri. Siis ütles tema nende wasta: Andke siis keisrile, mis keisri kohus ja Jumalale, mis Jumala kohus on! Ja nemad paniwad seda wastust imeks ja läksiwad ära.

Täna kui teie tema häält kuulute, siis ärge tehke oma südameid mitte kõwaks. Hebr. 3, 7. Mitu tulewad homiku ja õhtu poolt, ja istuwad lauas Abraami- ja Isaaki- ja Jaakobiga taewariigis. Aga kuningriigi lapsed liikatakse wälja kõigesügawama pimeduse sisse: sääl peab olema hulumine ja hammaste kiristamine. Matt. 8, 11. 12. Iga hing heitku ülemate alla, kellel kõige ülem meelewalgus on, sest ülemaid ep ole muid, kui Jumalast; aga kes ülemad on, need on Jumalast seatud. Room. 13, 1. Room. 2, 6, 9, 10. Room. 13, 5. 1. Peetr. 2, 13. 1. Tim. 2, 1, 2.

Laul № 273, 1, 2. Wiisil: Su hing oh Jeesus tehtu mind. 37.

Kristuse weri, õigus ka, See minu auwõu on, et ma Ses kõlban Jumalale müüd, Ja kui ma taewa lähen siit.

Ehk tulen kohtu ette ma, Ei ükski julge kaewata, Ma olen andeksandmist saan'd, Tall on mu wõlad kautan'd.

§ 37. Kõigeülemast käsust. Waese lese-naese annist. Isanda ettekuulutamised.

Et Israel uhke ja usuta, ei saa ta kohtust mitte pääsema, mis tuleb. Matt. 22, 35—46. Mark. 12, 41—44. Luf. 21. Matt. 24. Mark. 13.

R a w a. 1. Käsitundja käsu-küsimus — ehk: mis sugune on ülem käst. 2. Isanda usuküsimus — ehk: mis on ewangeliumi sifu? 3. Lesenaese suur armastuse annie. 4. Isanda jälletulemise eesmärgid. 5. Jeruusalema ärarahwotamine — ehk: otja algus. 6. Dts ise.

1. Ja üks käsitundja küsimus: teada ja küsida: Spetaja, mis sugune käsusõna on suur käsus?

Uga tema ütles tema wasta: Sina pead Issandat oma Jumalat armastama kõigest omast südamest ja kõigest omast hingest ja kõigest omast meelest. Seesama on esimene ja suur käsusõna. Uga tõine on selle sarnane: Sina pead oma ligimest armastama kui iseennast. Neis kahes käsusõnas on kõik käsk ja prohwetid koos.

2. Uga kui Bariseerid üheskoos olivad, küsis neilt Jeesus: Mis teie arvate Kristusest, kelle poeg tema on? Nemad ütlesiwad temale: Taaweti poeg. Ta ütles nende wasta: Kuda siis Taawet teda waimus Issandaks hüüab, kui ta ütleb: Issand on ütelnud mu Issandale: Istu mu paremale poole, kunni ma sinu waenlased saan pannud sinu jalgealuseks järjeks. Kui nüüd Taawet teda Issandaks hüüab, kuda ta siis tema poeg on? Ja ükski ei wõinud temale sõna wastata, ja ükski ei julgenud sest päewast temalt midagi enam küsida.

3. Ja kui Jeesus ohwiraha kirstu kohal istus, waatas tema, kuda rahwas ohwiraha kirstu pani, ja palju rikkaid paniwad palju sisse. Uga tema nägi ka ühe waeje lesenaese kaks weeringit sinna panned, ja ütles: Tõeste, mina ütlen teile, et seesinane waene lesknaene on enam kui kõik muud sinna sisse pannud. Sest needsinased kõik on omast liiast warandusest Jumalale anniks sisse pannud; aga seesinane on omast waejusest, kõik mis temal oli, sisse pannud.

4. Ja nüüd läks Jeesus pühast kojast ära. Uga üks tema jüngritest ütles temale: Opetaja, ennäe! Misjuguused kiwid ja hooned need on! Jeesus wastas ja ütles: Neist ei jäeta mitte kiwi kiwi pääle, mis ei peaks ära kistama. — Ja kui tema õlimäel istus püha koha kohal, küsisiwad temalt jüngrid isepäinis:

Ütle meile, millal peab see sündima, ja mis peab sinu tulemise ja maailma aja lõpetuse täht olema? Aga Jeesus kostis neile: Katsuge, et teid ükski ei eksita! Sest palju tulewad minu nimel ja ütlewad: Mina olen Kristus! ja võtavad palju eksitada. Ja kui teie sõdadest kuulete ja sõja juttudest, siis ärge ehmatage! sest see kõik peab enne sündima, aga ots ei ole veel käes. Sest rahvas tõuseb rahva vastu, ja maavärisemised peavad olema ja nälg ja katk ja palju segadusi. Aga teid peksetakse ja viiakse minu pärast maavalitsejate ja kuningate ette tunnistuseks. Ja et ülekohus väga võimust võtab, läheb mitme armastus külmaks. Aga kes otsani jääb kannatama, see pääseb. Ja kõige rahvale peab enne armu õpetust kuulutatama. Siis saab ots tulema.

5. Kui teie nüüd näete seda hirmust ära ka utamise tööd, mis öeldud on prohveti Danieli läbi, sääl pühas paigas seiswat, siis põgenegu need, kes Juuda maal on, mägede pääle. Kes katufse pääl on, argu tulgu maha, midagi ära võtma. Sest siis tuleb suur viletsus, mähardust ep ole olnud maailma algusest siit saadik, ega peagi mitte tulema. Kui siis keegi teile ütleb: Waata, siin on Kristus ehk sääl, ärge uskuge mitte! Ja kui need päewad mitte ei saaks lühendatud, nende pärast, kes ära walitsetud, siis ei pääseks ükski liha. Sest kus ial raibe on, sinna koguvad kottad.

6. Sest otsegu wälf tõuseb hommiku poolt, ja paistab õhtu poole, nõnda peab ka inimese Poja tulemine olema. Aga päike läheb pimedaks, ja kuu ei anna oma walgust, ja tähed langewad taewast maha, ja taewa wägesid peab kõigutatama. Siis peab kõik rahwa jugu maa pääl ulguma, ja peawad nägema ini-

meie Poja tulewat taewa pilwete pääl suure mäe ja auuga. Tõeste, mina ütlen teile: See finatse põlwe rahwas ei lõpe mitte ära, kunni see kõik saab sündinud. Aga sest päewast ja tunnist ei tea ükski, ei inglidki taewas, kui aga minu Isa ükski. Seepärast walwate ja paluge igal ajal, et teid wäärt armatakse ära põgenema kõige selle eest, mis peab sündima ja seisma inimeje Poja ees.

Ja see finane lärsjõna on meil temalt, et see kes Jumalat armastab, see peab ka oma wenda armastama. 1. Joh. 4, 21. Siis on armastus lärsn täitmine. Room. 13, 10. See finane Jeesus, kes teilt on ülles wõetud taewa, see peab tulema jelsamal kombel, kui teie teda olete näinud taewa ära minewat. Ap. t. 1, 11. Sest teie ise teate dieti hästi, et Jssanda päew nõnda tuleb, kui waras öösel. 1. Tess. 5, 2. Matt. 16, 27. 1. Tess. 4, 16. Joh. ilm. 20, 10. Matt. 13, 49. 50.

Laul N° 491, 1. Omal wiisil. 202.

See aeg on tõest ukse ees, Et Kristus tulla jõuab Säält taewast suure auu sees, Ja rahwalt aru nõuab. Siis naer küll peab lõppema, Kui tules peab minema Kõik maa ja taewas huffa.

§ 38. Kümnest neitsist. Lammaste ja sikkuude lahutamisest ehk wiimsest otsast.

Mingem paludes ja walwates auu Jssandale wasta, sest ta tuleb kui püha kohtumõistja! Matt. 25, 1—13; 31—46.

K a w a. 1. Meie Jssand tuleb tõeste, kui ta ka wübib, et meie usku katsuda ja siis wotamata ilmuda: sellepärast walmistagem ennast! 2. Siis on walmistamiseks hilja, ja ta wõtab ükski walmistuid wasta: sellepärast palugem ja walwagem. 3. Tema tuleb kui kohtumõistja: andke talle auu ja wäge! 4. Tema peab õiget ja püha kohut, sellepärast kartkem tema päewa!

1. Siis on taewariik kümne neitsi sarnane, kes omad lambid wõtswad, ja läkswad wälja peigmehe

wasta. Aga wiis nende seast oliwad mõistlikud ja wiis rumalad. Kes rumalad oliwad, need wõtšiwad omad lambid, aga nemad ei wõtnud mitte õli enestega. Aga mõistlikud wõtšiwad õli oma astjate sisse ühtlasi oma lampidega. Aga kui peigmees wiibis, saiwad nemad kõik uniseks ja uinusiwad magama. Aga kesk ööse kuuldi häält: Waata, peigmees tuleb, minge wälja tema wasta!

2. Siis tõusiwad kõik needsamad neitsid üles, ja walmistasiwad oma lampisid. Aga rumalad ütlesiwad mõistlikkude wasta: Andke meile oma õlist, sest meie lambid kustuwad ära. Aga mõistlikud kostsiwad ja ütlesiwad: Ei mitte, et ei meil niisamuti kui teil ei puudu; waid minge ennemine kaupmeeste juure, ja ostke enestele. Aga kui nemad ära läksiwad ostma, tuli peigmees; ja kes walmis oliwad, läksiwad temaga pulma ja uks pandi lukku. Aga wiimaks tuliwad ka tõised neitsid, ja ütlesiwad: Issand, Issand, tee meile lahti. Aga tema kostis ja ütles: Tõeste, mina ütlen teile, mina ei tunne teid mitte. Seepärast walwake! sest teie ei tea päewa ega tunni, millal inimese Poeg tuleb.

3. Aga kui inimese Poeg tuleb auu sees, ja kõik pühad inglid temaga, siis istub tema oma auujärje pääl. Ja siis peab kõik rahwas tema ette kogutama, ja tema lahutab neid ühest ära, nõnda kui karjane lambad ära lahutab sikkudest. Ja tema paneb lambad oma paremale käele, aga sikkud pahemale käele seisma. Siis wõtab kuningas neile welda, kes tema paremal käel on: Tulge tenna, minu Isa õnnistatud, pärige kuningriik, mis teile on walmistatud maailma asutamisest. Sest mul on nälg olnud, ja teie olete mulle süüa annud, mul

on jänu olnud, ja teie olete mind jootnud; mina olen wõeras olnud, ja teie olete mind koristanud; mina olen alasti olnud, ja teie olete mind katnud; mina olen haige olnud, ja teie olete tulnud mind katsuma; mina olen wangis olnud, ja teie olete mu juure tulnud. Siis wõtawad õiged temale wastata: Issand, millal oleme näinud sull nälga ehk jänu ehk sind muidu hädas olewat — ja oleme sind teeninud? Ja kuningas saab neile wastama: Mis teie iial olete teinud ühele nende sinaste minu wähemate wendade seas, seda olete teie minule teinud!

4. Siis wõtab tema ka õelda neile, kes pahemal käel: Minge ära minuist, teie äraneetud, igawesesse tulesse, mis walmistatud on kuratile ja tema inglitele. Sest mul on nälga olnud, ja teie ep ole mulle süüa annud; mul on jänu olnud, ja teie ep ole mind jootnud; mina olen wõeras olnud, ja teie ep ole mind koristanud; mina olen alasti olnud, ja teie ep ole mind katnud; mina olen haige ja wang olnud, ja teie pole tulnud mind katsuma. Siis wõtawad ka need samad talle õelda: Issand, millal oleme meie näinud nälga ehk jänu sul olewat, ehk sind wõeras ehk alasti, ehk haige ehk wangis olewat, ja ep ole sind mitte teeninud? Siis wõtab tema neile wastata ja õelda: Tõeste, mina ütlen teile: Mis teie iial ep ole teinud ühele nendesinaste wähemate seas, seda ep ole teie minulegi teinud. — Ja need sinatsed lähewad igawesesse walusse, aga õiged igawesesse elusse.

Rõndke eneste õnnistust taga kartuse ja wäristusega. Wilipp. 2, 12.*) Inimestele on seatud üksikord surra ja pärast seda kohus. Hebr. 9, 27. Walwate ja paluge, et

teie tiusatusesse ei saa; waim on küll walmis, aga liha on nõder. Matt. 26, 41. Sest Kristuse Jeesuse sees ei maksa ümber löigatud, ega ümberlõikamata, waid usk, mis armastuse läbi tegew on. Gal. 5, 6. — Wilipp. 3, 20. Luf. 21, 36. Jakob. 2, 17. 1. Joh. 3, 2.

Laul N° 482, 1. Omal wiisil. 355.

Ärgake! Nii wahid hüüdwad, Kes linna kõrgelt tornilt püüdwad Jeruusalemma ärata. Süda öö on kätte jõudnud Ja wahimehed on ju nõudnud: Oh targad neitsid, tõuske ka! Ja mõtke lambid nüüd, Su peigmees oodab teid! Halleluja! Nüüd rutate, Et olete Ka walmis Talle pulmale!

§ 39. Surma nõu Issanda wasta, paasatalle söömine ja jalgade pesemine.

Wabast armastusest tahab Issand meie eest surma minna; enne seda peab ta üksi weel sõna ja teuga armastuse ja alanduse jutlust Matt. 26, 1—5. Mark. 14, 1. 2. 10—16. Luf. 22, 1—16. 24—27. Joh. 13, 4—20

K a w a. 1. Ülempreester on walmis surma minna. 2. Wiimast paasatalle lasseb ta enne weel walmistada. 3. Kui armsad tema kõned sel wiimisel koosolemise tunnil, kuna jüngerid oma suuruse ja auu üle riidlewad. 4. Kuis püha armastus alandust õpetab jüngerite jalgu pesedes.

1. Aga kui Jeesus kõik need kõned sai lõpetanud, ütles tema oma jüngerite wasta: Teie teate, et kahe päewa pärast paasapäha on, ja inimese Poeg antakse ära risti puua. Siis tuliwad kokku ülemad preestrid ja kirja tundjad ja rahwa wanemad, ülema preestri Kaiwa kotta, ja pidasiwad ijekeskis nõuu, kudas nemad Jeesust kawalusega pidiwad kinni wõtma ja ära tapma. Aga nemad ütlesiwad: Ei mitte pühade ajal, et mässamist rahwa seas ei tõuse. Aga Juudas Iskariot, kelle sisse Saadanäs oli läinud, läks ülemate preestrite juure, ja ütles: Mis teie lubate

mulle anda? Mina tahan teda teie kätte ära anda! Siis jaiwad nemad rõõmsaks, ja pakkusiwad temale kolmkümmend hõbetükki. Ja sest ajast otstis tema parast aega teda ära anda.

2. Aga hapnemata leibade efimesel päewal tuliwad jüngrid Jeesuse juure, ja küsisiwad: Kus ja tahad, et meie sulle paafatalle peame walmistama? Ja tema läkitas Peetruse ja Johannese, ja ütles: Minge linna, siis tuleb teie wasta üks inimene, see kannab weekruusi, käige tema järel sinna kotta, kuhu tema sisse läheb, ja ütelge selle koja isandale: Kus on wõeraste tuba, kus ma paafatalle oma jüngritega wõin süüa? Siis näitab tema teile suure ehitatud toa ülewal. Sinna walmistage. Ja jüngrid leidsiwad nõnda, ja walmistasiwad paafatalle.

3. Ja kui tund tuli, istus tema maha, ja need 12 apostlit temaga. Ja tema ütles nende wasta: Mina olen jüdamest igatsenud seda paafatalle teiega süüa, enne kui ma kannatan. Sest nüüd ütlen teile, et ma sest mitte enam ei söö, kunni kõik saab sündinud Jumala riigis. — Aga nende sekka tõusis riidlemine, keda neist pidi suuremaks arwatama. Aga tema ütles neile: Paganate kuningad walitsewad, ja neid, kes wõimust wõtawad, hüütakse armulikkudeks isandateks. Aga teie mitte nõnda, waid suurem teie seas, olgu kui noorem, ja ülem kui see, kes teenib. Sest kes on suurem, see kes lauas istub, wõi see kes teenib? Eks see, kes lauas istub? Aga mina olen kesk teie seas nõnda kui see, kes teenib.

4. Ja et Jeesus omaksid on otjani armastanud, tõusis tema õhtusöömaajast üles, pani omad riided maha, wõttis rätiku, ja sidus enese ümber. Siis wa-

las tema wett waagna sisse, hakkas jüngerite jalgu pesema ja rätifuga kuiwatama, mis tema ümber oli seutud. Siis tuli tema Siimona Peetruse juure, aga see ütles: Issand, sinaks mulle jalgu pesed? Jeesus wastas: Mis mina teen, seda ei tea sina nüüd, aga pärast pead sina teada saama. Peetrus ütles: Klades ei pea sina mulle jalgu pesema! Jeesus wastas: Kui mina sind ei pese, ep ole sul osa minuga. Siis ütles Siimon Peetrus jälle: Issand, ei mitte ükski päinis jalgu, waid ka käsi ja pääd! Jeesus ütles temale: Kes pestud on, sellele ep ole muud tarwis, kui jalgu pesta, sest ta on üleüldse puhas; ja teie olete puhtad, aga mitte kõik. Sest tema teadis, kes teda pidi ära andma. Kui ta nüüd nende jalad sai ära pesnud, ja omad riided wõtnud, istus ta jälle maha, ja ütles: Kas teie teate, mis mina teile olen teinud? Kui nüüd mina, teie Issand ja õpetaja, teie jalgu olen pesnud, siis peate teie ka üksteise jalgu pesema: sest ühe õpetuse-märgi olen ma teile annud: et ka teie nõnda teete, kui mina teile olen teinud. Kui teie seda teate, õndsad olete teie, kui teie seda teete.

Ses oleme meie Jumala armastuse ära tunnud, et tema oma elu meie eest on jättnud; ja meie peame ka oma elu wendade eest jätma. 1. Joh. 3, 16. Meie paasa-tall Kristus on meie eest tapetud. 1. Korint. 5, 7. Kui meie omad patud uiles tunnistame, siis on tema ustaw ja õige, et ta meile patud andeks annab, ja teeb meid puhtaks kõigest ülekohtust. 1. Joh. 1, 9.

Laul N° 56, 1. Wiisil: Armas Jeesus amita. 169.

Jeesus, ilma süüita tall, Meie eest on surma saanud, Ja meid raske risti all Täieste on lunastanud: Kes nüüd pattu kahetsewad, Jeesu surmast rõõmu saawad.

§ 40. Äraandja saab awalikuks. Püha õhtusöömaaeg. Issanda lahkumise kõned.

Issand, kes surma lähed, teeb oma wiimse seadmise ehk testamendi. Joh. 13, 21—32. Mark. 14, 19—25. Matt. 26, 21—29. Luuk. 22, 19, 20. 1. Kor. 11, 23—25.

R a w a. 1. Juba peab Issand äraandjat avaldama ja otsusele sundima. 2. Pühas õhtu söömaaeg annab Issand omastele oma wiimse armuseadmise. 3. Tema peab oma wiimast lahkumise kõnet röömustajast, kes tuleb. 4. Tema seletab, et ta pidi lahkuma, enne kui see tulla wõib. 5. Tema peab wiimast ülem-preesterlikku palwet.

1. Kui Jeesus seda sai ütelnud, sai tema koguni kurwaks, ja ütles: Töeste, mina ütlen teile, üks teie seast annab mind ära. Siis waatasiwad jüngrid üksteise silmi, ja oliwad kahewahel, kellest tema pidi rääkima. Ja nad küsisiwad järestiku: Minaks see olen? minaks see olen? Aga Jeesuse rinna naal oli see jünger, keda tema armastas. Selle poole löi Siimon Peetrus pääga, et tema kuulaks, kes see pidi olema? Ja seefinane küsis: Issand, kes see on? Jeesus wastas: See on seefama, kellele mina palukese sisse kastan ja annan. Ja tema kastis palukese sisse, ja andis seda Juudale, Siimona pojale, Iskariotile. Ja palukese järele läks Saadan tema sisse. Siis ütles Jeesus temale: Mis ja teed, seda tee usinaste! Ja Juudas läks sedamaid wälja; aga õõ oli. — Ja kui ta oli wälja läinud, ütles Jeesus: Nüüd on inimese Poeg auustatud, ja Jumal on temas auustatud. Lapsukesed, mina olen weel üürikeseks ajaks teie juures; küll teie otsite mind, aga kuhu mina lähen, sinna ei wõi teie mitte tulla. Ühe uue kärsjõna annan mina teile, et teie üksteist peate armastama, nõnda kui mina teid olen armastanud. Seftjamaast tunnewad kõik, et teie minu

jüingrid olete, kui teil armastust on ise-
keskes.

2. Aga kui nemad sõiwad, wöttis Jeesus leiba,
tänas, ja murdis ja andis oma jüingritele, ja ütles:
Wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie
eest murtakse; seda tehke minu mälestuseks.
Selsamal kombel wöttis tema ka karika pärast õhtu-
söömaaga, tänas ja andis oma jüingritele, ja ütles:
Wõtke, jooge kõik säält sees, seesinane
karikas on uus seadus minu were sees, mis
teie ja mitme eest ära walatakse pattude
andeksandmiseks; seda tehke, nii mitu
korda, kui teie sest joote, minu mäles-
tuseks.

3. Ja kui nemad kiituse laulu saiwad laulnud,
ütles Jeesus oma jüingritele: Teie süda argu ehmatagu
mitte. Minu isamajas on mitu eluasjet.
Ja mina lähen teile eluasjet walmis-
tama. Ja siis tahan mina jälle tulla, ja teid enese
juure wotta, et teie ka olete, kus mina olen. Mina
olen tee ja tõde ja elu: ükski ei saa Isa
juure, kui minu läbi. Kes mind on näinud, see
on Isa näinud. Ja mina tahan Isa paluda, ja te-
ma annab teile ühe tõise rõõmustaja, et tema teie
juure igaweste jääb, tõe waimu, keda maailm ei wõi
wasta wotta. Mina ei taha teid mitte waesiks lap-
siks jätta, waid tulen teie juure. Sest rõõmusta-
ja, püha waim, keda minu Isa tahab läkitada
minu nimel, seesama peab teid õpetama
kõik, mis mina teile olen ütelnud.

4. Jeesus ütles weel: Mina olen tõsine
wiinapuu, ja minu Isa on maa mees. Iga wiina-
puu oks minu sees, mis wilja ei kanna, seda kifub

tema ära, ja iga üht, kes wilja kannab, seda harib tema, et ta enam wilja kannab. Mina olen wiinapuu, teie wiinapuu oksad; kes minu sisse jääb, ja mina tema sisse, see kannab palju wilja, sest minuta ei wõi teie ühtegi teha. Kui maailm teid wihkab, siis teadke, et ta mind enne on wihanud. Aga nüüd lähen mina selle juure, kes mind on läkitanud, ja teie süda on täis kurwastust saanud. Aga see tuleb teile hääks, et mina ära lähen. Sest muudu ei tule röömustaja mitte teie juure. — Aga üürise aja pärast, siis ei näe teie mind, ja taas üürise aja pärast, siis näete teie mind. Sest mina lähen Isa juure. Teie peate nutma ja ulguma, aga maailm on röömus; teid peab kurwastatama, aga teie kurwastus peab röömuks minema. Küll teil nüüd on muret, aga mina tahan teid jälle näha, ja teie süda peab röömus olema, ja ükski ei pea teilt teie röömu ära wõtma. Tõeste, tõeste, mina ütlen teile, mis teie ial Isalt palute minu nimel, seda annab tema teile. Maailmas on teil ahastust, aga olge julged, mina olen maailma ära wõitnud.

5. Siis tõstis Jeesus omad filmad taewa poole, ja ütles: Isa, tund on tulnud, auusta oma poega, et ka poeg sind auustaks. Auusta mind selle auuga, mis mul oli sinu juures, ennegu maailm oli. Püha Isa, hoiä ka neid, keda ja mulle oled annud, omas nimes, et nemad üks oleksiwad, nõnda kui meie. Pühitse neid omas tões, sinu sõna on tõde. Aga mina ei palu mitte üksipäinis nende sinaste pärast, waid ka nende pärast, kes nende sõna läbi minu sisse usuwad. Isa, ma tahan, et, kus mina olen, ka nemad minu juures on, keda ja mulle oled annud, et nemad näewad minu auu.

Õnnistatud karikas, mis meie õnnistame, eks see ei ole Kristuse vere osasaamine? Leib, mis meie murrame, eks see ei ole Kristuse ihu osasaamine. 1. Kor. 10, 16. Et meil nüüd üks suur ülempreester on Jumala Poeg, kes taevad läbi on läinud, siis pidagem finni tunnustamisest. Sest meil pole ülempreester, kellel ei peaks ärrast meelt olema meie nõdruste pärast, vaid kes kõiges on kiusatud otsegu meie, jiski ilma patuta. Hebr. 4, 14.

Laul № 230, 3. Wiisil: Oh Jeesus ülem abimees. 204

Sa mesimagus taewa leib! Oh anna mulle armust, Kui patt mu hinge pääle käib, Et pääsen selle hirmust; Su usu-
 üüb nüüd katku mind, Et mul ei ole karta sind, Kui istun
 sinu lauas.

§ 41. Isfanda wõitlemine Ketsemane aias.

Raskes hingewõitluses joob Isfand juba walusat kannu-
 tuse karrikat. Matt. 26, 30—46. Mark. 14, 26—42.
 Luuk. 22, 31—46. Joh. 18, 1.

R a w a. 1. Käik Ketsemane poole. 2. Kuis Isfand Ketsemanes kannatand ja mis see kannatamine tähendab. 3. Kuis tema selles wõitlemises on wõitnud.

1. Pärast seda läks Jeesus oma jüngritega üle Riidroni jõe wälja Olimäele. Ja tema ütles neile: Seltsinatsel öösel wõtate teie kõik endid minust pahandada. Aga Petrus wastas: Ehk ka kõik peak-
 siwad endid sinust pahandama, ei taha mina ennast mitte pahandada. Aga Jeesus ütles temale: Tõeste, mina ütlen sulle: Sel öösel, enne kui kull saab kaks kord laulnud, salgab sina mind kolm kord ära. Petrus ütles jälle: Ehk ma sinuga peaksin surema, ei taha mina sind mitte ära salata. Rõndasamuti ütlesiwad ka kõik jüngrid.

2. Siis tuli Jeesus nendega ühte mõisa, mis hüütakse Ketsemaneks. Sääli oli aed, kuhu Jeesus fagedaste oma jüngritega oli kokku tulnud. Ja tema ütles nende wasta: Istuge feia maha, kunni ma saan sinna läinud ja palunud. Paluge Jumalat, et teie kiusatuse sisse ei saa! Ja tema wõttis enesega Peetruse, Jakobuse ja Johannese, hakkas kurbaks saama, ja hirmust ahastust tundma. Ja ta ütles: Minu hing on wäga kurb surmani; jääge feia ja walwate minuga! Ja siis lahkus temoneist, nii kaugele, kui kiwiga wõib süsta, heitis filmili maha, palus ja ütles: Minu Isa, kui see wõib olla, siis mingu see karikas minust mööda: ommeti mitte nõnda kui mina tahan, waid kui sina tahad.

3. Siis tuli tema jüngrite juure tagasi ja leidis neid magawat. Ja ta ütles Peetrusele: Nõndaks teie ei suuda ühte tundi minuga walwata? Walwate ja paluge, et teie kiusatuse sisse ei saa: waim on küll walmis, aga liha on nõder. Taas läks tema tõist korda ära ja palus: Minu isa, kui seesinane karikas ei wõi minust mööda minna, siis jündigu sinu tahtmine. Ja tema tuli ja leidis neid taas magawat, sest nende silmad oliwad rasked unest. Ja tema jättis neid weel kord, läks ja palus kolmat korda neidsamu sõnu. Aga üks ingel näitas ennast temale taewast, ja kinnitas teda. Ja kui ta surmaga wõitlemas oli, palus tema Jumalat kängemine. Aga tema higi oli kui were pisarad, need langesiwad maa pääle. — Ja tema tuli kolmat puhku, ja ütles jüngritele: Mis teie magate? Tõuske üles, läki ära! Waata, see kes mind ära annab, on ligi tulnud.

Waata, see on Jumala tall, kes maailma patu ära kannab. Joh. 1. 29. Olge lasinad, waltwale, sest teie waenlane, kurat, käib ümber kui mõiraja lõukoer ja otsib, keda tema mõiks ära neelda. 1. Peetr. 5, 8. 1. Peetr. 2, 21—23. Room. 7, 15.

Laul № 55, 2. Armas Jeesus armastaja. Omal müüsil: 294.

Arm, kes sina oled nutnud Õlimäel werd higistan'd, Waewa sisse oled tõtnud, Mind nii väga armastan'd; Oled wõtnud kannatada Isa wiha meelega, Mis ei wõidud waigistada, Wõtsid surres lõpeta.

§ 42. Jeesust wõetakse kinni ja wiiakse Hanna ette. Peetrus salgab keda ära.

Isand annab ennast waenlaste kätte, kelle ees ta wiimne kannatamine algab, millest ta omaksed nüüd tõeste ennast pa-handawad. Matt. 26, 47—58. 69—75. Mark. 14, 43—54. 66—72. Luf. 22, 48—63. Joh. 18, 4—27.

R a w a. 1. Kuis Juudas Isandat ära annab. 2. Kuis Peetrus teda kaitsta püüab. 3. Kuis Isand Hanna ette wiiakse. 4. Kuis Peetrus salgajaks saab esimest korda. 5. Kuis ta tõist ja kolmat korda Isanda ära salgab.

1. Ja kui Jeesus alles rääkis, siis tuli palju rahwast mõõkade ja nuiadega, lühtide ja lampidega, ülemaist preestritest ja rahwa wanematest läkitatud, ja Juudas käis nende eel. Aga tema oli neile tähe annud, ja ütelnud: Kellele ma juud annan, t e m a o n see sama, keda wõtke kinni, ja wiige julgeste ära. Ja warsti tuli tema siis Jeesuse juure ja ütles: Tere, Rabbi! ja andis temale juud. Aga Jeesus küsis: Sõber, mis pärast oled sina siin? Juudas, annad sina suuandmisega inimese Poja ära? Ja kui Jeesus kõik teadis, mis temale pidi juhtuma, läks tema wälja, ja ütles nende wasta: Keda teie otsite? Ja ne-

mad wastasiwad: Jeesust Naatsaretist. Tema ütles: Mina olen see. Siis läksiwad nemad tagasi ja lange-
siwad maha. Siis küsis tema neilt jälle: Keda teie
otsite? Nemad ütlesiwad: Jeesust Naatsaretist. Jeesus
kostis: Mina olen teile ütelnud, et mina see olen.
Kui teie nüüd mind otsite, siis laske needsinatsed ära
minna. Ja nemad pistsiwad omad käed tema külge ja
wõtisiwad teda kinni.

2. Siimon Peetrusel aga oli mõök. Ja kui nad nägiwad, mis pidi sündima, tõmbas tema
selle wälja, lõi ülema preestri sulast, ja raius tema
parema kõrwa ära. Aga selle sulase nimi oli Malkus.
Siis ütles Jeesus Peetruse wasta: Wista oma mõök
tuppe, sest kõik kes mõõga wõtawad, need saawad
mõõga läbi hukka. Ehk mõtled sina, et mina praegu
ei wõiks oma Isa paluda, et ta mulle saadaks enam
kui kaksteistkümmend legioni inglid? Aga kuda peak-
siwad kirjad tõeks saama? See peab nõnda sündima.
Ja tema puutus sulase kõrwa, ja tegi seda terweks.
Aga neile, kes tema päale oliwad tulnud, ütles tema:
Teie olete wälja läinud otsegu rööwli päale mõõkade-
ja nuiadega. Et ma küll igapäew teie juures olen
olnud pühas kijas, ei ole teie minu külge käsi pist-
nud. Aga see on teie tund ja pimeduse wõimus. —
Siis jätisiwad teda kõik jüngrid maha ja põgenesiwad
ära.

3. Aga wäehulk, ülem päalik ja Juuda rahwa
sulased wõtisiwad Jeesuse, sidusiwad teda ja wiisiwad
teda Hanna, endise ülemapreestri juure. See oli
Kaiwa äi, kes sel aastal ülem preester oli. Aga Hanna
küsis Jeesuselt tema jüngrite ja tema õpetuse pärast.
Jeesus kostis temale: Mina olen awalikult rääkinud
maailmale; ma olen ikka õpetanud pühas kijas, kuhu

kõigest paigast rahwas kokku tuleb, ja salaja ep ole mina ühtegi rääkinud. Mis ja mult küsid? Küsi neilt, kes on kuulnud, mis ma olen rääkinud. Aga kui ta seda sai ütelnud, lõi üks ülemapreestri teener Jeesust kepiga, ja ütles: Mõndaks sa ülemapreestrile vastad? Jeesus kostis temale: Kui ma kurjaste olen rääkinud, siis tõenda seda, aga kui ma hästi olen rääkinud, mis sa mind lööd? — Siis läkitas Hannas teda kinni seutud ülemapreestri Kaiwa juure.

4. Siimon Peetrus aga oli kangelst Jeesuse järel käinud, ja üks tõine jünger (Johannes) temaga. Aga see jünger oli ülema preestri rahwaga tuttav, ja läks Jeesusega ülema preestri kotta. Aga Peetrus seisis wäljas ukse ees. Siis läks tõine jünger wälja ja rääkis uksehoidjaga, ja wiis Peetruse sisse. Siis ütles uksehoidja tüdruk Peetruse wasta: Eks sinagi ei ole seesinatse inimese jüngritest. Tema ütles: Ei ma mõista, mis sa räägid. Ja tema läks wälja õuue, ja hakk laulis.

5. Aga sulased ja teenrid seisivad õuues, ja olidwad süte tuld teinud, et külm oli, ja soojendasiwad endid; aga Peetrus seisis nende juures, ja soojendas ennast. Siis läks tema ukse poole, aga juba nägi teda üks tõine tüdruk, ja ütles neile, kes sääl olidwad: Seesinanegi oli Naatsareti Jeesusega. Aga tema salgas tõist korda wandega kinnitades: Mina ei tunne seda inimest mitte! Aga üürise aja pärast nägi teda üks ülema preestri sulane, selle sugulane, kelle kõrwa Peetrus oli ära raiunud, ja kinnitas: Eks mina sind temaga näinud aias? Ja sinna tulidwad kõik need, kes sääl seisidwad, ja ütlesidwad: Tõeste, sinagi oled nende feltstist, sinu keel tunnistab sind üles. Sina oled Kallilea mees. Siis hakkas tema ennast w ä g a ä r a

need ma ja wanduma: Ei ma tunne seda inimest!
Ja sedamaid laulis kuff. — Ja Issand pööras ennast
ümber ja waatas Peetruse pääle. Ja Peetruse meele
tuli Issanda sõna: Enne kui kuff kaksford saab laul-
nud, salgad sina mind kolm korda ära. Ja Peetrus
läks wälja, ja nuttis kibedaste.

*) Ükski ei wõta minu elu minu käest, waid mina
jätan seda iseenesest; minul on meelewald seda jätta ja
jälle wõtta. Joh. 10, 18. Seepärast, kes ennast arwab
seiswat, see latsugu, et tema mitte ei lange. Kor, 10, 12,
**) Sest kurwastus Jumala pärast saadab meeleparandust
õnnistuseks, mis ei lahetseta; aga maailma kurwastus saa-
dab surma. 2. Kor. 7, 10. Matt. 10, 32. Matt. 5, 13.
Hebr. 4, 15.

Laul N° 73, 1. Wiisit: Oh Jeesus ülem abimees. 204.

Oh Jeesus, sinu ahastus, Su waew ja sinu walu, Mul
seistu ikka silma ees. Mii kaua, kui mul elu, Et hoian kõige
patu eest, Ja nõuan sinu surma mäest. Siin uues elus käia.

§ 43. Jeesus ülemapreestri Kaima ja suutre kohtu ees. Juuda ots.

Jeesuse Jumala Poja, ja oma töötatud ärapäästja mõistab
Juuda rahwa suur kohus surma. Matt. 26, 57; 27, 1—10.
Mark. 14, 53—65. Luuk. 22, 63—71. Ap. t. 1, 18.

K a w a. 1. Dige ja püha Juuda waimuliku kohtu ees, kus wale
tunnistusi tema wasta otstakse. 2. Kaima fuur wandelik küsimine. Issanda
weel juurem wandelik wastus. 3. Elu Issand mõistetakse tõeste surma, mis
Juudast ei ootnud, kes niüüd lõitab, mis ta külmunud.

1. Aga Hanna juurest wiidi Jeesus kinni seutud
ülemapreestri Kaima juure, kuhu kirjatundjad ja wane-
mad oliwad kokku tulnud. Aga ülemad preestrid ja
kõit fuur kohus otstiwad waletunnistust Jeesuse wasta,

kuda nemad teda pidivad surma saatma, aga nad ei leidnud ühtegi. Ja mis nad ka tunnistasiwad, siiski ei olnud nende tunnistused ühesugused. Aga wiimaks tuliwad kaks wale tunnistusmeest ette, ja ütlesiwad: Seesinane on ütelnud: Mina wõin Jumala templi maha kiskuda, ja kolme päewaga seda üles ehitada. Ja ülempreester tõusis üles ja ütles tema wasta: Eks ja midagi ei wasta? Mis tunnistawad needsinatsed sinu wasta? Aga Jeesus jäi wait, ja ei wastanud midagi.

2. Siis tõusis ülempreester üles, ja ütles Jeesuse wasta: Mina wannutan sind elawa Jumala juures, et sina meile ütled, kas ja oled Kristus, Jumala Poeg? Jeesus ütles tema wasta: Jah, mina olen! Dmmeti ütlen mina teile: sest ajast peate teie nägema inimese Poja istumat Jumala wäe paremal pool, ja tulewat taewa pilwete pääl. Siis käristas ülempreester omad riided lõhki, ja ütles: Tema on Jumalat teutanud, mis meile enam tunnistusmehe tarwis on? Waata, nüüd olete teie tema Jumala teutamist kuulnud. Mis teie arwate? Aga nemad kõik wastasiwad: Tema on surma wäärt! Ja nemad sülitasiwad tema filmi, ja löiwad tema kõrwa ääre, ja mõningad löiwad teda keppidega, ja ütlesiwad: Ütle meile kui prohwet, Kristus, kes sind löi.

3. Ja wara hommiku pidasiwad kõik ülemad preestrid ja rahwa wanemad nõuu Jeesuse wasta, et nemad teda pidivad surma saatma. Ja nemad sidusiwad teda kinni, ja saatsiwad teda maawalitseja Pontsiuse Bilaatuse kätte. — Aga kui Juudas, kes teda oli ära annud, nägi, et ta oli hukka mõistetud, kahetseas tema seda, ja tõi need kolmkümmend hõbetükki jälle ülemapreestrite ja wanemate kätte, ja ütles: Mina

olen pattu teinud, et ma waga were olen ära walanud! Aga nemad ütlesiwad: Mis meil seega tegemist; katsu fina ise! Ja tema wiskas hõbetükid maha tempelisse, läks kõrwale, ja poos ennast üles. Ja ta on üle kaela maha kukkunud, keskelt löhki läinud, ja kõik tema siiskond on wälja puistatud. Aga ülemad preestrid wõtsiwad hõbetükid, ja ütlesiwad: neid ei sünni mitte ohwrikirstu panna, sest see on were hind. Ja nad pidasiwad nõuu, ja ostiwad nende eest potisepa põllu matmise paigaks wõerastele. Seepärast hüütakse seda põldu werepõlluks täna päewani.

Kes ei ole pattu teinud, ja kelle juust pole petust leitud; kes ei sõimanud wasta, kui teda sõimati, kes ei ähwardanud, kui ta kannatas; waid andis selle hoolets, kes õieti kohut mõistab. 1. Peetr. 2, 21, 22. Wõlga on taga aetud tema käest, ja teda on waewatud; aga ta pole mitte oma juud lahti teinud: kui tall, mis wiialse ära tappa ja kui lammas, mis juu kinni peab oma niitjate ees. Jef. 53, 7. Kal. 6, 8. 2. Korint. 7, 10.

Wiisü: Oh waga Jumal, kes. 230.

Oh wägew walumees, Sa rändad surma rada, Sind Jeesus täname, Et kannab meie häda: Suur sinu kurwastus, Su ahastus ja hirm, Su wermed werised, Ränk sinu risti surml

§ 44. Jeesus Pilaatuse ja Heroodeese ees.

Juuda Suur kohus annab Jeesuse ilmaliku kohtu wõimuse alla. Matt. 27, 11—14. Mark. 15, 2—5. Luf. 23, 1—12. Joh. 18, 28—38.

R a w a. 1. Juudalaste kaebdus Pilaatuse ees. 2. Pilaatuse ülekuulamine. 3. Jeesus Heroodeese ees.

1. Siis wiisiwad nemad Jeesuse Raiwa juurest Pilaatuse kohtu kotta. Ja see oli hommiku

wara. Aga nemad ei läinud mitte ije kohtu kotta, et nemad ei saaks roojaseks, waid et nemad pidiwad paa-
fatale sööma. Siis läks Bilaatus nende juure wälja,
ja küsis: Mis teil on kaebamist selle inimese pääle?
Nemad kostiwad: Kui seesinane mitte kurjategija ei
oleks, siis ei oleks meie teda sulle ära annud. Ja Bi-
laatus ütles: Wõtke teie teda, ja mõistke oma käsu-
õpetuse järele tema pääle kohut. Siis ütlesiwad Juuda
rahwas: Meil ep ole luba kedagi ära tappa. Ja nemad
hakkasiwad tema pääle kaebama, ja ütlesiwad: Meie
oleme teda leidnud, et ta rahwast ära pöörab, ja kee-
lab keisrile kohturaha andmast, ja ütleb ennast Kris-
tuse, ühe kuninga olemat.

2. Siis läks Bilaatus jälle kohtu kotta, kutsus
Jeesuse, ja küsis: Oled sina Juuda rahwa kuningas?
Jeesus kostis: Minu kuningriik ep ole
mitte sest sinatsest maailmast; oleks minu
kuningriik sest sinatsest maailmast, küll mu teenrid tap-
leksiwad, et mind Juuda rahwa kätte ei saaks ära an-
tud; aga nüüd ep ole minu kuningriik siit. Siis küsis
Bilaatus: Oled sina siis ommeti kuningas? Jeesus
kostis: Jah, mina olen kuningas! Ma olen jeks sün-
dinud, et ma tõele pean tunnistust andma; ja iga-
üks, kes tõest on, kuuleb minu häält.
Bilaatus ütleb temale: Mis on tõde? Siis läks ta
wälja Juuda rahwa juure, ja ütles: Mina ei leia te-
mast ühtegi süüd. Aga nemad ajasiwad tema pääle
ja ütlesiwad: Tema annab rahwale paha nõu, ja õpe-
tab Juuda maad mööda, ja on alganud Kalilea maalt
siit jaadik. Ja kui Bilaatus Kalilea maad kuulis ja
teada sai, et Jeesus Heroodesse walitsuse all oli, läki-
tas tema teda Heroodesse juure, kes neil päiwil ka Ze-
ruusalemas oli.

3. Aga Herodes sai väga rõõmsaks, kui ta Jeesust näha sai; sest ta oleks teda hää meelega ju ammugi näinud, seepärast, et ta palju temast oli kuulnud, ja lootis temast ühte imetähte näha saada. Ta küll ta küsis nüüd temalt mitme sõnaga; aga Jeesus ei vastanud temale ühtegi. Aga kui Herodes oma sõjameestega teda sai halvaks pannud ja naernud, pani ta walge riide tema ümber, ja läkitas teda jälle Piilaatuse juure. Ja sel päeval saidad Piilaatus ja Herodes tõine teisega sõbraks; sest enne oliwad nemad tõine teise pääle wihased olnud.

Kes teie seast mõib pattu minu pääle tunnistada? Joh. 8, 46. Eks teie ei tea, et maailma sõbrus on waen Jumala wasta? Jak. 4, 4. 1. Tim. 6, 13—15. Joh. 14, 6. Hebr. 10, 26, 27.

Wüsit: Oh waga Jumal, kes. 230.

See kõik on meie süü, Mis sina, Isand, kannad, Sa meie asemel. Hend armuist obwriks annad. Sa risti sambale Lääd meie koormaga; Sest sina süüta tall, Mis tegid ial ja?

§ 45. Piilaatus mõistab Jeesust surma.

Isand kannab teutust ja häbi, kunni Piilaatus tõeste suure kohtu otsuse kinnitab. Matt. 27, 15—23. Mark. 15, 6—29. Luuk. 23, 13—25. Joh. 19, 1—16.

R a w a. 1. Jeesus ja Barrabas — eht: suur liijubeitmine meie ärastamise pärast. 2. Ennäe inimest — eht: meie auukuninga äratentamine. 3. Piilaatuse inimesekartus kinnitab Juudaliste surmaotsuse.

1. Aga Piilaatus kutsus kokku ülemad preestrid ja rahwa ülemad ja ütles nende wasta: Ma olen seda inimest teie ees üle kuulanud, ja pole temast ühtegi süüdi leidnud, ega Herodeski. Aga nemad kisedasiwad seda enam. — Siis oli pühiks maawalitsejal

miis, rahwale ühe wangi lahti lasta, keda nemad tahtsiwad. Aga nüüd oli neil üks kuulus wang, keda hüüdi Barrabaks, kes oli kinni pandud mässamise ja tapmise pärast. Ja Pilaatus ütles nende wasta: kumba teie tahate, et ma teile pean lahti lastma, Barraba wõi Jeesuse, keda hüütakse Kristuseks? — Ja kui tema weel kohtujärje pääl istus, läkitas tema naene tema juure, ja laskis talle öelda: Argu olgu sull ühtegi tegemist seesinatse õigega; sest mina olen unenäus täna palju tema pärast kannatanud. — Aga ülemad preestrid ja wanemad meelitasiwad rahwast, et nemad Barraba pidiwad lahti paluma. Siis küsis maawalitseja jälle: Kumba neist teie tahate, et ma teile pean lahti lastma? Nemad ütlesiwad: Barraba! Siis küsis Pilaatus: Mis pean mina siis tegema Jeesusele, keda hüütakse Kristuseks? Aga nemad karjusiwad: Löö teda risti, löö teda risti! Aga Pilaatus ütles kolmat puhku nende wasta: Mis on siis seesinane kurja teinud? Ma pole temast ühtegi surma süüd leidnud; seepärast tahan ma teda karistada ja lahti lasta. Aga nemad karjusiwad weel enam: Löö teda risti! Ja nende ja ülemate preestrite kiskendamine wöttis wõimust.

2. Kui Pilaatus nägi, et weel enam kära sündis, wöttis tema wett, peši käsi rahwa nähes, ja ütles: Ma olen ilma süüta sellesinatse õige wereft; küll teie saate näha. Siis wastas terwe rahwas ja ütles: Tema veri tulgu meie pääle, ja meie laste pääle! Siis laskis tema neile Barraba lahti; aga Jeesust laskis tema piitsaga peksta. Sest ta tahtis teda karistada ja lahti lasta. — Ja sõjamehed kogusiwad Jeesuse ümber kõige oma seltsi kofku, wötiswad tema riided seljast ära, paniwad tema ümber purpuri mantli,

punusivad krooni kibumitsust, ja panivad seda tema pähe; nad andsidwad pilliroo tema paremasse kätte, ja heitsiwad tema ette põlwile maha, naersiwad teda ja ütlesiwad: Tere, Juuda rahwa kuningas! Ja nemad sülitasiwad tema pääle, ja wõtsiwad pilliroo ja löiwad seega tema päha. — Siis läks Pilaatus jälle wälja, ja ütles: Waata, ma toon teda teile wälja, et teie tunnete, et mina temast ühtegi süüd ei leia. Siis läks Jeesus wälja, ja kandis kibumitsa krooni ja purpuri mantli; ja Pilaatus ütles nende wasta: Ennäe inimest!

3. Siis karjusiwad ülemad preestrid ja nende julased: Poo risti! poo risti! Pilaatus ütles nende wasta: Wõtke teie teda ja pooge teda risti, sest mina ei leia temast süüd. Aga Juuda rahwas kostis: Meil on käsk, ja meie käsu järele peab tema surema, sest ta on iseennast Jumala Pojaks teinud. Siis kartis Pilaatus weel enam, läks jälle kohtukotta, ja ütles Jeesuse wasta: Kust sina oled? Aga Jeesus ei annud temale wastust. Siis ütles Pilaatus: Eks sa räägi minuga? Eks sa ei tea, et mul meelewald on sind risti puua ja lahti lasta? Jeesus kostis: Sinul ei oleks ühtegi meelewalda minu üle, kui see finule ei oleks antud ülewalt. — Siis otsis Pilaatus teda weel enam lahti lasta; aga Juuda rahwas kisasiwad: Kui sa seesinatse lahti lased, siis ei ole sina mitte keisri sõber; sest igauks, kes iseennast kuningaks teeb, on keisri wastane! Siis ütles Pilaatus neile: Kas mina pean teie kuninga risti pooma? Ülemad preestrid wastasiwad: Meil ep ole kuningat, kui aga keiser. Kui nüüd Pilaatus seda sõna kuulis, wiis tema Jeesuse wälja, istus maha kohtujärje pääle, ja mõistis kohut, et nende palwe järele pidi sündima.

Ja ta andis Jeesust nende kätte, et teda pidi risti löödama hommiku wara.

Tõeste, meie haigused on tema enese pääle wõtnud ja kõik meie waln kannud; aga meie arwajime teda tema enese süü pärast wigaseks tehtud, Jumalast pekstud, ja waewatud olewat. Aga tema on meie ülekohtu pärast ära rõhnutud; karistus oli tema pääl, et meil pidi rahu olema, ja tema muhkude läbi on meile terwis tulnud. Jes. 53, 4, 5. Tema on teda, kes üheskigi patust ei teadnud, meie eest patu ohwriks teinud, et meie pidime Jumala õiguseks saama tema sees. 2. Kor. 5, 21.

Wiisil: Oh Jeesus sinu waln. 237 h.

Oh pää, täis werd ja jooni, Täis haawu, walu ka, Kuis kannad okas-krooni Nüüd häbiks naeruks, ja. Oh pää, su taewa ilu Ma muidu imestan, Nüüd kannad teutust, walu: Sind mina terwitan.

Oh kallis armu nägu, Su ees on ehmatan'd kõik selle ilma fogu: Kuis ja nüüd kahwatan'd? Kuis katab sülg ja häbi Neid filmi täieste, Kust muidu armu abi Sai terve ilmale.

§ 46. Jeesuse ristilöömine.

Jeesus puuakse kui kurjategija risti sambasse. Matt. 27, 31—37. Mark. 15, 20—28. Luf. 23, 26—38. Joh. 19, 16—23.

K a w a. 1. Jõsand waluteel — kannab risti, et ka meid risti kandjateks kasmatada, tofutab nutjaid, et ka meid meelesparandusele juhutada. 2. Jõsand puuakse häbi-sambasse. 3. Risti poodud Jeesus on süüsti Juuda rahwa ja kõige ilma kuningas.

1. Ja kui sõjamehed teda saiwad naernud, wõt-siwad nemad purpuri = mantli tema seljast ära, ja pani-wad tema omad riided tema selga, ja wiisiwad teda wälja, et nemad teda pidiwad risti lööma. Ja tema kandis oma risti. Aga kui nemad läksiwad, leid-siwad nemad ühe inimese, kes Kureeni linna mees,

Siimon nimi, kes väljalt tuli: seda fundisivad nemad tema risti järele kandma. — Aga suur hulk rahvast käis tema järel ja naesi, kes kaebasivad ja nutsiwad. Aga Jeesus pööras ennast ümber nende poole ja ütles: Jeruusalemma tütreb, ärge nutke mind, waid nutke iseendid ja oma lapsi. Sest waata, päewad tulewad, millal öeldakse: Õndsad on need, kes sigimata, ja ihud, mis ilmale ei ole kannud ja rinnad, mis ep ole imetanud. Siis hakkawad nemad ütleva mägedele: Langege meie pääle; ja mäe kinkudele: katke meid! Sest kui seda toorele puule tehakse, mis siis kuiwale peab sündima? —

2. Aga temaga wiidi ka kaks kurjategijat wälja, ära hukata. Ja kui nad sinna paika saiwad, mis hüütakse Kolgataks (see on ära seletatud: päälae ase), siis andsiwad nad temale juua mirriga segatud wiina; aga tema ei wõtnud mitte. Sääl poosiwad nemad teda risti ja kurjategijad, tõise parema, tõise pahema poole, aga Jeesust keskele. Siis sai kiri tõeks: Teda on ülekohtuste sekka arwatud. Aga Jeesus ütles: Iha anna neile andeks, sest nemad ei tea mitte, mis nad teewad! (1) Aga see oli kolmas tund, kui nemad teda risti löiwad.

3. Aga Pilaatus kirjutas ka ühe päälkirja ja pani selle risti külge, Kreeka, Ladina ja Hebreakeeli: Jeesus Naatsjaretist, Juuda rahwa kuningas! Siis ütlesiwad ülemad preestrid Pilaatuse wasta: Ära kirjuta mitte: Juuda rahwa kuningas, waid et tema on ütelnud: Mina olen Juuda rahwa kuningas. Aga Pilaatus kostis: Mis ma kirjutanud, olen mina kirjutanud! — Aga kui sõjamehed Jeesust oliwad risti poonud, wõtsiwad nemad tema riided ja jagasiwad neid. Aga et kuub õblemata oli, ülewalt

üleüldse kootud, siis ütlesivad nemad üksteise wasta: Argem kiskugem seda mitte lõhki, waid heitkem liisku selle pärast, kelle pärast see peab olema. Ja see sündis, et kiri pidi tõeks saama, mis ütleb: Nemad on minu riided isekeskis jaganud, ja minu kuue pärast liisku heitnud. Lom. I. 22. Ja sõjamehed istusiwad ja hoidusiwad teda sääl.

Waata, see on Jumala Tall, kes maailma patu ära kannab. Joh. 1, 29. Kristus on meid ära lunastanud jänu needmisest, kui ta sai needmiseks meie eest; sest kirjutatud on: ära neetud on igauks, kes puus poob. Kal. 3, 13. Kes meie patud ise on kannud omas ihus üles puu pääle, et meie pidime patust ära saama, ja õigusele elama, kelle wermete läbi teie olete terweks saanud. 1. Peetr. 2, 24. 1. Peetr. 1, 18, 19. Hebr. 7, 26, 27. Luf. 24, 26. Jes. 1, 5, 6. Matt. 5. 44. Joh. 3. 14.

Laul № 83. Dmal wiisil. 287.

See, kes risti sambas ripub, Jeesus, on mu armastus, Tema poole süda kipub, Kadugu minu rõõmustus! Saadan, ilm ja liha lust Saat'wad surma hukatust; Tõsist elu olen saanud, Eest et Jeesus kannatanud.

§ 47. Jeesuse wiimsed sõnad ja surm.

Jeesus annab ennast ohwri surma meie asemel. Matt. 27. 39—54. Mark. 15, 29—41. Luf. 23, 34—49. Joh. 19, 25—30.

R a w a. 1. Esimene sõna risti päält — eht: ülempreesterlik palwe waenlaste eest, mille pääle nad teutamiseega wastawad. 2. Tõine ja kolmas sõna risti päält — eht: Jeesus kui kuningas, kes patust-pöörlikule taewa ukse awab ja leinaja ema eest muretsseb. 3. Rats rasket kannatamise-sõna, mis kahe wõidu sõnaga lõppewad. 4. Tähed pääle Jeesuse surma — eht: mis see surm Kolgata ristil tähendab.

1. Aga kui nad teda oliwad risti lõõnud, hüüdis Jeesus ja ütles: Sja, anna neile andeks, sest

nemad ei tea mis nad teevad! (1) Aga need, kes mööda läksivad, teutasivad teda, wangutasivad pääd ja ütlesivad: Sina, kes ja templi maha kisud ja kolme päewaga üles ehitad, aita iseennast; oled sina Jumala Poeg, siis astu risti päält maha! Nõndasamuti naersivad teda ka ülemad preestrid kirjatundjate ja wane-
 matega, ja ütlesivad: Muid on tema aidanud, iseennast ei wõi tema mitte aidata. Kui tema Israeli kuningas on, siis astugu tema risti päält maha, siis tahame meie teda uskuda. Tema on Jumala pääle lootnud, see päästku teda nüüd. Nii teutasivad teda ka sõja-
 mehed.

2. Aga ka tõine kurjategijast, kes olivad üles poodud, teutas teda ja ütles: Kui ja oled Kristus, siis aita iseennast ja meid! Aga tõine sõitles teda ja ütles: Eks sinagi ei kardad Jumalat, sest et sina sesa-
 mas hufatuses oled? Ja meie küll õiguse poolest, ja meie saame kätte, mis meie töö wäärt on, aga seesi-
 nane ep ole ühtegi paha teinud. Ja tema ütles Jee-
 suse wasta: Issand, mõtle minu pääle, kui ja oma kuningriiki tuled! Ja Jeesus ütles temale: Tõeste, mina ütlen sulle, täna pead sina minuga para-
 diisis olema! (2) — Aga risti juures seisis ka Jeesuse
 ema, ja tema ema õde Mariia, Kleopa naene, ja Mariia
 Mahdaleena. Ja kui Jeesus oma ema nägi, ja jüngri
 fääl juures seiswat, keda tema armastas, ütleb ta oma
 ema wasta: Naene, waata, see on sinu poeg!
 Ja pärast ütleb tema jüngri wasta: Waata, see on
 sinu ema! (3) Ja sest samast tunnist wõttis jünger
 teda oma kotta.

3. Ja kui kuues tund (kellu 12) oli, läks päike
 pimedaks, ja sai pimedus üle kõige maa üheksamast
 tunnist saadik. Ja Jeesus kisendas suure häälega ja

ütles: Celi, Celi! lama sabahatani? see on: Mu Jumal, mu Jumal, miks ja mind oled maha jätnud? (4) Aga mõningad neist, kes sääl seisivad, ütlesivad: Waata, tema kutsus Eliast. Dota, saab näha, kas Elias tuleb teda aitama. — Aga pärast, kui Jeesus teadis, et kõik oli lõpetatud! et kiri pidi tõeks saama, ütles tema: Mul on jänu! (5). Ja sääl seisis üks astja täis äädikat, ja nemad täitsivad käsna äädikaga, pistivad iisopi otsa, ja paniwad seda tema suu ette. Ja kui Jeesus äädikat sai wõtnud, ütles tema; See on lõpetatud! (6). Ja siis kisendas tema suure häälega: Jha, sinu kätte annan ma oma waimu! (7) Ja kui ta seda sai öelnud, nõrgutas tema pääd ja heitis hinge.

4. Ja waata, ettepoodud tekk, mis templis kõige pühama ees, kärises lõhki kaheks, ülemast otsast alamast saadik. Ja maa wärises, ja kaljud lõhkesiwad lõhki. Ja hauad läksiwad lahti, ja palju pühade ihusid, kes oliwad maganud, tõusiwad üles. Ja pärast Jeesuse ülestõusmist tuliwad nemad haudadest wälja, ja läksiwad püha linna ja näitasiwad endid mitmele. Aga kui päälif ja need, kes temaga oliwad ja Jeesust hoidesiwad, nägiwad, mis sündis, kartsiwad nemad wäga, ja ütlesiwad: Tõeste, seesinane oli Jumala Poeg. Ja kõik rahwas, mis sääl oli, kui nad nägiwad, mis sündis, löiwad oma wasta rinda ja läksiwad tagasi.

Meie kõik eksiwime kui lambad, meie waatame igauks oma tee pääle; aga Jehoowa on meie kõikide ülekohtu lastnud tema pääle tulla. Jes. 53, 6. Sest tema on teda, kes ühestki patust ei teadnud, meie eest patu ohwriks teinud et meie pidime Jumala õiguseks saama tema sees. 2. Kor. 5, 21. Kui keegi on pattu teinud. siis on meil eestkostja Jha juures, Jeesus Kristus, kes õige on. Ja tema on aralepitus meie pattude eest; aga mitte üksipäinis meie, waid

fõige ilma pattude eest. 1. Joh. 2, 1. 2. Kol. 2, 14. Kal. 4, 4. Wilipp. 2, 8. Room. 5, 18, 19. Hebr. 9, 12.

Wiisil: See aeg on tõest usse ees. 205.

Su surma eest ma tänan sind, Oh Issand Jeesus taewas, Mis walu tundis sinu rind, Kui olid raskes waewas. See sama surma teenistus, See olgu minu kosutus, Kui minu silmad kust'wad.

§ 48. Jeesuse matmine.

Issand läheb rahule kui wõitja, kui ka waenlased tema hauda hoiawad. Matt. 27, 57—61. Mark. 15, 42—47. Luuk. 23, 50—56. Joh. 19, 31—42.

R a w a. Risti päält maha wõtmine — eht: Issand teeb ka surmas weel imet. Hauda panemine — eht: suur wõitleja pidi auuga rahu paita minema. 3. Hauda hoidmine — eht: kudas waenlased esimehiks ülestõusemise kuulutajaks peawad saama.

1. Aga et walmistamise-päew eht pühade lau-päew oli, palusiwad Juuda rahwas Pilaatust, et kehad hingamise-päewaks mitte risti pääle ei jääks, et nende sääreluud pidi murtama ja neid maha wõetama. Siis murdsiwad sõjamehed esimese ja tõise rööwli sääreluud. Aga kui nemad Jeesuse juure tuliwad, nägimad nad teda juba surnud olewat, ja nad ei m u r d n u d t e m a s ä ä r e l u i d m i t t e; waid üks sõjamees pistis odaga tema külge, ja sedamaid tuli weri ja wesi wälja. See on sündinud, et kiri pidi tõeks saama: T e m a l e e i p e a l u u d k i k a t t i m u r t a m a; ja taas: N e m a d p e a w a d n ä g e m a, k e l l e j i s s e n e m a d o n p i s t n u d.

2. Aga kui õhtu kätte sai, tuli üks rikas mees Arimatia linnast, Joosep nimi, üks rae-issand ja auus mees, kes Jumala riiki ootas ja

nende tööd mitte hääks ei kiitnud. See läks Pilaatuse juure ja palus enesele Jeesuse ihu. Ja kui Pilaatus kuulnud oli, et Jeesus tõeste juba surnud, pani ta seda imeks, ja käskis tema ihu temale anda. Ja ka Nikodemus tuli, kes enne öösel Jeesuse juures oli käinud, ja tõi segatud mirrit ja aloet ligi, sada naela. Siis võtsivad nemad Jeesuse ihu ja mähkisivad teda linaste riiete sisse kalliste rohtudega. Aga Joosepil oli üks aed, ja aias uus haud, kalju sisse raiutud, kuhu ep olnud ükski enne pandud. Siin a p a n i w a d n e m a d J e e s u s e i h u , ja weeritawad suure kiwi haa u k s e e t t e . — Aga naesed, kes temaga tulnud, käisivad ka järel ja waatawivad hauda, ja kuda tema ihu sinna pandi. Siis läksivad nemad tagasi ja walmistawivad kallid rohtusid ja salwi. Aga hingamise päewal seisawad nemad rahul käsu järele.

3. Tõisel päewal, see on hingamise päewal, tuliwad ülemad preestrid ja Wariseerid Pilaatuse juure kokku ja ütlesivad: Jhand, meie meele on tulnud, et seefinane petis ütles, kui ta alles elus oli: Mina tõusen kolme päewa pärast üles! Seepärast käsi hauda h ä s t i h o i d a kolmandama päewani, et tema jüngrid öösel ei tule, teda ära ei warasta ja rahwa wasta ei ütle: Tema on surnust üles tõusnud! Siis on wiimne petus pahem kui esimene. Ja Pilaatus ütles: Hoidjad on teil, minge ja hoidke hästi, nõnda kui teie tunnete. Ja nemad läksivad ära ja hoidwivad hauda hästi hoidjatega, ja panivad kiwi pitsariga finni.

Seft kolm on, kes tunnistawad taewas: Isa, Sõna ja püha waim, ja need kolm on üks; ja kolm on, kes tunnistawad maa pääl: Waim, ja wesi ja weri, ja need kolm on üheks tunnistuseks. 1. Joh. 5, 7, 8. Ses waimus on tema ka ära läinud, ja armu kuulutanud waimudele, kes

wangis on; kes ennemuiste ei uskunud, kui Jumala piltmeel ootas Noa päivil. 1. Peetr. 3, 19. 20. Taav. 1. 16, 10. Matt. 10, 32.

Wiisil: Müüd olea mina põhja leidnud. 141.

Kõik lõpetud! Ma tahan minna. Ka sinu haua lambrisse, Kõik taewa wäed tulnud sinna, Toon'd rahu wõidu würestile. Sää! taewas ennast awanud: Oh elu sõna: Lõpetud!

IV. Issanda auurikas ülestõusmine ja taewaminemine ehk tema kuninga ammeti algus.

Issandat, kes ennast alandanud, ülendab Isa jälle igawese auuga ja tõendab teega, et ta tõeste Jumala Poeg ja meie ainus Alalunastaja ja Sndsakstegija on.

§ 49. Jeesuse ülestõusmine.

Jeesus on eluwürest, kes surma ära wõitnud ja surnuist on ülestõusnud. Matt. 28, 1—15. Mark. 16, 1—10. Luuk. 24, 1—12. Joh. 20, 1—10.

K a w a. 1. Issanda ülestõusmine — ehk: Issand murrab surma ahelad, pangu wasta ka waenlaste wale. 2. Mariia Mahdalena — ehk: tähtis tema armastuse-tee, kui see ka weel usutee ei ole. 3. Tõised naesed — ehk: Mis ottime elawat surnute juures? 4. Peetrus ja Johannes — ehk: nimelt jõngrid peawad kahtlemisest usule ärkama.

1. Aga esimesel nädalapäewal väga wara sündis suur maawärisemine; sest Issanda ingel tuli taewast maha, ja weeretas kiwi haua-ukse eest ära ja istus sinna pääle. Ja tema nägu oli otsegu wäik, ja tema riided walged nagu lumi. Aga hoidjad wärisewad hirmu pärast ja saiwad otsegu surnuks. Ja

nemad põgenesiwad linna ja kuulutasiwad ülemaile preestritele kõik, mis oli sündinud. Ja need tuliwad wanematega kokku ja pidasiwad isekeskis nõuu, andsiwad sõjameestele raha küll ja ütlesiwad: Ütelge, et tema jüngrid võse tulnud ja teda ära warastanud, kui meie magasime. Ja kui maawalitseja seda kuulda saab, tahame meie teda meelitada, et teie peate ilma mureta olema. Ja nemad wõtsiwad raha ja tegiwad nõnda, kui neid õpetatud.

2. Selgamaal päewal wara, kui alles yme oli, wõtsiwad Mariia Mahdaleena ja Mariia Jakobuse ema ja Saloome kallid rohtusid, läksiwad Jeesuse haua juure, et teda wõida, ja ütlesiwad isekeskis: Kes weeritab meile kiwi haua ukse eest ära? Sest tema oli wäga suur. Aga Mariia Mahdaleena ruttas tõiste eel haua juure, ja nägi, et kiwi oli ära weeretatud. Siis jooksis Mariia Mahdaleena linna Siimon Peetruse ja tõise jüngrite juure, keda Issand armastanud, ja ütles neile: Nemad on Issanda hauast ära wõtnud, ja meie ei tea, kuhu nad teda on pannud.

3. Siis tuliwad ka tõised naesed haua juure, aga kui nemad sinna waatasiwad, nägiwad ka nemad, et kiwi oli ära weeretatud. Ja nemad läksiwad haua sisse, ja ei leidnud mitte Issanda ihu. Ja kui nad sellepärast kahewahel oliwad, waata, siis nägiwad nemad kaks meest hiilgawais riidis, kes ütlesiwad: Urge ehmatage! Teie otsite Jeesust Maatsaretist, kes oli risti poodud. Mis teie elawat furnute juurest otsite? Teda ep ole siin, waid ta on ülestõusnud, nõnda kui tema on ütelnud; tulge tenna, waadake aset, kus Issand on maganud. Siis minge nüüd ja ütelge tema jüngritele — ja Peetrusele, et tema on furnuist ülestõusnud. Tema

läheb teie eele Kalilea maale; sääl saate teie teda näha, nõnda kui tema on ütelnud. Ja nemad läkfiwad rutuste haua juurest ära kartuse ja suure rõõmuga, ja jooksiwad seda jüngritele kuulutama.

4. Aga Peetrus ja Johannes, kui nad Mariia Mahdaleena sõnumet olivad kuulnud, jooksiwad ka wiibimata haua juure. Johannes aga jooksis usinamine eele kui Peetrus, ja jõudis enne haua juure. Ja tema nägi kummarküle waadates furnulinad sääl olewat; aga sisse ei läinud tema mitte. Siis tuli Siimon Peetrus tema järele ja läks hauda, ja nägi furnulinad maas, ja hikirätiku, mis tema pääs oli olnud, isepäinis mäsitud tõeses paigas olewat. Siis läks ka Johannes sisse, nägi ja uskus. Ja pääle selle läkfiwad jüngrid jälle omaste juure.

Surm, kus on sinu astel? Põrguhand, kus on sinu võimused? Aga tänu olgu Jumalale, kes meile võimused annab meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi. 1. Kor. 55, 57. Tema on surma ära kantanud ja elu ja hullamismata põlwe walge ette toonud. 2. Tim. 1, 10. Mina olen ülestõusmine ja elu; kes minu sisse usub, see peab elama, ehk tema küll sureb; ja igauks, kes elab ja usub minu sisse, see ei pea mitte igaweste ära surema. Joh. 11, 25, 26. Room. 1, 3, 4; Room. 4, 25; 6, 9; Joh. 14, 16. Joh. ilm. 1, 18.

Wiisit: Oh Jeesus Kristus tule ja. 31.

Nüüd Jumal Poeg, wõit sinu käes, Et surmast tõusid elu wäes. Sa suure auu ja iluga, Sest peab hing sind tänama.

Sa oled wõitnud waenlase, Ta wäe ja wõimu täieste, Nii kuida teeb üks wägew mees, Kel wastane on põrmus ees.

§ 50. Jeesuse esimesed ilmumised.

Ülestõusnud Issand näitab ennast omastele, et silmapisaraid kuivatada, mida lahkumine toonud. Joh. 20, 11—18. Matt. 28, 8—10 Luf. 24, 9—11.

R a w a. 1. Mariia Mahdaleena — ehk: kudas armastus nutab Issanda järele, teda ta kautanud, ja 2. Kudas Issand ise seefugusid pisaraid trööstides kuivatab. 3. Kuis seesama Issand ka jüngrid ülestõusumise usule äratab.

1. Kui Peetrus ja Johannes olivad ära läinud, jäi Mariia Mahdaleena üksi haa ääre ja nuttis; ja kui ta nuttis, waatas tema kummarküle haa sisse, ja nägi kaks inglit walge riietega istumat, tõist pää, tõist jalge otsas, kus Jeesuse ihu oli maganud. Ja nemad ütlevad temale: Naene, mis sa nutad? Tema ütleb neile: Nemad on minu Issanda ära wiinud, ja mina ei tea, kuhu nemad teda on pannud.

2. Ja kui ta seda sai ütelnud, pööris tema ennast ümber, ja nägi Jeesuse seiswat, aga ei teadnud, et see Issand oli. Jeesus ütles temale: Naene, mis sa nutad? Keda sa otsid? Tema mõtles, et see pidi kärner olema, ja ütles temale: Issand, kui sina teda oled ära kannud, siis ütle mulle, kuhu ja teda oled pannud, ja ma tahan teda ära wõtta. Jeesus ütles temale: Mariia! Ja tema pööris ennast ümber ja ütles temale: Rabuuni! (see on: õpetaja!). Jeesus ütles temale: Ära puutu minusse, sest ma pole weel üles läinud oma Issa juure; aga mine mu wendade juure ja ütle neile: Mina lähen üles oma Issa ja teie Issa juure, ja oma Jumala ja teie Jumala juure. — Ja Mariia Mahdaleena tuli ja kuulutas jüngritele, et ta oli Issandat näinud, ja et ta temale seda oli ütelnud.

3. Aga kui tõised naesed haa juurest ära läksiwad jüngritele seda kuulutama, mis ingel neile oli ütelnud, waata siis tuli Jeesus neile wasta

ja ütles: Tere! Aga nemad tulivad tema juure, hakasivad tema jalge ümber ja kummardasivad teda. Siis ütles Jeesus neile: Ärge kartke mitte! Minge kuulutage minu wendadele, et nemad Kalilea maale lähewad. Sää! saawad nemad mind näha. — Ja nemad kuulutasivad jeda kõik neile ühetõistkümmenele ja kõigile tõistele. Aga nende kõne oli jüingrite meelest otsegu tühi jutt, ja nemad ei uskunud neid mitte. — Pärast jeda on Issand weel selsamal päewal ennast Rehwaale näidanud.

Kes filmaweeaga küllwawad, need lõikawad hõiskamisega. Kes käib ikka pääle ja nutab, seemet küllwi tarwis kandes, see tuleb tõeste hõiskamisega ja kannab oma wihksid. 126. Taaw. l. 5, 7. Sündsad need, kes kurtwad on, sest nemad peawad saama rõõmustatud. Matt. 5, 4.

Laul № 405, 6. Jeesus rõõmustaja. Omal wiisil. 324.

Mine kurtwastaja, Sest mu rõõmustaja, Jeesus, on ju siin. Kes siin armastawad Jumalat, need saawad, Rõõmu, kui on piin. Tehaks küll siin häbi mul. Siiski oled kõiges waewas, Jeesus, mu rõõm taewas.

§ 51. Emmause jüingrid.

Ülestõusnud Issand ilmub weel kahele jüingrile Emmause teel kui rõõmustaja. Luuk. 24, 13—25. Mark. 16, 12, 13.

R a w a. 1. Murelik wäljaminek — eht: olgu ka pijsarad filmas, pidagem Issandast kinni: tema tuleb meie juure! 2. Kõne temaga — eht: tunnistagem ennast tema poole, kui ta kahtlemine tahab wõitu wõtta! 3. Wsule kaswatamine — eht: kandkem ta karistamiist, mõistkem ta õpetust, pidagem taft kinni armastuse kättega. 4. Ülestõusemise tee õnnis wili — eht: Issanda õnnis äratundmine ja õnnis osasaamine temaga ja tema kogudusega.

1. Ja waata, kaks nende seast oliwad selsamal päewal ühte alewisse minemas, mis Jeruusalemast ligi kuuskümmend wagu maad oli; selle nimi oli Emmaus.

Ja nemad rääkisivad isekeskes kõigest asjust, mis oli sündinud. Ja see sündis, kui nemad tõine teisega juttu ajasivad, ja tõine teiselt küsisivad, siis tuli ka Jeesus ise nende juure, ja käis nendega. Aga nende filmad peeti, et nemad teda mitte ei tunnud. Ja tema ütles nende wasta: Mis kõned need on, mis teie isekeskes kõnelete käies, ja olete kurwa näulised?

2. Aga üks, Kleopas nimi, wastas ja ütles temale: Sinaks üksi kui wõeras elad Jeruusalemas, ja ei ole teada saanud, mis neil päwil säälsamas on sündinud? Ja tema ütles neile: Mis siis? Aga nemad ütlesivad: Seda, Jeesust Naatsaretist, kes oli prohwet, wägew tegudest ja sõnast Jumala ja kõige rahwa ees, kuda meie ülemad preestrid ja wanemad teda on surma kohtu alla ära annud, ja teda risti löönud. Aga meie lootjime, et tema pidi seesama olema, kes Israeli rahwa pidi ära lunastama; ja kõige selle pääle on täna kolmas päew, kui see on sündinud. Aga ka mõningad naesed meie seast on meid ära ehmatanud, kes wara hommikul haua juures oliwad olnud; ja kui nemad tema ihu ei leidnud, tuliwad nemad ja ütlesivad, endid ka inglite nägemist näinud olewat, kes ütlewad teda elawat. Ja mõningad meie seast läksivad haua juure, ja leidsivad nõnda, kui naesed ka ütelnud; aga teda ennast ei näinud nemad mitte.

3. Ja tema ütles nende wasta: Oh teie rumalad ja südamest pittaldased, jeda kõik uskuma, mis prohwetid on rääkinud. Eks Kristus seda pidanud kannatama ja oma auu sisse minema? Ja tema hakkas Mooseseft pääle ja kõigist prohwetitest, ja seletas neile ära kõigi kirjade seest

Jeda, mis temast oli kirjutatud. Ja nemad said alevi ligi, kuhu nemad läksivad, ja tema tegi ennast eemale minema. Ja nemad palusivad teda wägise ja ütlesivad: Jää meie juure, sest õhtu jõuab ja päew weerib.

4. Ja tema läks sisse nende juure jääma. Ja see sündis, kui ta nendega lauas istus, wöttis tema leiva, õnnistas ja murdis ja andis neile. Siis pääsivad nende silmad lahti, ja nemad tundsid teda, ja tema kadus nende eest ära. — Ja nemad ütlesivad tõine tõise wasta: Eks meie jüda meie sees ei põlenud, kui ta meiega rääkis tee pääl, ja kui ta meile kirju ära seletas? Ja nemad tõusivad seltsamal tunnil ülesse, ja läksivad tagasi Jeruusalemma, ja leidsivad need üksteistkümme, ja neid, kes nende juures olivad, koos olewat, kes ütlesivad: Isjand on tõeste üles tõusnud, ja ennast Siimonale näidanud. Ja nemad rääkisivad seda üles, mis tee pääl oli sündinud, ja kuida nemad teda leiva murdmisest olivad tunnud.

Ja teil on nüüd küll ka muret: aga mina tahan teid jälle näha, ja teie jüda peab rõõmus olema, ja ükski ei pea teie rõõmu teilt ära wõtma. Joh. 16, 22. Sest kus üks ehk kolm minu nimel koos on, sääl olen mina kes nende seas. Matt. 18, 20. Ja waata, mina olen teie juures maailma otsani. Matt. 28, 20.

Wiisil: See päew nüüd meie kätte sai. 85 ehk 86.

Oh kuhu tahad minna sa, Krist Jeesus, püha rändaja, Jää seia, tule armuga Mu hinge sisse elama. Halleluja.

Zu päew on jõudnud õhtule. Ja käes on pea pime öö, Sest püha walgus, Jeesus sa, Muult ära wõta lahkuda. Halleluja.

§ 52. Jeesus näitab ennast veel Jeruusalemas jüngeritele ja Doomale.

Olgu ukсед ja südamed lukus, rahuwürist tungib läbi: uskugem aga! Luuk. 24, 36—43. Joh. 20, 19—29.

R a w a. 1. Jüngeritele toob Jssand oma rahu. 2. Nende sõna pühendab tema oma waimuga. 3. Kus veel umbusu pimedust, nagu Doomal, seda awitab ta selgemale usu walgele.

1. Kui nüüd õhtu aeg oli selsamal esimesel nädalapäewal ja ukсед lukus olivad kartuse pärast Juuda rahwa eest, siis tuli Jeesus ja seisis keht nende seas, ja ütles neile: Rahu olgu teile! Aga nemad kohkusiwad, kartsiwad ja mõtlesiwad endid waimu nägewat. Aga tema ütles neile: Miks teie olete nii wäga ära ehmatanud? Et waadake mu käsi ja jalgu, et mina seesama olen: katsuge mind kätega ja waadake, sest waimul ep ole mitte liha ega luid, nõnda kui teie mul näete olewat. Ja kui ta seda sai ütelnud, näitas tema neile oma käsi ja jalgu. Aga kui nemad rõõmu pärast veel ei uskunud, waid imeks paniwad, siis ütles tema: Kas teil on midagi süüa? Ja nemad paniwad tema ette tüki küpsetud kala ja kärjemett. Ja tema sõi nende ees. Siis saiwad jüngrid rõõmsaks, et nad Jssandat nägiwad.

2. Siis ütles Jeesus neile jälle: Rahu olgu teile! Nõnda kui Jsa mind on läkitanud, nõnda läkitan mina teid ka. Ja kui ta seda sai ütelnud, puhus tema nende pääle, ja ütles neile: Wõtke püha Waimu! Kellele teie ial patud andeks annate, neile on need andeks antud; kellele teie ial patud kinnitate, neile on need kinnitatud.

3. Aga Doomas, üks neist kahesttoistkümnest, ei olnud mitte nendega, kui Jeesus oli tulnud. Siis

ütlesiwad tõised jüngrid temale: Meie oleme Issandat näinud. Aga tema ütles: Ei ma usu mitte, kui mina ei näe tema käte sees naelte aset, ja ei pane oma sõrme naelte afeme sisse, ja ei pane oma kätt tema külje sisse. — Ja kaheksa päewa pärast oliwad jüngrid jälle säälsamas, ja Toomas nendega. Siis tuli Jeesus, kui ukshed lukus oliwad, ja seisis kes nende seas, ja ütles: Rahu olgu teile! Pärast ütleb tema Toomale: Pistu oma sõrm seia, ja waata minu käsi; ja anna oma käsi seia, ja pane minu külje sisse; ja ära ole uskumata, waid usklik! Ja Toomas wastas ja ütles: Minu Issand, ja minu Jumal! Jeesus ütles temale: Toomas, ja oled uskunud, sest et sa mind oled näinud; õndsad on need, kes ei näe ja siiski usuwad.

Aga usk on kindel lootus nende asjade pääle, mis weel oodatakse, ja nende asjade märgu andmine, mis ei nähta. Hebr. 11, 1. Õndsad need, kes kurtwad on, sest nemad peawad saama rõõmustatud. Matt. 5, 4. Matt. 5, 6. Joh. 16, 22. Wilipp. 3, 20, 21. 1. Joh. 5, 1.

Laul N° 456, 2. Wilifil: Armas Jeesus awita. 169.

Minu Issand elab weel, Sest ma saan ka elu näha, Temaga käin rahu teel, Surm ei wõi mull' hirmu teha. Jeesus, minu pää ei taha Oma liiget jätta maha.

§ 53. Jeesus ilmub jüngritele Galilea maal.

Issand täidab, mis ta töotanud: tema kogub jüngrid Galilea maal ja annab missiooni-käsu. Joh. 21. Matt. 18, 16—20. Mark. 16, 15—18.

K a w a. 1. Imeline kalaloomus Tibeeria järwel. 2. Õnnistatud söömaag järwe kaldal. 4. Peetruse uueste ammetisse kutsumine. 4. Issanda ristimise- ja missiooni-käst.

1. Pärast seda näitas ennast Jeesus jälle Tibe-

ria järwe ääres nõnda: Siimon Peetrus ja Toomas, Natanael ja Sebedeuse pojad ja weel kaks tema jüngeritest oliwad sääl koos, ja läksiwad laewaga kalu püüdma, aga sel öösel ei saanud nemad ühtegi. Aga kui ju walge saanud, seisis Jeesus järwe ääres, ja jüngrid ei teadnud, et see Jeesus oli. Siis ütles Jeesus neile: Lapsukesed, eks teil pole ühtegi leiwa kõrwas? Nemad kostsiwad: Pole mitte! Siis ütles tema: Heitke noot wälja, paremale poole laewa, siis saate teie. Ja kui nad seda tegiwad, ei suutnud nad noota wedada kalade hulga pärast. —

2. Siis ütles Johannes Peetrusele: See on Issand. Kui nüüd Peetrus seda kuulis, siis pani ta särgi enese ümber — sest ta oli halasti — heitis ennast järwe ja ujus randa. Aga tõised jüngrid tuliwad laewaga ja wedasiwad noota kaladega. Ja kui nad mäele tuliwad, nägiwad nad sisetuld sääl maas, ja kalukesi pääle pandud olewat ja leiba. Jeesus ütles neile: Tooge neist kalukesist, mis teie praegu olete püüdnud. Peetrus läks ja wedas nooda mäele, täis suuri kalu, arwu poolest 153, ja noot ei läinud mitte katki, ehk neid küll nii palju oli. Siis ütles Jeesus neile: Tulge wõtke lõunat! Ja Jeesus wöttis leiwa ja andis neile; niisama ka kalukesist selsamal kombel. Aga ükski jüngeritest ei julgenud temalt küsida: Kes sina oled? Sest nemad teadsiwad teda Issanda olewat.

3. Aga kui nemad saiwad lõunat söönud, ütles Jeesus Peetruse wasta: Siimon, Joona poeg, armastad sina mind? Tema wastas: Jah Issand, sina tead, et ma sind armastan. Jeesus ütles temale: Ole mu tallekeste katjane! Ja ta ütles talle jälle tõist korda: Siimon, Joona poeg, armastad sina mind? Tema wastab temale: Jah Issand, sina tead, et ma

find armastan. Jeesus ütles temale: Hoiä mu lam-
baid kui karjane! — Kolmat korda küsib Jeesus
temalt: Siimon, Soona poeg, armastad sina mind?
Siis sai Peetrus kurwaks, et ta kolmat korda nõnda
küsib, ja ütles: Issand, sa tead kõik; sa tunned,
et ma find armastan! Jeesus ütles temale: Ole
mu lammaste karjane! Tõeste, tõeste, mina
ütlen sulle, kui sa noorem olid, panid sa ise oma wõ-
wõöle, ja kõndisid, kuhu sa tahtsid; aga kui sina saad
wanaks saanud, siis pead sina omad käed wälja siru-
tama, ja üks tõine paneb wöö su ümber, ja wiib sind,
kuhu sa ei taha. Seda ütles tema tähendades, misju-
guse surmaga Peetrus pidi Jumalat auustama. Ja kui
ta seda sai rääkinud, ütles ta temale: K ä i m i n u
j ä r e l!

4. Aga üksteiskümmend jüngrit läksiwad Kalilea
maal ühe mäe pääle, kuhu Jeesus neid oli minna käs-
kinud. Ja sinna kogusiwad ka pääle nende weel enam
kui 500 wenda. 1. Kor. 15, 6. Ja kui nemad
teda nägiwad, kummardasiwad nemad teda. Aga mõnin-
gad oliwad kahe wahel. Ja Jeesus tuli nende juure
ja rääkis neile: Minule on antud kõik mee-
le wald taewas ja maa pääl. See pä-
rast minge ja tehke jüngriks kõik
rahwas, ja ristige neid Issa, Poja ja
Püha Waimu nimel. Ja õpetage neid
vidama kõik, mis mina teile olen käs-
kinud. Kes usub ja kedaristitakse, peab
õndsaks saama, aga kes ei usu, seda
peab hukka mõistetama. — Aga neil, kes
usuwad, peawad niisugused tähed juures olema: Minu
nimel peawad nemad kurje waimusid wälja ajama, uusi
keeli rääkima, ussa üles wõtma, ja kui nemad ühte

furmajooki peaksiwad jooma, ei pea neile sest ühtegi wiga saama; haigete pääle saawad nemad käed panema, siis saawad nemad paremaks. — **S a w a a t a**, mina olen iga päew teie juures maailma otsani.

S a w a a t a, mina olen iga päew teie juures maailma otsani. Matt. 28, 20. Mina ja Isa oleme üks. Joh. 10, 30. Ja peab sündima, enne kui nemad hüüdwad, siis tahan mina kuulda. Jes. 65, 24. Kus kaks eht kolm minu nimel koos on, olen mina kes seal. Matt. 18, 20. 1. Joh. 4, 19. Joh. 14, 23. 1. Timot. 2, 4. Gal. 3, 26. 27.

Paul 54, 1. Wiifil: Nüüd paistab meie kauniste. 342.

Sa koidutäht, ja minu kroon, Mu kuningas ja armu troon, Kui suur on sinu helbus! Nüüd rõõmsaks saab su rahwa meel, Et paganaile paistab tääl Ka sinu armu selgus. Tõest, täiest! Elu abi sinu läbi need kõik saawad, Kes sind usus kummardawad.

§ 54. Jeesuse taewa minemine.

Island ülendatakse igawese auu sisse Isa paremale poole. Mark. 16, 19. 20. Luuk. 24, 44—53. Apost. t. 1. 2—12.

R a w a. 1. Isjanda wiimsed kõned enne lahkumist. 2. Taewa minemine. 3. Kümme päewa ootamise aega ja Mattia ammetisse panemine.

1. Nõnda näitas ennast Jeesus pärast oma kannatamist elawalt mitme tõsise märgiga ja rääkis Jumala riigi asju, ja teda on nähtud 40 päewa. Ja ta kogus oma jüngrid wiimast korda Olimäele kokku ja kästis neid, et nemad Jeruusalemmast ei pidanud ära minema, waid Isa töotust ootama. Sest waata, ütles tema, mina läkitan teie pääle oma Isa töotust, aga teie jääge Jeruusalema linna senniks, kui teid ehitatakse wäega kõrgest. Sest Johannes on küll weega ristitud, aga

teid peab püha waimuga ristitama, ei mitte ka ua pärast neid sinatfid päiwi. — Aga nemad küfifidwad temalt: Isfand, kas fina selfinatfel ajal Israelele kuningriigi jälle üles ehitad? Ja tema ütles: Teile ei sünni aega ega tundi fid teada, mis Isa oma meelewalda on pannud, waid teie peate püha waimu wäge faama, kes teie pääle faab tulema, ja peate minu tunnistajad olema, nii hästi Jeruufalemas, kui ka kõigel Juuda ja Samaaria maal, ja maailma otsani.

2. Kui tema seda oli ütelnud, wiis tema neid wälja Betaaniast faadit, tõstis omad käed üles ja õnnistas neid. Ja kui ta neid õnnistas, tõsteti teda nende nähes üles, ja pilwe wõttis teda üles nende silma eest ära. Ja kui nemad ükfi filmi taewa poole waatasiwad, kui tema ära läks, waata, fiis feifiwad nende juures kaks meest walges riides, kes ütlesiwad: Kalilea maa mehed, mis teie feifate ja waatate üles taewa? Seefinane Jeesus, kes teilt on üles wõetu, taewa, see peab tulema selfamal kombeld kui teie teda olete näinud taewa ära minewat. Ja kui nemad teda faiwad kumardanud, tuliwad nemad Olimäelt tagasi Jeruufalemma suure rõõmuga.

3. Ja nemad läksiwad üles ülema tuppja, kus jüngrid aset oliwad. Ja nad kõik oliwad ühel meelel alati ühes koos palwes ja palmises. Ja nendega oliwad ka wagad naesed ja Mariia Jeefuse ema ja tema wennad alati pühas kojäs, kiitfiwad ja tänasfiwad Jumalat. Ja neil päiwil, kui neid ligi 120 waimu ühes koos oli, tõusfis Peetrus üles ja ütles: Mehed, wennad! Püha waim on enne ütelnud Saaweti suu läbi Juudast:

Tema elu maja saagu tühjaks, ja üks teine saagu tema ülewaataja ammeti. (Law. l. 69 ja 109). Siis peab üks neist mehist, kes meie juures olnud kõige see aja, millal Issand Jeesus meie seas sisse ja wälja läinud, tema ülestõusmise tunnistajaks meiega saama. — Ja nemad seadsiwad kaks meest ette, Joosepi, liignimega Justus, ja Mattia. Ja nemad palusiwad Issanda nõuu, kumba neist kahest Issand apostli-ammetiks on ära walitsenud — ja heitsiwad liisku nende pärast. Ja liisk langes Mattia pääle, ja teda arwati nende ühetõistkümnne apostli sekka.

Minu Isa majas on mitu eluasjet. Ma lähen teile ajet walmistama. Joh. 14. 2, Jehoowa on ütelnud mu Issandale: Istu mu parema käele, senni kui ma saan su waenlased pannud su jalgealusjeks järjeks. Taaw. l. 110, 1. Seepärast on ka Jumal teda wäga ülendanud, ja on temale annud ühe nime, mis üle iga nime on, et Jeesuse nimel kõik nende põlwed peawad endid nõtkutama, kes taewas ja maa pääl ja maa all on. Ja kõikide keel peab tunnistama, et Jeesus Kristus on Issand, Jumala Isa auuks. Wilipp. 2, 9—11. Joh. 16, 7.

Saul № 110, 4, 5. Wiisil: Dh armu juur. 108.

Dh Jeesuse, Su järele Meid tõmba, saada taewa, Siis pääseme, Ei tunnegi Teps meie enam waewa.

Dh Jeesuse, Su järele, Meid tõmba wägewaste, Meid pühaks tee, Et elame Kui õndsad igaweste.

Teine piir.

Issanda kirik ehk ülendatud kuninga kogudus kui püha waimu töowäli.

Jumal walmistab asupaiga, kus ta ära lepitatud kogudus temaga õndsas osasaamises peab olema.

I. Ewangeliiumi kuulutatasse Juuda maa piirides. Apostel Peetrus.

Kristuse kirik saab Israeli rahwa keskel oma alguse.

§ 55. Püha waimu wäljawalamine.

Issanda jüngrid saawad püha waimu koguduseks, mis wäge wõtab ja kaswab. Ap. teg. 2.

R a w a. 1. Nelipühi imetegu, 2. Nelipühi julgus. 3. Nelipühi kogudus. 4. Koguduse sifemine elu.

1. Ja kui Nelipühi päew kätte sai, siis olivad nemad kõik ühel meelel koos. Ja taewast sündis äkitselt kohisemine, otsegu kange tuul oleks puhunud, ja täitis kõik koja, kus nemad istusiwad. Ja neist nähti kui lõhutud tulekeeli, ja see seisus igaühe pääl nende seast. Ja nemad saiwad kõik täis püha waimu ja hakkasiwad rääkima teisi keeli, nõnda kui waim neile selgeste andis üles rääkida. Aga Jerusalemas olivad Juuda rahwas elamas, jumalakartlikud mehed kõigesuguse rahwa seast, mis taewa all on. Kui nüüd seefinane hääl sündis, siis tuli rahwa hulk kokku, ja saiwad omas mõttes segaseks, sest igaüks kuulis neid oma keele murret rääkiwat. Ja nemad

ehmatafiwad kõik ära, ja paniwad imeks, ja ütlesiwad üks teise wasta: Waata, eks needsinatsed kõik, kes räägiwad, Kalilea maa mehed ei ole? Kuda siis meie igauks kuleme oma keele murret, mis sees meie oleme sündinud. Olgu meie Parti, Meeda ja Glami rahwas, ehk muu rahwas neljast maailma kaarest, Juuda rahwas nii hästi kui need, kes Juuda rahwa usku heitnud: siis kuuleme meie neid rääkiwat meie oma keeli Jumala suuri asju. Ja nemad ehmatafiwad kõik ära ja ütlesiwad üksteise wasta: Mis see küll peaks olema? Aga muud paniwad seda naeruks, ja ütlesiwad: Nemad on täis magusat wiina.

2. Aga Peetrus tõusis üles, tõstis oma hääle ja ütles: Juuda mehed ja kõik, kes teie Jerusalemas olete, pange minu sõnu tähele. Needsinatsed ep ole mitte joobnud, nõnda kui teie arwate, sest see on kolmas päewa tund. Waid see on, mis prohwet Joeli läbi on öeldud: Wiimisel päewal, ütleb Jumal, tahan mina omast waimust wälja walada kõige liha pääle, ja teie pojad ja tütreid peawad prohwetit wiisil rääkima. Ja ma tahan imetegusid anda ülewel taewas, ja tähti all maa pääl. Ja peab sündima, et igauks, kes ial Issanda nime appi hüüab, peab õndsaks saama. Seepärast Israeli mehed, kuulge neid sõnu: Jeesuse Naatsaretist, keda Jumal wäe ja imetähtedega teile awalikuks teinud, olete teie ülekohtuste käte läbi ära tapnud. Aga Jumal on teda üles äratanud, kui ta teda sai päästnud surma walust; sest see ei wõinud mitte olla, et teda pidi temast finni peetama. Selle asja tunnustajad oleme meie kõik. Ja et ta nüüd Jumala parema käe läbi ülendatud on, siis on tema tootatud waimu wälja walanud, nagu teie näete ja

kuulete. Seepärast olgu nüüd kõige Israeli soole teada: Jumal on Issandaks ja Kristuseks teinud sellesinatse Jeesuse, keda teie olete risti lõõnud.

3. Aga kui nemad seda kuulsivad, läks see neil läbi südame, ja nad ütlesivad Peetruse ja teiste apostlite vastu: Mehed, wennad, mis peame meie tegema? Aga Peetrus vastas: Parandage meelt, ja iga üks teie seast lasku ennast ristida Jeesuse Kristuse nime pääle pattude andeks andmiseks, ja siis peate teie püha waimu anni saama. Kes nüüd hääl meelel tema sõna vastu wõtsivad, neid ristiti, ja sel päewal koguti nende juure ligi 3000 hinge.

4. Aga nemad jäiwad alati apostlite õpetuse ja osajamise ja leima murdmise ja palwete sisse. Ja igäühe hingele tuli kartus pääle, ja palju imetegusid ja tähti sündisivad apostlite läbi. Ja kõik usklikud oliwad ühes koos, ja kõik mis neil oli, oli neil ühes. Oma päranduse ja wara müüsiwad nemad ära, ja jagasiwad nüüd igäühele seda mööda, kui kellelegi tarwis läks. Ja nad oliwad iga päew ühel meelel pühas kijas, ja murdsivad leiba kodasid mööda, ja wõtsivad rooga väga röömsa ja täieste waga südamega. Ja nad kiitsivad Jumalat, ja neil oli arm kõige rahwa juures. Aga Issand pani iga päew koguduse juure neid, keda ära päästeti.

Aga kui trööstija saab tulnud, keda mina teile tahan läkitada Issast, (tõe Waim, kes Issast wälja läheb,) seesama peab minust tunnistama. Ja teie peate ka tunnistama sest teie oléte algusest minuga olnud. Joh. 15, 26. 27 Ja ühegi muu sees ep ole õnnistust, sest ühtegi muud nime ei ole taewa all inimestele antud, kelle läbi meie peame õndsaks saama. Ap. t. 4, 12. Eks teie ei tea, et

teie Jumala tempel olete, ja et Jumala Waim teie sees elab. Jumala tempel on püha, ja see olete teie. 1. Kor. 3, 16. 17. Aga kellel maailma päätoidust on, ja kes näeb oma wennal midagi tarwis olewat, ja tema paneb oma südametema eest kinni: kuidas jääb Jumala armastus tema sisse? 1. Joh. 3, 17. Riikas ja waene tulewad tõine tõise wasta; neid tõit on Jehoowa teinud. Op. s. 22, 2. Joh. 16, 13. Joh. 15, 5. 1. Korint. 13, 13.

Laul N° 120, 1. Wiisil: Nüüd paistab meile kauniste. 342.

Oh püha Waim, meil' tule sa Nüüd südamesse elama,
Oh tule walgustaja! Su walgus paiskku wägewast, Meid tehku
targaiks nobedast; Oh õige rõõmustaja, Kui sa Nõnda Meile
tuled, palwid kuuled, siis saab meile Maa pääl taewa elu jälle.

§ 56. Peetrus ja Johannes teewad jalutuma terweks.

Apostlite tegu ja sõna on täis waimu ja wäge, aga suurkohus püüab seda keelda. Ap. t. 3, 4.

R a w a. 1. Apostlite imetegu. 2. Apostlite tunnistus ja julgus. 3. Apostlite ülekuulamine ja uus kartuseta tunnistus.

1. Aga Peetrus ja Johannes läksiwad ühtlasi üles püha kotta palwe tunnil. Ja üks mees, kes emahust jalutu oli, kanti ja pandi iga päew sinna püha koja ukse ette, mis Ilusaks hüütakse, andid paluma neilt, kes püha kotta läksiwad. Ja kui ta Peetrust ja Johannesest nägi, palus tema ka neilt enesele annet. Aga Peetrus ütles: Hõbedat ja kulda ei ole mul mitte; aga mis minul on, seda annan mina sulle: Jeesuse, Kristuse nimel, tõuse üles ja kõnni! Ja ta hakkas tema paremasse kätte kinni ja aitas teda üles; ja sedamaid jäiwad tema jalapõiad ja luupested tugewaks. Ja tema kargas üles, seisis ja kõndis, ja läks

nendega püha kotta sisse, karates ja Jumalat kiites! Aga rahwas, kes teda püha koha wärawa ees oli näinud istwat, paniwad seda imeks, ja ehmatafiwad ära selle pärast, mis temale oli sündinud. Aga jalutu, kes termeks oli saanud, hoidis Peetrust ja Johannest taga, ja kõik rahwas jooksis nende juure sinna paika, mis Saalomoni wõlwitud hooneks hüütakse.

2. Kui Peetrus seda nägi, ütles tema rahwale: Israeli mehed, miks teie seda imeks panete ehk miks teie üksi filmi meie peale waatate, otsegu oleksime meie oma wäe ehk jumalakar-tuse läbi selle sinatse kõndima teinud? Abraami, Išaaki ja Jaakobi Jumal on oma last Jeesust auustanud. Aga teie salgasite seda püha ja õiget ära, ja palusite, et see mees, kes tapja oli, teile saaks kingitud. Aga elu ülema saatja olete teie ära tapnud. Teda on Jumal surmast üles äratanud; selle asja tunnistajad oleme meie. Usu läbi tema nime sisse on sellele ter-wis antud teie kõikide filma nähes. Ja nüüd, wennad, tean mina, et teie seda olete rumaluse pärast teinud, nõnda kui teie ülematki. See pärast parandage meelt ja pöörake ümber, et teie patud wõikfiwad ära kustutatud saada. Aga palju neist, kes seda kuulsiwad, uskusiwad. Ja nende meeste arm oli ligi wiis tuhat.

3. Aga preestritel ja püha koha päälis-kul ja Saduseeridel oli nende pärast paha meel, ja nemad pistfiwad omad käed nende külge ja paniwad neid wangi. Ja teisel päewal tuli wal ülemad, wanemad ja kirjatundjad Jeruusalemma koku, paniwad apostlid enese ette seisma ja küsifiwad: Misjugusest wäest ehk kelle nimel olete teie seda teinud? Siis ütles Peetrus täis püha waimu nende wasta:

Jeesuse Kristuse nimel, keda teie olete risti löönud, keda Jumal surmalt on üles äratanud, seisab seesinane teie ees terwe. Seesinane Jeesus on see kiwi, mis teist koka ehitajatest on ära põlatud, kes nurgakiwiks on saanud. Ja ühegi muu sees ep ole õnnistust; sest ühtegi muud nime ei ole taewa all inimestele antud, kelle läbi meie peame õndsaks saama. Aga kui nemad Peetruse ja Johannese julgust nägivad ja teada saivad, et nemad kirjatummata ja õppimata mehed olivad, panivad nemad seda imeks. Ja nemad käskisivad neid, et nemad paigastki ei pidanud rääkima ja õpetama Jeesuse nimel. Aga Peetrus ja Johannes kostisivad: Kas on õige Jumala ees teid enam kuulda, kui Jumalat, mõistke ise. Sest meie ei wõi seda mitte rääkimata jätta, mis meie oleme näinud ja kuulnud. Aga nemad ähwardasivad neid ja lasksivad neid lahti, ja ei julgenud mitte rahwa pärast neid nuhelda. Aga apostlid tulivad omaste juure, ja kuulutasivad neile kõik. Ja nemad tõstisivad ühel meelel häält, ja palusivad Jumalat. Ja waata, paif kõikus, kus nemad koos olivad, ja nemad saivad kõik täis püha waimu, ja rääkisivad Jumala sõna julgeste.

Tõeste, tõeste, mina ütlen teile: Mis teie ial Isalt palute minu nimel, seda annab tema teile. Joh. 16, 23. Õndsad need, keda tagakinsatasse õiguse pärast, sest nende pärast on taewariik. Matt. 5, 10. Kui nemad teid ära annawad, siis ärge muretssege mitte, kuidas ehk mis teie peate rääkima; sest seda peab teile sel tunnil antama, mis teie peate rääkima. Sest teie ep ole mitte, kes räägivad, waid see on teie Isa waim, kes teie seest räägib. Matt. 10, 19. 20. 1. Peetr. 3, 15. 16. Matt. 5, 11.

Laul № 271, 3. Wiisil: Ma tahan jätta maħa. 245.

Ja selle usu põhi On Kristus ja ta arm, Ei ma siis
karta tohi, Ei eksita mind hirm. Ma ise küll, mu elu, Ei
kõlba kuhugi, Mis Kristus annab mulle, See maksab alati.

§ 57. Ananiias ja Sawiira.

Püha waimu armu wägi on imewiisil ilmunud, aga juba
ähwardab wale noore koguduse sisse tungida. Ap. t. 4,
32—5, 11.

K a w a. 1. Kuis alguskogudus püha waimu wäes kojub ja kasvab.
2. Kuis Ananiias püha waimu wasta waletab ja taristuse kätte langeb. 3.
Sawiira samasugune patt ja taristus.

1. Ja nende hulgal, kes uskusiwad, oli üks süda
ja meel; ja ei ükski ütelnud oma warandusest, et see
tema pidi olema; waid kõik oli neil ühes. Ja
apostlid tunnistasiwad suure wäega Issanda Jeesuse
ülestõusmist, ja suur arm oli nende kõikide juures.
Sest santi ep olnud nende seas kedagi; sest nii mitu,
kellel põllud ehk kojad oliwad, need müüsiwad neid, ja
tõiwad ära müüdüd asjade hinna, ja paniwad apostlite
jalgade ette. Aga igaihe kätte jagati seda mööda, kui
igaihele tarwis oli.

2. Aga üks mees, Ananiias nimi, oli oma naese
Sawiiraga oma päranduse müünud, ja muist hinda
kõrwale saatnud, oma naese teades, ja muist tõi
tema ja pani apostlite jalgade ette. Aga Petrus
ütles: Ananiias, mispärast on Saadan sinu südame
täitnud, et sa oled Püha-waimule walet rää-
kinud, ja muist põllu hinda kõrwale saatnud? Eks sa
ei wõinud seda enesele pidada; ja kui see müüdüd
oli, eks see siis ka olnud sinu meelewallas? Mispärast
oled sa selle asja ette wõtnud omas südames? Sina

ei ole waletanud inimeste, waid Jumala ette. Kui nüüd Ananiias neidsinatšid sõnu kuulis, langes tema maha, ja heitis hinge. Ja noored mehed wõtšiwad kätte, ehitasiwad teda walmis, ja kandšiwad teda wälja ja matsiwad maha.

3. Ja see sündis armata kolme tunni pärast, et tema naene tuli, ja ei teadnud mitte, mis oli sündinud. Aga Peetrus hakkas talle rääkima: Ütle mulle, kas teie olete põllu felle hinna eest ära müü-
nud? Aga tema ütles: Selle hinna eest, jah! Siis ütles Peetrus: Mis pärast on teil üks nõu olnud Is-
janda waimu kiustata? Waata, nende jalad, kes sinu mehe on matnud, on ukse ees, ja peawad sind wälja kandma. Siis langes ta warsti tema jalgade ette maha, ja heitis hinge. Ja noored mehed läššiwad sisse, ja leidšiwad teda surnud olewat, ja kandšiwad teda wälja, ja matsiwad teda tema mehe kõrwa. Ja juur kartus tuli kõige koguduse pääle ja kõikide pääle, kes seda kuulšiwad.

Sest samast tunnewad kõik, et teie minu jüngrid olete, kui teil armastus on isefeskes. Joh. 13, 35. Ärge effige mitte. Jumal ei anna eunast pilgata; sest mis inime-
mene ial küllwab, seda tema ka lõikab. Gal. 6, 7. Seiske kurati wasta, siis peab ta teie juurest ära põgenema. Tulge Jumala ligi, siis tuleb ta teie ligi: puhastage käsi, teie patused, ja kasjige südamid teie kassipidise meelega inimesed. Jak. 4, 7. 8. Op. s. 12, 22. Taaw. l. 5, 5. Hebr. 10, 26. 27.

Laul № 484, 4. Wiisil: Siion kaebab juures hädas. 291 eht 288.

Ärka üles inimene Patu unest rutuga, Pööra kadun'd tallekene, Oma elu paranda! Sest sind wiššil' wiiašše Wiim-
sel päewal kohtusse; Surma tund wõib tulla pea, Kuis sa lahkud, ei sa tea.

§ 58. Apostlid suurekohtu ees. Kamaaliel.

Esimene kannatamine langeb jüngerite pääle, Issanda nime pärast, aga rist saab neile hinge kasuks ja Issanda auuks. Ap. t. 5, 12—42.

K a w a. 1. Apostlid teewad palju hääd, aga waenlased panewad neid wangi. 2. Issand päästab omaksid ja äratab neid uuele tnnistusele. 3. Jüngerid suurekohtu ees, kes neid surmata tahab. 4. Kamaalieli nõu selle wasta. 5. Kuis seda täidetasse ehk jüngerite teutamine.

1. Aga palju imetähti ja tegusid sündisiwad rahwa seas apostlite käte läbi. Ja haigid kanti mööda uulitsaid woodite ja raamide pääl apostlite juure. Ja ka linnadest, mis ümberkaudu, tuli rahwa hulk kokku ja tõi haigid sinna, ja neid kes roojastest waimudest waewatud olivad. Ja need kõik saiwad terweks. Ja nende hulk, kes Issanda Jeesuse sisse uskusiwad, sai ikka suuremaks. Aga ülempreester sai wiha täis, heitis Saduseeride seltsiga kokku ja nad pistiswad omad käed apostlite külge, ja panivad neid wangitorni.

2. Aga Issanda ingel tegi öösel wangitorni ukssed lahti, wiis neid wälja ja ütles: Minge ja rääkige rahwale pühas kofas kõik needsinatset elusõnad! Ja nemad läksiwad koidu ajal püha kotta ja õpetasiwad. Selsamal ajal kutsus ülempreester suurekohtu kokku, ja nemad läksiwad wangitorni neid tooma. Aga teenrid tuliwad tagasi ja ütlesiwad: Wangitorni leidtime meie küll väga hästi lukus olewat, ja hoidjad wäljas ukse ees, aga kui meie lahti tegime, ei leidnud meie kedagi sealt seest. Ja kui nad weel kabe wahel oliswad, mis sest küll pidi saama, tuli üks sinna ja kuulutas: Waata, mehed, keda teie olete wangitorni pannud, seisawad pühas kofas ja õpetawad! Siis läks püha kofa päälük teenritega, ja tõi neid ära, aga ei mitte wägise, sest nemad kartsiwad rahwast; ja ta pani neid suurekohtu ette seisma.

3. Ja ülempreester ütles apostlite wasta: Eks meie ei ole teid kõwaste käsfinud, et teie ei pea mitte õpetama jehsinatsel nimel? Aga Peetrus ja teised apostlid ütlesiwad: Jumala sõna peab ena m kuuldama kui inimeste sõna! Meie wane mate Jumal on Jeesuse üles äratanud, keda teie olete tapnud, ja on teda ülemaks ja atjaks ja Snnistegijaks tõstnud, et ta Israeli rah wale pidi andma mee leparandamist ja pat tude andeks andmist. Ja meie oleme tema tun nistajad neist asjust. Ja kui nemad seda kuulsiwad, läks see nende läbi südame; ja nad pidasiwad nõuu neid ära tappa.

4. Aga siis tõusis juures kohtus üles üks Bari jeer, Kamaaliel nimi, üks käsuõpetaja, keda kõik rah was armastas; ta käs kis apostlid natukeseks wälja minna, ja ütles: Israeli mehed, katsuge, mis teie nende inimestega wõtate teha. Jätke neid rahule ja laske neid minna. Sest kui jeesinane nõu ja töö inimestest on, siis läheb ta tühjaks. Aga kui ta Jumalast on, siis ei wõi teie seda mitte tühjaks teha; et teid ei leita Jumala wasta panemat. —

5. Ja nemad wõtsiwad tema nõuu kuulda, pek siwad aga enne apostlid, keelasiwad neid Jeesuse nimel rääkimast, ja lastsiwad neid lahti. Aga nemad läksiwad röömuga suurest kohtust ära, sest et neid oli wäärt armatud Jeesuse nime pärast teutust kannatama. Ja nemad ei jätnud mitte maha iga päew pühas kijas ja kodasid mööda õpetamast ja Jeesust Kristust kuuluta mast.

Jehooma ingel lööb leeri üles nende ümber, kes teda kardawad ja päästab neid lahti. Taaw. I. 34, 8. Miis joofsewad paganad murdu koftu, ja rahwas mõt lewad

tühja? Kes taewas istub, naerab; Issand hirwitab neid. Taaw. l. 2, 1. 4. Kes minuga ep ole, see on minu wasta, ja kes minuga ei kogu, see pillab ära. Matt. 12, 30. Eest see on arm, kui teegi südame tunnistuse pärast Jumala ees kõik kurwastust hääks wõtab, ja ülekohtu kannatab. 1. Peetr. 2, 19.

Laul 438. Edasi, edasi, 2. f. Dmal wiisil. 323.

Rannata, kannata, Siion wõta otsani Häda, laitmist julgest kanda, Ole ustaw surmani, Jeesus tahab krooni anda; Siion, kui uss wõtab hammusta, Rannata, kannata!

§ 59. Tehwanus. 34. a. p. Kr. f.

Juba woolab esimene weretunnistaja veri, aga see saab wägewaks Jumala riigi seemnaks. Ap. t. 6, 1—8, 2.

R a w a. 1. Õpetuse ammeti kõrwa ajutatakse hoolekandja ehk kafilise ammet. 2. Hoolekandja Tehwanus langeb waenlaste wiha alla ja peab nende juurekohtu ees enese eest kohtma. 3. Tema kaitse-kõne, mida ta peab, saab karistuse jutluselks waenlaste wasta. 4. Kui Jumala teutajat saadawad nad teda surma, aga tema kannatamine on palwe, tema suremine wõit.

1. Aga neil päiwil, kui jüngrid palju sai, tõusis nurisemine Kreeka rahwa keskel Hebreu rahwa wasta, nende leskede eest ei olla igapäewases jagamises õiget muret peetud. Siis kutsusiwad apostlid jüngrite hulga enese juure ja ütlesiwad: See ei sünni mitte, et meie Jumala sõna maha jätame ja waeste toiduse eest muret kanname. Seepärast, wennad, walitsege eneste seast seitse meest, kellel hää tunnistus on, kes täis püha waimu ja tarkust, keda meie hoolekandmise ammeti pääle wõime panna. Aga meie tahame Jumalat paluda ja sõna õpetada. Ja nemad walitsesiwad Tehwanuse, kes oli mees täis usku ja püha waimu, Wilippuse, ja wiis tõist. Ja apostlid tegiwad palwet ja paniwad omad käed nende pääle. Aga

jüngerite aru sai väga suureks, ja ka hulk preestrid võtsivad õige usu sõna kuulda.

2. Aga Tehwanus, täis usku ja väge, tegi imetegusid ja suuri imetähti rahwa seas. Siis tõusivad mõned üles ja vaidlesivad temaga; aga nad ei võinud mitte tarkuse ja waimu wasta seista, kelle läbi tema rääkis. Siis kihutasivad nemad rahwast, kiskusivad teda suure kohtu ette, ja seadsivad sinna wale tunnistusmehi, kes ütlesivad: See inimene ei jäta maha teutamise sõnu rääkida seefinatse püha paiga ja käsuõpetuse wasta. Seft meie oleme kuulnud teda ütlemat: Jeesus Naatsaretist peab selle paiga ära riksuma, ja need kombes muutma, mis Mooses meie kätte on annud. Siis waatasivad kõik, kes suures kohtus istusivad, üksikilmi tema pääle, ja nad nägivad tema palge otsegu ingli palge olewat. Aga ülempreester ütles: Dns see lugu siis nõnda?

3. Aga Tehwanus ütles: Mehed, waned, waned kuulge! Auu Jumal on Abraamis Israeli rahwa ära walitsenud ja on seda Moosese läbi kange käe warrega Egiptuse maalt wälja toonud. Siis andis ta temale Siinai mäel käsu seaduse ja kõrbes tunnistuse telgi. Saalomon aga ehitas Isfandale püha koja. Aga Rõigekõrgem ei ela mitte templite sees, mis kätega tehtud. Aga teie kangekaelsed ja ümberlõikamata südamest ja kõrwust! Teie panete ikka püha waimu wasta, kui teie wanemad, nõnda teiegi! Keda prohwetite seast ei ole teie wanemad taga kiusanud, ja tapnud neid, kes ette kuulutasivad selle Dige tulemist, kelle äraandjais ja tapjais teie nüüd olete saanud? Käsu õpetuse olete teie saanud, aga teie ei ole seda mitte pidanud. Aga kui nad seda kuulsivad, lõikas

fee nende südamest läbi, ja nemad kiristasiwad hambaid tema pääle.

4. Aga Tehwanus, täis püha waimu, waatas ükshilmi taewa poole, nägi Jumala auu, ja ütles: Ennäe, ma näen taewad lahti olewat, ja ini-mese Poja Jumala paremal pool seiswat. Siis kisedasiwad nemad suure häälega, pidasiwad omad kõrwad kinni, kargasiwad kõik ühel meelel tema pääle, lükkasiwad teda linnast wälja, ja wiskasiwad teda kividega. Ja tunnistusmehed paniwad omad riided maha ühe nooremehe jalgade ette, keda hüüti Sauluseks. Aga Tehwanus palus: Issand Jeesus, wõta minu waim wasta! Siis heitis tema põlwili maha, ja hüüdis suure häälega: Issand, ära arwa seda pattu neile mitte süüks! Ja kui ta seda sai ütelnud, uinus tema magama. Aga Saulusel oli hää meel tema surmast. Ja mõned jumalakartlikud mehed koristasiwad Tehwanuse ära, ja tõstsiwad suurt kaebdust tema pärast.

Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elu krooni anda. Joh. ilm. 2, 10. Sindsad need, keda tagatusatakse õiguse pärast, sest nende pärast on taewariik. Matt. 5, 10. Sest Kristus on minu elu, ja surm on minu kasu. Wilipp. 1, 21. Matt. 16, 25. 1. Peetr. 5, 10.

Wüst: Oh Jeesus sinu walu. 237 b.

Kui ükskord lahkun elust, Muult ära lahku sa, Mind ise surma walust Sa wõta lunasta; Kui lõhkeb minu süda Siin tange risti käes, Siis lõpeta mu häda Sa oma surma wäes.

Mul kibits, Issand, tule, Ja warjuks walu sees, Sa omal ristil ole Mu ainus abimees. Siis tahan sinu poole Ma usus waadata, Ja sinu rinna naale Ma rõõmsast' uinuda.

§ 60. Samaaria rahwas ja Moora maa suur isand saavad usklikuks.

Seeme hakkab wilja kaudma: õnnistuse tee paganate poole hakkab ennast awama. Ap. t. 8.

R a w a. 1. Samaaria rahwa usklikuks saamine. 2. Nõid Siimon. 3. Mooramaa suur isand nõuab õnnistust, mis Iisraelile ilmunud. 4. Tema usub ja teda ristitakse.

1. Aga neil päivil tõusis suur tagakiusamine koguduse wasta, mis Jeruusalemmas oli. Ja neid pillati ära Juuda ja Samaaria maale; aga ei mitte apostlid. Nimelt pillutas ka Saulus kogudust, läks mööda kodasid, tõi wälja mehi ja naisi, ja andis neid ära wangi. Siis käiswad need ära pillatud mööda maad, ja kuulutasiwad armu õpetuse sõna. Aga hoolakandja Wilippus tuli ühte Samaaria linna, ja kuulutas neile Kristust. Aga rahwas pani jeda tähele, ja nägi neid imetähti, mis tema tegi. Ja sääl linnas oli suur rõõm.

2. Aga üks mees, Siimon nimi, oli enne sääl nõidust pruukimas, ekfitas Samaaria rahwast, ja ütles ennast midagi suurt olewat. Seda paniwad kõik tähele ja ütlesiwad: Seesinane on Jumala suur wägi! Aga kui nemad Wilippuse jutlust Jumala riigist ja Jeesuse Kristuse nimest kuulsiwad, uskusiwad nemad; ja neid ristiti, nii hästi mehi kui naisi. Siis uskus Siimon ise ka, sai ristitud, ja jäi alati Wilippuse juure. Kui apostlid kuulda sawad, et Samaaria linn Jumala sõna oli wasta wõtnud, läkitasiwad nemad nende juure Petrusse ja Johanneese. Ja need palusiwad Jumalat nende eest, paniwad omad käed nende pääle, ja nemad sawad püha waimu. Kui Siimon seda nägi, siis pakkus tema apostlitele raha, ja ütles: Andke mulle ka see meelewald, et see, kelle pääle mina omad käed

panen, püha waimu jaoks! Aga Peetrus ütles temale: Kadugu sinu raha sinuga tükis, et sa mõtled Jumala auu raha läbi kätte saawat. Sul ep ole osa ega jagu sestsinatsest sõnast. Seepärast paranda meelt, ja palu Jumalat: ehk antakse wahest sinu südame mõtlemine sulle andeks! Siimon wastas: Paluge teie Issandat, et ühtegi minu pääle ei tuleks, mis teie olete ütelnud! — Aga kui apostlid Issanda sõna olidwad tunnistanud, pöörasiwad nemad jälle ümber Jeruusalemma poole.

3. Ja Issanda ingel rääkis Wilippuse wasta: Wõta kätte, ja mine lõuna poole seda teed, mis Jeruusalemast läheb, Raatja poole. Ja tema wõttis kätte ja läks. Ja waata, üks Moora mees, Moora kuningaga emanda Kaudake suur isand, kes kõige tema waranduse üle oli, see oli Jeruusalemma tulnud, Jumalat kummardama. See oli tagasi tulemas, istus oma sõtollas ja luges. Ja waim ütles Wilippusele: Tule ja astu seia tõlla ligi! Aga kui Wilippus sinna ligi sai, kuulis ta teda prohwetit Jesaja raamatut lugewat. Ja ta ütles: Kas sa ka mõistad, mis sa loed? Aga tema ütles: Kuida ma woin mõista, kui ükski mind ei juhata? Ja ta palus Wilippust üles astuda ja enese juure istuda. Kirjatükk aga, mis ta luges, oli see: Tema on kui lammas wiidud tappa, ja otsegu tall wait oma niitja ees; nõnda ei ole tema oma surud mitte lahti teinud. —

4. Aga suur isand küsis: Ma palan sind, kellest ütled prohwet seda, enesest ehk ühest teisest? Aga Wilippus tegi oma suu lahti, ja kuulutas temale armuõpetust Jeesusest. Ja kui nemad teed mööda läksiwad, saiwad nemad ühe wee juure, ja isand ütles: Ennäe wett! mis keelab, et mind ei peaks ristitama?

Ja Wilippus ütles: Kui sa usud kõigest südamest, siis võib see juuda. Aga tema ütles: Mina usun, et Jeesus Kristus on Jumala poeg! Ta käskis siis tõlla kinni pidada, nad astusivad mõlemad maha wette, ja Wilippus ristis teda. — Aga kui nemad weest wälja tulivad, wõttis Issanda wain Wilippuse ära; ja suur isand ei näinud teda mitte enam. Aga ta läks koju oma teed rõõmuga.

Rahwas, mis käis pimeduses, on suurt walgust näinud; nende üle, kes elastwad surma warju maal, on suur walgus paistnud. Jes. 9, 1. Würistid Egiptusest tulewad, Moora maa sirutab nutuga omad käed Jumala poole. Taaw. l. 68, 32. Katsuge kirjad läbi, sest teie arwate, et teil nende sees on igawene elu, ja need on, mis minuistunnistawad. Joh. 5, 39. Matt. 6, 24. Titus 3, 5—8.

Laul N° 187, 1. Wiisü: Oh anna tuhat teelt ja mulle. 141.

Müüd olen mina põhja leidnud, Mis minu ankrut kinnitab, Mu Jeesus haawus, kes on heitnud — Mu pääle armu, mis mul saab; See põhi ikka kindlaks jääb, Kui maa ja taewas huffa lääb.

§ 61. Sauluse ümberpöörmine. Umbes

35. a. p. Kr. l.

Saulus saab Pauluseks: ülendatud Issand kutsus teda paganate apostliks. Ap. t. 9.

R a w a. 1. Saulus kui läsumäratseja hirmsama efsituse wangis. 2. Issand ise oma armuga tuleb teda walgustama ja päästma. 3. Issanda käsul wõtab Ananiias teda fogudusesse wasta. 4. Saulus on Pauluseks saanud ja algab oma suurt armuüulutaja ammetit.

1. Aga Saulus turtfus ähwardamise- ja tapmisega Issanda jüingrite wasta, läks ülema preestri juure, ja palus temalt raamatuid Damaskuse linna foguduse kätte, et ta neid, keda ta usu tee pääl lei-

aks olewat, mõits kinni siduda ja Jeruusalemma wiia.

2. Aga kui ta Tamaskuse ligi sai, paistis äkitselt tema ümber walgus taewast. Ja tema langes maa pääle maha, ja kuulis ühe hääle, mis temale ütles: Saul, Saul, miks ja mind tagakiujad? Aga tema ütles: Issand, kes sa oled? Aga Issand ütles: Mina olen Jeesus, keda sa tagakiujad; see tuleb sulle raskeks astla wasta takka üles lüüa! — Aga Saulus ütles wärisedes ja ehmatades: Issand, mis sa tahad, et ma pean tegema? Issand kostis: Tõuse üles ja mine linna, sääl peab sulle õeldama, mis sa pead tegema. Aga mehed, kes temaga oliwad, seisiwad ja oliwad ehmatanud; nad kuulsiwad küll häält, aga ei näinud kedagi. Aga Saulus tõusis maast üles, ja ei näinud kedagi; aga nemad talutasiwad teda käsi-pidi Tamaskuse linna. Ja tema ei näinud kolm päewa, ja ei sõõnud ega joonud.

3. Aga Tamaskuses oli üks jünger, Ananiias nimi, ja Issand ütles tema wasta nägemises: Ananiias, mine sinna uulitsale, mis Digeks hüütakse, ja kuula Juuda kofas ühe järele, Saulus nimi, sest waata, tema palub Jumalat! Ananiias wastas: Issand, ma olen kuulnud sest mehest, kui palju kurja tema sinu pühadele Jeruusalemas teinud; ja temal on siin luba ülemalt preestrilt kõiki siduda, kes sinu nime appi hüüawad. Aga Issand ütles: Mine, sest see sinane on mulle üks ära walitsetud tööriist, et ta minu nime paganate ja kuningate ja Israeli laste ette peab kandma. Sest ma tahan temale näidata, kui palju tema minu nime pärast peab kannatama. Siis läks Ananiias sinna kotta, pani käe tema pääle, ja ütles: Saul, wend, Issand Jeesus, keda sina tee pääl oled näinud, on mind läkitanud, et sa oma näge-

nise jälle pead saama, ja täis saama püha waimu. Ja sedamaid pubus tema filmade päält otsegu soomused. Ja tema nägi jälle, tõusis üles ja teda ristiti. Siis wõttis tema leiba ja sai tugewaks.

4. Ja Saulus oli mõned päewad jüngerite juures Tamaskuses, ja warsti kuulutas tema koguduse kodades Kristust, et seesinane on Jumala poeg. Aga kõik kes seda kuulsiwad, ehmataiwad ära, ja ütlesiwad: Eks see ole seesama, kes Jeruusalemas neid pillutas, kes Jeesuse nime appi hüüdsiwad, ja kes seia tuli neid siduma ja ülemate preestrite juure ära wiima? Selle pääle läks Saulus Araabia maale, ja kuulutas sääl armu õpetust. Kui ta aga jälle Tamaskusesse tagasi tuli, pidasiwad Juuda rahwas nõuu, teda ära tappa. Ja nemad wahtisiwad ühe päewa ja öö wärawais, et teda kinni wõtta. Aga jüngrid saatsiwad teda ööse müürist läbi, ja lasksiwad teda kormiga maha. Siis tuli Saulus Jeruusalemma, püüdis jüngerite sekka heita, aga nemad kartsiwad teda kõik, ja ei uskunud mitte, et ta jünger pidi olema. Aga Barnabas, Küpruse saarelt, wõttis teda wasta, wiis teda apostlite juure, ja rääkis, mis oli sündinud. Ja tema jäi apostlite juure Jeruusalemma sisse ja wälja käima, ja kuulutas julgeste armuõpetust Issanda Jeesuse nimel. Aga Juuda rahwas püüdis teda ka siin ära tappa. Kui wennad seda teada saiwad, saatsiwad nad teda Tarsuse linna.

Ja ta peab jagama saagiks need, kes wägewad. Jes. 53, 12. Jehooma on ligi neile, kes rõhitud südamest, ja päästab neid, kes rusuks pekstud waimust. Taaw. 1. 34, 39. Aga Jumala armust olen mina, uns mina olen, ja tema arm minu wasta ei ole mitte tühine olnud. 1. Kor. 15, 10. Ole nõstaw jurmani, siis tahan ma sulle elu kroni anda.

Joh. ilm. 2, 10. Jafoob. 1, 12. Wilipp. 3, 12. 1. Kor. 15, 9, 10.

Laul N° 430, 7. Wiisil: Niiid ristirahwas laulage. 208.

Sa armas Issand, muretse, Et tundwad sõgedadki, Et on ju ife kebjuke, Ja magus patustele, Kes tundwad oma patu jüüd Ja nõudwad sinu armu niiid Su Poja surma pärast.

§ 62. Enees ja Tabiita. Wäepäälük Korneelius.

Ewangeliium tungib edasi oma armu ja wõidu wäega: juba wõetakse esimene paganlik perekond kogudusesse wasta. Ap. t. 9. 10.

K a w a. 1. Koguduse sifemine ilu ja elu Juuda maal — eht: ewangeliium oma armu ja wõiduwäega. 2. Pagana Korneeliuse igatsimine ja palwe peab täide minema. 3. Peetruse nägemine — eht: Wahet Juuda ja pagana mehe wabel ei ole enam! 4. Peetruse jutlus Korneeliuse kofas ja esimese paganliku perekonna ristimine.

1. Siis oli kogudustel rahu kõige Juuda ja Kallile ja Samaaria maa sees ja nemad sigiſiwad ja käiſiwad Issanda kartuses. Ja kui Peetrus kõiki paiku läbi käis, tuli tema ka pühade juure, kes Lüdda linnas elasiwad. Säält leidis tema ühe inimese, Enees nimi, kes oli kahelksa aastat woodis maas olnud, see oli alwatud. Ja Peetrus ütles temale: Enees! Jeesus Kristus teeb sind terweks; tõuse üles, ja tee ise enesele ase. Ja sedamaid tõusis tema üles. Ja palju pööraſiwad Issanda poole. — Aga Joppe linnas, Lüdda ligidal, oli üks usklik naesterahwas, Tabiita nimi; seesinane oli täis häid teguſid, mis ta tegi, ja andis rohkeste waestele. Aga tema jäi haigeks, furi ära, nemad pesiwad teda, ja paniwad teda ülemasse tuppä. Ja siis saatsiwad nemad kaks meest Peetruse

juure Joppe linna, ja palusivad teda, et ta wiibimata nende juure tuleks. Ja kui Beetrus tuli, wiisivad nemad teda ülemasse tuppa, ja lesed naesed seisivad tema ümber, nutusivad, ja näitasivad kuubesid ja riidid, mis Tabiita, nende juures olles, oli teinud. Aga Beetrus ajas kõik wälja, heitis põlwili maha, palus Jumalat, pööras furnu poole, ja ütles: Tabiita, tõuse üles! Siis tegi tema omad filmad lahti, ja kui ta Beetrust nägi, tõusis ta istuma. Ja Beetrus andis temale kätt, kutsus pühad ja lesed sisse, ja pani teda elawalt nende ette seisma. Siis uskusiwad palju Issanda sisse.

2. Aga Reifarea linnas oli üks wäepäälif, Korneelius nimi, Rooma mees. See oli waga ja kartis Jumalat kõige oma perega, ja jagas rahwale palju andid, ja palus alati Jumalat. See nägi nägemises Jumala ingli enese juure sisse tulewat, ja enesele ütles: Korneelius! Aga tema ehmatas ära, ja ütles: Issand, mis see on? Ja talle wastati: Sinu palwed ja annid on üles Jumala ette tõusnud. Siis läkita nüüd mehi Joppe, ja lasi Siimonat Beetrust kutsuda, kes on aset nahkru Siimona juures, kelle koda on mere ääres. See peab sulle ütleva, mis ja pead tegema. Siis kutsus Korneelius kaks oma pereist ja ühe waga sõjamehe, rääkis neile seda kõik, ja läkitas neid Joppe.

3. Aga tõisel päewal, kui nemad tee pääl oliwad ja linna ligi saiwad, läks Beetrus üles katukse pääle paluma. Ja kui temale nälg kätte tuli, nägi tema taewa lahti olewat, ja ühe astja, otsegu suure linase riide, neljast nurgast seutud, enese juure maha tulewat. Sääl fees oliwad kõikisugusid neljajalgseid maaelajaid, metjalisi, roomajaid ja lindusid. Ja hääl ütles temale: Tõuse üles, Beetrus, tapa ja söö! Aga Beet-

rus ütles: Ei mitte, Issand, sest ma pole veel elades seda sõõnud, mis keeldub ehk roojane on. Aga hääl ütles jälle: Mis Jumal puhastanud, seda ära arva ja mitte keeldud olemat. See sündis kolm korda, ja astja wõeti jälle üles taewa. — Kui Peetrus aga iseeneses kahe wahel oli, mis see nägemine küll pidi olema, siis seisiwad mehed, kes Korneeliuselt oliwad läkitatud, wärawa taga, hüüdsiwad ja küsisiwad, kas Siimon, liignimega Peetrus, sääl pidi sees olema. Ja kui Peetrus alles nägemise pääle mõtles, ütles Waim temale: Kolm meest otsiwad sind, mine nendega, ja ära mõtle mitte katkipidi, sest mina olen neid läkitanud.

4. Siis tuli Peetrus maha, läks nendega, ja tõisel päewal saiwad nemad Keisarea linna. Aga Korneelius ootas neid, ja kutsus kokku omad sugulased ja kõige paremad sõbrad. Ja kui Peetrus sisse tuli, heitis Korneelius tema jalgade ette maha ja kummardas. Aga Peetrus tõstis teda üles, ja ütles: Tõuse üles, mina olen ise ka inimene. Siis rääkis Korneelius temale, mispärast ta teda oli kutsunud. Aga Peetrus tegi oma juu lahti ja ütles: Müüd mõistan mina tõeste, et Jumal ei pea lugu, mis sugusest soost inimene on, waid kõige rahwa seas on see, kes teda kardab ja õigust teeb, armas tema meelest. Ja tema kuulutas siis neile kõikidele, kes küll paganad, armu õpetust Jeesusest Kristusest, kes risti löödud ja üles tõusnud, kellest kõik prohwetid tunnistawad, et tema nime läbi kõik, kes tema sisse usuwad, pattude andeksandmist peawad jaama. Aga kui Peetrus alles rääkis, langes püha waim kõikide pääle, kes seda sõna kuulsiwad. Ja usklikud, kes Peetrusega tulnud, ehmatasiwad ära, et ka

paganate pääle püha waimu and sai walatud. Sest nad kuulsiwad neid mõeraid keeli rääkiwat ja Jumalat väga auustawat. Siis ütles Peetrus: Kas keegi võib wett keelda, et neid ei peaks ristitama, kes Püha Waimu on saanud, nõnda kui meiegi? Ja tema käs- kis neid ristida Issanda nimel.

Ja minul on weel tõised lambad, need ei ole mitte sestfinatsest laudast, ja neid pean mina ka siia tooma, ja nemad kuulwad minu häält, ja peab üks kari ja üks kar- jane olema. Joh. 10, 16. Ep ole Juuda meest, ega Kreeta meest, ep ole sulast ega waba, ep ole meest, ega naest, sest teie olete üks Kristuse Jeesuse sees. Gal. 3, 28. Sest kõik on pattu teinud ja on Jumala armust ilma. Ja neid mõistetakse tema armust õigeks ilma, äralunastamise läbi, mis Kristuse Jeesuse sees on. Room. 3, 23, 24. 1. Timot. 2, 4. Jes. 9, 2—3.

Wüsil: Müüd ristirahwas laulage. 208 ehk 202.

Dh Jeesus, kes sa paganaid Mii wõtsid walgustada, Su sõna jõuab sedamaid Ra meid weel liigutada, Et sinu riik saaks kosuda, Kõik rahwas üle ilma maa Su omasteks wõiks saada.

II. Ewangeliumi sõnum tungib üle Juuda maa piiride. Paulus, paganate apostel.

Kristuse kirik võtab väge ja võimust paganate keskel.
M. 42—68.

§ 63. Antiohkia kogudus. Jakoobuse surm. Peetrus pääseb wangitornist.

Paganad ärkawad hulgana usule, Juudlased seda elamale umbusu waenule ja wihale: Herodes paneb käsi apostlite püha elugi külge! Ap. t. 11, 19—12, 24.

K a w a. 1. Antiohkia ehk esimene kogudus paganate keskel. 2. Herodes kipub Issanda saadikute kallale, aga Issand kuuleb omaksite palwet. 3. Peetrus, kes imewiisil päästetud, lahtub Jeruusalemast. 4. Herodese surm ehk: Issand õelate kohtumõistja ja wagade abi.

1. Aga need, kes olivad laiali pillatud wiletsuse läbi, mis Tehwanuse pärast sündis, läksiwad maad läbi Wöniiklast, Küpruse jaarest, ja Antiohkiast saadik. Ja nad kuulutasiwad armu õpetust Juuda rahwale. Aga mõningad mehed nende hulgast kuulutasiwad ka Kreeka (pagana) rahwale Issandat Jeesust. Ja Issanda käsi oli nendega, ja juur hulk uskus ja pööris Issanda poole. Aga kui Jeruusalema kogudus neist kuulda sai, läkitasiwad nemad Barnaba sinna. Ja kui tema Antiohkia sai ja seda Jumala armu nägi, sai tema rõõmsaks ja manitses kõiki, et nemad kindla südamega Issanda juure pidiwad jääma. Ja palju rahwast koguti Issandale. Aga Barnabas läks wälja Tarsuse poole Saulust otsima, ja kui ta teda leidis, tõi tema teda Antiohkia. Ja nemad jäiwad terve aasta sinna, ja õpetasiwad palju rahwast. Ja Antiohkiast hüüti jüngrid kõige esite ristiinimesteks.

2. Sel ajal pistis Heroodes Jeruusalemas oma käe jüngerite külge. Ja tema tappis mõõgaga ära Zakoobuse, Johannese wenna. Ja kui ta nägi, et see Juuda rahwa meele pärast oli, siis laskis tema ka Peetruse kinni wõtta, heitis teda wangitorni, andis teda sõjameeste hoida, ja tahtis pärast paasapiiha teda rahwa ette tuua. Aga kogudusest tehti lõppmata palwet Jumala poole tema eest. Ja kui Heroodes teda tahtis wälja tuua, magas Peetrus sel öösel kahe sõjamehe wahel, kahes raud-ahelas kinni, ja hoidjad ukse ees hoidsiwad wangi-torni. Ja waata, walgus paistis toas, Issanda ingel seisis sääl, lõi Peetruse külge, ja ütles: Tõuse usinaste üles! Ja tema ahelad langešiwad tema käte päält maha. Ja ingel ütles tema wasta: Pane wöö wööle, ja pane omad kingad jalga! Pane oma kuub selga, ja käi minu järel! Ja ta tuli wälja, ja käis tema järel. Ja ta ei teadnud mitte, et see pidi tõsi olema, waid ta mõtles ennast nägemist nägewat.

3. Aga kui nemad esimesest ja teisest wahist oliwad läbi läinud, šaiwad nemad raudwärawa juure, mis linna lähed; see läks iseenesest neile lahti, ja nemad läšiwad läbi, käšiwad uulitsat mööda edasi, ja ingel lahkus temast ära. Ja kui Peetrus eneses jälle dieti mõistma hakkas, ütles tema: Rüüd tean mina tõeste, et Issand oma ingli on läkitanud, ja mind Heroodese käest ära päästnud. Siis jõudis tema Mariia, Markuse ema maja koju juure, kuhu mitu oliwad kokku tulnud ja palusiwad. Aga kui Peetrus jalgwärawa pääle koputas, tuli tüdruk, Roode nimi, wälja kuulama. Ja kui ta Peetruse hääle ära tundis, ei teinud ta wärawat mitte lahti röömu pärast, waid jooksis šisse ja kuulutas, et Peetrus wärawa

taga seisab. Aga nemad ütlesiwad temale: Sa jampsid! Aga kui ta kõwaste selle juure jäi, ütlesiwad nemad: See on tema ingel! Aga Peetrus jäi weel koputama; ja kui nad lahti tegiwad, siis nägiwad nad teda ja ehmatasiwad ära. Siis rääkis Peetrus neile, kuidas Issand teda oli wangitornist wälja saatnud, ja ütles: Kuulutage seda Jakoobusele ja wendadele! Ja ta läks ära tõise paika. — Aga kui Heroodes teda tõisel päewal otsis, ja ei leidnud, laskis ta hoidjate pääle kohut mõista, ja jäks ära Reifarea linna.

4. Ja Heroodes oli wäga wägew, tahtis Tiiruse ja Siidoni rahwaga sõdida, aga nemad palusiwad tema käest rahu. Siis pani tema ühel päewal kuninglikud riided selga, istus auujärje pääle, ja kõneles rahwa wasta. Ja rahwas kisendas: See on Jumala ja ei mitte inimese hääl! Aga sedamaid lõi teda Issanda ingel, et ta mitte Jumalale auu ei annud; ja teda sõõdi usfidest ära, ja ta heitis hinge. Aga Jumala sõna kaswas ja wõsus.

Sõdsad on need surnud, kes Issandas surewad sest ajast; tõeste, ütleb Waim, et nemad peawad hingama omast waewast, ja nende teud käiwad nende järel. Joh. ilm. 14, 13. Jehoowa ingel lööb leeri üles nende ümber, kes teda kardawad, ja päästab neid lahti. Taaw. l. 34, 8, Jehoowa tunneb õigete teed, aga õelade tee läheb hukka. 1. Taaw. l. 6. Arge effige mitte, Jumal ei anna ennast mitte pilgata. Kal. 6, 7. Matt. 5, 10. Hebr. 1, 14. Matt. 21, 22. 1. Peetr. 5, 5.

Laul N° 179. Wiisil: Jeesus tule minule. 59.

Issand, keda taewas sääl Riidab ingli laulu hääl, Ole maa pääl armuga Oma rahwa kaitstija.

Räsi inglid tulla ka Meile appi armuga, Et neid ära feelaksid, Kes meid muidu neelaksid.

Sinust, oh Immanuel, Loodab sinu Israel Abi, päewal walwates, Abi õõsel magades.

§ 64. Apostli Pauluse esimene missi-
teekond. 45. a. p. Kr. I.

Paulus kuulutab Väikse-Aasia paganatele armu Kristuses
Jeesuses; ka kardetavas koguduse kiusatuses ja sisemises segada-
duses võidab seefama ewangelium. Ap. t. 13, 1—15, 31.

R a w a. 1. Küprus — eht: kas Juudlaste või paganate juure?
2. Antiohkia Besiidias — eht: wissiste paganate juure! 3. Lüstra — eht:
Hosiannast saab jälle ristilöömine. 4. Apostlite konwent — eht: üksi armust,
mitte käsu-õigusest!

Aga Antiohkia koguduses olivad mitmed prohwe-
tid ja õpetajad. Nende wasta ütles püha Waim: La-
hutage mulle Barnabas ja Saulus ära tööle,
mis tarwis mina neid olen kutsunud. Siis paastusi-
wad nemad ja palusiwad Jumalat, paniwad omad käed
nende pääle ja lastsiwad neid minna. Ja nemad tu-
liwad Küpruse saarele ja kuulutasiwad Jumala sõna
Juuda koguduse kodade sees. Ja maawalitseja, Sergius
Paulus, üks mõistlik mees, kutsus Barnabase ja Pau-
luse enese juure, ja püüdis Jumala sõna kuulda. Aga
nende wasta pani üks nõid, nimega Eliimas, ja püüdis
maawalitsejat usust ära pöörda. Siis ütles Saulus,
keda ka Pauluseks hüütakse, Eliima wasta: Oh ja
kurati laps! täis kawalust ja tigidust! Issanda käsi
tuleb su pääle, et sa pead pime olema. Sedamaid
langes tema pääle sõgedus ja pimedus, ja ta otsis
talutajaid. Aga maawalitseja ehmatas wäga Issanda
õpetuse pärast ja sai usklikuks.

2. Küpruse saarelt tuliwad nemad jälle Väikse-
Aasia maale ja jõudsiwad Antiohkia linna Besii-
dia maal. Säääl läks Paulus hingamise-päewal kogu-
duse-kotta ja kuulutas Juuda rahwale risti löödud
ja üles tõusnud Jeesusest, ja pattude andeks
andmist tema nime läbi. Ja ta ütles: Igauks kes
usub, mõistetakse selle sinatse sees õigeks

kõigest sest, kust teie Moosese käsu-õpetuse läbi ei mõinud õigeks saada. Ja palju Juuda rahvast käiswad nende järel, aga ka paganad palusiwad, et neile neid sõnu hingamise-päewa wabel pidi räägitama. Aga tõisel hingamise-päewal kogus pea-aegu kõik linn Jumala sõna kuulma. Aga kui Juuda rahwas seda nägiwad, saiwad nemad täis wiha, rääkisiwad wasta ja teutasiwad. Aga Paulus ja Barnabas rääkisiwad julgeste ja ütlesiwad: Teile pidi Jumala sõna esiti räägitama, aga et teie seda ise enesest ära lükkate, ja ei arma endid mitte igawese elu wäärt olewat, siis pöörame meie endid paganate poole. Siis saiwad paganad röömsaks ja usklikuks, nii mitu, kui igaweseks eluks oliwad walmistatud. Ja Issanda sõna lautati laiali läbi kõige maa. Aga Juuda rahwas tõstiswad kuusamist Pauluse ja Barnaba wasta, ja nemad puistasiwad oma jalgade põrmu nende pääle ja läksiwad Skoonia, ja siis Lüsttra linna.

3. Aga Lüsttras oli üks mees, jalutu ema ihust; seesinane kuulis Paulust rääkiwat. Ja kui Paulus nägi, et temal usku oli, ütles tema suure häälega: Tõuse oma jalgade pääle püsti! Ja tema kargas üles, ja kõndis. Aga kui rahwas seda nägi, ütlesiwad nemad oma keeli: Jumalad on inimeste sarnatseks saanud, ja meie juure maha tulnud. Ja hüüdiswad Barnabast Juupitriks, ja Paulust Merkuriuseks, sest et tema kõnemees oli. Aga Jupitri preester tõi härgi ja diekesist pärgi kaja wärawa ette, ja tahtis neile ohwerdada. Siis käristasiwad apostlid omad kuued lõhki ja hüüdisiwad: Mehed, miks teie seda teete? Meie oleme niisama jüguised nõdrad inimesed nagu teiegi. Aga meie kuulutame teile armuõpetust, et teie tühjest asjust

peate pöörama elawa Jumala poole. Nõnda waigistasiwad nemad waewalt rahwa, et nad neile ei pidanud ohwerdama. — Aga pea tuliwad Juuda rahwas Antiohkiast ja Skooniast, ja kihutasiwad Pauluse ja Barnaba wasta. Ja nad wiskasiwad nüüd tõeste Paulust kiwidega, ja wedasiwad teda linnast wälja, ja mõtlesiwad teda suruud olewat. Aga kui jüngrid tema ümber tuliwad, tõusis tema üles, ja läks linna. Säält läksiwad apostlid tagasi Wäikse-Masia linnu kaudu, kust nad oliwad tulnud, Antiohkiasse, Siiria maale. Nad seadsiwad kogudustele wanemaid, kinnitasiwad hingesid ja manitjesiwad neid usu sisse jääda, ja et meie mitme wiletsuse läbi peame Jumala riiki minema. Ja nad kuulutasiwad, mis suuri asju Jumal nendega oli teinud, ja et tema paganatele usu ukse oli lahti teinud.

4. Aga mõningad Juuda maalt tuliwad alla Antiohkiase ja õpetasiwad: Kui teie ei lasse endid Moosese kombe järele ümberlõigata, siis ei wõi teie õndsaks saada! Ja nad tegiwad suurt kära. Siis läkitas Antiohkia kogudus Pauluse ja Barnaba Jerusalemma, et nemad pidiwad apostlite nõuu küsima. Siis tuliwad apostlid ja wanemad kokku, seda asja järele kuulama. Ja Petrus tõusis üles ja ütles: Jumal, südame tundja on neile püha waimu annud nagu meilegi, ja on nende südamed usu läbi puhtaks teinud: mis teie siis Jumalat kiufate, et teie jüngrite kaela pääle seda iket panete, mis ei meie wanemad ega meiegi pole juutnud kanda? Waid meie usume Issanda Jeesuse Kristuse armu läbi õndsaks saada, otse nõnda kui nemadki. Ka Sakobus armas nüüd, et neile, kes paganate seast Jumala poole pöörwad, mitte ei pidanud tüli tehtama. Siis andsiwad apostlid neile selle kirja kaasa: Püha

waim ja meie oleme hääks arwanud, ei ühtegi koor-
mat teie päale panna. Kui Antiohkia kogubus selle
raamatu oliwad lugenud, jaiwad nemad rõõmsaks.

Ja neid mõistetakse tema armust õigeks ilma, ära
lunastamise läbi, mis Kristuse Jeesuse sees on. Room.
3, 24. Seepärast arwame meie, et inimene õigeks saab
ilma käjutegusita. Room. 3, 28. Matt. 28, 19. 1. Korint.
4, 1. Room. 5, 1. Room. 4, 5. Kalat. 3, 1.

Saul № 53. Wiisil: Kõik kallid hinge õnnistus. 201.

Nüüd kütte rõõmsast' Jesandat, Kõik paganad, kõik rahwas,
Ja tänage kõik Jumalat, Kes armust rikas, wahwas, Kes hel-
deste meid walitsen'd, Ja omaks rahwaks pühitsen'd On oma
Poja läbi.

§ 65. Pauluse teine missiooni- teekond. 50—54. a. p. Jrr. I.

Evangelium tungib Euroopasse ja hakkab oma wõidu-
jooksu selle ilma tarkuse wasta. Ap. t. 15, 35—18. 2. Tim.
3, 14. 15.

R a w a. 1. Tule alla ja aita meid, meie maailma-jau missiooni palwe.
3. Siidia, Wilippi linna purpuri müüja — eht: esimene wiht Euroopa mis-
sioni põllul. 3. Wilippi wangihoidja — eht: teine missiooni wiht. 4. Wilip-
pist Ateena — eht: taewa tarkus hakkab sõda maailma tarkuse wasta! 5. Pau-
luse jutlus Ateopaguse kohtu-paigal. 6. Korintusesse — ja jälle tagast Anti-
ohkia linna.

1. Mõne aja pärast walitses Paulus enesele
Siilase ja Luukase abilisteks, ja läks jälle armuõpetust
Wäikse = Asia maid ja linnu mööda kuulutama. Ja
neid jäeti wendadest Jumala armu hoolets. Lüstia
linnas leidis tema ühe noore mehe, nimega Timoteus,
kes lapsest saadik püha kirja tundis, ja ta wõttis teda
enesega. Ja nad kinnitasiwad kogudusi usus, ja püha
Waim juhatas neid Troa poole mere ääres. Ja Pau-

lus nägi jääl nägemist öösel: üks Makedoonia maa mees seis, ja palus teda ja ütles: Tule alla ja aita meid! Ja nad olivad julged, et Issand ise neid sinna kutsunud. Siis läksivad nad Troast wälja, ja tulivad Euroopa maale ja jäiwad Wilippi linna, mis on Makedoonia maa ülem linn.

2. Sääl läksivad nemad hingamise-päewal linnast wälja jõe ääre, kus nende wiis oli Jumalat paluda, ja rääkisivad naestele, kes sinna kokku tulivad. Aga üks jumalakartlik naene, Liidia nimi, üks puri-müüja kuulis päält. Ja Issand tegi tema jüdame lahti, et ta jeda tähele pani, mis Paulus ütles. Ja teda ja ta pere ristiti, ja ta palus: Kui teie arwate, et ma olen usklikuks saanud Issanda sisse, siis tulge minu kotta, ja jääge sinna. Ja ta fundis neid oma palumisega. — Aga jääl samas oli üks tüdruk, kel lausuja waim oli; ja see jaatis oma isandatele palju kasu lausumisega. Paulus aga ajas temast lausuja waimu wälja. Aga kui isandad nägivad, et nende kasu lootus ära lõppnud oli, siis kihutasiwad nemad rahwast apostlite wasta üles. Ja nemad wedasiwad Paulust ja Siilast ülemate ette. Ja nad käskisivad nende riided seljast maha kiskuda, neid witsstega peksta, wangitorni heita, ja nende jalad paku panna.

3. Aga kesk ööse palusiwad Paulus ja Siilas, ja kiitsivad lauldes Jumalat. Siis sündis äkitselt suur maawärisemine, et wangihoone alused wabisesiwad, ja sedamaid läksivad kõik ukсед lahti, ja kõikide köidid pääsivad wallale. Aga kui wangihoidja unest üles ärkas, ja nägi wangitorni ukсед lahti olemat, tõmbas tema mõõga wälja, ja pidi enesele surma tegema; sest ta mõtles, et ta wangid olivad ära põgenenud. Aga Paulus kisendas suure häälega: Ära tee

iseenelele kurja, sest meie oleme kõik siin! Aga tema küsis tuld, kargas sisse, wärises, heitis Pauluse ja Siila ette maha, ja ütles: Isandad, mis pean mina tegema, et ma õndsaks saan? Aga nemad ütlesiwad: Usu Issanda Jeesuse sisse, siis saad fina ja sinu pere õndsaks! Ja tema wöttis neid sel öö tunnil enese juure, pesi nende haawu; ja teda ristiti sedamaid ja kõik tema pere. Ja tema pani rooga lauale ja oli väga rõõmus, et ta kõige oma perega oli usklikuks saanud. — Aga kui walge kätte sai, siis läkitasiwad päälitud linna-julased ütleva: Lase need inimesed lahti! Aga Paulus ütles: Nemad on meid awalikult peksnud ilma kohtumõistmata, ja meid wangitorni heitnud — ja meie oleme Rooma mehed! Ja nüüd tahawad nemad meid salaja wälja lükata: ei mitte nõnda! Aga päälitud kartsiwad, kui nad kuulsiwad neid Rooma mehed olewat, ja nad tulsiwad, ja palusiwad neid, et nad linnast pidisid ära minema.

4. Wilippi linnast tulisid apostlid Desjaloonika linna. Siin saiwad palju usklikuks. Aga kui sõnakuulmata Juuda rahwas tüli tegiswad, läksiwad Paulus ja Siilas Beroe linna. Säääl läks Paulus Kreeka maale Ateena linna. Aga kui ta säääl selle linna nägi täis wõerajumalateenistust olewat, läks tema waim tema sees nukraks. Ja tema rääkis kogudusekojas Juuda rahwaga, ja nendega, kes Jumalat teenisiwad, ja kes turu pääl tema juure juhtusiwad. Aga mõningad ilma-targad waidlesiwad temaga, mõningad aga pilkasiwad: Mis siis see loba tahab öelda? Aga weel tõised ütlesiwad: teda näikse wõeraid waimusid kuulutawat. Sest ta oli Jeesust ja ülestõusmist neile kuulutanud. — Ja nemad wiisiwad teda ülemasse

kohtupaika, ja ütlesivad: Sa tood mõnda võerast asja meie ette, see pärast tahame nüüd teada saada, mis see peaks olema. Sest Ateena rahvas ei teinud muud, kui et nemad uusi sõnumid kuulutasivad ja kuulsivad.

5. Aga Paulus seisis kes kōhtupaika ja ütles: Ateena mehed, mina näen, et teie oma jumalaid suurema hoolega teenite, kui muu rahvas. Sest ma olen läbi minnes ja teie jumalateenistuse wiisid waadates ka ühe altari leidnud, mis pääle oli kirjutatud: Tundmata Jumalale! Keda teie nüüd teadmata teenite, seda kuulutan mina teile. Sest Jumal, kes maailma on teinud, ja kõik mis sääl sees, taewaja maa Issand, ei ela mitte templete sees, mis kätega on tehtud. Teda ei teenita ka mitte inimeste käsist, otsegu oleks temal midagi waja; ta annab ise kõigile elu ja õhku. Sest tema sees elame, liigume ja oleme meie; nõnda kui ka mõningad teie omad laulutegijad on ütelnud: Sest meie oleme ka tema sugu. Ja kui meie nüüd tema sugu oleme, siis ei pea meie mõtlema, et jumalik olemine kulla ehk hõbeda ehk kiwi-kuju sarnane on, mis inimesed teinud. Küll on Jumal seda rumaluse aega kannatanud, nüüd aga kuulutab tema meeleparrandamist ja nõuab usku. Sest ta on ühe päewa seadnud, millal ta maailma pääle kohut mõistab selle mehe läbi, keda tema surnuist on üles äratanud.

6. Aga kui nemad surnute ülestõusmist kuulsivad, paniwad mõned seda naeruks, aga teised ütlesivad: Meie tahame sind tõine kord kuulda! Üksi mõningad aga hoidsiwad tema poole ja uskusivad. Ateenast läks Paulus Korintuse linna ja elas sääl

ühe Juuda mehe juures, nimega Akilas; ja tema tegi käsi-tööd, sest nemad olivad mõlemad ameti poolest telgi-tegijad. Aga tema õpetas ka koguduse kajas, ja palju saidvad usklikuks. Kui ta üks aasta ja kuus kuud siin oli wiibinud, läks ta Schwesuse linna kaudu Jeruusalemma, ja tuli jälle Antiohkiasse tagasi.

Ja Jumal tahab, et kõik inimesed peawad õndsaks saama, ja tõe tundmisele tulema. 1. Timot. 2, 4. Kes wõib meid lahutada Kristuse armastusest? Kas wiletus, ehk ahastus, ehk tagakiusamine, ehk nälg, ehk alastus, ehk häda, ehk mõõl? Aga selle kõige sees saame meie wõimust küll selle läbi, kes meid on armastanud. Room. 8, 35. 37. Jumal on waim, ja kes teda kummardawad, peawad teda waimus ja tões kummardama. Joh. 4, 24. 1. Korint. 2, 14.

Wärsil: Jeesus tule minule. 59.

Täht on tõusnud Jaakobist, Walgus särab Siionist Pimeduse orusse Kõige ilma rahwale.

Pölb on walmis firbile, Paluge et rohkestes Issand saadaks sedamaid Sinna wälja löikajaid.

§ 66. Pauluse kolmas missiõni-teeikõnd. Schwesus. A. 54—58. p. Ar. f.

Paulus äratab ka Wäikse-Asia Kreeka maad ewangeliumi sõnumega, ja lahkuib siis oma tööpõllult. Ap. t. 19. 20.

R a w a. 1. Paulus pakub uueste ewangeliumi armu wara ja tuleb Schwesusesse. 2. Temeetrius kihutab Schwesust mäsfule. 3. Paulus läheb Katedoniasse, Korintusesse, ja pöörab siis Jeruusalema poole tagasi. 4. Miileetus ehk wiimne lahkumine endiselt tööpõllult.

1. Kui Paulus mõne aega Antiohkiast oli wiibinud, läks ta kolmandat puhku teele armu õpetust kuulutama Luukase, Timoteuse ja Tiituse seltsis. Ja kui ta Kaliaatia ja Briigia maad oli läbi käinud, tuli tema

Chweesuse linna. Sinna jäi tema faks aastat ja kolm kuud, nõnda et kõik, kes Asia maal elasiwad, Issanda Jeesuse sõna kuulda saiwad, nii hästi Juuda kui Kreeka rahwas. Ja Jumal tegi wägewaid imetegusi Pauluse kae läbi, ja Issanda sõna kaswas wägewaste.

2. Aga sel ajal ei tõusnud mitte piisut tüli Issanda tee ehk õpetuse pärast. Sest üks kullasep, Te-meetrius, nimi, tegi Diaana templi kujusid hõbedast, ja saatis seega ammetmeestele palju kasu. Neid kogus tema kokku, ja ütles: Mehed, teie teate, et meil seitsinatsest tööst kasu on, ja teie näete, et see finane Paulus igal pool rahwast ära eeskatab, beldes, et need pole jumalad, mis kätega on tehtud. Nõnda ei maksa mitte üksi meie ammet enam midagi, waid ka juure jumala Diaana püha koda ei panda enam miiski, ja ka tema suur au kaub ära, keda kõik ilm kui jumalat teenib. — Kui nemad seda kuulsiwad, saiwad nemad täis wiha, ja kisendasiwad: Suur on Chweesuse rahwa Diaana! Ja kõik linn sai täis käratsemist, ja nemad tormasiwad ühel meelel mängituru pääle, ja kisendasiwad ligi faks tundi ühed seda, tõised tõist; aga suurem hulk ei teadnud isegi, mis pärast nemad oliwad kokku tulnud. Aga kohtukirjutaja waigistas rahwast, ja ütles: Missugune inimene ei peaks teadma, et Chweesuse linn juure jumala Diaana hoidja on? Selle wasta ei wõi ju keegi rääkida; seepärast on teie kohus wait olla. Aga ons kellegil siin midagi kaebamist, see kaewaku seda kohtusse. Nõnda waigistas tema kära, ja rahwas läks ära.

3. Siis kutsus Paulus jüngrid enese juure, jättis neid Jumalaga, ja läks ära Makedoonia maale, ja säält Kreeka maale, ja jäi kolm kuud Korintuse linna. Nelipühiks aga tahtis tema Jeruusala-

lemma jõuda, ja ta tuli Mileetuse linna, Väikes-Našias. Sinna kutsus tema Ohwesuse koguduse wanemad, ja ta ütles neile:

4. Teie teate, kuidas mina teie juures olen olnud, Issandat teenides kõige alandusega, palju filmamee ja kiusatustega, ja olen rahwale tunnistanud meelearandamist Jumala poole, ja usku meie Issanda Jeesuse Kristuse sisse. Ja nüüd waata, mina waimus seutud lähen Jeruusalemma, ja püha Waim tunnistab, et kõidikud ja wiletsused mind ootawad. Aga mina ei hooli sest midagi, ei pea ka oma elu mitte kalliks, et mina oma elukorra rõõmuga lõpetan. Ja ma tean, et teie kõik ial enam minu filmi näha ei saa. Siis pange iseendid ja kõik karja tähele, kellele teid püha waim on ülewaatajaks pannud, et teie peate kui karjatsed hoidma Jumala kogudust, mis ta oma enese were läbi enesele on saatnud. Sest pärast mind saawad hundid tulema, kes karjale armu ei anna. Ja teie eneste seast saawad mehed tõusma, kes pööratsid kõnesid räägiwad; see pärast walwake! Ja nüüd, wennad, annan mina teid Jumala ja tema armu sõna hooleks, kes wägew on üles ehitama, ja teile andma parandust kõikide seas, kes on pühitsetud. — Kui ta Ohwesuse wanemaid ka muidu weel oli manitsenud, laskis tema põlwele peale maha, ja palus Jumalat nende kõikidega. Aga suur nutt tuli kõikidele, ja nemad hakkasiwad Pauluse kaela ümber, andsiwad temale suud. Kõige enam aga tegi see sõna neile haiget, et nemad tema filmi ei pidanud enam näha saama. Ja nad saatsiwad teda laewa pääle.

Siis mõtle nüüd, kust sa oled ära langenud, ja paranda meelt, ja tee ehmest tegusid; aga kui mitte, siis tulen ma sulle nobedaste, ja tahan su küünla-jala tema asemelt ära lükata, kui sa meelt ei pa-

randa. Joh. ilm. 2, 5. Waltate, seiske usus, olge kui mehed, saage tangeks! 1. Kor. 16, 13. Room. 8, 31. 32. 2. Kor. 5, 15.

Laul № 444, 3. Wiisil: Tulge ristiinimesed. 288.

Kui siin maa pääl filma wesi Sinu ainsaks ehteks saab, Ja su palumine ise Tihti ohkamiseks lääb, Kui sa wõitled mereni, Jää sa kindlaks otsani! Siion, Jeesu pääle looda, Temalt fina abi ooda!

§ 67. Paulus wangis Jeruusalemas ja Keisareas. A. 58—60.

Paulus satub surma hädasse ja wangipõlwe, aga ka risti kandes kuulutab ta rõõmsaste oma Issanda nime. Ap. t. 21—24.

R a w a. 1. Paulus tahab Jeruusalemma minna, kui ta rist teda oodab. 2. Jeruusalemas pannakse ta wangi, seatakse suure kohtu ette. 3. Jeruusalemast Keisareosse — eht: suure kohtu eest Rooma maawalitseja ette! 4. Rõikum Weeliks — eht: kaks aastat ilma süüta wangipõlwe.

1. Kui Paulus ja tema seltsimehed Keisarea linna olivad jõudnud, läks tema mõneks päewaks ewan-gelisti Wilippuse kotta. Sinna tuli üks prohmet, Agabus nimi, wõttis Pauluse wöö, sidus omad käed ja jalad kinni, ja ütles: Nõnda ütleb püha waim, mehe, kelle pärast see wöö on, seuwad Juuda rahwas Jeruusalemas kinni, ja annawad teda paganate kätte. Siis palusiwad kõik, kes seda kuulsiwad, Paulust, et ta mitte ei peaks Jeruusalemma minema. Aga tema wastas: Mis teie nutate, ja minu südant kurwastate? Ma wole mitte ükspäinis walmis ennast siduda lastma, waid ka surema Issanda Jeesuse nime pärast! Siis jäiwad nemad wait ja ütlesiwad: Issanda tahtmine sündigu!

2. Kui Paulus Jeruusalemma tuli, wõtsiwad

wennad teda hääl meelel wasta. Ja tõisel päewal läks tema Jakoobuse (Noorema) juure, ja kõik wanemad tuliwad sinna, ja Paulus rääkis üles, mis Jumal paganate seas oli teinud. Ja kui nemad seda kuulsiwad, siis auustasiwad nemad Jumalat. Siis läks Paulus püha kotta. Aga kui Juuda rahwas Aasia maalt teda jäl nagiwad, kisingasiwad nemad: Israeli mehed, tulge appi! See on see inimene, kes meie rahwa, ja käsu, ja püha paiga wasta kõike rahwast õpetab. Siis liikus kõik linn, ja nemad wõtsiwad Pauluse kinni, tõmbasiwad teda pühast kojast wälja, ja tahtsiwad teda ära tappa. Ja kui juba terve linn segane oli, wõttis ülem päälif Lүүüfias sõjamehi, tuli jookstes rahwa sekka, päästis Pauluse nende käest ära, ja käskis teda kabe ahelaga kinni panna. Aga et ta rahwa kärina pärast asja põhja mitte teada ei saanud, käskis ta Paulust kantsi wiia. Aga rahwa hulk käis ikka pääle ja kisingas: Hukka teda ära! Aga Paulus ütles ülema pääliku wasta: Dns mul luba rahwa wasta rääkida? Kui päälif luba andis, astus Paulus treppide pääle, ja lõi käega rahwa poole. Kui kõik wait jäänud, hakkas tema Hebreakeeli nende wasta rääkima: kuidas tema ise ristikogudust tagasiusunud, kuidas Issand teda ümber pöörnud, ja paganate sekka läkitanud. Kui nad sõna paganatest kuulsiwad, kisingasiwad nemad jälle: Hukka seesugune maa päält ära! Siis käskis ülem päälif teda kantsi wiia ja piitsuga peksta. Aga kui ta teada sai, et Paulus Rooma mees oli, kartis tema, ja pani teda ülema preestri ja juure kohtu ette.

3. Ja kui ülemad preestrid jo suur kohus kokku oliwad tulnud, waatas Paulus üksi filmi juure kohtu

päale ja ütles: Mehed, wennad, ma olen kõige hää südametunnistusega Jumala ees elanud seefinatse päewani. Aga ülempreester Ananiias käs kis tema juu päale lüüa. Siis ütles Paulus tema wasta: Küll Jumal sind lööb, ja wikitud sein! Mõistad sina käsu järele mu päale kohut, ja käsid mind lüüa käsu wasta? Selle päale tõusis suur karjumine; ülem päälit kartis juba, et Paulus pidi lõhki kistama, ja ta käs kis teda nende seast ära wõtta ja kant si wiia. — Aga tõisel öösel seis is Issanda ingel tema juures ja ütles: Ole julge, Paulus! Sest otse kui ja Jeruusalemas minust oled tunnistanud, nõnda pead sina ka Rooma linnas tunnistama. — Aga kui walge saanud, heit siwad ennast enam kui 40 meest kokku, wandu siwad ja töötasiwad, et nemad ei tahtnud süüa ega juua, ennegu nemad pidiwad Pauluse ära tapma. Siis käs kis ülem päälit Pauluse hobuse selga panna, ja teda juure sõjawäega maawalit seja Weeliksi juure Keisarea linna wiia.

4. Aga maawalit seja ütles Pauluse wasta: Ma tahan sind kuulda, kui sinu kaebajad ka seia saawad. Ja wiie päewa pärast tuli ülempreester rahwa wanematega, ja kaebas tema päale, et ta üks kurjategija olla, tüli tõsta kõige Juuda rahwa seas ja et ta Naatsaretlaste mõerausu päämees olla. Aga Paulus kostis enese eest, et ta ses usus, mis nemad mõeraks usuks nimetawad, oma wanemate Jumalat teenib, ja kõik usub, mis käsu ja prohwetite kirja on kirjutatud. Aga Weeliks käs kis neid oodata ja lubas seda asja weel paremine järele kuulata. Ja ta käs kis Paulusele hingami st anda, ja ei kedagi keel da, kes ta omak si st tahtis tema juure tulla. — Aga mõne päewa pärast kuulis ka Weeliks oma naese Tru-

jillaga Paulust usust rääkiwat Kristuse sisse. Kui tema aga õigusest ja kasiuast elust rääkis, ja tulewast kohtust, ehmatas Weeliks ja kostis: Mine jeks puhuks ära; kui mull enam aega on, küll ma sind siis kutsun. Aga tema lootis Pauluselt raha saada, et ta teda pidi lahti lastma. Ja nõnda jäi Paulus kaks aastat wangipõlwe.

Sunnis see mees, kes kiusatust kannab, sest kui tema saab läbi katsutud saanud, siis peab ta elukrooni saama, mis Jssand on töötanud neile, kes teda armastawad. Jafuobus 1, 12. Täna kui teie tema häält kuulete, siis ärge tehke eneste südamid mitte kõwaks. Hebr. 4, 7. Joh. 21, 19.

Wiifil: Ma tahan jätta maha. 245.

Õnn sull' kui usu walgel Sa ristis rännanud, Rord tuled rõõmu palgel, Muukroonil ehitud, Su kätte Jssand palmid Siis annab, wõitleja, Su suus on rõõmu salmid Sell', kes su päästija.

Mii lõpeta me häda, Oh Jssand, wiimselt weel, Meid wõta kosutada, Kui käime surma teel; Meid kandku armu tiimad Su wäe warjule, Siis auu-riiki wiimad Me teed meid wissiste.

§ 68. Paulus kui wang Westuse ja Agrippa ees. Teda saadetakse laewaga Rooma linna.

Paulus jõuab wangina Rooma, aga tema saab wägewaks tunnistajaks, kes ilmariigi päälinnas ewangeliumi kindlamalt kinnitab. Ap. t. 24, 27—28.

R a w a. 1. Paulus kui wang Westuse all. 2. Agrippa — eht: Paulus wiimse Juuda kuningas ees. 3. Teele Rooma poole — eht: wang Paulus mereteeliste walitseja, merehädaliste abimees, 4. Maltast Rooma — eht: ewangelium saab rahwaste wäeks, mida kõiditud ei keela, sidamed ei seu.

1. Kui nüüd kaks aastat täis sai, tuli Porcius Westus Weeliksi ajemele maawalitsejaks; ja Weeliks

tahtis Juuda rahwale meeleshääd teha, ja jättis Pauluse wangi. Ja seatud päewal istus Westus kottu järje pääl, ja käs kis Paulust ette tunua. Siis seiswad Juuda mehed, kes Jeruusalemast oliwad Keisareasse tulnud, ja töiwad mitu ras ket kaebdust Pauluse wasta, mis nemad ei wõinud töeks teha. Aga Westus ütles Paulusele: Tahad sina üle Jeruusalemma minna, et mina sinu pääle kohut mõistan? Paulus aga ütles: Ma seijan keisri kohtujärje ees, sääl peab mu pääle kohut mõistetama! Siis wastas Westus: Keisri kohut oled sina nõudnud, keisri juure pead sina minema.

2. Mõne päewa pärast tuli kuningas Agrippas ja tema õde Berniike Keisarea linna Westust teretama, ja Westus rääkis kuningale Pauluse asja. Siis ütles Agrippas: Mina isegi tahaksin seda inimest kuulda! Ja tema wastas: Homme pead sa teda kuulda saama. Kui nüüd tõisjel päewal Agrippas ja Berniike juure kõrgusega tuliwad, toodi Paulus kohtu kotta, ja Agrippas ütles tema wasta: Sul on luba enese eest rääkida. Siis sirutas Paulus oma käe, ja rääkis oma endisest elust, omast pöörmisest Issanda ilmumise läbi Tamaskuse tee pääl, ja Jeesuse käsust, et paganatele peab armuõpetust kuulutama: Kristusest, kes pidi kannatama, ja esimene olema, surmute ülestõusmisest. Siis ütles Westus juure häälega: Paulus, sina jampsid, juur kirjamõistmine ajab sind jampsi. Aga Paulus wastas: Kallis Westus, ei ma jampsi mitte, waid ma räägin tõisid ja mõistlikka sõnu. Usud sina, kuningas Agrippas, prohwetid? — Ma tean, et sa usud! Aga Agrippas ütles: Ei puudu palju, sa meelitad mind, et ma ristiniimeseks jaan. Siis wastas Paulus: Ma soowiksin küll Sumalalt, et mitte

ükspäinis sina, waid kõik saakswad jäherdufiks, kui mina olen, aga ilma nende köidikuteta. Ja Agrippas ütles Westusele: Seda inimest oleks sündinud lahti lasta, kui ta mitte ei oleks keisri kohut nõudnud.

3. Aga kui nõu oli ära peetud, et Paulus laewaga pidi Itaalia maale minema, andsiwad nemad Pauluse ja mõned muud wangid ühe pääliku kätte, Juulius nimi. See oli lahke Pauluse wasta, ja kui nad Siidoni saiwad, andis ta temale luba, oma sõbrade juure minna, et nemad tema eest wõikswad muret kanda. Aga kui palju aega merel sai mööda läinud, ja nüüd ju paha oli laewaga minna, maenitses Paulus, et nad Kreeta saarde üle talwe pidiwad jääma. Aga päälif wöttis kipri nõuu enam kuulda, ja laskis Kreetast lähedalt mööda. Aga mitte kaua pärast feda tõusis suur torm nende wasta, ja neid aeti kurjast ilmaft üliwäga, nii et nad muist laewa koorimat ja siis kõik laewa riistad pidiwad wälja heitma; ja kui mitmel päewal päike ega tähed ei paistnud, oli kõik lootus lõppenud hinge jääda. Ja kui nad 14 päewa söömata oliwad olnud, astus Paulus nende keskele ja ütles: Oh mehed, olgu teil hää meel, sest hukka ei saa üksigi hing meie seast, kri aga laew. Sest sel dösel seisib Jumala ingel minu juures ja ütles: Ära kardada Paulus, ja pead keisri ette saama; ja Jumal on sulle need kõik kinkinud, kes sinuga laewa pääl on. Aga nüüd peame meie leiba wõtma. Ja siis tänas tema Jumalat nende kõikide nähes, murdis leiba ja hakkas sööma. Siis sai kõikidel hää meel ja nemad wõtswad ka leiba. Aga kui walge sai, ajasiwad nemad laewa ühe neme pääle, ja esimene ots jäi liikumata seisma, aga tagumine katkes kangist laenetest katki. Sõjameestel oli nüüd nõuu,

wangid ära tappa. Aga päälit tahtis Paulust elus pidada ja keelas neid. Ja ta käs kis neid, kes ujuda mõist siwad, wälja hüpata ja mäele tautada, ja tõisi muist laudade ja muist laewa tükkide pääl. Ja nõnda saiwad kõik terwelt mäele, 276 hinge.

4. Siis saiwad nemad teada, et see saar, kuhu nemad pääsenud, Meliite'ks (Malta) hüüti. Ja saare rahwas ei teinud neile mitte pisut sõbrust, nad tegiwad tule üles ja wõtsiwad neid kõik wasta wihma ja külma pärast. Aga kui Paulus hulka hagu kocku riisus ja tulesse pani, tuli üks wihasem madu palawast ja hakkas tema kätte finni. Aga Paulus wiskas elaja tulesse, ja ei tunnud ühtegi wiga. Siis arwas rahwas teda jumala olewat. Aga sääl samas paigas oli saare ülemal, Publiusel, mõis. See wõttis Pauluse lahkestest wasta, ja Paulus tegi Publiuse haige isa terweks. Siis tuliwad ka tõised tema juure, kellel wiga oli, ja saiwad terweks. — Aga kolme kuu pärast läksiwad nemad tõise laewaga ära, ja saiwad Rooma linna. Sääl tuliwad wennad neile wasta, ja kui Paulus neid nägi, tänas tema Jumalat ja sai julgust. Ja Paulusele anti luba isepäinis jääda ühe sõjamehega, kes teda hoidis. Aga kolme päewa pärast kutsus Paulus Juuda rahwa ülemad kocku ja kuulutas neile, kuis ta Jsraeli lootuse pärast ahelas on. Aga nemad kostsiwad: Meie tahame sind kuulda, sest sest sinatsest wõerast usust on meile teada, et selle wasta igas paigas räägitakse. Aga ühel seatud päewal tuli palju Pauluse juure, ja tema kuulutas neile Jumala riiki. Ja muist uskusiwad, muist mitte. Nende wasta ütles Paulus: Siis olgu teile teada, et paganatele on läkitatud Jumala õnnistus, ja need samad wõtawad

t e d a k u u l d a. Siis läksivad Juuda rahwas ära. Nga Paulus jäi kaks terwet aastat oma palgatud hoo-
nessse, wöttis wastu kõik, kes tema juure tuliwad,
kuulutas Jumala riiki, ja õpetas Issandast
Jeesusest Kristusest kõige julgusega ilma keel-
mata.

Anna mu poeg oma süda mulle, ja su meel hoidku minu wiis-
sifid. Ep. j. 23, 26. Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elu-
krooni anda. Joh. ilm. 2, 10. 1. Kor. 1, 23. 24. Mina olen hääd
wõitlemist wõidelnud, ma olen oma elukorra lõpetanud; ma olen usku
kinni pidanud. Mis muud weel, õiguse kroon on mulle tallele pan-
dud, mis mulle Issand, õige kohtumõistja, tulemise päewal tahab
anda, aga mitte ükspäinis mulle, waid ka kõikidele, kes tema tulemist
armastawad. 1. Tim. 4, 7. 8.

Wiißil: Minu süda rõõmustele. 288.

Kui Jehoowa Siionisse Saadab rahwa tagasi, Pääle
pitka ohkamise Rõõm siis wõidab koguni. Küll me suu siis
naeratab, Hing siis üpris rõõmustab, Teda tänab üksi süda,
Kes on pöörnud meie häda.

Issand tõsta üles käsi, Me pääl' waata armuga, Ka-
dumuid ja wõta ise Isakotta koguda. Tee on raske, ränk on
riist, Lühenda me rändamist, Wii meid wõitlemise pääle Iga-
wese rahu maale.

Rõõmuga siis nutu küli Juba aita pannakse, Walnis
kannatuse wili, Palmid antaks' õigele: Issand oma järje pääl
Ise meie palk on sääl: Wõitlejad, kes wõidawad, Rõõmu
wihud kannawad.

§ 69. Veel mõned sõnumed apostlite elust ja surmast.

Kõik apostlid, vääle Johannese, on tagakiusamis-
tes, mis ristiusu wasta tõusiwad, surma saanud. Mitte
ükski omas elus pole nad oma Issanda sammudes käi-
nud, ka weel oma were ja surmaga on nad oma usku
Jeesuse Kristuse kui Jumala Poja sisse tunnistanud.

Ristifogudus nimetab neid sellepärast nimega märter ehk weretunnistaja. Mis meie muudu weel nende wiimastest elujuhtumistest teame, pole mitte palju. Wõtame sest nii palju seia lühidelt kokku:

1. Tagakirjamiste torm algas, nagu nägime, Juudamaal, ristifoguduse sündimise paigas. Säälskis a. 44. p. Kr. s. Herodes Agrippa I Jakobuse Wanema, Johannese wenna, Jeruusalemas ära tappa. Waata § 63. Jakobus on siis apostlite hulgast esimene weretunnistaja. Kui selle pääle tõised apostlid Jeruusalemast lahkusiwad, wõttis Jakobus Noorem, Issanda wend ehk sugulane, sääse koguduse juhatamise enese pääle. Ta pidas ise weel kangeste Juuda wälisest seadusest kinni, ja oli sellepärast Juuda rahwa juures suure auu sees. Selle täheks nimetati teda lignimega Dige. Aga weretunnistaja surma eest ei kaitsnud ka see teda mitte. Kui nimelt Paulus, wiimast korda Jeruusalemas olles, Juuda rahwa wiha eest oli ära pääsnud, pööris see ennast Jakobuse Dige wasta. Wariseerid ja ülempreester nõudsiwad tema käest, et ta Kristust pidi teutama. Aga et ta seda ei teinud, heideti tema templi harja päält maha, ja üks nahaparfija löi tema furnuks, a. 62. p. Kr. s. „Mina palun, Issand Jumal ja Issa, nende eest, sest nemad ei tea, mis nad teewad“, selle palwega andis tema oma waimu Issanda kätte. Tema kirjutatud on Jakobuse raamat uues testamendis. Waa'a § 54, 3.

2. Jeruusalemas oli ka Peetrus kaua aega tõiste apostlitega kogudust juhatanud. Aga umbes a. 50 p. Kr. s. lahkus tema siit. Ja ta kuulutas nüüd ewangeliummi Juudalistele, kes paganate seas laiali pillutatud oliwad. Nii on tema Juudlaste apostel. Nimelt on ta Babiloonis tegew olnud. Säält kirjutas tema oma

esimese kirja Wäitje-Asia kogudustele, kes Pauluse wangi-
wõtmise läbi waesiks lasteks olivad saanud. Siis tuli
t-ma Rooma linna, umbes a. 63. Ja siin ootis teda
weretunnistaja kroon. Tema suri ühes Paulusega, ehk
pea pääle selle, a. 67 ehk 68, ja nimelt ristisambas.
Ta olla risti löödud, pää alla poole, jalad üles poole.
Sest ta ei arwanud ennast selle wääriliseks, nõnda surra
kui ta Issand. Nii on täide läinud, mis ülestõusnud
Issand Tibeeria järwe ääres talle oli kuulutanud.

3. Paulusest, juurest paganate apostlist, lahku-
sime tema Rooma wangipõlwes (§ 68), mis kats aas-
tat kestis, ja kergem oli, kui wangipõli Keisareas. Palju
usjuwendi ja apostli jüngrid Aasiast ja Euroopast tuli-
wad teda waatama. Nii tuli ka Onasimus, Wileemoni
ära jooksnud ori Wäitjest Aasiast. Pauluse juures sai
tema usklikuks, ja tema saatis teda ta isandale tagasi.
Nii sündis kiri Wileemonile. — Kuis Pauluse kohtu-
asja seletati, mille pärast teda Rooma toodi, seda meie
ei tea. Meie teame üksi tema wiimast otsa ja otsust.
Keiser, kelle kohut Paulus oli nõudnud, oli tuttav were-
jännuline ja ülekohtune Keero, kes a. 54—68 Rooma
riigi üle walitses. Tema ajal oli esimene hirmus risti-
rahwa kiusamine Rooma riigis. Ka Paulus ja Peetrus
saiwad siin weretunnistuse surma. Selle juures on üksi
wõimalik, et Paulus wangipõlwest, millest apostlite te-
gude raamatu lõpp kõneleb, weel kord pääsis. Siis
läks ta, nagu wanemad tunnistused arwawad, hommi-
maale, kinnitas wanu kogudusi, säält ka weel Hispania
maale. Rooma linna tagasi tulles sattus ta uueste
wangipõlwe. Nüüd ei pidaud ta lõukoera suust enam
pääsema. Et teda muu häbistawa surma eest Rooma
kodaniku õigus kaitsis, lastis teda keiser Keero mõõ-
gaga ära tappa. See sündis a. 67 ehk 68. Mis

apostel usknud ja õpetanud, sellest annavad meile tema 13 epistlilii ehk kirja aru, mis meile on järele jäänud. Pääle selle kannab ka weel kiri Hebrea rahwale Pauluse nime. Aga seda pole wist apostel ise kirjutanud, waid tema õppiija Apollos. Ap. t. 18, 24.

4. Johannes, armastuse jünger, oli esialgul ka Jerusalemas tegew. Aga pea tuli tund, kus kangekaelne linn kohtu kätte widi langema. Aaastal 70 tegiwad Rooma sõjawäed Jeruusalema waremeks, nii et kiwi kiwi pääle ei jäänud. Nüüd läts Johannes Schwesuse linna. Sääl oli tema Pauluse asemel Wäikse-Asia koguduste karjane. Aga pea tuli jälle raske ristirahwa kiusamine, ja keiser Domitiaanus saatis teda Patmuse saare pääle wangi. Siin ilmutas Issand temale imelikkudes nägemistes koguduse tulewikku, tema wiimast wõitlemist ja wõitu. Nõnda sündis Johanneese ilmutamise raamat. Pääle selle on tema ka oma ewangeliumi ja kolm kirja kirjutanud. Kui ta wanaduse pärast juba nii nõdraks oli saanud, et ta ise enam koguduse sekka ei jõudnud minna, siis lastis tema enmast sinna kanda. Ja kui ta enam mund ei jõudnud ütelda, siis ükfi seda weel: „Gapfukesed, armastage üksteist isekeskes!“ Tema suri Schwesuses, umbes 100 a. p. Kr. s. Tema on ainus apostel, kes loomulikku surma on surnud. Tema wõis näha, kuis risti-sõnum wõidu-sõnumeks sai, aga kuis ka täide läks, mis Issand kuulutanud: Waata, mina läkitan teid kui lambad kesle huntide sekka. Matt. 10, 16.

5. Mis meie muidu tõistest aposillitest weel teame, on wähe, ja pole mitte enam kindel. Nii arwatakse: Andreas olla Sküüti rahwa juures Lõune-Wenemaal, Bartolomeus Indias, Toomas Partias ja Persias, Juudas Araabias, Matteus Etioopia ehk Noora maal

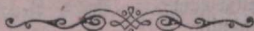
ewangeliummi kuulutanud. Apostlite eneste kõrwas oli niisama õnnistatud nende kaswandikkude ehk õppijate töö. Nende hulgas on iseäranis tähtsad Markus ja Luukas. Markus, Barnaba õe poeg (waata ka § 63, 3) oli Peetruse kaswandik ja kirjutas tema juhatusel oma ewangeliumi. Luukas jälle oli Pauluse kaswandik ja ustaw abiline, ja kirjutas tema juhatusel ja waimus oma ewangeliumi ja apostlite tegude raamatu. Ka Markus olla weretunnistaja surma surnud, umbes a. 66. p. Kr j.

6. Nõnda on täide läinud, mis Issand taewa minnes kuulutanud: Teie peate püha waimu wäge saama, ja peate minu tunnistajad olema, nii hästi Jeruusalemas, kui ka kõigil Juuda ja Samaaria maal, ja maailma otsani. Nad kõik, need Issanda ustawad sulased, on tema tunnistajad olnud oma elu, sõna ja surmaga. Ja et apostlite ja ewangelistide pääl püha waim hingas, siis maksis nende sõna, ei mitte kui inimeste, waid kui Jumala sõna. 1. Tess. 2, 13. Ja otse sel teel tungis tema edasi, mida Issand ette tähendannd: Jeruusalemast Samaaria kaudu paganate juure, nimelt Rooma paganlise ilma keskpaika ja südamesse. Aga ka seia ei jäänud see sõnum seisatama. Tema sees oli ju Jumala wägi. Ja sellega tungis tema kunni kaugemateni ilma kaaredeni. See apostlite tunnistus on ka meie kallim wara. Nende kirjad on wanatestameudi kirjade kõrwas ainus ristiusu kanon ehk juhinõör ja siht. Neis kirjades tunnistawad need pühad tunnistajad täna päew ja kunni ilma otsani **Jeesusest Kristusest, maailma Alalunastojast,** kes ütelnud on :

Kes teid wasta wõtab, see wõtab mind wasta; ja kes mind wasta wõtab, see wõtab teda wasta, kes mind on laskitanud. Matt. 10, 40. Mina ja Isa oleme üks. Joh. 10, 30. Ja waata, mina olen igapäew teie juures maailma otsani. Matt. 28, 20.

Mina olen A ning O, Algu ja Ots, ütleb Issand, kes on, ja kes oli, ja kes tuleb, see Kõigewägewama, Joh. ilm. 1, 8.

Juhataja.

§.

Lehekülg.

Esimene piir.

Jeesuse, meie Ärasunastaja, püha elu.

I. Eelkäija ja meie Jsfanda kuulutamine ja sündimine. Jsfanda lapsepõlv.

1. Sakariias ja Eliisabet	163
2. Mariia, meie Snnistegija ema	165
3. Ristija Johannese sündimine	167
4. Jeesuse Kristuse sündimine	168
5. Lapsuse nime panemine	170
6. Hommikumaa targad	172
7. Jeesus kaitsõistkümmend aastat wana	174

II. Kolm aastat prohwetit ametit ehl Snnistegija õpetus ja teud.

8. Ristija Johannese jutlus ja ristimine	175
9. Jeesust kiufatakse kuratist	177
10. Johannese tunnistus. Jsfanda esimene jüngrid. Kaana pulmad	179
11. Jeesus Juudamaal, puhastab templit ja räägib Mikodeemusega .	182
12. Jeesus ja Samaaria naene	184
13. Kuningamees Kapernaumas. Jeesus Naatsareti koguduse kajas .	186
14. Apostlite ametisse seadmine	189
15. Jsfanda mäejutlus	191
16. Kapernauma päälif. Urwatud mees	195
17. Jsfanda järelekäimiseft. Tema teeb mere waitfets, ajab roojased waimud wälja. Tema ema ja wennad	197
18. Naini noormees. Jairuse tütar ja haige naene	200
19. *Haige *Petesda *tiigi *juures. Mees ärakuivanud käega. Patune naene	202
20. Ristija Johannese wangipõli ja surm	206
21. Rahetõistkümnne ja seitsmekümnne jüngri wälja saatmine	208
22. Jsfand söödas kõrbes 5000 meest, kõnnib mere pääl ja kõneleb taewa leiwast	211

§.		Lehekülg.
23.	Seitse tähenduse sõna taewariigist	214
24.	Kananea naesest ja teeletumast kurdist	217
25.	Peetruse tunnistus. Issand kuulutab esimest korda oma kanna- tamist ette. Teda muudetakse	219
26.	Sündinud pimedast	221
27.	*Jeesus hää karjane	224
28.	Halastaja Samaaria mees. Marta ja Mariia	226
29.	Arakadunud lambast ja trahma rahast. Arakadunud pojast	228
30.	Tähenduse sõna suurest õhtusöömaajast, *kümnest tuhandest *talen- dist ehk tigidast sulasest. Wiljata wiigipuust	231
31.	Rikas mees ja waene Saatsarus. Ülekohtune kohtumõistja ja lest- naene. Wariseer ja tollner.	234
32.	Jeesus laste sõber. Rikas noormees. Töötegijad wiinamäel.	237
33.	Saatsaruse ülesäratamine	240
34.	Kümme pidali-tõbist. Dõine kannatamise ettekuulutus. Pime Jee- riku tee ääres. Sakeus. Jeesuse mõidmine Betaanias	243

III. Issanda ülemapreestri ammet ehk tema kannatamine ja surm.

35.	Issand sõidab Jeruusalemma ja nutab linna pärast. Wigipuu kuwab ära. Dõine templi puhastamine	247
36.	Tähenduse sõna kõhest pajast, wiinamäest, kuningapoja pulmast. Kõhtu rahast	250
37.	Kõige ülemast käsust. Waese lesenaese annist. Issanda ettekuulu- tamised	253
38.	Kümnest neitsist. Lammaste ja sikkude lahutamise eest ehk wiimsest otjust	256
39.	Surma nõu Issanda wastas, paafatalle söömine ja jalgade pese- mine	259
40.	Äraandja saab awalikutks. Püha õhtu-söömaag. Issanda lahku- mise kõned	262
41.	Issanda mõitlemine Ketsemane aias	265
42.	Jeesust võetakse kinni ja wiiakse Hanna ette. Peetrus salgab teda ära	267
43.	Jeesus ülemapreestri Kaiwa ja suure kohtu ees. Juuda ots.	270
44.	Jeesus Bilaatuse ja Heroodese ees.	272
45.	Bilaatus mõistab Jeesuse surma	274
46.	Jeesuse ristilöömine	277
47.	Jeesuse wiimised sõnad ja surm	279
48.	Jeesuse matmine	282

IV. Issanda auurikas ülestõusmine ja taewaminemine ehk tema kuninga ammeti algus.

49.	Jeesuse ülestõusmine	284
50.	Jeesuse esimesed ilmumised.	287
51.	Emause jüngerid	288
52.	Jeesus näitab ennast weel Jeruusalemmas jüngeritele ja Toomale	291
53.	Jeesus ilmub jüngeritele Kalilea maal	292
54.	Jeesuse taewa minemine	295

Teine piir.

Issanda kirik ehk ülendatud kuninga kogudus kui püha waimu töö wäsi.

I. Ewangeliiumi kuulutakse Juuda maa piirides. Apostel Peetrus.

55.	Püha waimu väljawalamine	298
56.	Peetrus ja Johannes teewad jalutuma terweks	301
57.	Ananias ja Sawiira	304
58.	Apostlid suure-kohtu ees. Kamaasiel	306
59.	Tehwanus	308
60.	Samaria rahwas ja Moora maa suur isand jaawad usklikuks	311
61.	Sauluse ümberpöörmine. Umbes 35 a. p. Kr. j.	313
62.	Enneas ja Tabiita. Wäepäälil Korneelius	316

II. Ewangeliiumi sõnum tungib üle Juuda maa piiride. Paulus, paganate apostel.

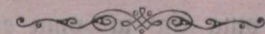
63.	Antiochia kogudus. Jatoobuse surm. Peetrus pääseb wangitornist	320
64.	Apostli Pauluse esimene missioni-teenfond. 45. a. p. Kr. j.	323
65.	Apostli Pauluse teine missioni-teenfond. 50—54 a. p. Kr. j.	326
66.	Pauluse kolmas missioni-teenfond. Schwesus. M. 54—58 p. Kr. j.	330
67.	Paulus wangis Jeruusalemas ja Keisareas. Aastal 58—60	333
68.	Paulus kui wang Westuse ja Agrippa ees. Teba saadetakse lae- waga Rooma linna.	336
69.	Wael mõned sõnumed apostlite elust ja surmast	340

Lisa.

Õnnda Luteruse weikese Katekismuse wiis päätükki.

Esimene päätükk.

Jumala kümnest käsust.

Esimene käst.

Mina olen Issand, sinu Jumal. Sul ei pea mitte tõisi jumalaid olema minu kõrwas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja tema pääle lootma.

Tõine käst.

Sina ei pea mitte Jumala oma Issanda nime

ilma asjata fuhu wõtma, sest Issand ei jäta teda mitte nuhtlemata, kes tema nime kurjaste pruugib.

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie tema nime juures mitte ei nea, ei wannu, ei lausu, ei waleta, ega peta ; waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, kii-dame ja täname.

Kolmas käst.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, hää! meelel kuuleme ja õpime.

Neljas käst.

Sina pead oma isa ja oma ema auustama, et sinu käsi hästi käib ja sina kuu elad maa pääl.

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga ega wihasta; waid et meie neid auustame, teenime, nende sõna kuuleme, ja neid armsaks ja kalliks peame.

Viies käst.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese ihule ühtegi kahju ega kurja ei tee; waid et meie teda aitame ja temale hääb teeme kõige ihu häda sees.

Kuues käst.

Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie kasi-
naste ja puhtaste elame kõnele ja tegude sees, ja et igati peab
oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes käst.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma
ligimese raha ehk wara ei wõta, ega kawala kauba ega petise
tööga eneste poole ei kisu; waid et meie tema wara ja päätoi-
dust aitame kaswatada ja hoida.

Kahetas käst.

Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligi-
mese wastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma
ligimese pääle mitte kawalaste ei waleta, teda mitte ei peta, keelt
ei pekka, ega kurja kõnesid tema pääle ei tõsta; waid et meie
tema eest kostame, kõik hääd temast kõneleme, ja kõik asjad hääks
kääname.

Üheksas käst.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma
ligimese pärandust ehk koda kawaluslega ei püüa, ega õiguse nimel
eneste poole ei kisu; waid et meie teda aitame, et tema seda
enesele wõiks pidada.

Kümnes käst.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimise naist,

fulast, ümmardajat, weikseid ega muud, mis tema pära on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naist, peret ega weikseid ära ei awatele ega wägise ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad ja teewad, mis nende kohus on.

Mis ütleb Jumal kõigist neistfinatjist kästudest?

Tema ütleb nõnda:

Mina Issand, minu Jumal, olen püha wiisuga Jumal, kes wanemate patud nuhtleb laste kätte, kolmandamast ja neljandamast põlwest saadik, kes mind wiikawad; aga neile, kes mind armastawad ja minu käsud peawad, teen mina hääd tuhandest põlwest saadik.

Mis see on?

Jumal ahwardab nuhelda kõiki, kes needfinatsed käsud üle astuwad; seepärast peame meie tema wiisa kartma, ja ei mitte nendefinaste käskude vastu tegema. Aga tema töötab armu ja kõik hääd kõigidele, kes need käsud peawad, seepärast peame meie teda ka armastama, tema pääle lootma ja hää meelega tema täsku mööda tegema.

Tõine päätükk.

Pühast ristiusust.

Esimene õpetus.

Loomisest.

Mina usun Jumala Issa, kõigewägewama taewa ja maa Looja sisse.

Mis see on?

Mina usun, et Jumal, mind ja kõik loomad on loonud, mulle ihu ja hinge, filmad, kõrvad ja kõik liikmed, mõistuse ja kõik meeled on annud ja veel hoiab; ja päälegi riided, kingad, söömise ja joomise, koja ja maja, naese ja lapse, põllu, weiksid ja kõik wilja, kõik ihu ja elu tarwitust ja toidust rohkestest ja igapäew annab, ja kõige häda ja kurja eest hoiab ja kaitseb; ja seda kõik teeb tema isalikust jumalikust armust ja heldusest, ja ei mitte seepärast, et mina seda väärt ehk teeninud olen. Selle eest on minu kohus teda kiita, tänada, teenida ja tema sõna kuulda. See on tõeste tõsi.

Tõine õpetus.

Aratunastamisest.

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainu Poja, meie Issanda sisse, kes on saanud pühast Wainuust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surunud ja maha maetud, alla läinud põrgu hauda, kolmandamal päeval jälle üles tõusnud surnuist, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõigewägewama Isa paremal käel. Säält tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute pääle.

Mis see on?

Mina usun, et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, kes omast Isast igawest on sündinud, ja ka tõsine inimene, kes neitsist Mariast ilmale toodud, minu Issand on, kes mind ära kadunud ja hukka mõistetud inimest on päästnud ja lunastanud kõigest patust, surmast ja kurati wäest, ei mitte kulla ega hõbedaga, waid oma piha kalli werega ja oma ilma süüta kannatamise ja surmaga; seepärast, et mina tema oma pidin olema, tema riigis tema all elama ja teda teenima igaweses õiguses, wagaduses ja õnnistuses, nõnda kui tema on üles tõusnud surnuist, elab ja walitseb igaweste. See on tõeste tõsi.

Kolmas õpetus.

Pühitsemisest.

Mina usun püha Waimu sisse, üht püha ristifogudust, pühade ofasaamist, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu.

Mis see on ?

Mina usun, et mina omaist meelest ja wäest mitte ei wõi Jeesuse Kristuse, oma Issanda sisse uskuda ega tema juure saada, waid püha Waim on mind ewangeliumi läbi kutsunud, oma annetega walgustanud ja õige usu sees pühitsenud ja hoidnud: nõnda kui tema kõik püha ristifoguduse maa pääl kutsub, fogub, walgustab, pühitseb ja Jeesuse Kristuse juure õige ja ainu usu sisse hotab. Sessamas ristifoguduses tema minule ja kõige usklikele iga päew kõik patud rohkestes andeks annab, ja wiimasel päewal mind ja kõik surunud üles äratab, ja minule kõige usklikelega Kristuse sees igawest elu annab. See on tõeste tõsi.

Kolmas päätükk.

Püha st Issa-Meie palwest.

Issa meie, kes ja oled taewas, pühitsetud saagu sinu nimi, tulgu meile sinu riik, sinu tahtmine sündigu kui taewas, nõnda ka maa pääl, meie iga-päewast leiba anna meile tänapäew, ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära jaada meid mitte kiusatuse sisse, waid päästa meid ära kurjast; sest sinu pärast on riik, ja wägi ja au igaweste. Amen.

Õfimesed palwe sõnad.

Issa meie, kes ja oled taewas.

Mis see on?

Jumal tahab meid seeläbi armulikult kutsuda, et meie peame uskuma, teda meie õige isa ja meid tema õiged lapsed olewat; et meie julgeste ja kindla lootusega teda peame paluma, nõnda kui armsad lapsed oma armast isa paluwad.

Esimene palwe.

Pühitsetud saagu sinu nimi.

Mis see on?

Jumala nimi on küll iseeneses püha, aga meie palume sessinatšes palwes, et see ka meie juures saaks pühitsetud.

Kuidas sünnib see?

Kui Jumala sõna selgeste ja puhtaste õpetatakse, ja meie ka pühaste kui Jumala lapsed seda mõõda elame. Seks aita meid, armas taewane Isa!

Uga kes tõistwiisi õpetab ja elab, kui Jumala sõna õpetab, see ei pühitse mitte meie seas Jumala nime. Selle eest hoiame meid, armas taewane Isa!

Teine palwe.

Tulgu meile sinu riik.

Mis see on?

Jumala riik tuleb küll ilma meie palweta iseenesest; aga meie palume sessinatšes palwes, et see ka meie juure tuleks.

Kuidas sünnib see?

Kui taewane Isa oma püha Waimu meile annab, et meie tema püha sõna tema armu läbi usume ja Jumala meele pärast elame siin ajalikult ja seal igaweste.

Kolmas palwe.

Sinu tahtmine sündku kui taewas,
nõnda ka maa pääl.

Mis see on ?

Jumala häa armuline tahtmine sünnib küll ilma meie palweta; aga meie palume sesfinatses palwes, et see ka meie juures sünniks.

Kuidas sünnib see ?

Kui Jumal kõik kurja nõu ja tahtmist rikub, ja keelab neid, kes meid ei taha lasta Jumala nime pühitseda ega tema riiki meie juure tulla, kui on kurati, maailma ja meie liha tahtmine; waid kinnitab ja hoiab meid kindlaste oma sõna ja usu sisse meie otsani: see on tema armuline ja häa tahtmine.

Reljas palwe.

Meie igapäewast leiba anna meile
tänapäew.

Mis see on ?

Jumal annab igapäewase leiba küll ilma meie palweta kõige kurja inimestele; aga meie palume sesfinatses palwes, et tema meile annaks seda mõista, ja tänuiga wastu wõtta meie igapäewase leiba.

Mis on igapäewane leib ?

Kõik, mis meie ihu toiduseks ja ülespidamiseks tarwis läheb: söömine, joomine, riided, kingad, loda, maja, põld, weiksed, raha, wara, waga abikaasa, wagad lapsed, waga pere, wagad ja truud ülemad, häa walitsus, häa ilm, rahu, terwis, auus elu, hääd sõbrad, truud naabrid, ja muud niisugused asjad.

Wiies palwe.

Ja anna meile andeks meie wõlad, kui
meie andeks anname oma wõlglastele.

Mis see on ?

Meie palume sesfinatses palwes, et taewane Isa mitte ei tahaks waadata meie pattude pääle, ega nende pärast meile seda keelba, mis meie palume; sest meid ep ole seda mitte wäärt, mis meie palume, ega pole seda ka teeninud; waid tema tahaks

meile seda kõik armust anda, sest et meie igapäew palju pattu teeme ja selget nuhtlust teenime; siis tahame meie ka südamest andeks anda ja hääle meelele hääle teha neile, kes meie vastu eesivad.

Kuues palve.

Ja ära saada meid kiufatuse sisse.

Mis see on?

Sumal ei kiufa küll kedagi, aga meie palume sessinatset palwes, et Jumal meid tahaks hoida ja üles pidada, et kurat, maailm ja meie liha meid ei peta, ega saada ebausku, kaksipidi-mõtlemise ja mõne muu suure patu ja häbi sisse, ja kui meid seega peaks kiufatama, et meie siis kummatagi wiimselt ära wõidame ja wõimust saame.

Seitsmes palve.

Waid päästa meid ära kurjast.

Mis see on?

Meie palume sessinatset palwes, kui ühel hoobil, et taewane Ista meid tahaks päästa kõigesugusest ihu- ja hinge-, waranduse- ja auukahjust; ja wiimaks, kui meie surma tunnise tuleb, õndsas otsas meile anda ja armuga sessinatsest hädaorust enese juure taewa wõtta.

Wiimsed palve sõnad.

Sest sinu paralt on riik, ja wägi ja auu igaweste. Amen!

Mis on Aamen?

See on, et mina pean kindlaste uskuma, et taewane Ista meie palwed heldeste on vastu wõtnud ja kuulnud; sest et tema ise meid on käskinud nõnda paluda ja töötanud, et tema meid tahab kuulda. Aamen, Aamen, see on: jah, jah, see peab tõeste nõnda sündima.

Nefjas päätükk.

Pühast ristimisest.

I. Mis on ristimine?

Ristimine ei ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on seatud ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Isand Jeesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimses päätükkis: Minge ja õpetage kõik rahwast, ja ristige neid Jumala Isa, Poja ja püha Waimu nimel. (28, 19).

II. Mis abi annab ehk saadab ristimine?

Tema saadab pattude andeksandmist, päästab ära surmast ja kuratist, ja annab igawest õnnistust kõikidele, kes seda usuvad, mis Jumala sõna ja töötused kuulutawad.

Misugused on need Jumala sõnad ja töötused?

Kui meie Isand Jeesus Kristus ütleb Markuse raamatu wiimses päätükkis: „Kes usub ja teda ristitakse, see peab õndsaks saama, aga kes ei usu, teda peab hukka mõistetama.“ (16, 16).

III. Kuidas mõib wesi nii suuri asju teha?

Wesi ei tee seda tööste mitte, waid Jumala sõna, mis weega ja wee juures on, ja usk, mis sedasama Jumala sõna wee sees usub; sest ilma Jumala sõnata on wesi paljas wesi, ja ei mitte ristimine; aga Jumala sõnaga on ta üks ristimine, see on üks elu wesi täis armu ja uue sündimise pesemine püha Waimu läbi, kuida püha Paulus ütleb Tiituse raamatu kolmandamas päätükkis: Jumal on meid õndsaks teinud uuesündimise pesemise ja püha Waimu uuendamise läbi, teda tema on wälja walanud meie pääle rohkest Jeesuse Kristuse, meie Õnnistegija, läbi; et meie, tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärijaks pidime saama lootuse järele; see on üks tõsine sõna.

IV. Mis tähendab niisugune weeristimine?

See tähendab, et wana Adam (see on meie patune süda) peab igapäewase kahetsemise ja patustpöörmise läbi meie sees ära

uputatud saama ja surema, kõige patu ja kurja himudega, ja igapäew jälle ette tulema ja üles tõusma see uus inimene, kes õiguses ja puhastuses Jumala ees peab igaveste elama.

Kus on see kirjutatud?

Püha Paulus ütleb omas raamatus, Rooma rahwale kirjutatud, kuendamas päättüis: Meie oleme Kristusega maha maetud ristimisel läbi surmasisse, et otsegu Kristus on ülesäratud surnust. Issa au läbi, meie ka nõnda peame uues elus käima.

Viies päättükk.

Pühast altari saakramendist.

I. Mis on altari saakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja veri, leiva ja wiina all meile ristirahwale süüa ja juua, Kristusest enesest seatud.

Kus on see kirjutatud?

Nõnda kirjutavad pühad ewangelistid Matteus, Markus, Luukas ja püha Paulus:

Meie Issand Jeesus Kristus sel öösel, kui teda ära anti, wöttis leiva, tänas, murdis, ja andis oma jüngritele ja ütles: wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse, seda tehke minu mälestuseks.

Selsamal kombel wöttis tema ka karika pärast õhtusöömaaega, tänas ja andis oma jüngritele ja ütles: Wõtke, jooge kõik säält seest; seesinane karikas on uus seadus minu were sees, mis teie ja mitme eest ära walatakse pattude andeksandmiseks, seda tehke, nii mitu korda, kui teie seest joote, minu mälestuseks.

II. Mis kasu on meil seestjusest söömiseft ja joomiseft?

Seda näitawad meile needsinatsjed Kristuse sõnad: Mis

teie eest ära antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks; see on, et meile saaramendi sees pattude andeksandmist, elu ja õnnistust nende sõnade läbi antakse; sest kus pattude andeksandmine on, seal on ka elu ja õnnistus.

III. Kuidas võib ihulik söömine ja joomine nii suuri asju teha?

Söömine ja joomine ei tee seda töeste mitte, vaid need Kristuse sõnad, mis teie eest ära antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks; need sõnad on ihuliku söömise ja joomise juures kui ülem asi saaramendis, ja kes neidsamu sõnu usub, sel on, mis nemad tunnistawad, pattude andeksandmine.

IV. Kes võtab auwaste seesinatse saaramendi vastu?

Paastuda ja ihu poolest enmast valmistada, on kaunis väljaspidine kombe; aga see on õiete ja hästi valmistatud, kellel usk on nendefinaste Kristuse sõnade pääle: mis teie eest ära antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks; aga kes neidsinatseid sõnu ei usu ehk kassipidi mõtleb, see ep ole mitte väärt, ega hästi valmistatud, sest see sõna: teie eest, tahab selgeid usklikka südamid.

Sind 40 kop.